COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ FILIPPENI

A celuĭ întru sfinţĭ părinteluĭ nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopoleĭ

Traducere din limba elină, ediţia de Oxonia, 1855

ŞI

VIAŢA ŞI ACTIVITATEA SF. CHRISOSTOM

DE

Archim. Theodosie Athanasiu

Egumenul M-reĭ Precista-Mare din Roman

Tipărită cu ajutoriul unuĭ creştin iubitoriŭ de literatura bisericească

BUCURESCI

Atelierele de arte grafice I. V. SOCECŬ, Strada Berzeĭ, No. 59

1903.

VIAŢA ŞI ACTIVITATEA

Celuĭ întru Sfinţiĭ Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

ARCHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLEI (347–407)

A descrie în amănunţime şi exact viaţa, şi cu deosebire activitatea pastorală şi literară a sfîntuluĭ Ioan Chrisostom, a acestuĭ gigant al bisericeĭ, este cu totul greŭ, dacă nu chiar aprópe imposibil.

Acéstă greutate se vede că o a simţit şi Theodorit, de vreme ce în I-iul dialog, cum şi în cuvintele sale de laudă adresate amintireĭ Sf. Chrisostom, găsim între altele şi aceste cuvinte: «Dă-ni nóuĕ, Părinte, lira ta, împrumută-ni plectrul (arcuşul) teŭ, spre lauda ta... Căcĭ dacă mânile tale s'aŭ discompus după legile natureĭ, lira ta însă răsună armonios, cu darul charuluĭ, în tótă lumea... Dă-ni nóuĕ puterea aceleĭ limbĭ nemuritóre...» (La Fotie, Miriob. 273).

Să mi se permită decĭ şi mie, de a-I adresa o asemenea umilită rugăciune, maĭ 'nainto de a începe descrierea biografieĭ şi a activităţeĭ sale!

Sf. Ioan Chrisostom s'a născut în cetatea Antiochieĭ Sirieĭ, la anul 347 p. Chr. din părinţĭ creştinĭ, dupre cum însuşĭ el spune în omiliile sale, pronunţate contra Anomilor (Migne, tom. 48, pagina 541 şi următórele). Tatăl seŭ, Secund, comandant în armata Sirieĭ (Magister militum orientis), a murit încă pe când Ioan era copil mic, aşa că cu creşcerea sa, singură muma sa Anthusa s'a ocupat.

După ce Ioan a terminat studiile enciclopedice şi universitare, unde printre alţiĭ a avut ca dascalĭ pe renumiţiĭ sofiştiĭ, Libaniŭ (unul din ceĭ maĭ celebri şi maĭ marĭ ritorĭ pe cariĭ i-a avut omenirea în decursul seculilor), şi pe Andragathiŭ dascal de Filosofie, s'a şi încris între advocaţiĭ Antiochieĭ, şi a început a profesa advocatura, care, după obiceiul timpuluĭ, era considerată ca principala ocupaţiune

a unuĭ tînăr cult. De şi nobleţa familieĭ, bogăţia şi rangul social, cum şi profesiunea de advocat, puteaŭ să procure luĭ Ioan cele maĭ 'nalte funcţiunĭ de stat, şi prin urmare slavă şi plăcerĭ, după care ceĭ maĭ mulţĭ aleargă aicĭ pe pămênt, totuşĭ pe deoparte marea înrîurire ce muma sa Anthusa exercita asupra luĭ, eară pe de altă parte cetirea Sf. Scripturĭ şi caracterul blând al Episcopuluĭ Antiochieĭ Meletie, aŭ contribuit nu puţin în a'l atrage în servirea luĭ Dumneḑeŭ şi a bisericeĭ creştine.

In anul 370 a fost botezat în religiunea creştină şi prochirisit Anagnost de Sf. Meletie, episcopul Antiochieĭ, carele prevedea că Ioan va deveni în biserica creştină un al doilea vas al alegereĭ, după Apostolul Pavel.

Pe la începutul anuluĭ 372 împăratul arian Valent a scos din scaun pe Sf. Meletie şi 'l-a exilat, eară creştiniĭ din Antiochia cunoscênd rarele calităţĭ ale luĭ Ioan, se gândiaŭ ca să-l ridice pe tronul episcopal, de óre ce numaĭ el ar fi fost în stare să combată cu succes arianismul ce se furişase în biserica Antiochieĭ, şi care de astă dată ameninţa cu putere orthodoxia, fiind chiar împĕratul arian.

Ioan însă, cu prietenul sĕŭ din copilărie, Vasilie, şi cu alţĭ doĭ colegĭ de şcólă, Theodor, (cunoscut sub numele de Mopsuestia) şi Maxim (devenit în urmă episcop Seleucieĭ), s'aŭ sfătuit de a îmbrăţişa monachismul, şi dacă pentru moment n'a putut să-şĭ realiseze dorinţa, causa a fost că a trebuit să cedeze rugăminţilor mumeĭ sale Anthusa (A se vedea tractatul despre Preoţie, 1. § 5). Dară după trecerea de treĭ anĭ, fie că a consimţit muma sa, fie că ea a încetat din viaţă, ceea ce pare şi maĭ probabil, găsim pe Ioan în Monastirea cea condusă de fostul sĕŭ dascal, Diodor (cunoscut după acésta ca Episcop al Tarsuluĭ), îmbrăcat în schima monachală, şi ocupându-se cu studiul aprofundat al Sf. Scripturĭ [1]). Şase anĭ neîntrerupţĭ a stat Ioan în acea Monastire, între care intră şi aceĭ petrecuţĭ într'o peştere din apropierea Monastireĭ. Luptele cele aspre, însă, la care singur s'a supus, şi cu deosebire şederea luĭ în peşteră, ĭ-a vătămat sănătatea simţitoriŭ, aşa că s'a vĕḑut silit a se reîntórce în Antiochia pentru căutarea sănătăţeĭ.

Pe la începutul anuluĭ 381, Ioan a fost chirotonisit Diacon de Sf. Meletie, eară în anul 386, a fost chirotonisit Preot de noul episcop Flavian, care tot-odată ĭ-a pus şi în-

---

[1]) Socrat 6. 3. Sozomen 8. 2. Palladius, în dialogul despre viaţa luĭ Chrisostom, § 5, apud Montfaucon T. 13.

sărcinarea de a catihiza și predica cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ în biserica Antiochieĭ, drept care aparținea numaĭ episcopuluĭ. Palladius (în viața Sf. Chrisostom, pag. 41, 42) raportează următoriul fapt petrecut la chirotonirea luĭ ca preot: «Impăratul Leon ḑice, că în momentul când Flavian îmbrăcat cu sacrele vestminte își pusese mânile pe capul nouluĭ preot, un porumb alb a stătut deasupra capuluĭ luĭ Ioan, înaintea întreguluĭ popor adunat în biserică.» Acésta negreșit că a fost ca simbol al curățieĭ spirituale a luĭ Ioan, în același timp simbol și al Sf. Duch, de care a fost el povățuit până la cea de pe urmă suflare.

Pe la începutul anuluĭ 398, încetând din viața Nectarie Archiepiscopul Constantinopoleĭ, Impăratul Arcadie, după recomandarea luĭ Eutropie, a aprobat ca în tronul rĕmas vacant să fie ridicat Ioan, presviterul bisericeĭ din Antiochia, in care scop s'a și dat ordin împărătesc luĭ Asterie, Guvernatoriul Sirieĭ, ca de îndată să trimită pe Ioan la Constantinopole, fără vuet și fără ca populația din Antiochia să prindă de veste de acésta. O asemenea precauțiune era cerută de împrejurărĭ, de óre-ce Ioan era fórte mult iubit în Antiochia, și dacă s'ar fi aflat maĭ dinainte intențiunea Impăratuluĭ de a lua și a avea pe Ioan în Constantinopole, póte că poporul s'ar fi împotrivit la acésta.

Ajungênd în Constantinopole, în ḑiua de 26 Februarie, 398, Ioan a fost chirotonisit Archiepiscop și instalat în tronul de Patriarch al Constantinopoleĭ, de către Theofil Patriarchul Alexandrieĭ.

Fiind pătruns de datoriile acesteĭ înalte demnitățĭ, Sfîntul Părinte a pus un deosebit interes în creștinarea Goților, în îngrijirea celor bolnavĭ și săracĭ, în moralisarea cleruluĭ și a poporuluĭ. Șase anĭ ne'ntrerupțĭ vocea sfîntuluĭ Chrisostom a resunat cu putere în biserica Constantinopoleĭ, îndemnând, sfătuind, rugând, și câte-odată chiar poruncind, fiind tot-déuna însuflețit de dorul ce nutria, ca fie-care creștin să devină adevĕrat urmaș al Mântuitoriuluĭ Christos.

Din nenorocire însă, activitatea sfîntuluĭ Părinte n-a fost pe placul tuturor, și de aceia pe une-locurĭ a deșteptat invidia, pe alte locurĭ jalusia și pofta de resbunare, de óre-ce sfîntul Ioan biciuia fără nicĭ-o cruțare rĕul, orĭ din ce parte ar fi venit, așa că nu după mult timp ceĭ nemulțămițĭ, în frunte cu Theofil al Alexandrieĭ, și cu împărăteasa Eudoxia și chiar cu Eutropiŭ care'l favorizase odinióră, aŭ și început a urzi fel de fel de intrigĭ contra sfîntuluĭ Chrisostom, in-

terpretând cu totul greşit predicele sale, cum şi viaţa luĭ ascetică.

Theofil al Alexandrieĭ ura încă de la început pe Sf. Chrisostom, pe deoparte fiind-că i se contrariase planurile sale, de a pune pe tronul Constantinopoleĭ pe un monach al sĕŭ Isidor, eară pe de alta, şi care se crede a fi fost motivul principal de ură, că sfîntul Chrisostom iĭ întunecase cu desăvêrşire faima ce se împrăştiase despre dênsul, ca de un orator bun. Pe lângă acestea apoĭ, nu puţin a contribuit şi faptul, că Sf. Chrisostom a primit în Constantinopole pe óre-carĭ monachĭ alungaţĭ din Egipet de Theofil, şi li-a ascultat plângerea lor contra Patriarchuluĭ de Alexandria, aşa că intervenirea Sf. Chrisostom pentru aceştĭ monachĭ, a fost considerată de Theofil ca un amestec al Patriarchuluĭ de Constantinopole in diocesa sa.

Împărăteasa Eudoxia ura pe Sf. Chrisostom, din causă că în diferitele sale predicĭ combătea luxul şi podóbele femeeşcĭ, în timp ce săraciĭ şi ceĭ infirmĭ nu aveaŭ hrana ḑilnică. Dară aceste dojane părinteşcĭ, împărăteasa le credea ca ḑise maĭ mult la adresa sa.

Eutropiŭ ura pe Sf. Părinte pentru că-ĭ contraria totdéuna planurile luĭ cele tiranice.

De aicĭ apoĭ a urmat coaliţia împărăteseĭ Eudoxia cu Theofil al Alexandrieĭ, şi cu alţĭ câţĭ-va episcopĭ nemulţămiţĭ, printre care şi Epifanie al Cypruluĭ, contra Sf. Chrisostom, coaliţie care a adus căderea luĭ din tronul Patriarchal, şi care tot-odată compune una din paginile cele maĭ triste ale istorieĭ bisericeşcĭ. Cu acéstă ocasie se vede cum intriga şi minciuna aŭ triumfat, spre necinstea celor ce aŭ făcut us de ele, eară adevĕrul şi dreptatea aŭ fost batjocorite şi călcate în picióre!

Cu acest stigmat pe frunte a înferat biserica creştină încă de pe atuncĭ, pe Theofil al Alexandrieĭ, pe împărăteasa Eudoxia, şi pe toţĭ aceĭ ce aŭ contribuit la comiterea acesteĭ nedreptăţĭ, şi cu dênsul vor remânea până la sfârşitul veacurilor!

Vĕḑĕnd Theofil că în Constantinopole nu va putea face nimic, de óre ce Sf. Chrisostom avea pe lângă dênsul un numĕr de vr'o patru-ḑecĭ de episcopĭ, a plecat din Constantinopole împreună cu partisaniĭ seĭ, 30 la numĕr, şi s'a constituit în Sinod în una din suburbiile Chalcedonuluĭ, numită Dris, şi pe basa unor acusaţiunĭ nedrepte l-a condamnat în lipsă la catherisire.

O astfeliŭ de sentinţă nedréptă fiind supusă împăratuluĭ

Arcadie, acesta sub presiunea împărătesei Eudoxia a aprobat-o, şi a ordonat exilarea sfîntuluĭ. Dară deabea plecase sfîntul din Constantinopole, şi populaţia spăimântată de un cutremur mare, a alergat cu mic cu mare la palatul împărătesc, şi cu lacrîmile în ochĭ s'a rugat de împăratul ca să poronciască a fi adus înapoĭ Sf. Chrisostom. Impăratul a rĕmas fórte încântat că s'a ivit un asemenea motiv spre a putea ordona re'ntórcerea Sfîntuluĭ, maĭ ales că se temea de vre-o rescólă a populaţieĭ din Constantinopole.

In urma ordinuluĭ împărătesc, Sf. Chrisostom s'a re'ntors înapoĭ în Constantinopole, unde a fost primit în triumf de păstoriţiĭ seĭ, eară Sinodul constituit din 70 episcopĭ a anulat hotărîrea necanonică luată de aşa ḑisul Sinod din Chalcedon.

Dară n-a trecut mult timp, şi vijelia ce se credea contenită, a isbucnit cu maĭ mare furie. Dinaintea bisericeĭ Sf. Sofia se pusese statuea împărătesei Eudoxia, cu a căria înaugurare se dedese câteva serbărĭ populare. Faptul acesta a fost luat de Sf. Chrisostom — şi cu drept cuvênt — ca o ofensă adusă bisericeĭ, şi de aceia l-a combătut cu tótă puterea prin predicele sale, pentru care împărăteasa înfuriată, a început din noŭ să ţese intrigĭ contra Sfîntuluĭ, şi să pregătiască convocarea unuĭ Sinod pentru catherisirea luĭ. Aflând despre acestea Sfîntul, nu s'a înfricoşat şi nicĭ nu a cedat de loc, ci într'una din ḑile încă a pronunţat acel celebru discurs, în biserică, al căruia exord începe cu aceste cuvinte: „Earăşĭ Erodiada se înfuriază, earăşĭ se tulbură, earăşĭ jócă, earăşĭ cere a avea pe tipsie capul luĭ Ioan". Acésta încă maĭ mult a întăritat mânia împărătesei Eudoxia, femee plină de vanitate şi de ambiţiune, înaintea căria împăratul Arcadie era lipsit de orĭ-ce voinţă.

Nu după mult timp s'aŭ adunat în Constantinopole un numĕr óre-care de episcopĭ din Siria şi din Asia-mică, după ordinul împărătesc. A fost invitat şi Theofil al Alexandrieĭ, dară acesta a refusat să vină, de témă ca să nu păţască ca în rândul trecut, când a scăpat prin fugă numaĭ de mânia poporuluĭ iritat şi înfuriat contra sa, pentru intrigile ce ţesea asupra Sf. Chrisostom. Toţĭ aceĭ episcopĭ adunaţĭ în Sinod, aŭ luat în cercetare acusaţiunea ce se aducea de astădata Sf. Chrisostom, că de şi catherisit de către Sinodul din Chalcedon, totuşĭ el fiind rechemat din exil cu ordin împărătesc, nu a creḑut de cuviinţă de a aştepta hotărîrea Sinoduluĭ, ci cu de la sine putere s'a reinstalat pe tronul Patriarchal şi serveşce cele religióse contra canónelor. La tóte aceste acusaţiunĭ respund din partea Patriarchuluĭ patru-ḑecĭ şi doĭ

de episcopĭ, că Sinodul din Dris nu a judecat legalminte pe Patriarch, și că dacă s'a înturnat din exil, n'a făcut-o cu de la sine putere, ci după ordinul împărătesc și silit de popor, care l-a primit în triumf. Dară fiind-că marea majoritate a acestuĭ Sinod era compusă din episcopiĭ Asieĭ-micĭ și din aceĭ aĭ Egipetuluĭ trimișĭ de Theofil, de aceia Sinodul acesta în majoritate, sub presiunea împărătesei, a condamnat, la catherisire pe Sf. Chrisostom, în anul 404. In ḑiua de 16 Aprilie 404, în sâmbăta Paștelor pe când Sf. Ioan boteza catihumeniĭ în baptisteriŭ, a fost scos cu forța din biserică de către ostașiĭ trimișĭ înadins, eară după două lunĭ de la acea dată, adecă la câteva ḑile după serbătórea Cincĭ-ḑecimeĭ a fost trimis în exil la un sat din Asia-Mică, numit Cucusos. Aprópe treĭ anĭ a stat Sf. Chrisostom în acest sat, sub paza ostașilor, în care timp numaĭ conșciința de nevinovăția sa, cum și simpatia tuturor persónelor de valóre și pióse, cu care el întreținea o vie corespondență, îl imputerniciaŭ în acea luptă grozavă. Dară reutatea prigonitorilor seĭ nu s'a mărginit numaĭ aicĭ, ci după stăruință împărăteseĭ Eudoxia, împăratul Arcadie a dat o nouă poroncă, de a fi strămutat locul de exil la locul numit Pitiunda din Caucas, în apropierea Sevastopoleĭ. Treĭ lunĭ de-arîndul a călătorit Sfîntul sub paza ostașilor, în care timp căldurile cele tropicale de pe acolo, saŭ și alte intemperiĭ, îl slabise într'atâta încât când a ajuns în cetatea Comana, a căḑut la pat. Peste nópte i s-a înfățișat Martirul Basilisc ale căruia móște eraŭ acolo și i-a ḑis: „Curaj, frate Ioane, căcĭ mâine vom fi împreună". Adoua ḑi Sfîntul ruga pe ostașĭ ca să remână acolo, dară ostașiĭ ne voind a ceda l'aŭ silit a merge maĭ departe. Dară deabia eșise din cetate, și Sfîntuluĭ făcêndu-i-se rêŭ aŭ fost nevoițĭ a se întórce înapoĭ în Comana. Aicĭ împărtășindu-se cu sfintele taine a ḑis cele de pe urmă cuvinte „Slavă luĭ Dumneḑeŭ pentru tóte" (Δόξα τῷ θεῷ πάντων ἕνεκεν), după care și-a dat obștescul sfârșit, în ḑiua de 14 Septembrie, anul 407.

După trecerea de 31 de anĭ de la acésta dată, adecă în anul 438 cedênd rugăminților generale, Patriarchul Proclu a adus móștele Sf. Chrisostom și le-a depus în biserica Sf. Apostolĭ din Constantinopole [1].

---

[1] Socrat, istor. bis. 5. 3 până la fine. Sozomen, istor. bis. 8. 2 până la fine. Isidor Pilusiotul și Nil în multe din epistolele lor. Fotie, Miriobiblia 25. 59. 89. 96. 172—174. 270. 273. 274. 277. Suida. Migne tom. 47—64.

ACTIVITATEA LITERARĂ ŞI PĂSTORALĂ
a
SF. CHRISOSTOM

Seculul al 4-lea după Christos se numeşce în general seculul de aur al bisericeĭ creştine, din causă că ceĭ maĭ însemnaţĭ părinţĭ şi dascalĭ aĭ lumeĭ cu care creştinătatea se mândreşce, aŭ strălucit în acest secul.

Vasilie cel Mare, Grigorie Nazianzul, Grigorie Nisis, Athanasie al Alexandrieĭ, Ambrosie al Mediolanuluĭ, Augustin, Fericitul Ieronim, şi alţiĭ mulţĭ, sunt negreşit ca nişce luceferĭ strălucitorĭ pe orizontul intelectual al bisericeĭ creştine, care vor străluci în vecĭ în decursul seculilor, spre slava Mântuitoriuluĭ nostru Isus Christos şi a bisericeĭ întemeiate de dênsul, — însĕ în fruntea tuturor acestora locul de onóre se cuvine Sf. Ioan Archiepiscopul Constantinopoleĭ, pe care creştinătatea întreagă, imediat după încetarea luĭ din viaţa, 'l-a proclamat de dascal ecumenic, cel maĭ mare luminătoriŭ al lumeĭ, stâlpul bisericeĭ, lumina adevĕruluĭ, trâmbiţa luĭ Christos, proroc şi vorbitoriŭ al taĭnilor luĭ Dumnedeŭ, Theoforul Ioan, Chrisostomul Ioan, voind prin acésta de a invedera marele luĭ talent oratoric.

Şi în adevĕr că Sf. Ioan Chrisostom în privinţa daruluĭ oratoric, cel ântêĭ a fost considerat în decursul seculilor, şi nimic nu ne póte convinge că nu va fi tot el cel ântêiŭ şi în seculiĭ următorĭ!

Bogăţia ideilor, frumuseţa, puterea şi atracţiunea stiluluĭ, figurile ritorice, care îţĭ entusiasmează spiritul şi ţi-l ridică în regiunĭ înalte, sunt în adevĕr de o putere extraordinară în tóte scrierile Sf. Chrisostom.

Orĭ pe care din scrierile luĭ veĭ pune mâna, te simţĭ captivat de la cele dintêĭ rîndurĭ. Nu sciĭ ce să admirĭ maĭ mult; înălţimea ideilor, figurile ritorice, jocul de cuvinte pe unele locurĭ, cunoştinţele luĭ enciclopedice aprofundate, saŭ memoria sa fenominală, de óre-ce aprópe fie-care idee, aprópe fie-care frasă din omiliile sale, este certificată aşa dicênd cu vre-o citaţie din Sf. Scriptură.

«Limba luĭ Ioan, dice Isidor Pilusiotul (Cart. II epist. 42) şi frumuseţa ideilor, cum şi memoria luĭ cea extraordinară aŭ uĭmit, nu dic pe alţiĭ (căcĭ acésta póte e considerată de

mulţi ca un lucru neînsemnat), dară chiar pe Libaniŭ, cel renumit pentru eloquenţa.»

Care şi câte anume sunt scrierile Sf. Chrisostom?

La acéstă întrebare iată ce respunde Suida: «A numĕra tóte scrierile Sf. Chrisostom, *nu e cu putinţă omuluĭ, ci numaĭ luĭ Dumnedeŭ care cunóşce totul.»* Istoriograful Calist (istor. bis. 13, 2) spune că a cetit maĭ multe miĭ de cuvinte de ale luĭ Chrisostom, ocupându-se încă din copilărie numaĭ cu scrierile luĭ. Dară de óre-ce Calist nu e considerat ca un critic consumat, de aceia nicĭ nu putem pune un mare temeiŭ pe veritatea cuvintelor sale. Ceia ce însĕ se scie în mod cert, este că Sf. Chrisostom a fost şi este considerat ca cel ânteiŭ scriitoriŭ între părinţiĭ bisericeĭ, şi scrierile care ni-aŭ remas de la dênsul, şi de a căror autenticitate nimenĭ nu se maĭ îndoieşce, sunt atât de numeróse şi de preţióse, în cât ar trebui cuĭva o viaţă întreagă ca să se ocupe numaĭ cu ele, şi tot nu i-ar fi deajuns, ca să le pótă medita cum se cuvine.

Pe lângă această apoĭ, characterul particular ce este imprimat în tóte scrierile Sf. Chrisostom, îţĭ indică imediat dacă scrierea ce o aĭ în mână aparţine, saŭ nu Sf. Chrisostom, presupunênd că nu se cunóşce numele autoruluĭ, şi că voeşcĭ a deduce această însuţĭ din examinarea scriereĭ.

Şi în adevĕr, că tóte scrierile Sf. Chrisostom, fie ele dogmatice, fie morale, fie erminiĭ de ale Sf. Scripturĭ, pórtă ca tip particular următórea characteristică: nicĭ scrierile dogmatice nu sunt curat dogmatice, nicĭ cele morale nu sunt curat morale şi lipsite de partea dogmatică, şi nicĭ explicările saŭ erminiile luĭ asupra Sf. Scripturĭ, nu pot fi curat ermineutice, fără partea dogmatică, ci tóte se presintă sub aceste treĭ feţe: dogmatică, ermineutică, şi morală. De aceia şi noĭ vom împărţi scrierile Sf. Chrisostom în treĭ catigoriĭ principale: 1. Tractate, 2. Erminiĭ şi 3. Cuvinte saŭ predicĭ.

I. TRACTATE

1. Tractatul despre Preoţie. Sfîntul Ioan avea un prieten fórte iubit încă din copilărie, anume Vasilie. Impăratul arian Valent exilase pe episcopul Meletie al Antiochieĭ, cu intenţiunea de a pune în locu-ĭ episcop arian. Populaţia din Antiochia remanênd fără episcop, şi pentru

combaterea arianismuluĭ, se hotărîse de a ridica cu sila pe scaunele vacante de episcopĭ pe Ioan şi Vasilie, ale căror calităţĭ le sciaŭ îndeajuns Antiochenil, şi în carĭ îşĭ pusese tótă încrederea pentru combaterea arianismuluĭ. Simţind de aceasta Ioan, a propus luĭ Vasilie ca să amâne chestiunea chirotonieĭ lor pe un timp óre-care, spre a se gândi cu maturitate. După trecere de câtva timp Vasilie a fost chirotonisit episcop al Rafaneĭ, în timp ce Ioan s'a ascuns şi a fugit de chirotonie. Vasilie după ce a vĕḑut că prietenul sĕŭ Ioan l'a lăsat cu jugul archierieĭ în gât, s'a întristat fórte tare, şi nu se jena de a-şĭ exprima nemulţămirea sa în contra luĭ Ioan. Sfîntul Chrisostom ca drept rĕspuns la nemulţămirile luĭ Vasilie a compus tractatul acesta despre Preoţie în formă de dialogĭ, în care sfîntul Părinte nefăcênd nicĭ o deosebire între episcop şi preot, zugrăvesce cu colorile cele maĭ viĭ şi maĭ graţióse măreţia datoriilor şi a primejdiilor care decurg din servirea păstorală, unde se cere suflet mare şi încercat, ca al prietenuluĭ sĕŭ Vasilie, pe când pe el se crede nedestoinic de o astfeliŭ de înaltă demnitate. Mărturisesce că a fugit de chirotonie nu pentru că o disprețuesce, ci ca să scape pe ceĭ ce l'aŭ ales de critica justificată, că aŭ încredinţat unuĭ copil uşuratic o aşa de înaltă demnitate. In ajutorul justificărilor sale aduce chiar pe Apostolul Pavel, care de şi a fost ridicat până la al treilea ceriŭ, unde a şi vĕḑut lucrurĭ ce nu este slobod omuluĭ a le grăi, de şi s'a făcut părtaş al tainelor luĭ Dumneḑeŭ, totuşĭ tremura gândindu-se la mareţia şi responsabilitatea acestuĭ sacerdoţiŭ înalt. Descrie în amănunţime datoriile episcopuluĭ, îngrijirea ce el trebuie să o aibă de păstoriţiĭ seĭ, nu numaĭ sufletesce, ci şi trupesce, ispitele ce el le întîmpină şi primejdiile la care este expus, dacă maĭ ales nu va invoca charul sf. Duch, ca să-l întăriască şi susţină în îndeplinirea sfîntuluĭ sacerdoţiŭ încredinţat luĭ. La auḑul acestora Vasilie a rĕspuns cu lăcrămile în ochĭ: «Starea mea este vrednică de jelit. Abea acum am putut pricepe profunditatea relelor în care maĭ afundat... Decĭ dacă te interesează întru câtva afacerile mele, dacă este pentru mine vre-o mângâere întru Christos, dacă aĭ vre-o dragoste saŭ compătimire pentru mine, tinde-mĭ mâna de ajutoriŭ, fă în fine tot ceia ce prin cuvênt saŭ faptă, ar putea să mĕ ridice din prăpastia în care m-aĭ afundat...»

«Dară eŭ (ḑice Chrisostom surîḑind) cu ce pot contribui, şi cu ce pot să te ajut în asemenea noian de datoriĭ? Dară fiind-că iţĭ place aceasta, curaj, prea iubite prietine!

In timpul când ți se va permite a te repausa de grijile isvorîte din acest sacerdoțiŭ, voiŭ fi lângă tine, te voiŭ mângâia, și nimic nu-ți va lipsi din câte î'mĭ sunt cu putință... Cred în Christos care te a chemat și care te a pus în fruntea turmeĭ sale, că veĭ câștiga atâta curaj din îndeplinirea acesteĭ slujbe, în cât și pe mine care mĕ voiŭ primejdui în acea ḑi, mĕ veĭ primi împreună cu tine în vecinicile locașurĭ» (Tom. 48. Migne).

Aceasta e partea cea de pe urmă a Tractatuluĭ despre preoție. Dară importanța acesteĭ scrierĭ residă maĭ ales în cartea I, unde sfîntul Părinte descrie conversațiunea ce o a avut cu muma sa, care'l ruga de a amâna hotărîrea luată de el de a se călugări. Conversațiunea aceasta este atât de mișcătóre, în cât de la primele rîndurĭ fără să voeșcĭ ți se umple ochiĭ de lacrămĭ. „Nimic, ḑice criticul Villemain, în critica ce o face acestuĭ tractat, nu se póte compara cu suspinurile acesteĭ mume întristate. Expunênd tóte peripețiile, tóte supărările și tóte primejdiile uneĭ femeĭ tinere remasă văduvă în mijlocul lumeĭ, în slăbiciunea sexuluĭ și a etățeĭ sale, ḑice fiuluĭ sĕŭ: «In tóte aceste nenorocirĭ nu puțină mângâere mi-a adus și faptul de a'țĭ videa încontinuŭ fața ta, și a păstra vie imaginea tatăluĭ tĕŭ, cu care seamenĭ foarte bine. Pentru aceasta tocmaĭ, chiar pe când eraĭ prunc și nicĭ nu puteaĭ gângăni bine, când maĭ ales copiiĭ încântă pe născătoriĭ lor, tu mi-aĭ adus multă mângâere... Decĭ în schimbul tuturor acestora îțĭ cer o singură grație: să nu mĕ lașĭ văduvă de a doua-óră, și nicĭ să aprinḑĭ din noŭ doliul ce deja se stinsese, ci așteaptă sfîrșitul meŭ. Ceĭ tinerĭ aŭ speranță de a ajunge la bătrânețe adâncĭ, dară noĭ ceĭ deja îmbătrâniți, nimic nu maĭ așteptăm, de cât mórtea! Decĭ, după ce mĕ veĭ pune în pământ, și ósele mele le veĭ amesteca cu ale tatăluĭ tĕŭ fă călătoriĭ cât de depărtate, umblă pe marea orĭ cât veĭ voi, căcĭ atuncĭ nu va fi nimenĭ care să te împedice. Intru cât timp însĕ respir, sufere a trăi pe lângă mine! Nu supăra pe Dumneḑeŭ și nu aduce asupră-mĭ atâtea rele, căcĭ nu te-am nedreptățit cu nimic! Dacă aĭ a mĕ învinovăți cu ceva, dacă te silesc de a adaoge ceva la propriile tale ocupațiunĭ, nu te uita nicĭ la legile natureĭ, nicĭ la creșcerea ce ți-am dat, nu te sfii nicĭ de obiceiŭ și nicĭ de alt-ceva ci fugĭ de mine ca de un dușman și vrăjmaș! Dară dacă eŭ fac totul spre a'țĭ procura liniște în cursul viețeĭ aceștia măcar aceasta, dacă nu alt-ceva să te țină pe lângă muma ta. De veĭ spune că aĭ miĭ de prietenĭ, totușĭ nicĭ unul nu

te va face să te bucurĭ de atât libertate ca mine, pentru că nicĭ nu este cineva care să doriască fericirea ta, pe atât pe cât o doresc eŭ» (Tact. despre preoție, cost. I).

«Câtă expresiune de durere și de adevĕr! exclamă criticul Villemain. Aicĭ se găsesce simplitatea luĭ Omer, saŭ maĭ bine ḑis, a natureĭ chiar! Legea creștină, care se părea că se împotrivesce simțămintelor inimeĭ, li infiltra tocmaĭ ceva sfînt și curat. Tot ce este ascuns în inima uneĭ mume, este conținut în aceasta umilită și mișcătóre rugăciune, ca să nu fie sacrificată de fiul sĕŭ nicĭ chiar din causa religiuneĭ» (Tableau de l'eloquence chret. au IV siècle, pag. 146, 147).

2. **Tractatul către Theodor cel căḑut.** Acest Theodor (cunoscut după aceasta sub numele de Mopsuestia), amic al Sf. Ioan, îmbrăcase schima monachală împreună cu dênsul, însĕ după puțin timp a lepădat rasa și s-a însurat cu o fecióră numită Ermione, fapt care a hotărît pe Sf. Ioan a-ĭ scrie acest tractat, prin care se încearcă a întórce pe prietenul sĕŭ Theodor din descurajarea la care ajunsese fiind mustrat de cuget pentru fapta săvêrșită, și-l încurajază cu diferite exemple din Sf. Scriptură, unde óminĭ pĕcătoșĭ maĭ 'nainte, aŭ ajuns prin pocăință la cea maĭ înaltă perfecțiune morală. La urmă arată deșărtăciunea acesteĭ vieți, și cât de primejdios este de a se uita cineva îndărăt, după ce odată a fost pus mâna pe plug. (Tom. 47).

3. **Despre feciorie.** Maĭ 'ntêiŭ Sf. Chrisostom combate pe ereticiĭ, carĭ fugiaŭ de căsătorie, ca ceva necurat, și-ĭ demască ca maĭ reĭ de cât Iudeiĭ, ba chiar și de cât ethniciĭ. Apoĭ explicând pasajul 26 din I Corinth. cap. 7 «că bine este omuluĭ așa să fie» arată superioritatea fecioriеĭ, și începutul căsătorieĭ, resolvând în acelașĭ timp și obiecțiunea ce s-ar putea face, că adecă s-ar nimici lumea dacă óminiĭ nu s-ar însura. După ce apoĭ dă însemnătatea cuvenită celor însurațĭ, și arată diferitele greutățĭ și lupte prin care trece cel ce petrece în feciorie, conclude la urmă, că fecioria e maĭ de preferat, atât pentru viața presentă cât și pentru cea viitóre. (Tom. 48).

4. **Către o văduvă tînără și despre monandrie** (a avea un singur bărbat), scriere compusă din 13 paragrafe. In partea I mângâe pe această văduvă pentru perderea iubituluĭ eĭ bărbat, Therasie, și apoĭ arată cum dênsa ar putea să întrebuințeze maĭ bine și maĭ cu folos avutul eĭ. In partea a II arată bunurile ce resultă din văduvie, în acelașĭ timp și relele ce decurg din a doua căsătorie. (Ibid.).

5. **Cătră ceĭ ce combat pe ceĭ ce întră în monachism**, scriere compusă din treĭ cărțĭ, dintre care cartea a doua este întitulată „Cătră un tată necredincios“ și cartea a treia „Cătră un tată credincios“. Cartea ânteia a fost scrisă în urma ordinuluĭ ce se dase de împăratul arian Valent, contra monachilor (anul 375). In tóte aceste cărțĭ Sf. Părinte apără monachismul de atacurile nedrepte ce i-se aduceaŭ, și-l arăta ca «adevĕrată filosofie», cătră care trebue omul să tindă. (Tom. 47).

6. **Comparațiune între dinastia împărătească, bogăție și superioritate, și între un monach, care trăeșce în adevĕrata filosofie după Christos.** Scrierea aceasta compusă din 4 paragrafe, este afierosită tot vieței monachale. Prin ea Sf. Părinte arată că monachul este maĭ pre sus și de împărat, căcĭ «cel ce se predă luĭ Dumneḑeŭ și vieței monachale, se stăpâneșce de plăcerĭ și invidie, pentru că el se luptă contra demonilor, și nu contra óminilor, vorbeșce nu cu guvĕrnatoriĭ saŭ cu ceĭ din garda împărătească, ci cu profețiĭ și cu apostoliĭ, este simplu în viața luĭ și împărtășeșce și pe alțiĭ din ceia ce are, hărăzeșce maĭ mult chiar de cât împăratul, căcĭ acesta hărăzeșce aur, pe când acela char duchovnicesc; unul a deslegat sarcina, dacă e bun și milostiv, pe când cela-l-alt a eliberat suflete de sub puterea demonilor prin rugăciunĭ; unul ca acesta părăseșce de bună voe viața presenta, nu este invidiat de nimenĭ și așteaptă fericirea viitóre (Ibid.).

7. **Despre umilință**, scriere compusă din două cărțĭ, adresate una monachuluĭ Dimitrie și ceia-l-altă luĭ Stelenchiŭ. Tractatele acestea sunt scrise de Sf. Chrisostom fiind diacon, între aniĭ 381 și 387, după cum se vede din conținutul lor.

8. **Despre tristeța, cătră Staghir ascetic, tulburat de duchurĭ rele**, scriere compusă din treĭ cărțĭ. Acest Staghir era unul din prieteniĭ Sf. Ioan, și i-a scris acest tractat în timpul pe când Sf. Ioan era diacon (Socrat. istor. bis. 6. 3), după cum se deduce din proimiul scriereĭ, unde ḑice: «Trebuia ca insu'mĭ eŭ, prea iubite Staghire, să vin lângă tine și să te mângâiŭ în nenorocire... dară de vreme ce bóla trupească și reul ce a căḑut pe capul meŭ, mĕ sileșce de a rĕmânea în casă...» ceia ce arată că a fost scrisă după întórcerea sa din monastire, fiind bolnav, și sta în casă. Prin aceasta scriere mângâe și încurajază pe prietenul sĕŭ Staghir, care căḑuse într'o tristeță mare, și nu arare orĭ îĭ venea gândul necurat de a se sinucide.

9. **Cătră ceĭ ce aŭ fecióre sinisacte, și că mona-**

chiile nu trebuie a vieţui la un loc cu bărbaţii. Era pe atunci obiceiŭ ca unii bărbaţi fără să se însóre ţineaŭ în casele lor fete nemăritate «nici pentru facere de copii, şi nici pentru desfrânare» după cum înseşi ele mărturisaŭ. Acest obiceiŭ vine Sf. Chrisostom şi'l combate prin scrierea de faţă, asemănându-l cu grozăveniile lui Tantal. Acest obiceiŭ este un scandal nejustificat, căci pretextele invocate de cei ce aŭ asemenea fete, că adecă dacă nu le-ar ţinea ii, şi ele ar rĕmânea fără nici-o protecţiune, saŭ că femeile în general aŭ nevoe de mai multă îngrijire şi protecţiune, saŭ că este trebuitóre femeea spre conducerea gospodăriei, saŭ şi alte de acest feliŭ, nu sunt seriόse. De aceia sfătueşce pe unia ca aceştia Sf. Părinte, de a se elibera de asemenea sclăvie.

10. **Că cel ce nu se nedreptăţeşce singur, nimeni nu-l póte vătăma.** Prin acéstă scriere Sf. Chrisostom combate pe acei ce fără să cugete vorbesc «că în lume este o confusiune, şi că multă neorânduélă se observă între ómini, mulţi se vĕd nedreptăţiţi pe fie-ce ḑi, nu este nici-o îndreptare din lege, nu este nici-o témă de tribunale... şi că reul se măreşce pe fie-care ḑi... eară de aici mulţi din cei uşuratici, ca cuprinşi de o manie próstă, acusă pronia dumneḑeească». Combate deci pe aceştia cu putere, aducênd în sprijinul sĕŭ multe exemple din Sf. Scriptură. (Tom. 52).

11. **Către Iudei şi Elini dovadă că Christos este Dumneḑeŭ, din cele vorbite în multe locuri de dênsul pe la Profeţi.** Aceasta scriere conţine pe scurt resultatul tuturor celor spuse de Profeţi, în privinţa loculuí nascereí, vieţei şi morţei Mântuitorului, în privinţa apostolilor lui, a respândirei învĕţăturei sale, precum şi realisarea celor profetisate de Iisus Christos. (Tom. 48).

12. **Către cei ce se scandalisază de nenorocirile întâmplate, de corupţiunea poporului şi de alungarea preoţilor, şi pentru nepriceperea dumneḑeeşcii pronii şi contra Judeilor.** Precum se vede din titlu, tractatul acesta, ca şi acel de sub No. 10 se rapórtă la cele de pe urmă ḑile din viaţa Sf. Chrisostom petrecute în Constantinopole, şi are de scop de a sprijini în spiritele óminilor adevĕrul nepricepereí proniei dumneḑeeşci din argumentele trase din creaturi. «Este cea mai de pe urmă prostie, ḑice Sf. Chrisostom, şi amestecată cu nebunie, de a vedea cum doctorul taie, arde şi pune medicamente tari, şi cu tóte acestea nimeni nu face vorbă multă, în timp ce înţelepciunea cea negrăită, nepovestită şi nepricepută este cercetată cu amă-

nunţime, si se întrébă cel curios de ce aşa şi nu altminterea?» Cum că orî-ce creştin nu trebuie de a cerne chestiunî de asemenea natură, şi nicî nu trebuie a se scandalisa în scârbele ce le are, ne dă ca dovadă pe Abraam, Isaac, Iacob, Apostolii şi ceî-l-alţî sfinţî, carî de şi aŭ pătimit multe, totuşi nicî-odată nu s-aŭ scandalizat şi nicî n-aŭ ispitit pe Dumneḑeŭ, fiind-că sciaŭ fórte bine „că timpul de faţă este timp de lupta, topitore în care se curăţă aurul, gimnastică unde ne exercităm, etc." (Tom. 52).

Câteva din aceste tractate sunt scrise de Sf. Chrisostom pe când era Diacon, eară câteva pe când era simplu monach, ca de exemplu Tractatul despre preoţie, Tractatul contra celor ce combăteaŭ monachismul, Tractatul despre comparaţiunea între împărat şi monach, Către Theodor cel căḑut.

II. ERMINIILE SAŬ EXPLICĂRILE SF. SCRIPTURI

Aicî aparţin tóte comentariile ermineutice ale Sf. Scripturî, pe care Sf. Chrisostom le desvolta în pericope la diferite ocasiunî, în biserica Antiochieî ca preot, saŭ în biserica Patriarchieî de Constantinopole ca Patriarch, în faţa păstoriţilor săî, şi în formă de omiliî, la finea cărora adăoga sfătuirî morale. De şi sfîntul Părinte a interpretat aprópe întréga Sf. Scriptură, totuşî noî nu avem astăḑî tóte operile luî, eară cele ce ni s-a păstrat sunt:

1. **Sinopsis (abreviaţiunea) a Vechiuluî şi a Nouluî Testament.** Opera aceasta din causa formeî sale interióre, care se apropie mult de comentariî, este taxată printre erminiile Sf. Chrisostom. După characterisarea V. şi a N. Testament, istoria naţiuneî Judaice şi devisarea cărţilor ambelor Testamente după conţinutul lor, expune subiectul fiecăria din ele. Din nenorocire opera acésta a ajuns până la noî nu întrégă, cî ciuntită, căcî din Vechiul Testament lipsesc Prorociî de la al şeptelea până la urmă, éră din Noul Testament nu are nimic (Tom. 56).

2. **Erminia la cartea facereî**, compusă din 67 de omiliî (Tom. 53—54).

3. **Erminia Psalmilor,** din care lipsesc ceĭ maĭ mulțĭ (Tom. 55).

4. **Erminia Profetuluĭ Isaia,** în care sunt explicate numaĭ cele opt capitule din început. Erminiile acestea ca și acea a Psalmilor, nu aŭ fost făcute în biserică și înaintea auditorilor, ci după cât se vede din aranjamentul lor, ele sunt compuse pentru necesitatea casnică. Sunt cu tóte acestea și ḑece omiliĭ, dintre care cele maĭ multe se rapórtă la ḑicerea luĭ Isaia: «Vĕḑut-am pe Domnul șeḑênd pe tron înalt» (Tom. 56).

5. **Erminia la Profetul Daniil** (Tom. 56).

6. **Comentariile la Sf. Evanghelist Matheiŭ** compuse din 91 de omiliĭ (Tom. 57—58).

7. **Comentariile la Sf. apostol și evanghelist Ioan,** din 87 de omiliĭ (Tom. 59).

8. **Comentariile la Faptele Apostolilor,** compuse din 55 de omiliĭ (Tom. 60).

9. **Erminia epistoleĭ către Romanĭ,** compusă din 32 de omiliĭ. (În ediția societățeĭ britanice, Oxonia 1849, sunt 33 de omiliĭ).

10. **Comentariile la epistola I-a către Corinthenĭ,** din 44 omiliĭ (Tom. 61).

11. **Comentariile la epistola II-a către Corinthenĭ,** compuse din 30 de omiliĭ (Tom. 61).

12. **Comentariile la epistola către Galatenĭ.** Aceasta operă nu este împărțită în omiliĭ, ci este explicarea epistoleĭ într'una, din început și până la fine, după modelul explicăreĭ Psalmilor, Profetuluĭ Isaia și Daniil (Ibid.).

13. **Comentariile epistoleĭ către Efesenĭ,** compuse din 24 omiliĭ (Tom. 62).

14. **Comentariile epistoleĭ către Filippenĭ,** din 15 omiliĭ (In edițiunea de Oxonia, 1855 sunt 16 omiliĭ).

15. **Comentariile epistoleĭ către Colosenĭ,** compuse din 12 omiliĭ (Tom. 62).

16. **Comentariile epistoleĭ I către Thesalonicenĭ,** din 11 omiliĭ (Ibid.).

17. **Comentariile epistoleĭ II către Thesalonicenĭ,** din 5 omiliĭ (Ibid.).

18. **Comentariile epistoleĭ I către Timotheiŭ,** compuse din 18 omiliĭ (Ibid.).

19. **Comentariile epistoleĭ a II^a către Timotheiŭ,** din 10 omiliĭ (Ibid.).

20. **Comentariile epistoleĭ către Tit,** din 6 omiliĭ (Ibid.).

21. Comentariile epistolei către Filimon, din 3 omilii (Ibid.).

22. Erminia epistolei către Ebrei, expusă astfeliŭ din adnotaţiuni, după adormirea Sf. Chrisostom, de către Constantin, presviterul Antiochiei (Tom. 63).

Pe lângă acestea mai avem încă fragmente destul de importante tot din operile exigetice ale Sf. Chrisostom, ca de ex. erminia la cartea lui Iob, la Proverbile lui Solomon, la Profetul Ieremia, câte-va fragmente din epistola catholică a lui Iacob, din epistolele lui Petru, şi din I epistolă catholica a sf. apostol Ión (Tom. 64).

III. CUVINTE ŞI OMILII

CARE SE ÎMPART ÎN

DOGMATICE, PANIGIRICE ŞI MORALE

Pe când critica contimporană face distincţiune între Cuvênt şi Omilie (Omilie însémnă conversaţiune intimă şi deci cel mai simplu cuvênt, cea mai simplă predică bisericească, unde după exemplul Domnului şi al apostolilor [compară Luca 4, 17 şi urm. Matheiŭ 5, 6. 7. Fapt 2, 14—40. 7, 2—56] părinţii bisericei şi în general servitorii cuvêntului lui Dumneḑeŭ se adresaŭ auditorilor în formă de conversaţiune simplă, familiară şi pricepută de toţi, eară la urmă făceaŭ aplicaţiunea morală a citaţiilor din Sf. Scriptură pe care li invocase, pe când Cuvênt saŭ Predică este explicarea subiectului din pericopa luată din Sf. Scriptură, şi cere de necesitate de a fi expus după regulele ritorice), la Sf. Chrisostom ambele aceste cuvinte semnifică acelaşi lucru, adecă învăţătura către popor.

A. Cuvinte dogmatice şi Omilii.

1. Locul ântei îl ocupă cele 12 cuvinte contra Anomilor [1]), prin care combate pe discipulii lui Evnomie, dove-

[1]) *Evnomie*, discipul al lui Aetie, diaconul bisericei din Antiochia, arian înfocat, credea că Fiul şi Cuvêntul lui Dumneḑeŭ nu numai că este creatura a lui Dumneḑeŭ Tatăl, dară încă că nici nu este de o fiinţă cu Tatăl, şi prin urmare neegal = ἀνόμοιος, de unde apoi şi denumirea acestor eretici de Anomi. Contra lui Evnomie a scris Sf. Vasilie cel Mare. *(Trad.)*

dind că Fiul este deopotrivă cu Tatăl şi cu Sf. Duch. Aceste cuvinte sunt întitulate „despre nepriceperea esenţeĭ luĭ Dumnedeŭ“ (Tom. 48).

2. Patru cuvinte asupra diceref «Nu póte Fiul să facă de la sine nimic, dacă nu vede pe Tatăl făcênd» (Tom. 56) şi cel asupra diceref «Părinte, dacă este cu putinţă, treacă de la mine paharul acesta, însĕ nu precum voesc eŭ, ci precum voeşcĭ tu.» Deasemenea cuvêntul contra Marcioniştilor şi Manicheilor «că altul este paraliticul despre care se vorbeşce că a fost slobozit în casă prin acoperemânt şi altul acela despre care spune evanghelistul Ioan», şi cel de pe urmă care are ca subiect «Tatăl meŭ până acum lucrează, şi eŭ lucrez» (Tom. 63).

3. Două catichez, din care una «Către cel ce voeşce a se lumina, şi pentru ce botezul se numeşce baea renaşcereĭ, eară nu a iertăreĭ pĕcatelor, şi că e periculos nu numaĭ de a călca jurământul, dară chiar de a jura, fie că ar jura drept», pe când a doua de şi e întitulată ca şi ceia-l-alta «Către cel ce voeşce a se lumina» continuă maĭ departe «şi despre femeile care se împodobesc cu aurăriĭ şi cu împletiturĭ aurite, şi pentru ceĭ ce fac us de gâciturĭ, saŭ hârtiuţĭ atârnate la gât, saŭ de descântece» (Tom. 49).

4. Despre diavolul, 3 omiliĭ (Ibid.).

B. **Cuvinte şi omiliĭ de laudă şi panigiirice.**

1. Cea ântêĭ omilie de feliul acestora este «Cuvênt panigiric la diua naşcereĭ Domnuluĭ nostru Iisus Christos, fiind pe atuncĭ (anul 386) nesigură încă, şi numaĭ de câţiva anĭ cunoscută de óre-carĭ creştinĭ sosiţĭ din apus şi vestită». 2. Cuvênt la Botezul Domnuluĭ. 3. Două omiliĭ pentru tradarea luĭ Iuda, diua Sf. Paştĭ, şi pentru predarea sfintelor taine. 4. Altă omilie pentru tradarea luĭ Iuda. 5. Treĭ omiliĭ asupra Cruceĭ Domnuluĭ nostru, şi asupra tâlhariuluĭ de pe cruce. 6. Omilia pentru învierea din morţĭ. 7. Două Cuvinte la Învierea Domnuluĭ (cel al doilea în tom. 52). 8. Două omiliĭ la Inălţarea Domnuluĭ nostru (a doua în tom. 52). 9. Treĭ omiliĭ la sfînta Cincĭdecime, eară în cea dintêĭ arată Sf. Chrisostom de ce astădĭ nu se maĭ fac minunĭ (una în tom. 64). 10. Şépte omiliĭ de laudă Sfîntuluĭ Apostol Pavel. 11. Două-decĭ şi patru de omiliĭ de laudă la diferiţĭ Sfinţĭ, precum la Sf. Meletie al Antiochieĭ, Martirul Lucian, ieromartirul Babila (două), la Martiriĭ Iubentin şi Maximin, la Martira Pelagia, la purtătoriul de Dumnedeŭ

Ignaţie, la Evstathie al Antiochieĭ, la Martirul Romano (douĕ), la Sfinţiĭ Macabeĭ (4), la Sf. Martire Bernica şi Prosdoce şi Domnica muma lor, la Lazar cel mort de patru ḑile, la Martirĭ (douĕ), la Martirul Iulian, la Martirul Barlaam, la Marea Martiră Drosida, la Martiriĭ Egipteniĭ, la ieromartirul Foca, şi în fine un cuvênt la toţĭ Sfinţiĭ, carĭ s-aŭ martirizat în tótă lumea (tom. 49—50).

C. Cuvinte şi omiliĭ morale.

1. Locul principal între acestea îl ocupă cele 21 de omiliĭ asupra statuelor, pronunţate în Postul Mare, al anuluĭ 387, în următórea împrejurare: Populaţia oraşuluĭ Antiochia fiind nemulţămită de óre-care dărĭ grele puse de Imperatorele Theodosie, în viderea unuĭ resboiŭ, s-a resculat contra autorităţilor şi contra ordinilor împărăteşcĭ, ba încă aţîţată de diferiţĭ intriganţĭ a ajuns chiar la necuviinţa de a necinsti statuele împăratuluĭ Theodosie şi a reposateĭ împărătese Plachila, şi la urmă a le sfărâma în piaţă. Când Theodosie a auḑit de aceasta s-a înfuriat asupra Antiochenilor, şi a hotărît ca cetatea Antiochia să fie dărîmată şi desfiinţată cu totul, populaţia să fie strămutată pe aiurea, eară capiĭ şi instigatoriĭ revoluţieĭ să fie ucişĭ. La auḑul acesteĭ veştĭ tótă suflarea din Antiochia a fost cuprinsă de gróză, şi mulţĭ se gândiaŭ ca să părăsască oraşul. Descurajarea îĭ cuprinsese pe toţĭ, căcĭ nimenĭ nu şcia ce va aduce ḑiua de mâine, şi ce se va alege de avutul şi viaţa sa. Bătrânul Episcop Flavian a primit în fine de a se duce în solie la Constantinopole şi a implora graţia împăratuluĭ. In lipsa luĭ, Sf. Ioan Chrisostom pentru liniştirea şi încurajarea poporuluĭ a pronunţat aceste 21 de omiliĭ, care sunt un cap de operă oratorică, de felul cărora omenirea nu maĭ auḑise de la Demosthen încóce.

Şépte ḑile a tăcut Sf. Chrisostom, eară a şeptea ḑi s-a ridicat în amvon şi a pronunţat prima omilie despre pocăinţă şi încurajare, al căria exord începe astfeliŭ: «Ce voiŭ spune şi ce voiŭ vorbi? Timpul present este de lacrămĭ, eară nu de vorbe; de suspine, eară nu de cuvinte; de rugăciune, eară nu de predică... Atât de mare este îndrăzneala, atât de nevindecabilă este rana, atât de mare este plaga, şi maĭ pre sus de orĭ-ce tămăduire, şi avênd trebuinţă de ajutoriul de sus... Creştinul trebue a se deosebi de necredincioşĭ şi în aceasta, adecă în a suferi cu bărbăţie totul, şi înaripat cu speranţa celor viitóre el este

maĭ pre sus de atacurile óminilor reĭ. Credinciosul este înțepenit pe piatra credințeĭ, și de aceia el este apărat de isbiturile valurilor. Chiar de s-ar ridica valurile ispitelor, nu vor ajunge la picióreIe luĭ, atât de înalt este el și maĭ pre sus de orĭ-ce ispită... Decĭ să nu cădem, iubiților. Nu noĭ ne îngrijim pe atâta de mântuirea nóstră sufletească, pe cât se îngrijașce de noĭ Dumnedeŭ. Nu ne interesează atât pe noĭ de a nu pătimi ceva reŭ, pe cât îl interesează pe ceĭ ce ni-a dăruit suflet, și care în fine ni-a dăruit atâtea bunurĭ... Acela (Iob) ședea atuncĭ pe gunoiŭ, eară acesta (orașul Antiochia) șeade într'o mare cursă... S-a clătinat maĭ 'nainte orașul nostru de cutremure, dar acum să cutremură chiar sufletele întemeitorilor acestuĭ oraș... Atuncĭ s-aŭ cutremurat temeliile caselor, eară acum se cutremură temeliile inimeĭ fie-căruia...»

Atât de mare era descurajarea locuitorilor din Antiochia, în cât bătrînĭ și tinerĭ, bărbațĭ și femeĭ se boceaŭ nu numaĭ prin casele lor, dară chiar și pe strade. De aceia și Sf. Chrisostom nu lipsa de a încuraja și a vindeca acele suflete bolnave și slabe. In omilia a 3-a între altele spune: «Iată un om a fost insultat, și noĭ cu toțiĭ ne-am speriat și ne-am înfricoșat, atât ceĭ ce aŭ insultat, cât și ceĭ ce nu se sciŭ cu nimic vinovațĭ; eară Dumnedeŭ în fie-care di este insultat, și ce dic în fie-care di? în fie-care ceas, de ceĭ bogațĭ, de ceĭ săracĭ, de ceĭ ce trăiesc în liniște, de ceĭ ce sunt în suferințĭ, de ceĭ ce ispitesc și de ceĭ ispitițĭ, și cu tóte acestea nicĭ o vorbă de nicăirĭ... Dumnedeŭ este insultat în tótă diua fiind present, vědênd și audind pe insultătorĭ, și nicĭ trăsnete n-a trimis, nicĭ nu a poroncit de a ieși marea din hotarele sale și a se vărsa pe pămênt și a îneca pe toțĭ, nicĭ că a poroncit pămêntuluĭ de a se deschide și a înghiți de viĭ pe ceĭ ce aŭ insultat, ci sufere și îndelung rabdă, și poroncesce de a ierta, numaĭ dacă se vor căi și vor făgădui că nu vor maĭ face așa...»

In fine guvernatoriul provincieĭ a venit în oraș împreună cu judecătoriĭ, ca să facă cercetare amănunțită, și provocatoriĭ să fie pedepsițĭ. Chrisostom ridicându-se în amvon tocmaĭ în momentul pe când guvernatoriul intra în biserică, a oprit pe credincioșĭ de la orĭ-ce manifestare ostilă contra guvernatoriuluĭ, și apoĭ a dis: «Pentru voĭ, mi s-a pălit obrazul de rușine, că după tóte acele cuvinte multe și lungĭ, încă ațĭ avut nevoe de mângăiere de dinafară... Doriam ca să mi se deschidă pămêntul și să mě înghiță, când îl audiam (pe guvernatoriŭ) vorbindu-vě, și aci încurajându-vě, aci

acusându-vĕ pentru frica aceasta neraționată... Nu voĭ ar fi trebuit ca să căpătațĭ învățătură de la el, ci voĭ să deveniţĭ dascaliĭ tuturor necredincioșilor...» (Omilia a 6-a).

După ședere de mai mult timp în Constantinopole bătrînul episcop Flavian s-a presentat înaintea Imperatoriuluĭ Theodosie. și în urma uneĭ puternice cuvêntărĭ, a înduplecat pe Theodosie de a ierta pe ceĭ ce l-aŭ insultat, și prin urmare a revoca hotărîrea ce luase de a dărîma cetatea Antiochieĭ, și a strămuta pe locuitorĭ pe aiurea, eară pe ceĭ vinovațĭ de acea revoltă a-i ucide. Șcirea această a adus'o însușĭ episcopul Flavian, care a sosit chiar în ḑiua de Paștĭ, eară Sf. Ioăn Chrisostom din motivul eĭ a rostit omilia a 21-a, în al căreia epilog ḑice: «Să ne bucurăm cu bucurie duchovnicească, și să nu lipsim de a mulțămi luĭ Dumneḑeŭ ne'ncetat pentru tóte acestea, nu numaĭ că a resolvat cu bine aceste nenorocirĭ, ci încă și pentru aceia că a îngăduit a se face acestea, și să-ĭ mulțămim din adâncul inimeĭ, căcĭ prin amândouĕ acestea a împodobit cetatea nóstră...» (Tom. 49).

2. Douĕ cuvinte contra Iudeilor.

3. Șepte cuvinte asupra bogatuluĭ din evanghelie și asupra luĭ Lazăr.

4. Nouĕ (9) cuvinte la Cartea Facereĭ.

5. Cincĭ cuvinte despre Anna muma Profetuluĭ Samuil.

6. Treĭ omiliĭ asupră Profet-Impăratuluĭ David și Saul.

7. Opt omiliĭ despre Pocăința și Post, și una despre eleimosină (Tom. 49).

8. Un cuvênt „către sine (când a fost chirotonisit Preot), către episcop, și către mulțimea poporuluĭ.

9. Omilie despre aceia „că nu trebuie a anathematiza (blestema) pe ceĭ viĭ saŭ pe ceĭ reposațĭ“.

10. Omilie asupra „Calendelor și contra acelora carĭ observaŭ lunile nóuă, cum și contra acelora carĭ dănțuiaŭ prin oraș“.

11. Omilie asupra ḑicereĭ apostoluluĭ: „Nu voiŭ să nu șcițĭ voĭ, fraților pentru ceĭ ce aŭ adormit, ca să nu vĕ întristațĭ“, cum și asupra luĭ Iob și Abraam.

12. Cuvênt „pentru ceĭ carĭ părăsesc adunările

din biserică, şi că nu trebuie a trece cu viderea titlurile sfintelor scripturĭ, cum şi pentru ceĭ luminaţĭ cu sf. botez".

13. Omilie „asupra titluluĭ de la Faptele Apostolilor, şi că viaţa virtuósă este cu mult maĭ folositóre de cât semnele şi minunile".

14. Omilie avênd de subiect: „De ce se cetesc Faptele Apostolilor în ḑiua Penticosteĭ (cincĭ-ḑecimeĭ) şi către ceĭ luminaţĭ din noŭ."

15. Două cuviute asupră ḑicereĭ apostoluluĭ Pavel: «spuneţĭ închinăciune luĭ Prischila şi Achila» (Rom. 16, 3).

16. Două omiliĭ asupra paraboleĭ „datorniculuĭ cu miĭ de talanţĭ şi asupra celuĭ care datora una sută de dinarĭ".

17. Omilie că este folositóre cetirea Sf. Scriptŭrĭ.

18. „Noĭ trebuie a ne petrece viaţa după Dumneḑeŭ, şi asupra ḑicereĭ: „strîmtă este uşa" etc.

19. „Către ceĭ ce nu vin la biserică, şi că chemarea luĭ Pavel este dovada învierеĭ."

20. „Către ceĭ ce acusă pe orator pentru lungimea discursuluĭ, şi către ceĭ ce sunt nemulţămiţĭ de vorbirea în scurt, şi despre numirea de Savlu şi Pavel, şi către ceĭ luminaţĭ din noŭ."

21. „Către ceĭ ce acusă pe orator pentru lungimea exorduluĭ, şi de ce nu imediat după ce a creḑut Saul s-a numit Pavel, cum şi asupra ḑicereĭ: „Savle, Savle, ce mĕ goneşcĭ."

22. „Certare contra celor carĭ părăsesc slujba din biserică, cum şi asupra exorduluĭ din epistola către Corintheni „Pavel cel chemat".

23. „Că este primejdios şi pentru ceĭ ce vorbesc ca să placă auditorilor, şi pentru ceĭ ce ascultă vorbindu-se pentru mulţămirea lor, şi cum că este folositoriŭ, şi este mare dreptate de a se acuza cineva pentru propriile sale pĕcate."

24. Asupra ḑicereĭ apostoluluĭ: „Nu numaĭ că nu

ne întristăm, dară ne şi mândrim în necazurĭ, şciind că..." etc.

25. Asupra dicereĭ: „Şcim că celor ce iubesc pe Dumnedeŭ, tóte li se lucreaza spre bine."

26. Către ceĭ ce nu vin la biserică, şi asupra dicereĭ: „De flămânzeşce duşmanul teŭ, dă-ĭ să mănânce."

27. Asupra dicereĭ apostoluluĭ: „Pentru curviĭ, fie-care aibă-şĭ femeia sa" (I. Corinth. 6, 2).

28. Asupra dicereĭ: „Femeeă este legată de lege, în câtă vreme trăieşce bărbatul sĕŭ" (Ibid., 7, 39).

29. „Cuvênt de laudă adusă sfintuluĭ Maxim, şi ce feliŭ de femeĭ trebuie a lua în căsătorie."

30. Asupra dicereĭ: „Nu voesc să nu şciţĭ voĭ, fraţilor, că părinţiĭ noştri toţĭ sub nor aŭ fost."

31. Asupra dicereĭ: „Trebuie a fi între voĭ şi eresurĭ, pentru ca ceĭ încercaţĭ să se facă arătaţĭ."

32. Cuvênt: pentru eleimosină.

33. Treĭ cuvinte asupra dicereĭ: „Avênd acelaşĭ duch al credinţeĭ", despre eleimosină, şi către Manicheĭ, şi pentru ce cu toţiĭ se vor bucura de bunurĭ în comun".

34. Asupra dicereĭ apostoluluĭ: „De m-aţĭ fi suferit puţin pentru ne'nţelepţie" (II Corinth. 11, 1).

35. «Către ceĭ ce nu înţeleg cum trebuie dicerea apostoluluĭ. „Orĭ prin pricină, orĭ prin adevĕr, Christos se propoveduieşce" (Filipp. 1, 18) şi despre umilinţa».

36. «Asupra dicereĭ: „Văduva să se aleagă nu maĭ puţin de şase-decĭ de anĭ", (I Timoth. 5, 9), despre creşcerea copiilor, şi despre eleimosină.»

37. «Omilie la Ilie, asupra văduveĭ şi pentru eleimosină.»

38. «Despre mulţămirea bunurilor viitóre şi despre nimicnicia celor presente.»

39. «Nu trebue a da în public pĕcatele fraţilor noştri, şi nicĭ să nu blestemăm pe vrăjmaşĭ.»

40. «Să nu se discurajeze cineva, nicĭ să blesteme pe vrăjmaşĭ, nicĭ să opriască de a nu prinde pe ceĭ vinovaţĭ.»

41. Asupra dicereĭ: «Eară când a venit Petru în Antiochia, de faţă i-am stătut împotrivă» şi că nu a fost aceasta împotrivire, ci iconomie.

42. Omilie asupra luĭ Melchisedek.

43. Omilie contra theatrurilor şi ipodromiilor (alergărilor de caĭ).

44. Asupra ḑicereĭ: «Acesta să sciţĭ, că în ḑilele cele de pe urmă vor fi timpurĭ grele.»

45. «Despre dragostea desăvêrşită şi despre recompensa faptelor după merit.»

46. Despre înfrânare (în limba latină, cu exordul în grecesce).

47. Două omiliĭ (în limba latină) de încurajare asupra morţiĭ.

48. Omilie rostită «la mormântul Martirilor (ἐν τῷ μαρτυρίῳ = la locul unde aŭ primit martirismul, saŭ unde sunt înmormântaţĭ martiriĭ, saŭ în fine la biserica martirilor), fiind puţinĭ adunaţĭ, din causa timpuluĭ rĕŭ, şi că trebuie a ne aduna des la biserică».

49. Omilie la martirĭ, cu acest adaos: «Impărăteasa venind pe la meḑul nopţiĭ în biserica mare, şi ridicând de acolo sfintele móşte ale martirilor, şi purtându-le prin tot oraşul.» Această omilie a fost rostită în următórele împrejurărĭ:

In anul 398 s-aŭ succedat maĭ multe cutremure de pământ, fapt care umpluse de grózǎ populaţia din Constantinopole. Prin luna Iulie (398) s-a făcut o procesiune religiósă (litanie) la care a luat parte tótă suflarea din Constantinopole, împreună cu împărăteasa Eudoxia, adecă pe la meḑul nopţiĭ aŭ fost strămutate móştele sfinţilor din biserica mare în biserica Sf. Thoma, ce se zidise din noŭ afară de oraş, depărtare de 9 mile de la Constantinopole. Pe la revărsatul zorilor de ḑiuă ajungênd cu Sf. moşte la noua biserică, Sf. Chrisostom a rostit unul din cele maĭ frumóse discursurĭ, din care reproducem o parte din exord, spre a se videa torentul acela de cuvinte şi ideĭ înalte, care numaĭ din gura luĭ Chrisostom puteaŭ să iasă: «Ce voiŭ ḑice şi ce voiŭ vorbi? Salt de bucurie şi sunt entusiasmat şi cuprins de acea manie, care e cu mult maĭ bună de cât prudenţa. Joc şi dănţuiesc, şi mĕ vĕd ridicat în aer, şi cu un cuvênt sunt îmbătat de această plăcere duchovnicească! Ce voiŭ ḑice şi ce voiŭ vorbi? Despre puterea martirilor? Despre buna disposiţie a cetăţenilor? Despre zelul Impărăteseĭ? Despre concursul autorităţilor? Despre ruşinarea diavoluluĭ? Despre biruinţa demonilor? Despre măreţia bisericeĭ? Despre puterea Cruceĭ? Despre minunile celuĭ restignit? Despre slava Tatăluĭ? Saŭ despre charul Sf. Duch? Despre mulţămirea întreguluĭ public? Despre săltările oraşuluĭ? Despre adună-

rile călugărilor? Despre jocurile feciórelor? Despre mulțimea preoților? Despre puterea bărbaților din lume, a sclavilor, saŭ a celor liberĭ, a celor ce stapânesc, saŭ a celor stăpânițĭ, a săracilor, saŭ a bogaților, a streinilor, saŭ a localnicilor? Fie-căruia este nimerit de a dice: Cine-va spune puterile tale Dómne, audite veĭ face tóte laudele tale! Femeĭ deprinse a ședea în salóne, și maĭ moĭ (delicate) chiar de cât ceara, aŭ părăsit casele lor cele acoperite frumos, și venind aicĭ s-aŭ întrecut cu bărbațiĭ în zelul și năzuința sufletească...» Maĭ la urmă apoĭ adresându-ne împărăteseĭ îĭ dice: «De aceia nu vom înceta de a te ferici, și nu numaĭ noĭ, dară și tóte generațiile viitóre. Căcĭ cele ce se petrec aicĭ, vor fi audite până la marginea pământuluĭ și pe cât sórele lumineazǎ. Vor audi ceĭ de după noĭ, și ceĭ de după aceiă, și nicĭ un timp nu va da uităreĭ cele petrecute acum...»

Luminându-se de diuă a venit și Împăratul încunjurat de funcționariĭ și ostașiĭ superiorĭ, și s-a închinat Sf. móște, fără a purta pe cap coróna, și ostașiĭ fără sabiĭ, fapt care a făcut pe Sf. Crisostom ca după plecarea Împăratuluĭ să laude mult evsevia luĭ.

51. Omilie parenetică către ceĭ ce nu isbutesc în cererile lor.

52. Omilie asupra interesuluĭ ce pun unia pentru cele presente, și lenea ce o arată pentru cele viitóre.

53. Omilie contra celor ce se numesc singurĭ pe dênșiĭ Curațĭ.

54. Omilie rostită în biserica Sf. Anastasiĭ, pentru virtute și speranță în Dumnedeŭ pentru exercitarea eĭ.

55. Omilie rostită în biserica Sf. Pavel, cetind Goțiĭ (în limba lor) și vorbind un preot Got.

56. Asupra dicereĭ; «Secerișul este mult, eară lucrătoriĭ puținĭ.»

57. Asupra pocăințiĭ Ninevitenilor.

58. Către ceĭ ce cred de lucrurĭ marĭ cele presente, și sunt ca smintițĭ fără reson de cele ce se par frumóse în viață.

59. Despre rugăciune.

60. Asupra dicereĭ: «Tot pĕcatul care ar face omul, este afară de trup.»

61. «Că virtutea spirtuală este preferată tuturor.»

62. Asupra dicereĭ: «Socotițĭ pre Apostolul și Archiereul mărturisireĭ nóstre, pre Iisus Christos, care este credincios celuĭ ce l-a făcut pre el» (Ebr. 3, 2. 3).

Maĭ sunt apoĭ următórele cuvinte și omiliĭ (maĭ mult

saŭ maĭ puţin scurte), care sunt pronunţate în ḑilele cele de pe urmă ale vieţiĭ Sf. Chrisostom in Constantinopole.

63. Omilie către Eutropie eunuchul, Patriciŭ şi Consul.

64. Când Eutropiŭ se găsia afară din biserică a fost răpit, şi despre Paradis şi Scripturĭ, cum şi asupra ḑicereĭ: «De faţă a stătut împărăteasa de-adreapta ta.»

65. Când Saturnin şi Aurelian aŭ fost condamnaţĭ la expatriare, şi Gainas a ieşit din cetate, şi despre iubirea de argint.

66. Despre întórcerea din Asia în Constantinopole (în limba latină).

67. Despre rechemarea luĭ Severian episcopul Gabalelor (în limba latină).

68. Omilie despre pace.

69. Omilie înainte de exilare.

70. Omilie când a plecat în exil.

71. Omilie după întórcerea din ântêiul exil.

72. Omilie asupra slobodireĭ Hananienceĭ, pronunţată după ce s-a întors din exil.

73. Un numĕr de 244 de epistole scrise din exil către diferite persóne bisericescĭ, între aniĭ 403—407 care conţin în ele, pe lângă altele şi o mulţime de sciinţĭ autobiografice, care dealtminterea ni-ar fi rĕmas necunoscute. Maĭ ales din cele 17 epistole către Olimpiada diaconiţa, şi din cele două către episcopul Romeĭ Papa Inocentie I se întrevede destul de clar activitatea Sf. Părinte, pe tot timpul cât a stat pe tronul Patriarchieĭ de Constantinopole, pe deoparte, eară pe dealtă parte ni se represintă cu colorĭ fórte viĭ aureola şi măreţia characteruluĭ acestuĭ sfînt şi mare dascăl al omenireĭ.

74. Tot Sf. Chrisostom aparţine şi Liturghia care pórtă numele sĕŭ, şi care nu este de cât o prescurtare a Liturghieĭ Sf. Vasilie cel Mare. In privinţa spirituluĭ care a călăuzit pe Sf. Chrisostom de a compus Liturghia sa, să ascultăm pe Sf. Proclu, discipulul Sf. Chrisostom şi Patriach al Constantinopoleĭ, care ḑice: «Pentru care şi Sf. Vasilie făcĕnd us de un metod terapeutic, a publicat Liturghia sa maĭ prescurtată (de cât a Sf. Iacob, fratele Domnuluĭ). Nu după mult timp earăşĭ Părintele nostru Ioan cel cu gura de aur îngrijindu-se, ca un păstoriŭ, de mântuirea turmeĭ sale, şi luând aminte la lenevirea şi slăbiciunea natureĭ omenescĭ, a voit a scóte din rădăcină orĭ-ce pretext satanicesc. De aceia a şi tăiat cele maĭ multe, şi a poroncit de a se săvêrşi (Sf. Liturghie) maĭ în scurt, ca nu cumva

óminiĭ—maĭ ales ceĭ ce iubesc trândavia—amăgițĭ câte puțin de vicleniile contrarilor, să se depărteze de acéasta sfîntă și apostolică tradițiune, precum s'a și descoperit că fac mulțĭ chiar și până astădĭ.»

Despre autenticitatea Liturghieĭ Sf. Chrisostom mărturisesce nu numaĭ întréga biserică, dară chiar scrierile sale, în care (maĭ ales în Comentăriile epistolelor Sf. Pavel și în ale Evangheliilor) găsim explicate diferite bucățĭ liturghice, ceia ce constitue dovada cea maĭ puternică, că Liturghia acéasta este cu adevĕrat a Sf. Chrisostom. Sunt însĕ și unele bucățĭ care s'aŭ adaos după mórtea Sf. Chrisostom, ca de ex. imnul de la începutul liturghieĭ Unule născut Fiule și cuvêntul luĭ D-ḑeŭ (compus se ḑice de Imperatorele Justinian I), imnul numit Cheruvic (făcut deasemenea de Justinian I pe la 573), cântarea saŭ citirea troparelor de tóte ḑilele, Simbolul credințeĭ, și în fine Axionul Cuvine-se cu adevĕrat.

Pe lângă aceste scrierĭ, pe care criticiĭ contimporanĭ le atribue fără nicĭ o contraḑicere Sf. Chrisostom și le consideră ca autentice, maĭ sunt încă peste 70 de diverse scrierĭ atribuite Sf. Chrisostom, însă există îndoelĭ asupra autenticitățeĭ lor. In edițiunea de Migne se maĭ găsesc încă peste 250 de Cuvinte panigirice și omiliĭ morale, care însĕ sûnt apocrife, după părerile criticilor.

Sf. IOAN CHRISOSTOM

examinat ca exigetic al Sf. Scripturĭ de pe Amvonul bisericeĭ.

Este netăgăduit că Sf. Ioan Chrisostom ocupă primul loc în literatură nóstră bisericéscă, maĭ ales ca ermineutic ne'ntrecut al Sf. Scripturĭ în general.

In tot timpul sacerdoțiuluĭ sĕŭ, fie ca Preot, fie ca Patriarch, el a avut ca principală ocupațiune explicarea Sf. Scripturĭ în detail, de pe amvonul bisericeĭ. Pentru aceia biserica creștină este adânc recunoscătóre Sf. Chrisostom, căcĭ pe când maĭ 'nainte de dênsul erminia Sf. Scripturĭ era maĭ mult de domeniul bărbaților cărturarĭ, eară mulțimea

credincioșilor din biserică streină, saŭ prea puțin inițiată în tainele eĭ, Sf. Chrisostom este acela, care a luat Sf. Scriptură, și din scórță în scórță a explicat'o înaintea credincioșilor adunațĭ în biserică, și a făcut'o accesibilă de gradul de inteligență a fie-căruia.

Atât de mare era dorința luĭ ca fie-care creștin să înțeleagă Sf. Scriptură, în cât îșĭ încorda tóte puterile sale sufleteșcĭ, făcea us de tótă elocvența de care era înzestrat de Dumneḑeŭ, ca să convingă pe auditorĭ, că fie-care este datorŭ de a ceti saŭ a asculta cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, fie în biserică, fie acasă, în tot timpul și în tot locul. «Nu aștepta alt dascal, ḑice în omilia IX din epistola către Colosenĭ, aĭ cuvintele luĭ Dumneḑeŭ. Nimenĭ nu te va învăța atât de bine ca acela... Auḑițĭ, vĕ rog, toțĭ muritoriĭ, și procurați-vĕ cărțile sfinte, medicamentele sufletuluĭ. Dacă nu voițĭ nimic alt, cel puțin procurați-vĕ Noul Testament, ca să avețĭ dascalĭ în permanență apostolul, evangheliile și Faptele Apostolilor. De veĭ avea vre-o supărare, caută în el (N. T.) ca într'un deposit de medicamente, ia de acolo mângâerea în suferința ce aĭ... Aceasta este causa tuturor relelor, de a nu cunóșce Sf. Scripturĭ... Plecăm la resboiŭ fară arme...» (Deasemenea omilia a XXI din Comentariile epistoleĭ către Efesenĭ, traducere de subsemnatul, pag. 216 și urm.).

Dară cetirea Sf. Scripturĭ nu trebuie a se face, după Sf. Părinte, de mântuială și fără nicĭ o băgare de sémă, după cum fac ceĭ maĭ mulțĭ, ci cu tótă atențiunea posibilă, căcĭ numaĭ așa ne vom putea folosi din cetirea eĭ. «Numirile saŭ cuvintele ce sunt în Sf. Scriptură, ḑice el (omilia 15 la Evangh. Ioan) Dumneḑeŭ nu voeșce a le auḑi simplu și cum s-ar brodi, ci cu multă înțelepciune. De aceia și fericitul David în multe locurĭ scria în Psalmiĭ seĭ «Spre pricepere» și ḑicea: «Descopere ochiĭ meĭ și voiŭ cunóșce minunile din legea ta» (Ps. 118, 18)... Și Domnul apoĭ îndemnând pe Judeĭ de a cerceta scripturile, prin aceasta ne îndémnă cu atât maĭ mult încă pe noĭ să le cercetăm, căcĭ dacă ar putea cineva ca de la prima lectură să înțeleagă, nu ar fi ḑis el așa... De aceia el numeșce scripturile și thesaur ascuns în pământ, întărîtându-ne prin aceasta spre a le cerceta...»

Dacă observăm în special tóte operile Sf. Chrisostom, găsim că tóte acestea, afară de erminia la Psalmĭ, la Profetul Daniil, la cele 8 capitule din Isaia și la epistola către Galatenĭ, sunt în formă de omiliĭ, rostite în biserică, și împăr-

ție în două părțĭ, adecă la început partea ermineutică a pasajuluĭ saŭ pasajelor ce urmează, eară la urmă partea morală cu aplicațiune la viața practică.

E demn de observat încă și aceasta, că dacă nu în tóte, cel puțin în marea majoritate a omiliilor Sf. Parinte găsesce ocasiune de a vorbi, fie-chiar și în treacăt, despre eleimosină.

Când în prima omilie n-a epuisat totul ceia ce trebuia a vorbi, atuncĭ acelașĭ subiect îl continuă și în omilia saŭ omiliile următóre, presentând chestiunea sub o altă *formă* cu totul *nouĕ*, ceia ce ni dă dovada uneĭ vaste inteligențĭ și uneĭ puterĭ extraordinare de judecat. Cu chipul acesta pasajul explicat este atât de bine lămurit, în cât este peste putință de a maĭ primi vre-o obiecțiune seriósă.

În erminia V. Testament Sf. Chrisostom se refugiază câte-odată la textul ebraic, ceia ce dênsul o credea necesar pentru limpezirea nedomiririĭ. De exemplu explicând pasajul din cartea Facereĭ 1, 8 dice că de óre-ce Vechiul Testament s-a scris în limba ebraică, noĭ suntem ținuțĭ ca explicându-l să ne refugiăm la acea limbă. «Mulțĭ din ceĭ exercitațĭ în acea limbă, dice Sf. Părinte (Istoria traduceriĭ textuluĭ ebraic în limba greacă), spun că numele Ceriŭ în limba Ebreilor este tot-deauna la plural, ceia ce spun cu emfarsă și aceĭ carĭ cunosc limba siriană.»

«De aceia nicĭ nu dic îĭ ceriul, ci ceriurile. Tocmaĭ pentru aceasta se și spune de fericitul David ceriurile ceriurilor, nu dóră că sunt maĭ multe ceriurĭ, căcĭ nu ni-a spus aceasta fericitul Moisi, ci fiind-că după obiceiul limbeĭ Ebreilor acest nume se pronunță tot-deauna la plural.»

Atât în erminia Vechiuluĭ cât și a Nouluĭ Testament Sf. Chrisostom întrebuințază metodul școleĭ Antiochene, adecă examinarea critică a textuluĭ, după care se da cea maĭ mare atențiune însemnătățeĭ literare a cuvêntuluĭ din Sf. Scriptură și a asociațiuneĭ ideilor. Vorbind despre asociațiunea ideilor, Sf. Chrisostom scrie: «Nu trebuie de a aduce ca mărturie dicerile din Sf. Scriptură ciuntite, nicĭ sustrase din afinitatea și continuitatea ideilor, nicĭ a le lua isolate și lipsite de ajutoriul celor dinainte și celor ce urmează, și astfeliŭ a difăima și a calomnia . . . Pentru că, cum să nu fie absurd, că dacă înaintea Tribunaluluĭ, unde se judecă óminiĭ pentru afacerĭ lumescĭ, și se pun înainte tóte împrejurările carĭ sunt în legătură cu casul ce se judecă, ca de ex. locul, timpul, causa, persónele și miĭ de feliul acestora, — apoĭ când e vorba de luptele nóstre pentru viața vecinică, nu e absurd, dic, de a cita scripturile cum s-ar întâmpla?»

Afară de aceasta Sf. Chrisostom în erminia Vechiuluĭ Testament întrebuința și alegoria, când trebuința cerea, căcĭ dicea: «Că unele pasaje trebuie a fi luate așa cum sunt dise, eară altele cu totul contrar celor conținute», eară ca exemplu aduce pasajul de la Isaia, unde se spune că lupul și mielul împreună vor pașce, și apoĭ adaoge: «Nu vom înțelege noĭ aicĭ lupĭ și mieĭ, nicĭ paie, boĭ și taurĭ, ci moravurile ómenilor le characterizăm prin figura animalelor.» Pe lângă aceasta sunt unele pasaje, care trebuesc luate în două sensurĭ, ca de ex. «jertfa fiuluĭ luĭ Abraam». Cum că Isaac a fost ridicat pe altariŭ spre a fi jertfit, o ȿcim, dară în acelașĭ timp cu mintea noĭ maĭ scótem și alt-ceva ascuns aicĭ, adecă crucea. Tot așa și cu mielul paschal din Egipet, unde earășĭ găsim icóna patimilor luĭ» (Omilia la Ps. 46).

In erminia Nouluĭ Testament se observa la Sf. Chrisostom tot acelașĭ semn distinctiv, adecă și aicĭ ca și în V. T. el îșĭ are încordată tótă atențiunea în a defini exact însemnătatea literară a cuvintelor din Sf. Scriptură, și a pătrunde împreună cu auditoriĭ seĭ în spiritul învĕțătureĭ creștine, pe care dênsul o pricepea în profunditatea eĭ.

In general vorbind, Sf. Chrisostom ridică cu atâta dexteritate vălul limbistic de pe pasajul ce'l explică, și atât de mult îl clarifică, în cât remâne cineva uimit, și îșĭ reproșază sieșĭ cum de a putut trece așa de ușor cu cetirea aceluĭ pasaj, în cât n-a înțeles ceia-ce a fost ascuns acolo, și pe care Sf. Chrisostom cu atâta ușurință a scos'o la lumină!

Dintre multele exemple vom cita numaĭ unul, găsit chiar în Comentariile epistoleĭ către Filipenĭ, ce urmează după aceasta. Apostolul Pavel în epistola către Filipenĭ, Cap. 2, 5—8 dice: «Că aceasta să se înțeleagă întru voĭ, care și întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumnedeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ, ci s-a deșărtat pre sine chip de rob luând...» Acest pasaj cetit de orĭ-cine, și maĭ ales frasa nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ, îl va face să dea din umerĭ, ca semn de nepricepere. Eĭ bine, să se cetească Omiliile a 6 și 7-a din Comentariile de față, și se va videa cu câtă vioclune și cât de bine explică Sf. Chrisostom frasa menționată, așa că după cetire nu va maĭ considera dicerea aceasta a Apostoluluĭ Pavel ca o carte pecetluită cu șépte pecețĭ!

Fiind-că Chrisostom a făcut erminia Sf. Scripturĭ de pe amvonul bisericeĭ și înaintea auditorilor, compușĭ nu nu-

maĭ dintre creștinĭ, ci și din Iudeĭ și ethnicĭ, carĭ alergaŭ din tóte părțile spre a-l audi, de aceia vedem pe Sf. Părinte că în desvoltarea textuluĭ pășeșce cu tótă liniștea cerută, și puțin câte puțin scóte din tesaurile Sf. Scripturĭ mărgăritare și petre neprețuite, pe care le pune în ochiĭ auditoriuluĭ, eară el pașeșce maĭ departe în mod firesc și cu tótă băgarea de seamă, însoțind tot-deauna explicările sale cu amănunțimĭ, care ajută fórte mult ermineĭ.

Acéstă characteristica particulară Sf. Chrisostom, o observăm în tóte omiliile sale.

Așa de ex. explicând pasajul I din începutul evangheliei luĭ Matheiŭ «Cartea neamuluĭ luĭ Iisus Christos, fiul luĭ David, fiul luĭ Abraam...» și arătând că evanghelistul Matheiŭ are ca scop de a povesti nașcerea cea după trup a fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ, eară nu nașcerea luĭ cea din vecĭ, dice: «Decĭ, să nu-țĭ închipuĭ că aĭ audit un lucru mic și nebăgat în seamă, că Christos s-a născut, ci înalță-țĭ cugetul, și imediat cutremură-te, audind că Dumnedeŭ a venit pe pământ. Căcĭ aceasta a fost atât de minunat și de paradox, în cât a uimit și pe îngerĭ... și pe Profețiĭ ceĭ de demult, că «Pe pământ s-a arătat, și cu óminiĭ a petrecut» (Baruch 3, 38). Pentru că în adevĕr este fórte minunat de a audi, că Dumnedeŭ cel negrăit și nepriceput, și deopotrivă cu Tatăl, a venit pe pământ prin pântece fecioreInic, și a primit a se nașce din femee, și a avea de strămoși pe David și pe Abraam. Și ce spun eŭ de David și de Abraam? Căcĭ ceia ce este încă maĭ înfricoșat, e că a avut de strămoșĭ chiar și pe acele femeĭ, despre care v-am amintit maĭ sus. Acestea audindu-le să nu-țĭ închipuĭ ceva înjosit, ci tocmaĭ pentru aceasta încă minunează-te că fiind Fiŭ al luĭ Dumnedeŭ cel fără de început, și Fiŭ adevĕrat, a primit de a fi și fiul luĭ David, pentru ca să te facă pe tine Dumnedeŭ. A primit de a deveni robul tatăluĭ, ca ast-feliŭ ție robuluĭ să-țĭ facă tată pe Stăpânul. Aĭ vĕdut așa dară chiar de la început, ce feliŭ sunt evangheliile?.. Când decĭ audi că Fiul luĭ Dumnedeŭ este fiŭ și al luĭ David și al luĭ Abraam, să nu te îndoieșcĭ că și tu fiul luĭ Adam eștĭ fiul luĭ Dumnedeŭ. Nu s-ar fi înjosit el în zadar, dacă nu urma ca să ne înalțe pe noĭ. S-a născut trupeșce, ca să te nașcĭ tu duchovniceșce. S-a născut din femee, ca tu să încetezĭ de a maĭ fi fiul femeeĭ. De aceia îndoită a fost și nașcerea luĭ, și la feliŭ cu a nóstră, și maĭ pre sus de a nóstră... Aĭ vĕdut cum evanghelistul a înaripat pe auditoriŭ, spunĕnd și cele obicĭnuite și prin acestea arătând și cele atingătóre de credința nóstre...

(Comentar. evangh. Matheiŭ, omilia II § 2 şi următ.)? Eĭ bine, o ast-feliŭ de erminie numaĭ Sf. Chrisostom a fost în stare să o facă, căcĭ el era pătruns de adevĕrurile dumnedeescĭ ale religiuneĭ nóstre creştine, nu avea nicĭ o umbră de îndoială, şi inima luĭ era salaşul charuluĭ Dumnedeesc. O ast-feliŭ de erminie însĕ, nu ar fi putut nicĭ odată să iasă din pana unuĭ ermineutic contimporan, a căruĭ critică probabil că va lumina întru câtva chestiunea, nicĭ odată însĕ, nu va încăldi inimile cetitorilor,—tocmaĭ pentru aceia, că lipseşce din inima ermineuticuluĭ contimporan acea sevă dătătóre de viaţă, care cu profusiune să găsia în inima Sf. Chrisostom, voiŭ să dic credinţa sfîntă şi neclintită în adevĕrurile mântuitóre ale religiuneĭ creştinescĭ.

Dară maĭ trebuie de observat încă şi aceasta, că pentru Sf. Chrisostom cunoşcinţa profundă a Sfînteĭ Scripturĭ şi a idiotismelor eĭ în cuvinte şi în frase, era consecinţa nu numaĭ a unuĭ studiŭ îndelungat al Sf. Scripturĭ, a uneĭ cercetărĭ şciinţifice a fie-căruĭ pasaj în parte, saŭ a conţinutuluĭ în general, ci şi consecinţa unuĭ paralelism al tradiţiuneĭ scrise cu tradiţiunea vie a bisericeĭ.

De aceia nu e nimic miraculos dacă un astfeliŭ de studiŭ a avut ca resultat pentru Sf. Chrisostom înţelegerea profundă despre iconomia luĭ Dumnedeŭ, şi prin care anume mod a găsit el cu cale de a o descoperi óminilor, eară ceia ce descoperise se fie priceput de om şi îndeplinit.

De aceia Sf. Chrisostom îndeamnă incontinuŭ pe auditoriĭ seĭ, ca să frecventeze regulat la biserică, spre a audi predica cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeŭ, în acelaşĭ timp încă şi dênşiĭ să mediteze în tot timpul şi în tot locul Sf. Scriptură; căcĭ dicea dênsul: «Mare bun, iubiţiĭ meĭ, este cetirea Sf. Scripturĭ. Aceasta face sufletul filosof, aceasta face pe om plăcut, aceasta face pe cineva de a nu se teme de nimic din cele presente, aceasta face de a rîvni cugetul nostru după cele de acolo... Că de aicĭ se póte afla exact pronia luĭ Dumnedeŭ, vitejia celor dreptĭ, bunătatea stăpânuluĭ şi măreţia resplăţeĭ... De aceia vĕ rog, ca cetirea Sf. Scripturĭ să o facem cu multă băgare de seamă, căcĭ numaĭ aşa ne vom învrednici de cunoşcinţa adevĕrată, dacă vom vorbi incontinuŭ cele de acolo... Dealtfeliŭ nicĭ că se póte, ca ceĭ ce se îndeletniceşce cu cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, cu tótă sirguinţa şi cu tótă mulţumirea, să-şĭ peardă vremea în zădar. Chiar de nu am avea nicĭ un dascal, însuşĭ stăpânul ceĭ de sus intrând în inimele nóstre ni va lumina cugetul, va desvăli cele acoperite, şi va deveni dascal nóuĕ

celor carĭ nu șcim, numaĭ dacă noĭ vom voi să contribuim cu cele ce se cer de la noĭ. Căcĭ el insușĭ ḑice: „să nu chemațĭ pe nimenĭ dascal pe pămênt, că unul este dascalul vostru cel din ceriurĭ“. Decĭ, când noĭ luăm în mâna o carte duchovnicească, incordându-ne gândul, și alungând de la noĭ orĭ-ce idee ominească, vom face cetirea cu tótă evlavia, cu tótă băgarea de samă, ca să putem fi condușĭ de Sf. Duch în priceperea celor scrise, și a trage de aicĭ un mare folos... Că este suficient de a avea ca dascal al nostru pe acest barbar (eunuchul împărătesei Etiopenilor), și ceĭ ce sunt învăluițĭ în afacerile lumescĭ, și ceĭ ce sunt înrolațĭ în armată, și ceĭ căḑuțĭ, și in general vorbind toțĭ, nu numaĭ bărbațĭ, ci și femeĭ, orĭ-și cât stau ele în casă incontinuŭ, ba încă și ceĭ ce sunt în viața monachală, toțĭ ḑic să cunóscă, că nicĭ un timp nu póte fi pedică la cetirea sfintelor și dumneḑeeșcilor cuvinte, ci e cu putință nu numaĭ acasă, ci încă și prin târg umblând... Căcĭ vĕḑênd stăpânul dorința nóstrĕ către cele duchovniceșcĭ, nu ne va trece cu viderea, ci ni va trimite lumina cea de sus, și va lumina cugetul nostru. Decĭ să nu ne lenevim, vĕ rog, în cetirea Sf. Scripturĭ, ci fie că pricepem puterea celor cetite, incontinuŭ să le rumegăm în noĭ. Căcĭ studiul incontinuŭ întăreșce memoria, și de multe-orĭ neînțelegênd ceia ce am cetit astăḑĭ, aceasta repetând'o mâine o vom afla fără de veste, Dumneḑeŭ cel iubitoriŭ de óminĭ luminând nevĕḑut cugetul nostru». (Omilia 35 la Cartea Facereĭ).

De și tóte operile ermineutice ale Sf. Chrisostom sunt demne de numele luĭ, și aŭ servit ca isvor nesecat din care s-aŭ adapat toțĭ ermineuticiĭ de după dênsul, ca Ecumenie, Evthimie Zigaben, Theofilact al Bulgarieĭ și alțiĭ, totușĭ după părerea generală locul ântêiŭ între ermíniĭ îĭ ocupă erminiile la Cartea Facereĭ, apoĭ vine ermenia evanghelieĭ luĭ Matheiŭ, și în fine ermenia la epistolele luĭ Pavel către Romanĭ, către Corinthenĭ, către Galatenĭ, către Efesenĭ, etc., eară cea maĭ de jos este erminia Faptelor Apostolilor și a epistoleĭ către Ebreĭ.

Causa pentru care aceste douĕ de pe urmă nu sunt de aceiașĭ valóre ca cele-l-alte, este că aceste erminiĭ aŭ fost făcute în timpurile cele din urmă ale petrecereĭ Sf. Chrisostom în Constantinopole, când dușmaniĭ luĭ îĭ făceaŭ într'una neajunsurĭ, din care causă nicĭ el nu putea să aibă liniștea sufletească, și nicĭ erminiile acestea nu puteaŭ fi compuse cu tótă atențiunea.

Sf. CHRISOSTOM
examinat ca moralist și orator bisericesc.

Este incontestat că Sf. Ioan Chrisostom este cel maĭ strălucit ritor în biserica creștină. Inainte de dênsul locul cel anteiŭ îl ocupa Sf. Grigorie Nazianz, supranumit Theologul, dară după ce a resărit în persóna luĭ Chrisostom un noŭ luceafăr pe orizontul intelectual al bisericeĭ, cel vechiŭ a perdut din strălucirea sa în fața celuĭ noŭ. Sf. Ioan Chrisostom este Demosthenele bisericeĭ creștine, cuvintele sale exercită o putere ne 'nvinsă asupra spiritului omenesc, și aŭ farmecul de a subjuga și a convinge pe orĭ-cine le-ar citi saŭ audi. Sf. Chrisostom este cel maĭ eminent psieholog și cunóșce tóte mișcările inimeĭ omeneșcĭ. Pentru dênsul inima omenească este o oglindă deschisă, în care se uită și vede până și prin colțurile cele maĭ dosnice. De care patimă omenească nu a vorbit el? Care aplecare rea a spirituluĭ omenesc nu este biciuită de dênsul? Ca un doctor eminent el arde, saŭ chiar și taie cu multă băgare de samă patimile, ce resboiesc pe bietul muritoriŭ pe tot timpul cât călătoreșce în această vale a plângereĭ.

Dacă el este cel maĭ aprig adversariŭ al patimilor omeneșcĭ, pentru că la umbra fie-căria din acestea se zăreșce dușmanul cel ne'mpăcat al neamuluĭ omenesc — diabolul, — aceasta nu vra să dică că Sf. Părinte nu este îngăduitoriŭ față de cel pĕcătos, ci tocmaĭ din contra se póte susținea, și cu drept cuvênt, că Sf. Ioan Chrisostom este prin excelență oratorul dragosteĭ creștineștĭ.

El, care a avut o deosebită dragoste cătră Apostolul Pavel — după cum se cade a avea fie-care dintre noi — ca creștinĭ dintre ginți, — el, care aprópe la fie-ce pas pomeneșce cu drag numele luĭ Pavel, nu era posibil ca să nu tindă ca și acela, la a vesti tuturor voința luĭ Dumnedeŭ, și a se face tuturor tóte, ca pre toțĭ să-ĭ dobândiască. Combate cu tótă puterea patimile omeneșcĭ, ca operă a diaboluluĭ, este însĕ și îngăduitoriŭ cu cel cădut în pĕcat, îl incurajază, îl mângăe și îl susține în lupta luĭ. «De veĭ greși din noŭ, dice Sf. Părinte cătră cel pĕcătos, din noŭ pocăiește-te, și orĭ de-câte-orĭ veĭ greși, vină la mine, și eŭ te voiŭ vindeca» (La Fotie, Miriob. 59). De și pasajul

acesta a fost unul din punctele de acusaţie ale Sinodului din Dris aduse contra Sf. Chrisostom (vedĭ şi Palladius, pag. 66—79, şi Socrat. istor. bis. 6, 21), totuşĭ e necontestat, că nimenĭ după Mântuitoriul Christos şi discipulul sĕŭ Ioan, n-a mângâiat şi încurajat în aşa mod pe cel pĕcatos, ca Sf. Chrisostom, şi nimenĭ nu vindeca atât de bine ca Sf. Părinte! Care limbă ar suna maĭ armonios şi maĭ plăcut la urechile bietuluĭ muritoriu? Da! Sf. Chrisostom este predicatorul dragosteĭ creştine, şi întreaga luĭ viaţă şi activitate păstorală este afierosită acesteĭ dragoste. Să-l ascultăm chiar pe dênsul, cum îşĭ mărturiseşce dragostea luĭ către păstoriţĭ: «Iată, dice, cu charul luĭ Dumnedeŭ, şi noĭ avem treĭ anĭ acum, de când nu diua şi nóptea vĕ rugăm ca apostolul Pavel, ci facem aceasta după treĭ dile, şi de multe orĭ chiar după şepte dile [1]) şi ce s-a maĭ petrecut saŭ să petrece încă? Acusăm, dojănim, lăcrămăm, suspinăm, de şi póte nu pe faţă, ci în inimă. Lacrămile acelea sunt cu mult maĭ line şi maĭ uşóre de cât acestea.... Credeţi-mĕ că dacă nu m-ar judeca cineva ca fiind stăpânit de ambiţiune prisoselnică, m-ar videa în tóte dilele vărsând lacrămi... De şi am putea şi noĭ ca să vĕ dicem: «Ce'mĭ pasă? Eŭ am făcut ceia ce mi se cerea, eŭ decĭ, sunt curat de sângele vostru», dară nu e de ajuns aceasta spre a ne mângâia. Dacă ar fi cu putinţa de a despica inima nóstră în douĕ, aţĭ vedea ce loc larg ocupaţĭ în ea voĭ cu toţiĭ, bărbaţĭ, femeĭ şi copiĭ! Căcĭ aceasta este puterea dragosteĭ, pentru că ea face sufletul maĭ încăpătoriŭ de cât ceriul. «Cuprindeţi-ne pre noĭ, pre nimenĭ n-am nedreptăţit..., nu vĕ strimtoraţĭ întru noĭ» (Corinth. 7, 2 şi 6, 12). Aceasta o dicem şi noĭ acum: Cuprindeţi-ne pre noĭ. Acela avea în inima sa întregul Corinth, şi dicea: «Lărgiţi-vĕ şi voĭ, şi nu vĕ strimtoraţĭ între noĭ» (Ibid. 6, 12, 13), dar eŭ nu aşı putea dice aşa, căcĭ şciŭ bine că şi voĭ mĕ iubiţĭ pre mine şi mĕ cuprindeţĭ... (Omilia 44 din Fapt. Apost). Deasemenea să se vadă omiliile 9, asupra statuelor, § 1. Omilia I la Cartea Facereĭ, III, VII şi XLI, ibid. Omilia 22 din evangh. Matheiŭ. Omilia 3 din Fapt. etc.).

De aicĭ, cum şi din multe alte mărturiĭ se arată în mod cert, că Sf. Chrisostom în tot timpul păstorieĭ sale a trăit numaĭ pentru turma sa, căria i-a şi afierosit în-

[1]) Erminia Fapt. Apostolilor este compusă în aniĭ ceĭ de pe urmă aĭ păstorieĭ Sf. Chrisostom, când Sf. Părinte fiind prea ocupat cu administrarea eparchieĭ, şi tulburat de intrigile prigonitorilor seĭ, nu putea să predice des, ca în Antiochia.

treaga sa viaţă şi activitate. Când păstoriţii seĭ progresaŭ pe calea evangheliei, şi el sălta de bucurie, eară când dênşiĭ eraŭ bântuiţĭ de vr'o bólă morală, şi el era trist şi amărît cu sufletul. Bucuria lor era considerată ca a sa proprie, eară întristarea lor, provenită fie din abaterile de la legea morală, fie din altă causă, îl atingea şi pe dênsul. Inima luĭ cea senzibilă şi agerimea spirituluĭ îĭ indicaŭ tot-deauna cam sub ce fel de forme trebuia să presinte auditoriuluĭ virtutea ce o recomanda, saŭ reutatea ce o înfiera. Acelaşĭ subiect tratat de Sf. Chrisostom cu altă ocasie, este presentat de el sub alte forme, potrivit auditoriuluĭ şi împrejurărilor.

Sfîntul Chrisostom vorbind de morală, nu caută a proba că virtutea este virtute, saŭ că rĕul este rĕŭ, ci tótă atenţiunea luĭ este îndreptată la aceia, de a desvĕli virtutea şi a o înfăţişa în tótă strălucirea şi aureola eĭ interióră, eară reutatea a o arăta în tótă deşărtăciunea şi urăciunea eĭ. Cu alte cuvinte nu Sf. Chrisostom descopere morala creştină, ci această morală, mulţămită dexterităţeĭ oratoruluĭ, se descopere spiritelor omineşcĭ în tótă strălucirea eĭ şi le subjugă.

Şi aicĭ stă secretul, că până în ḑiua de astăḑĭ, şi în vecĭ de vecĭ, scrierile Sf. Chrisostom emană din ele o putere morală ne 'nvinsă, care subjugă pe tot cel ce le ceteşce.

Altă characteristică a Sf. Chrisostom în arta luĭ oratorică este şi invenţiunea, saŭ arta de a crea acolo, unde ceĭ maĭ mulţĭ nu găsesc nimic de creat. Aşa de ex. în pasagiul din epistola cătră Romanĭ: «Spuneţĭ închinăciune Prischileĭ şi luĭ Achila» (cap. 16, 3), unde fie-care vede că este ceva steril, simplu şi lipsit de materialul cerut de omiletică, Sf. Chrisostom totuşĭ a găsit aicĭ subiect de vorbă, şi în două omiliĭ consecutive a fermecat auditoriul vorbind despre dragostea creştină. Acesta e un exemplu din miile de acest feliŭ.

Atât de mare este bogăţia cuvintelor şi a cugetărilor la Sf. Chrisostom, in cât nu se pricepe cineva ce să admire maĭ ântêiŭ: dulceaţa cuvêntuluĭ, saŭ agerimea spirituluĭ, mulţimea saŭ tăria argumentelor. Fie-care idee exprimată de dênsul, imediat este lămurită prin diferite exemple saŭ asemănărĭ luate din fenomenele natureĭ, din regnul plantelor, saŭ al animalelor, din faptele omineşcĭ, şi cu deosebire din moravurile şi aplecările vieţeĭ omineşcĭ. Cate-odată aceste asemănărĭ se succedează una pe alta, saŭ maĭ bine ḑis, iesă din gura cea de aur fără ca între dên-

sele să-se interpună vre-o altă idee strěină, — altă dată acelaşĭ fenomen natural, saŭ acelaşĭ fapt îl examineză din diferite puncte de videre, care tóte sunt puse înainte pentru clarificarea chestiŭneĭ.

Iată de pildă unul din miile de exemple de feliul acesta, unde Sf. Părinte explicând auditoriuluĭ convertirea miraculósă a apostoluluĭ Pavel, şi intrarea luĭ în Damasc, face următórele comparaţiunĭ demne de tótă admiraţiunea: «Că precum un pescariŭ óre-care şeḑênd pe o peatră înaltă îşĭ ridică în sus undiţa, şi apoĭ din înălţime îĭ dă drumul în marea..., ast-feliŭ şi stăpânul nostru, care a arătat pescuitul duchovnicesc, şeḑênd ca pre nişte petre înalte de deasupra norilor, a dat drumul vociĭ sale din înălţime ca uneĭ undiţĭ, ḑicênd: Savle, Savle, ce mě goneşcĭ? Şi astfeliŭ a pescuit pe acest pesce mare. Şi ceia ce s-a întâmplat cu pescele acela pe care l-a prins Petru, după poronca Stăpânuluĭ, tot aceasta s-a întâmplat şi cu acest peşce. Căcĭ şi acest pesce s-a găsit că avea în gura sa un statir (Math. 17, 27), înse era fals; că adecă avea în el zel, înse nu după cunoşcinţă. De-aceia, acea cunoşcinţă hărăzându-i-o Dumneḑeŭ, a făcut acel ban (statirul) veritabil... Şi ceia ce se petrece cu pesciĭ, aceiaşĭ s-a petrecut şi aicĭ. Că precum aceia îndată ce sunt scoşĭ afară din apă, orbesc şi nu maĭ věd nimic, tot astfeliŭ şi acesta, după ce a fost prins în undiţă şi smuncit afară din marea necunoscinţeĭ, imediat a orbit.... Dară acea orbire a făcut ca întreaga omenire să vadă....»

Ce comparaţiune frumósă! Dară cuĭ putea să vină în minte ca să compare pe apostolul Pavel cu pescele? Pe trâmbiţa duchuluĭ, care a rěsunat până la marginile lumeĭ, cu cel ce nu are glas? Şi cu tóte acestea comparaţiunea aceasta a Sf. Chrisostom, te lasă în uĭmire prin frumuseţa şi adevěrul conţinut în ea!

Dară în fine, care din scrierile ieşite din pana şi din gura de aur a Sf. Ioan, nu uĭmeşce pe cetitoriŭ într'atât, în cât îl robeşce cu totul? Calitatea aceasta la puţinĭ dintre scriitoriĭ religioşĭ şi profanĭ se póte găsi.

De aceia, a maĭ înşira citaţiĭ aicĭ din scrierile luĭ, găsesc că e de prisos, de óre-ce aprópe în totalitatea lor sunt de aceiaşĭ valóre, şi prin urmare ar trebui ca să fie înşirate tóte, ceia-ce e imposibil.

Acesta este Sf. Ioan Chrisostom ca scriitoriŭ şi ritor al bisericeĭ creştine.

Acum dacă ne întrebăm, care a fost calitatea luĭ superióră, şi care a fost characteristica sa deosebită, — negreşit

vom rĕspunde, că în privința culturei filosofice și enciclopedice, nu era maĭ pre jos de scriitoriĭ din timpurile sale. Ca ermineutic al Sf. Scripturĭ a fost aprópe ne 'ntrecut, pentru care toțĭ ermineuticiĭ de după dênsul, pe el l-aŭ avut de basă în erminiile lor. In privința sfințenieĭ viețeĭ luĭ a fost unul dintre ceĭ maĭ rarĭ bărbațĭ aĭ bisericeĭ creștine. Ca păstoriŭ și administrator al bisericeĭ creștine a fost de admirat. Dară cu asemenea calitățĭ găsim și pe alțiĭ printre Părințiĭ bisericeĭ creștine. Aceia însĕ, care îl distinge pe Sf. Chrisostom de toțĭ ceĭ-l-alțĭ Părințĭ, dascalĭ și scriitorĭ aĭ bisericeĭ creștine, aceia care 'l arată a fi ne 'ntrecut, și în care n-a avut până acum egal pe nimenĭ, care și constitue slava luĭ particulară, este calitatea de Chrisostom pe care i-aŭ acordat'o seculiĭ de după dênsul.

A fost cu adevĕrat Gură de aur, a fost cel maĭ elocvent ritor al bisericeĭ creștine, până în ḑiua de astăḑĭ [1]).

In Roman, 26 Septembre 1903.

Theodosie Archimandrit.

---

[1]) In descrierea biografieĭ Sf. Chrisostom am avut în videre 1) Patrologia de Filaret, Archiep. Cernigovuluĭ, tradusă in grecesce de Archim. Neofit Paghida, 2) Patrologia de Nectarie Chefala, Mitropolitul Pentapoleĭ, 3) Patrologia de Christodul Apostol (Constantinopole 1894), 4) Patrologia de Diomid Chiriacos, 5) Viața Sfîntuluĭ Chrisostom, pusă la începutul Evanghelistuluĭ Matheiŭ (în Patrologia de Migne), 6) Istoria bisericească do Contogoni, idem de D. Chiriacos 7) Revista periodică „Evanghelicos Chirix", și alte diatrive relative la acest subiect, publicate în limba greacă.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ FILIPPENI

a celuĭ întru Sfinţĭ Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopoleĭ

OMILIA I

Filippeniĭ aceştia sunt din oraşul Filippi al Macedonieĭ, saŭ cetatea Colonia, după cum o numeşce Luca. Aicĭ vîndătórea de porfiră, femee fórte evlaviósă şi cu multă băgare de samă, a fost convertită şi botezată; aicĭ maĭ marele sinagogeĭ[1]) a credut; aici a fost biciuit Pavel împreună cu Sila, aicĭ judecătoriĭ oraşuluĭ îĭ poftea ca să iasă de acolo, căcĭ se temeaŭ de dênşiĭ; aicĭ în fine predica luĭ Pavel a avut un început strălucit. De aceia şi mărturiseşce el de dênşiĭ, numindu-ĭ cununa sa, şi că multe aŭ suferit pentru credinţă: „Că vouĕ vi s'a dăruit pentru Christos, nu numaĭ întru el a crede, ci şi pentru dênsul a pătimi" (Filipp. 1, 29). Când li scria această epistolă, el era la Roma în legăturĭ. De aceia şi dice el: „In cât legăturile mele s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul, şi la ceĭ-l'alţĭ la toţĭ" (Ibid, 1, 13). Sub numele de Divan (πραιτώριον) el numeşce tribunalul împărătesc al luĭ Neron. A fost legat, însĕ după trecere de timp eliberat, după cum însuşĭ arată către Timotheiŭ: „Intru respunsul (apologia)

---

[1]) In loc de *temnicerul* (Fapt. 16, 14—39). Convertirea luĭ Crisp, maĭ marele sinagogeĭ, s'a petrecut în Corinth, şi nu în oraşul Filippi (Fapt. 18, 8 şi urm.). *Traducătoriul*.

meŭ cel dintêĭ nimenĭ n-a mers cu mine, ci toţĭ m-aŭ părăsit; să nu li se socotească lor; eară Domnul a stătut lângă mine şi m-a întărit" (II Timoth. 4, 16. 17). Decĭ legăturile despre care vorbesce în epistola de faţă, sunt acele de dinaintea ântêiĭ luĭ apologiĭ. Cum că Timotheiŭ nu era de faţă atuncĭ, aceasta e cert din pasajul: „Intru respunsul (apologia) meŭ cel dintêĭ, nimenĭ n-a mers cu mine", ceia ce de sigur că n-ar fi scris, dacă ar fi fost cineva atuncĭ de faţă. Dară când scria epistola aceasta, Timotheiŭ era cu dênsul, după cum învederează pasajul următoriŭ: „Nădăjduesc întru Domnul Iisus, că pre Timotheiŭ fără de zăbavă îl voiŭ trimete la voĭ" (Filipp. 2, 19), şi earăşĭ: „Pre acesta nădăjduesc să'l trimit la voĭ îndată" (Ibid. 2, 23). Aşa dară el a fost eliberat din legăturĭ atuncĭ şi apoĭ earăşĭ legat, după ce Timotheiŭ s-a dus la dênşiĭ. Dară dacă dice: „Şi mĕ şi jertfesc pentru jertfa şi slujba credinţeĭ vóstre" (Ibid. 2, 18) apoĭ nu o spune ca şi cum faptul s-ar fi îndeplinit dejă, cĭ arătând că dacă se va întîmpla aşa, el se va bucura. „Ci mĕ bucur cu voĭ cu toţĭ" dice, încurajându-ĭ în întristarea ce-ĭ cuprinsese de frica legăturilor. Cum că nu era să móra atuncĭ, e cert din ceia ce spune: „că nădăjduesc întru Domnul că şi eŭ fără de zăbavă voiŭ veni la voĭ", şi earăşĭ: „nădăjduind sciŭ că voiŭ rĕmânea şi împreună voiŭ petrece cu voĭ cu toţĭ" (Ibid. 2, 24. 1, 25). Decĭ Filippeniĭ aceştia trimisese la dênsul pe Epafrodit cu o colectă de banĭ pentru el, şi ca să afle cele despre dênsul, căcĭ îl iubeaŭ fórte mult. Că în adevĕr iĭ trimesese banĭ, ascultă'l chiar pe dênsul când dice: „şi am luat tóte, şi am de prisosit, umplutu-m-am luând de la Epafrodit cele trimese de la voĭ", eară că Epafrodit era însărcinat de a afla cele despre dênsul, se vede chiar de la începutul epistoleĭ, unde zice: „Voesc să sciţĭ voĭ fraţilor, că cele pentru mine maĭ-virtos spre sporul evangelieĭ aŭ venit", şi earăşĭ: „nădăjduesc întru Domnul Iisus, că pre Timotheiŭ fără de zăbavă îl voiŭ trimite la voĭ, ca şi eŭ să mĕ veselesc înţelegênd cele pentru voĭ" (Ibid. 1, 12, 2, 19). Expresiunea „ca şi eŭ" învederează dorinţa luĭ de a sci cele cu privire la

dênşiĭ, şi pare că dice: «că precum voĭ din multa dragoste ce aveţĭ către mine aţĭ trimis spre a vê informa despre mine, tot aşa şi eŭ, ca să mê veselesc înţelegênd cele pentru voĭ». Dealtfeliŭ chiar trecuse mult timp de când dênşiĭ nu maĭ trimisese pe nimenĭ la el, după cum dice: „că óre-când aţĭ înflorit[1]) a purta grijă de mine“, adecă pe atuncĭ pe când audise că el este în legăturĭ. Deci dacă iĭ s'aŭ turburat când aŭ audit că Epafrodit se îmbolnăvise, de şi nu era o persónă atât de însemnată ca Pavel, cu atât maĭ mult trebuia ca să se tulbure când aŭ audit despre legăturile acestuia. De aceia şi Pavel chiar de la început face vorbă de legăturĭ, arătând că nu numaĭ nu trebuie a se tulbura de aceasta, ci chiar a se bucura. După aceasta apoĭ iĭ sfătueşce să fie în concordie şi-ĭ îndeamnă la umilinţă, arătându-li că prin aceasta iĭ vor avea cea maĭ mare siguranţă, şi că cu uşurinţă vor putea birui pe vrăjmaşĭ. «Pentru dascăliĭ voştri, dice, nu póte fi atât de trist de a se găsi în legăturĭ, pe cât dacă discipuliĭ lor nu sunt în concordie; acelea accelerează împrăştierea evangheliei, pe când aceasta împedecă.» Indemnându-ĭ deci de a fi în concordie, şi arătând că concordia se nasce din umilinţă, se adresază după aceasta către Iudeiĭ de pretutindenĭ, carĭ sub forma creştinismuluĭ vatămă credinţa, şi iĭ numeşce cânĭ şi lucrătorĭ reĭ, pentru care iĭ sfătueşce a fugi de dênşiĭ. Apoĭ convingêndu-ĭ la ce anume trebuie a da atenţiune, maĭ spunêndu-li şi alte multe relativ la morală şi la viaţa lor în genere, şi aducêndu-ĭ la dreapta judecată prin expresiunea „Domnul aprópe este“ (Cap. 4, 5) aminteşce, cu acea prudenţa proprie luĭ, de cele ce dênşiĭ 'ĭ-aŭ trimis, şi astfeliŭ termină epistola aducêndu-li mulţămirĭ şi mângâerĭ. După cât se vede, apostolul li-a scris această epistolă cu multă cinste şi consideraţiune, de vreme ce nicăirĭ nu se vede vr'un cuvênt de înfruntare adresat lor, ceia ce era proba virtuţeĭ lor, că nu aŭ dat dascăluluĭ lor nicĭ un motiv de nemulţumire. După cum am dis la început, oraşul acesta a arătat din capul loculuĭ o mare destoinicie în credinţa: ca exemplu serviască-ni temnicerul. Şciţĭ că acest temniceriŭ, de la un singur semn imediat a şi alergat şi s'a botezat cu tótă casa sa. Semnul petrecut atuncĭ, numaĭ el singur l-a vêdut, de câştig însê nu s'a folosit singur, ci împreună

[1]) Verbul ἀναθάλλω luat în însemnare metaforică este egal cu a *redobândi puterile*. Aşa dară traducerea justă ar fi: „că óre-când aţĭ avut puterea a purta grijă de mine“ (Filipp. 4,10). *Trad.*

cu femeia și cu tótă casa sa. Dară chiar judecătorii (οἱ στρατηγοὶ) or, carĭ poroncise de-a fi biciuițĭ Pavel și Sila, se găsesc maĭ mult ca uimițĭ—în mod sincer negreșit, și nicĭ de cum din rĕutate—pentru care aŭ trimis imediat de a elibera pe apostol, eară după aceia se temeaŭ de dênsul.—Prin epistolă decĭ el mărturisesce de dênșiĭ nu numaĭ pentru credința lor, nicĭ numaĭ pentru primejdiile prin care treceaŭ, ci și pentru binefacerea lor, după cum și dice: „Că sciţĭ și voĭ Filippenilor, că la începutul evangheliei... odată și de două orĭ cele spre trebuință mea 'mĭ-ațĭ trimis" (Cap. 4, 15. 16). Nimenĭ altul n-a făcut aceasta. „Nicĭ-o biserică n-a făcut împărtășire cu mine în cuvênt de dare și de luare" (Ibid.), eară în alt loc arată că chiar lipsurile proveniaŭ maĭ mult din lipsa de timp, de cât din intențiune: „Nu că dóră nu purtațĭ grija de mine, dice, ci pentru că n-ațĭ avut timp cu prilej" (Ibid. 10).

[1]) Acestea și noĭ sciindu-le, iubiților, și avênd astfeliŭ de tipurĭ înaintea nóstrĕ, să căutăm a imita pe Filippeniĭ din epistola de față. Cum că Pavel îĭ iubea fórte mult, e cert din cele ce spune: „Că pre nimenĭ nu am de un suflet cu mine, care cu tot dinadinsul să se grijască de voĭ", și earăși: „Pentru că vĕ am pre voĭ în inimă, și în legăturile mele" (Ibid. 2, 20. 1, 7). Aceasta sciindu-le, dic, și avênd niște astfeliŭ de tipurĭ de iubire, să ne arătăm vrednicĭ unor astfeliŭ de exemple, și să fim gata în tot-deauna de a suferi pentru Christos. Dară astădĭ nu maĭ este timpul persecuțiunilor. Decĭ în lipsa acestora să imităm cel puțin bine-facerea acestora săvêrșită cu atâta ardóre, și nicĭ că dacă am dat eleimosină odată saŭ de două orĭ, să credem că am îndeplinit totul, pentru că în tótă viața nóstrĕ noĭ trebuie a face binele. Nu numaĭ odată trebuie a mulțămi, ci necontenit. Cel ce aleargă, dacă după ce-a făcut două-decĭ și patru de stadiĭ (δολίχους) se lasă de a maĭ alerga, totul a perdut. Decĭ și noĭ dacă am început cu faptele bune, eară după aceasta ne moleșim, totul am perdut, totul am stricat. Ascultă acea folositóre povață: „Milosteniile și credința să nu te părăsască" (Prov. 3, 3). Nu a dis „fă odată", saŭ de două orĭ, saŭ de o sută

---

[1]) Partea morală. Trebue a face milostenie în tótă viața. Trebue a dispreţui averea, și că tóte relele de aicĭ isvoresc *(Veron.)*.

de ori, ci pentru tot-dauna «să nu te părăsască» dice. Și nu a dis: «să nu le părăsesci», ci «acestea să nu te părăsască», arătând prin aceasta că noi-avem nevoe de dênsele și nu eie aŭ nevoe de noi, și tot odată învățându-ne că suntem datori a face totul, pentru ca să le posedăm acestea. „Infășură-le pe ele, dice, împrejurul grumazului tĕŭ" (Ibid.), adecă că după cum copiii celor bogați aŭ scule de aur primprejurul grumazului lor, și nici-odată nu le leapădă de la gât, ci le pórtă ca o probă de nobleța lor, tot ast-feliŭ și noi trebuie a ne îngrădi cu milostenia în tot-deauna, dovedind prin aceasta că suntem fiii celui îndurătoriŭ, care resare sórele sĕŭ peste cei rei și peste cei buni deopotrivă. Dară cei necucernici nu cred? Ei bine, prin acestea vor crede, dacă noi săvêrșim fapte bune, ca ast-feliŭ să vadă că miluim pe toți fără excepție, căci atunci vor sci că noi facem aceasta, imitând pe acela pe care noi îl intitulăm dascălul nostru. „Milostenia dice, și credință adevĕrată", și bine dice adevĕrată, adecă nu din răpire, nu din furtișag, căci aceasta nu mai este credință, nu mai este milostenie adevĕrată. Căci dacă tâlhariul este împins de diabolul de a spune minciuni și a se jura fals, nu tot așa însĕ tu, ci împreună cu milostenia aibi și credința. Să ne îmbrăcăm deci cu această podóbă, să fabricăm această brățară de aur pentru suflet, pe cât timp suntem aici, vorbesc adecă de milostenie, căci dacă va trece timpul acesta nu mai avem nevoe de ea. Cum? Apoi acolo nu sunt nici săraci, nici sărăcie și nici bogăție. Să nu ne lipsim de podóba aceasta, pe cât timp suntem copii și ne găsim aici. Căci dupre cum copiii leapădă de la gât sculele de aur de 'ndată ce devin bărbați, și'și pun altă podóbă, tot ast-feliŭ și noi, de vreme ce acolo nu se va mai face milostenie prin bani, ci alt-ceva cu mult mai mare. In cât noi să nu ne lipsim de aceasta, ci prin ea să facem a se arăta drăgălaș sufletul nostru. Milostenia este un bun mare și cinstit, este un dar mare, și mai mult încă, ea este începutul tuturor bunătăților. Căci privesce câte bunătăți se nasc de aici: cel ce dă eleimosină, după cum trebuie a da, se învață a desprețui averile, dară cel ce desprețuesce averile, a tăiat deja rădăcina relelor. Ast-feliŭ că el nu numai că face bine altora, ci și sufere, nu numai că prin eleimosină el a câștigat dreptul de recompensă, ci și sufletul sĕŭ devine filosof, înalt și bogat. Cel ce face milostenie, se învața a nu fi admiratoriul averilor, saŭ al aurului, eară dacă a învățat

aceasta, deja-a făcut un început frumos în călătoria luĭ spre ceriŭ, şi a tăiat tóte motivele de ceartă, sfadă, invidie şi de descurajare. Căcĭ voĭ şciţĭ, că tote relele provin din causa averilor, ba chiar şi rĕsbóe multe din causa lor. Eĭ bine, cel ce a învăţat a despreţui averile, iată că a ajuns a se bucura de linişte. El nu se înspăimântă de pagube, nu invidueşce pe ceĭ ce se îmbogăţeşce, căcĭ acestea l-a învăţat pe el milostenia. Nu pofteşce avutul aprópeluĭ, pentru că cum ar face aceasta acel ce voeşce a deveni sărac? Cum ar face aceasta, acel ce se desparte de avutul sĕŭ şi'l dă săracilor? Nu face aceasta, pentru că are ochiul sufletuluĭ luminat. Şi aceste bunurĭ el le va avea aicĭ, eară despre cele de acolo, adecă de câte bunurĭ se va face părtaş, nicĭ nu e posibil a le spune. Nu va rĕmânea afară împreună cu feciórele cele nebune, ci va întra împreună cu cele înţelepte în camara cea de nuntă a mireluĭ, avênd în mânĭ făcliĭ strălucitóre, şi cu un cuvênt el va deveni maĭ fericit chiar de cât aceĭ ce s-aŭ ostenit şi 'şi-aŭ petrecut viaţa în feciorie, de şi n-a gustat măcar ceva din amărăciunile şi durerile acelora. Ast-feliŭ e puterea milosteniei, şi cu multă îndrăzneală şi sinceritate ea introduce în ceriŭ pe ceĭ ce o cunosc. Căcĭ ea este familiară şi cunoscută portarilor, cariĭ aŭ în paza lor uşile cămereĭ de nuntă, şi nu numaĭ cunoscută, ci şi respectată, şi pe câţĭ iĭ va şci că aŭ respectat'o pe toţĭ iĭ va introduce cu curaj, şi nimenĭ nu se va opune la aceasta, ci toţĭ se vor da la oparte. Căcĭ dacă ea a pogorît pe Dumnedeŭ pe pămênt şi'l-a înduplecat a se face om, cu mult maĭ vîrtos va putea să ridice pe om la ceriŭ. Mare e în adevĕr puterea milosteniei! Dacă din milă şi din iubirea de ómenĭ Dumnedeŭ s-a făcut om, ba încă s-a înduplecat de a deveni rob, cu atât maĭ mult pe robĭ iĭ va introduce în camera locuinţeĭ sale.

Decĭ iubiţilor, să iubim milostenia, şi să o săvêrşim după puterile nóstre, nu o di numaĭ, nicĭ douĕ, ci în tot timpul cât ne găsim aicĭ, ca să ne cunóscă când ne vom înfăţoşa înaintea dreptuluĭ judecătoriŭ. Dacă ea ne cunóşce pe noĭ, şi Domnul ne va cunóşce, şi dacă ea nu ne cunóşce, nicĭ Domnul nu ne va cunóşce, ci va dice „nu vĕ şciŭ pre voi". Insĕ, să nu fie una ca aceasta, departe de noĭ de a audi aceste cuvinte, ci fie a ne învrednici să audim acea voce fericită: „Veniţĭ bine cuvêntaţiĭ părinteluĭ meŭ, de moşceniţĭ împărăţia care este gătită vouĕ de la întemeerea lumeĭ (Math. 25, 34). Căria bine voiască a ne

învrednici prin Christos Iisus Domnul nostru, căcî luî împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt să cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecil vecilor. Amin.

OMILIA II.

„Pavel şi Timotheiŭ, slugile luî Iisus Christos, tuturor sfinţilor întru Christos Iisus celor ce sunt în Filippi, împreună cu episcopiî şi diaconiî, char vouĕ şi pace de la Dumnedeŭ Tatăl nostru şi de la Domnul nostru Iisus Christos“ (1, 1. 2).

Aicî fiind-că scrie celor egalî în cinste cu dênsul, nu pune demnitatea luî de dascăl, ci o alta deasemenea mare. Şi care e aceasta? Slugă a luî Iisus Christos se numeşce pe sine şi nu apostol. Mare cu adevĕrat este şi aceasta demnitate, şi principalul tuturor bunurilor, de a fi servul luî Iisus Christos în realitate, şi nu numaî a se numi de formă. Servul luî Iisus Christos este cu adevĕrat slobod de pĕcat, el este serv veritabil al luî Christos şi al nimănuî altuia, fiind-că de altminterea nu ar fi servul luî de cât pe jumătate. Şi Romanilor scriindu-li dicea: „Pavel servul luî Iisus Christos“ Rom. 1, 1), eară Corinthenilor şi luî Timotheiŭ scriindu-li, apostol se numeşce pe sine. Şi de ce óre? Nu o face aceasta ca cum ar considera pe Filippenî maî bunî de cât pe Timotheiŭ, să nu fie, ci maî ales îî cinsteşce şi îî curtenoşce maî mult de cât pe toţî cătră cariî scrisese, şi măturiseşce aplecarea lor spre virtute. De altfeliŭ Corinthenilor şi luî Timotheiŭ urma a li se ordona multe, şi de aceia faţă de dênşiî îşî ia autoritatea luî pe apostol, pe când aicî nu are nimic a li ordona, afară de acele câte le puteaŭ pricepe prin eî înşiî „Sfinţilor întru Christos Iisus, celor ce sunt în Filippi“. Fiind-că şi Iudeiî chiar se puteaŭ numi pe sine sfinţî, încă de la cel ânteiŭ chrismos, de când se diceaŭ popor sfinţit, ales, de aceia a dis: „Sfinţilor în Christos Iisus“, căcî acestia singurî sunt sfinţi, pe când aceia sunt necucernicî şi impiî. „Impreună cu Episcopiî şi Diaconiî“ dice. Dară ce va să dică aceasta? La un singur oraş eraŭ maî mulţî episcopî?

Nicĭ de cum, ci a numit astfeliŭ pe presviterĭ. Pe atuncĭ nu era vr'o deosebire în nume, căcĭ şi episcopul se numia diacon. De aceia scriind luĭ Timotheiŭ dicea: „Acestea tóte de le veĭ spune fraţilor, bună slugă veĭ fi (καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ) luĭ Iisus Christos" (I Timoth. 4, 6), şi „Slujba ta fă-o cunoscută tutulor" (Τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον) de şi era Episcop. Şi cum că în adevĕr era Episcop ascultă ce-ĭ spune: „Mânele în grabă să nu'ţĭ puĭ pe nimenĭ", şi earăşĭ: „Nu fiĭ nebăgătoriŭ de samă de darul ce este întru tine, care ţi s-a dat prin prorocie, cu punerea mânilor preoţilor" (I Timoth. 5, 22, 4, 14), de şi presviteriĭ nicĭ-odată nu aŭ chirotonisit episcopĭ. Deasemenea şi către Tit scriind dice: „Pentru aceasta te-am lasat pe tine în Crit, ca cele ce lipsesc să le îndreptezĭ, şi să aşezĭ prin cetaţĭ preoţĭ, precum eŭ ţi-am poroncit" (1, 5) şi maĭ departe: „De este cineva fără de prihană bărbat al uneĭ femeĭ", eară tóte acestea le dice pentru Episcop. Şi spunênd acestea imediat adaugă: „Se cuvine Episcopuluĭ să fie fără de prihană, ca un iconom al luĭ Dumnedeŭ, nesemeţ, neocărîtoriŭ, etc."; de unde urmează, cum am dis, că în vechime presviteriĭ se numiaŭ episcopĭ şi diaconĭ aĭ luĭ Christos, precum şi episcopiĭ se numiaŭ presviterĭ. De aicĭ vine că şi astădĭ mulţĭ episcopĭ scriind dic „împreună cu presviteriĭ şi cu diaconiĭ (συμπρεσβυτέρῳ καὶ συνδιακόνῳ). Dară maĭ încóce, în trecerea timpuluĭ, s'a dat fie-căruia din aceştia numele sĕŭ propriŭ, episcop, presviter, saŭ diacon. „Impreună cu episcopiĭ, dice, şi cu diaconiĭ, char vóuĕ şi pace de la Dumnedeŭ Tatăl nostru şi de la Domnul Iisus Christos". Dară de ce óre în nicĭ-o altă epistolă el nu se adresază cleruluĭ? De ce nu scrie aşa nicĭ Romanilor, nicĭ Corinthenilor, nicĭ Efesenelor, ci în comun „tuturor sfinţilor credincioşilor, saŭ iubiţilor", pe când aicĭ scrie cleruluĭ? Pentru aceia, că clericiĭ trimisese la el pe Epafrodit, dênşiĭ voiaŭ a avea informărĭ despre apostol, şi cu un cuvênt iĭ s-aŭ folosit de aicĭ. „Mulţămesc Dumnedeuluĭ meŭ, dice, întru tótă pomenirea vóstrĕ" (Stih. 3). In alt loc scriind dicea: „Ascultaţĭ pe învăţătoriĭ voştri şi vĕ supuneţĭ lor, că iĭ privighează pentru sufletele vóstre,

ca ceĭ ce vor să dea samă, ca cu bucurie aceasta să facă, eară nu suspinând" (Ebr. 13, 17). Decĭ dacă a suspina provine din rĕutatea discipulilor, apoĭ şi a asculta de învăţătorĭ provine din progresul ce îl fac discipuliĭ pe calea adevĕruluĭ. Mulţămesc luĭ Dumnedeŭ, dice, întru tóta pomenirea vóstrĕ, adecă că «de câte-orĭ 'mĭ amintesc de voi, slăvesc pe Dumnedeŭ», eară aceasta o face, fiind-că cunóşce la dênşiĭ multe bunurĭ. «Şi slăvesc pe Dumnedeŭ, dice, şi mĕ şi rog. Dacă voi v-aţi deprins a vĕ îndeletnici cu virtutea, aceasta nu póte fi un motiv ca eŭ să contenesc a mĕ ruga pentru voĭ, ci „mulţămesc luĭ Dumnedeŭ întru tótă pomenirea vóstrĕ. pururea întru tótă rugăciunea mea pentru voĭ toţĭ cu bucurie rugăciune făcênd". „Pururea" şi nu numaĭ când mă rog. „Cu bucurie", căcĭ se póte a o face aceasta şi cu întristare, precum de ex. când dice în alt loc: „Că din multă scârbă şi necaz al inimeĭ am scris vóuĕ cu multe lacrimĭ" (II Corinth. 2, 4).

„Pentru împărtăşirea vóstrĕ", dice, „întru evanghelie, din diua dintêĭ până acum" (Stih. 5). Aicĭ mărturiseşce ceva mare pentru dênşiĭ, şi încă fórte mare, ceia-ce ar fi putut mărturisi cineva de apostolĭ şi evanghelişti. «Nu îngrijiţĭ numaĭ de cetatea ce vi s-a încredinţat, dice, ci totul faceţĭ spre a fi părtaşĭ aĭ ostenelelor mele, fiind presenţĭ în tot locul, conlucrând şi luând parte activă cu mine în predica mea, nu pe un an numaĭ, nicĭ doĭ saŭ treĭ, ci pentru tot-deauna, din diua în care aţĭ credut şi până astădĭ, şi în scurt dicênd aţĭ cucerit buna voinţă a apostolilor.» Căcĭ priveşce cum unia fiind în Roma îl părăsaŭ, după cum dice: „Şciŭ aceasta, că s-aŭ întors de la mine toţĭ ceĭ din Asia" şi earăşĭ: „Damas m-a lăsat", şi „întru respunsul meŭ cel dintêĭ nimenĭ n-a mers cu mine". (II Timoth. I, 15. 4, 10. 16), pe când aceştia chiar fiind departe de dênsul îĭ împărtăşaŭ durerile, trimiţênd bărbaţĭ la dênsul, servindu'l după putere, şi cu un cuvênt nelipsind cu nimic. «Nu numaĭ acum, dice, ci tot-deauna şi în tot modul m-aţĭ ajutat.» Decĭ aceasta înseamnă că iĭ luaŭ partea activă la propagarea evanghelieĭ, căcĭ pe când el predică, eară tu serveşcĭ pe cel ce predică, e cert de aicĭ că tu te împărtăşeşcĭ cu dênsul la cununile acordate. De altfeliŭ chiar în luptele olimpice cununa

nu este numaĭ a luptătoriuluĭ, ci și a instructoruluĭ, a celuĭ ce l-a servit, și cu un cuvênt a tuturor celor carĭ aŭ contribuit de aŭ exercitat pe luptătoriŭ. Căcĭ ceĭ-ce prin diverse exercițiĭ corporale aŭ contribuit la împuternicirea luptătoriuluĭ, aceștia de sigur că se fac părtașĭ și biruințeĭ aceluia. Încă și în resbóe nu numaĭ comandantul după al căruia plan a fost câștigată biruința (ἀριστεύς), ci și toțĭ cariĭ l-aŭ servit sunt îndreptățițĭ de a pretinde să ia parte la trofee și la slavă, ca ceĭ ce prin serviciul lor aŭ luat parte cu dênsul și la luptă. Nu e puțin lucru a putea să serviască cineva pe sfințĭ, ci de voițĭ a șci, apoĭ e chiar mare, căcĭ ne facem părtașĭ prin aceasta recompenselor cuvenite lor. De exemplu: a despre̦țuit cineva averile pentru Dumnedeŭ, și s-a consfințit pentru tótă viața sa luĭ Dumnedeŭ, exercită orĭ-ce faptă bună, și păzesce cea maĭ mare seriozitate până și în cuvinte, până și în ideĭ și până în fine și în cele maĭ micĭ mișcărĭ a luĭ? Eĭ bine, e posibil și ție fără ca să arățĭ póte o astfeliŭ de exactitate și seriósitate, să te împărtășescĭ recompenselor cuvenite luĭ. Cum însĕ? Dacă îl servescĭ cu cuvêntul și cu fapta, dacă îl mângâĭ, dacă-ĭ veĭ acorda cele necesare viețeĭ, și dacă îl veĭ servi în totul, căcĭ cel ce va face maĭ ușor acel drum anevoios pe care el călătoresce, tu veĭ fi. Astfeliŭ că dacă admirațĭ pe ceĭ de prin pustietățĭ, pe ceĭ ce s-aŭ ridicat în viața îngerească, pe ceĭ de prin biserici, cariĭ aŭ ajuns la aceiașĭ înălțime, dacă, dic, îĭ admirațĭ, și în același timp sunteți triștĭ pentru că sunteți departe mult de dênșiĭ, eĭ bine, e posibil ca și voĭ să vĕ împărtășițĭ cu dênșiĭ, dacă-ĭ vețĭ servi și-ĭ vețĭ ajuta. De altfeliŭ și aceasta e din iconomia și filantropia luĭ Dumnedeŭ, ca pe ceĭ leneșĭ, cariĭ nu pot să arate o viață aspră și seriósă, să-ĭ conducă pe alte căĭ, și să-ĭ pună în rândul celor-l-alțĭ. Decĭ această numesce Pavel împărtășire, dupre cum dice: „Că de vreme ce ginţile s-aŭ împărtășit întru cele duchovnicescĭ ale lor, datorĭ sunt și întru cele trupescĭ a le sluji" (Rom. 15, 27). Căcĭ dacă Dumnedeŭ hărăzesce împărăția cerurilor în schimbul unor lucrurĭ micĭ și neînsemnate, apoĭ și serviĭ seĭ trebuie a transmite altora cele spirituale în schimbul celor micĭ și simțitóre, și maĭ dreptul dicênd, el este care acordă și pe unele și pe altele. Nu poțĭ posti? Nu poțĭ a te isola de lume? Nu poțĭ a te culca la pământ, nicĭ a priveghia nopțile? E posibil însĕ de a lua plată pentru tóte acestea, de și nu le-aĭ făcut, dacă veĭ

combina lucrurile de altfeliŭ, dacă veĭ servi pe cel bolnav şi neputincios, dacă într'una veĭ ajuta, veĭ procura repaus şi veĭ alina durerile provenite din tóte acestea. Acela a căḑut luptându-se, a primit loviturĭ grave şi rane, eĭ bine, tu serveşce pe cel sdrobit în luptă, primeşce'l cu mânile întinse, şterge-ĭ sudórea liniştindu-l, mângăe, încurajază în fine sufletul luĭ cel sdrobit. Decĭ dacă noĭ servim pe sfinţĭ cu o astfeliŭ de bună-voinţă, de sigur că vom fi tovarăşĭ la plata lor. Aceasta a ḑis şi Christos: „Faceţi-vĕ prieteni din mamona nedreptăţeĭ... ca să vă primiască pre voĭ în corturile cele vecĭnice" (Luc. 16, 9). Aĭ vĕḑut că devin părtaşĭ acelora? „Din ḑiua dintêĭ, ḑice, şi până acum." «Nu numaĭ pentru cele trecute mĕ bucur, ḑice, ci şi pentru cele viitóre, căcĭ din cele trecute eŭ judec pe cele viitóre.» „Incredinţat fiind de aceasta, că cel ce a început întru voĭ lucrul cel bun îl va săvêrşi până la ḑiua luĭ Iisus Christos" (Stih. 6). Priveşce cum 'ĭ învaţă încă de a fi cu moderaţiune, căcĭ după ce a mărturisit de dênşiĭ lucrurĭ marĭ, apoĭ ca nu cumva să cadă în slăbăciunĭ omineşcĭ, imediat iĭ învaţă, că atât cele trecute, cât şi cele viitóre să le atribuie luĭ Christos şi în el să-şĭ pună nădejdea. Cum? Apoĭ el n-a ḑis «încredinţat fiind că după cum aţĭ început veţĭ şi termina», ci „Cel ce a început întru voĭ lucrul cel bun, îl va săvêrşi." Şi nicĭ nu ĭ-a lipsit pe dênşiĭ de partea lor de acţiune în săvêrşirea faptelor bune, căcĭ a ḑis: „Mĕ bucur pentru împărtăşirea vóstre întru evanghelie", adeca că şi dênşiĭ aŭ conlucrat cu tótă buna-voinţă spre săvêrşirea faptelor bune; dară nicĭ nu a ḑis că succesul este numaĭ aĭ lor, ci ânteiŭ şi principalminte este al luĭ Dumneḑeŭ, căcĭ ḑice: „Nădăjduindu-mĕ la înseşĭ aceasta, că cel ce a început întru voĭ lucrul cel bun, il va săvêrşi până la ḑiua luĭ Iisus Christos", adecă că cel ce a început este Dumneḑeŭ. «Nu numaĭ pentru voĭ, ḑice, judec aşa, ci şi pentru ceĭ carĭ vor fi după voĭ, tot aşa mĕ găsesc, tot aşa judec.» Şi nu este o laudă mică, de a avea cineva pe Dumneḑeŭ conlucrătoriŭ şi ajutătoriŭ în faptele cele bune, căcĭ dacă el nu este părtinitoriŭ — cum nicĭ nu este — ci caută la intenţiunea cu care cineva săvêrşaşce binele, apoĭ e cert că noĭ suntem causa că l-am atras spre noĭ. Cu chipul acesta nicĭ pe dênşiĭ nu-i-a lipsit de laudele

cuvenite lor, pentru că dacă Dumnedeŭ ar lucra simplu, nimic nu ar fi împedecat ca şi Elinii şi toţi óminiĭ în fine să isbutiască în fapte bune, saŭ să ne-ar mişca ca pe nişce petre saŭ lemne, şi nu ar maĭ cere conlucrarea nóstrĕ. Prin urmare când el dice că Dumnedeŭ va săvêrşi, este tot spre lauda lor, căcĭ dênşiĭ prin stăruinţă neclintită în faptele cele bune, aŭ atras asupră-li Charul luĭ Dumnedeŭ, ca să conlucreze cu iĭ spre a birui natura omineascā. Maĭ este apoĭ şi o altă laudă, adecă că succesele lor sunt de o aşa natură, în cât nu maĭ sunt omineşcĭ, ci maĭ pre sus de natura omineascā, învrednicindu-se şi de sprijinul luĭ Dumnedeŭ. Şi când Dumnedeŭ săvêrşaşce, nicĭ că póte fi vr'un necaz saŭ obosealā mare, ci trebuie numaĭ ca ceĭ ce săvêrşesc tóte acestea cu înlesnire, să aĭbă curaj, ca unia ce sunt ajutaţĭ de el.

„Precum imĭ este mie cu dreptate aceasta a cugeta pentru voĭ toţĭ, pentru că vĕ am pre voĭ în inimă, şi în legăturile mele, şi în rĕspunsul şi adeverirea evangheliei, cu mine împreună părtaşĭ daruluĭ voĭ toţĭ fiind" (Stih. 7). Aicĭ el arată o mare dorinţă şi o mare poftă pentru dênşiĭ, de vreme ce-iĭ avea în inima sa, căcĭ chiar în legăturĭ fiind şi în temniţă el îşĭ amintea de dênşiĭ. Nu e puţină laudă pentru dênşiĭ dacă-li se arată o aşa de mare dragoste, fiind că dragostea sfîntuluĭ Apostol către dênşiĭ nu era isvorîtă din niscareva ideĭ preconcepute, ci era resultatul unor judecăţĭ şi calcule drepte. Ast-feliŭ că a fi cineva iubit de Pavel cu atâta ardóre, e o vie dovadă că unul ca acesta este cu adevĕrat mare şi miraculos. „Şi în respunsul şi adeverirea evangheliei", dice. Dară ce póte fi de mirare dacă chiar şi în temniţă iĭ avea în cugetul sĕŭ? «Nicĭ chiar în timpul când mĕ găsiam înaintea divanuluĭ, dice, şi când eŭ mĕ justificam, voĭ nu lipsiaţĭ din cugetul meŭ», pentru că amorul duchovnicesc este atât de tiranic, în cât nu voeşce a uita nicĭ-odată, ci pururea are în suflet pe cel ce iubeşce, şi 'l doreşce necontenit, şi nu permite a se atinge de suflet nicĭ-o scârbă saŭ durere. Căcĭ precum în cuptorul Babilonuluĭ în timp ce se ridicase văpaea acea mare, o róuă recoritóre împresurase pre aceĭ fericiţĭ coconĭ, tot ast-feliŭ şi dragostea celuĭ ce iubeşce şi este plăcut luĭ Dumnedeŭ, stăpânind sufletul îndepărtează orĭ-ce flacără spirituală, şi'l recoreşce cu acea róuă miraculósă.

„Şi adeverirea evangheliei", dice. Aşa dară legăturile sunt adeverirea evangheliei, aşa dară ele sunt justificarea

apostolului. Şi cum aceasta? Lucrul e simplu de tot. Apoi dacă el ar fi fugit din legături, ar fi fost credut de înşelătoriŭ; dară acum când tóte le rabdă, şi legături, şi temniţă şi necazurĭ, prin aceasta probează că le sufere tóte acestea nu pentru vr'un motiv ominesc, ci pentru Dumnedeŭ care vede şi rĕsplăteşce. In adevĕr, nimenĭ nu ar fi preferat până şi mórtea, saŭ să'şĭ ia asupra capuluĭ sĕŭ atâtea pericule, nimenĭ nu ar fi primit ca să se loviască de un ast-feliŭ de împărat, ca Neron, dacă nu ar fi avut în videre pe un alt împărat cu mult maĭ mare şi maĭ puternic. Aşa dar adeverirea evangheliei aŭ fost legăturile luĭ. Dară tu priveşce cum apostolul fără vre-o osteneală mare tóte le-a întors în mod invers, căcĭ ceia ce dênşiĭ credeaŭ de neputincios, saŭ slab, şi demn maĭ mult de acusat, aceasta tocmaĭ el o numeşce adeverire a evangheliei, pe când dacă nu ar fi fost aşa, ar fi fost cu adevĕrat slab, neputincios şi demn de acusat. Apoĭ arată că dragostea luĭ către dênşiĭ nu era ceva întâmplătoriŭ, ci resultatul uneĭ judecăţĭ seriόse. Şi pentru ce? «Pentru că vĕ am pre voĭ, dice, în cuget şi în legăturile mele şi justificarea mea, pentru că împreună cu mine voĭ toţĭ sunteţĭ părtaşĭ darului.» Dară ce vra să dică aceasta? Óre darul acestuĭ apostol era, ca el să fie legat, alungat şi să sufere miĭ de neajunsurĭ şi nenorocirĭ? Da! „Destul este ţie darul meŭ, dice, că puterea mea întru neputinţe se săvêrşaşce. Decĭ cu dulceaţă mĕ voiŭ lăuda maĭ mult întru neputinţele mele“ (II Corinth. 12, 9). Şi maĭ departe: „Pentru aceia bine voesc întru neputinţe, întru defăimărĭ.“ «Fiind-că vĕ vĕd pre voĭ dovedind prin fapte virtutea vóstrĕ, şi tot-odată părtaşĭ acestuĭ char cu cea maĭ mare bună voinţă, cu drept cuvênt mĕ gândesc la voĭ. Căcĭ cel ce v'a încercat pre voĭ, şi chiar vĕ cunóşce pe toţĭ personal, precum şi succesele vóstre, că fiind atât de departe de noĭ, vĕ grăbiţĭ totuşĭ a veni în ajutoriŭ, ca nu cumva să'mĭ lipsească ceva în necazurĭ, făcêndu-vĕ părtaşĭ ispitelor nóstre pentru evanghelie, şi nimic neavênd maĭ puţin de cât mine, care mĕ găsesc în lupte, voĭ carĭ sunteţĭ atât de departe; eĭ bine iată că sunt drept când le mărturisesc tóte acestea.» Dară pentru ce óre nu a dis „părtaşĭ“ ci „compărtaşĭ“? «Chiar şi eŭ însu'mĭ sunt părtaş, dice, în alt mod», „ca împreună părtaş mĕ fac evangheliei“ (I Corinth. 9, 23), adecă să mĕ fac părtaş bunurilor hotărîte şi făgăduite prin evanghelie. „Cu mine

împreună părtăşĭ daruluĭ voĭ toţĭ fiind", ceia ce cu adevĕrat că este miraculos, ca toţĭ să se găsască demnĭ de aceasta. «Insĕ, eŭ încă de la început am fost convins, că voĭ veţĭ fi aşa până la fine.» Nu e posibil ca un început atât de strălucit să se stingă şi să se nimiciască, ci se sfârşasce tot-deauna cu fapte marĭ şi miraculóse.

[1]) Decĭ, fiind-că e posibil de a se împărtăşi cineva de char şi în alt mod, vĕ rog ca şi noĭ să ne împartăşim, saŭ maĭ bine dis, să luăm parte în ispite şi supărărĭ. Câţĭ din ceĭ presenţĭ, saŭ póte chiar toţĭ, voiţĭ a vĕ împărtăşi din bunurile făgăduite împreună cu Pavel, puteţĭ a o face aceasta cu uşurinţă, dacă veţĭ voi a lua asupră-vĕ îngrijirea celor neputincioşĭ cu mijlócele vóstre, dacă veţĭ ajuta şi veţĭ veni în ajutoriul celor ce pătimesc rele pentru Christos. Aĭ vĕdut pe fratele tĕŭ în ispită? Dă-ĭ mână de ajutoriŭ. Aĭ vĕdut pe dascălul tĕŭ luptându-se? Vină-ĭ în ajutoriŭ. «Dară nimenĭ nu este astădĭ, dicĭ, în posiţiunea luĭ Pavel.» Ast-feliŭ judecă mulţĭ cu uşurinţă. Nimenĭ nu este în posiţiunea şi de valórea luĭ Pavel, aceasta o mărturisesc şi eŭ că aşa este, însĕ „cel ce primeşce proroc în nume de proroc, plata proroculuĭ va lua", dice (Math. 10, 41). Nu cumva póte accia eraŭ admiraţĭ pentru că conlucraŭ cu Pavel? Nu de aceia, ci pentru că eraŭ compărtaşĭ cu Pavel, care îşĭ luase asupra sa predica evangheliei. De aceia Pavel era cinstit, fiind-că pătimia totul pentru Christos. Nimenĭ nu este în posiţiunea şi de valórea luĭ Pavel, ba încă nicĭ măcar cât de puţin apropiat de acel fericit, însĕ predica aceiaşĭ este şi acum, ca şi atuncĭ. Aceia aŭ luat parte cu dênsul nu numaĭ pe când se găsia în legăturĭ, ci chiar de la începutul prediceĭ luĭ, căcĭ ascultă'l ce spune el: „Că ştiţĭ şi voĭ Filippenilor, că la începutul evangheliei, când am ieşit din Macedonia, nicĭ o biserică n-a făcut împărtăşire cu mine în cuvênt de dare şi de luare, fără numaĭ voĭ singurĭ" (Filipp. 4, 15). Chiar şi fără ispite, el ca dascăl al lor a avut multă osteneală, priveghere, oboseală în cuvênt, învăţătură, dojane, înfruntărĭ, şi altele de acest-feliŭ pe care el dilnic le avea în băgare de samă, în interesul mântuireĭ lor. Apoĭ tóte acestea sunt micĭ óre, de a suferi clevetirile ieşite din miĭ de gurĭ, fără ca el să se îngrijască de dênsul? Vaĭ, ce voiŭ face? Mĕ

[1]) *Partea morală.* Cel ce nu se consideră pe sine ca primind totul de la Dumnedeŭ şi de la el căpătând miĭ de bunătăţĭ, să nu dea eleimosină. *(Veron.)*

găsesc amenințat în mijlocul a două lucruri: voesc pe deoparte a vă îndemna, în același-timp a vă și ruga spre a veni în ajutoriul sfinților lui Dumnedeŭ, însă mă tem-ca nu cumva să bănuiască cineva că eŭ dic acestea nu pentru voĭ, ci pentru aceia. Să știți însă, că nu pentru aceia vórbesc, ci pentru voĭ. Și dacă vețĭ voi să fițĭ-atenți, apoĭ chiar din aceste cuvinte vă voiŭ convinge. Câștigul ce voĭ vețĭ avea, nu este tot-una cu al acelora. Pentru că voĭ dacă dațĭ, apoĭ dațĭ de acele lucrurĭ, de care cu puțin după aceasta, de voe saŭ fără voe, vă vețĭ lipsi, pe când ceia-ce luațĭ e cu mult maĭ mare. Saŭ póte nu vă găsițĭ stăpânițĭ de asemenea credință, când voĭ dațĭ eleimosină? Eĭ bine, dacă nu credețĭ aceasta, apoĭ maĭ bine voesc ca să nu maĭ dațĭ. Dacă cineva nu se găsesce stăpânit de ast-feliŭ de credință, că adecă el va lua maĭ mult de cât a dat, că va câștiga maĭ mult, că va fi recompensat cu mult maĭ-mult de cât a dat, apoĭ să nu dea. Saŭ că póte crede că face plăcerea celuĭ ce primesce; eĭ bine, și atuncĭ e maĭ bine să nu dea. Nu aceasta e principalul pentru mine, adecă de a hrăni pe sfinţĭ, căcĭ chiar dacă nu veĭ da tu, se va găsi un altul. Ceia ce eŭ voesc, este ca prin eleimosină voĭ înși-ve să avețĭ mângâere pentru iertarea păcatelor, eară cel ce nu dă cu această intențiune, nu va avea mângâere. A face milostenie nu înseamnă a da în mod simplu, ci a da cu bună voință, cu bucurie „Nu din măhnire saŭ din silă, dice, că pre dătătoriul de bună voe iubesce Dumnedeŭ" (II Corinth. 9, 7). Dacă cineva nu dă ast-feliŭ, să nu maĭ dea, căcĭ aceasta nu maĭ este eleimosină, ci pagubă. Dacă decĭ, știțĭ că voĭ vețĭ câștiga și nu aceia, eĭ bine, aflațĭ că câștigul vostru va fi cu mult maĭ mare de cât ceia ce ațĭ dat. Acelora prin eleimosină li se înlesnesce hrana corpuluĭ, eară vóuă prin aceasta vi se aduce fericirea sufletească; acelora nu li se iartă nicĭ unul din păcatele ce le aŭ, pe când vóuă vi se împedecă și zădărnicesc multe ispite. Să participăm decĭ, la luptele lor, pentru ca să putem participa la recompensele acele marĭ făgăduite acelora. Cel ce adoptă pe Rege bunăóră, nu se gândesce atâta la ce are a da, pe cât la ce are a lua. Adoptă și tu, decĭ, pe Christos, și veĭ avea multă folosință. Voeșcĭ a te face partaș luĭ Pavel? Și ce dic eŭ luĭ Pavel, când Christos este cel ce a primit! Pentru ca să vedețĭ că eŭ dic tóte acestea în interesul vostru, iată că nicĭ nu mă îngrijesc de repaosul acelora. Dacă vr'unul dintre proestoșiĭ bisericeĭ trăiesce în belșug și nu are nevoe de nimic, chiar de ar fi și sfînt să nu daĭ, ci

preferă în locul sĕŭ pe vr'unul care ar fi scăpătat, chiar dacă n'ar fi póte atât de admirat ca cela-l-alt. Şi de ce aşa? Pentru că Christos voesce ast-feliŭ, după cum şi dice: „Când facĭ pranz saŭ cină, nu chema prietenil tĕĭ, nicĭ fraţiĭ tĕĭ, nicĭ rudele tale... ci când facĭ ospăţ cheamă săracil, neputincioşiĭ, schiopiĭ şi orbiĭ... carĭ nu pot să'ţĭ întórcă" (Luca 14, 12—14). El nu a dis de a face binele acesta cum şi cuĭ s'ar întâmpla, ci celor flămândĭ, celor însetaţĭ, celor golĭ, celor streinĭ, şi în fine celor carĭ n-aŭ nicĭ o avĕre. Nicĭ nu a dis numaĭ am fost hrănit, ci flămând fiind am fost hrănit „că m-aţĭ vĕdut flămând, dice, şi 'mĭ-aţĭ dat de am mâncat" (Math. 25, 35). Meritul de a fi ajutat este îndoit, pe deoparte că e flămând, eară pe de alta că e sfînt, căcĭ dacă trebuie a hrăni pe orĭ-cine care e flămând, cu atât maĭ mult încă când cel ce e flămând e şi sfînt. Dar dacă ar fi şi sfînt, însĕ nu ar avea nevoe, atuncĭ nu da, căcĭ nu aĭ nicĭ un câştig de aicĭ, fiind-că nicĭ Christos nu a dis aşa. Dar apoĭ nicĭ nu póte fi numit sfînt acela, care traiesce în belşug, şi încă primesce eleimosină. Aĭ vĕdut că nu vi s-a spus acestea numaĭ cu scop de câştig uricios, ci cu un scop de câştig folositoriŭ vóuĕ? Aşa dară hrănesce pe cel ce e flămând, ca să nu fiĭ tu dat hrană foculuĭ Gheeneĭ. Când săracul mănâncă din masa ta, el sfinţesce şi cele ce maĭ aĭ. Gândesce-te cum acea vĕduvă a hrănit pe Elie, şi nu atâta l-a hrănit pe el, pe cât ea s-a hrănit, nu atâta a dat pe cât a luat. Aceasta se petrece şi astădĭ, şi încă cu mult maĭ mult. Nu o vadră de făină, nicĭ un ulcior de unt-de-lemn, însĕ ce? Recompensa acestora va fi de o sută de orĭ maĭ mare şi viaţa vecinică. Mila luĭ Dumnedeŭ devine hrana acea spirituală, aluatul acel curat. Aceia era vĕduvă, şi fómete era pe atuncĭ, dară nimic din acestea nu a împedecat'o; avea copiĭ, şi nicĭ aceasta n-a împedecat'o. S-a făcut şi ea deopotrivă cu vĕduva cea care a pus în corbana ceĭ doĭ filerĭ. Ea nu a dis în sine: «Ce voiŭ primi de la acest om, când el singur are nevoie de mine? Dacă ar fi avut vr'o putere, nu ar fi ajuns el să sufere de fóme, ar fi alungat seceta care ne bântue, şi nu ar suferi cu toţĭ ceĭ-l-alţĭ. Saŭ póte că e vinovat înaintea luĭ Dumnedeŭ.» Nimic din tóte acestea n-a cugetat. Şi privesce acum, ce bine este de a face bine cu tótă sinceritatea, eară nu a ispiti cu curiositate pe cel ce sufere. Dacă ea ar fi voit să'l cerceteze cu curiositate, ar fi ezitat şi nu ar fi credut. Tot

așa și Abraam, dacă ar fi voit să ispitiască și cerceteze cu curiositate nu ar fi primit pe îngerĭ. Cel ce ispitesce și descóse pe alțiĭ nu va reuși nicĭ-odată în lucrurĭ marĭ, ci maĭ ales unul ca acesta devine un înșelătoriŭ ordinar. Și cum se face aceasta, eŭ vĕ voiŭ spune. Omul evlavios nu voesce a se arăta lumeĭ ca evlavios, și nu 'șĭ schimbă purtarea luĭ din afară, chiar de ar urma să fie dispreţuit, pe când înșelătoriul, ca unul ce privesce faptul ca un meșteșug óre-care, se îmbracă cu haĭna uneĭ evlaviĭ prefăcute și exagerate. Așa că, unul făcênd bine chiar și celor păruțĭ neevlavioșĭ, se pune alăturea cu ceĭ evlavioșĭ, pe când cel ce cercetează și ispitesce pe ceĭ credutĭ evlavioșĭ, de multe-orĭ se găsesce alăturea cu ceĭ neevlavioșĭ. De aceia, vĕ rog ca tóte să le facem cu sinceritate și curățenia sufletuluĭ. „Tot celuia ce cere de la tine, dice, dă-ĭ" (Luc. 6, 30) și în alt loc: „Nu cruța (nimic) ca să scapĭ pe cel dus la mórte" (Prov. 24, 11), de și ceĭ maĭ mulțĭ din ceĭ condamnațĭ sunt dovedițĭ în fapte rele, dară totușĭ dice „nu cruța nimic". In aceasta ne vom face egalĭ cu Dumnedeŭ, ast-feliŭ vom fi vrednicĭ de admirat, și numaĭ așa ne vom bucura de vecinicile bunătățĭ, cărora fie a ne învrednici, prin charul și filantropia luĭ Iisus Christos Domnuluĭ nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecĭĭ vecilor. Amin.

OMILIA III.

„Că martur îmĭ este mie Dumnedeŭ, că vĕ iubesc pre voi toțĭ întru dragostea luĭ Iisus Christos. Și de aceasta mĕ rog, ca dragostea vóstrĕ încă maĭ mult să prisosiască întru cunoștința și întru tótă priceperea, ca să ispitițĭ voĭ cele de folos, ca să fițĭ curațĭ și fără de sminteală în diua luĭ Christos, plinĭ fiind de ródele dreptățeĭ, care sunt prin Iisus Christos, spre slava și lauda luĭ Dumnedeŭ" (cap. 1, 8—11).

Apostolul nu ia de martur pe Dumnedeŭ ca cum n-ar fi fost credut, ci o face aceasta din dispositiunea cea mare ce o avea față de dênșiĭ, îndemnându-ĭ de a crede și a se încuraja.

Fiind-că a dis că iĭ s-aŭ împărtășit cu dênsul în evanghelie, apoĭ ca să nu creadă iĭ că de aceia iĭ iubeșce și doreșce, eară nu pentru virtuțile lor, de aceia a adaos imediat «întru dragostea luĭ Christos» (ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ). Dar ce înseamnă aceasta? Adecă în loc să dică «după Christos, fiind-că sunteţĭ credincioșĭ, fiind-că iubițĭ pe Christos, pentru dragostea cea după Christos». Și băgaţĭ samă că nu a dis, saŭ nu a exprimat cuvêntul dragoste prin vorba obicînuită ἀγάπη ci prin o alta maĭ ferbinte: σπλάγχνα Χριστοῦ, ca și cum pare că ar fi voit să dică „că prin afinitatea vóstrĕ cea după Christos, el a devenit acum ca tată al vostru«. Cu adevĕrat că servilor luĭ celor veritabilĭ el li acordă dragostea părintească (σπλάγχνα), dragoste ferbinte și încontinuă. «Cu acea dragoste, dice, vĕ iubesc pre toţĭ» ca și cum pare că ar dice: «Vĕ iubesc pre voĭ, nu cu dragoste naturală, ci cu o dragoste maĭ ferbinte, cu dragostea cea după Christos.» „Că vĕ iubesc, dice, pre voĭ toţĭ“, «fiind-că toţĭ sunteţĭ demnĭ de iubit. Nu pot să exprim cu cuvêntul ceia ce eŭ vĕ doresc și cât de mult vĕ iubesc, pentru că nu este posibil. De aceia las aceasta luĭ Dumnedeŭ, care cunósce cele lăuntrice ale inimeĭ». Dacă ar fi voit să-ĭ lingușască numaĭ, nu ar fi luat pe Dumnedeŭ de martur, ceia ce nu ar fi fost fără pericol dacă o făcea. „Și de aceasta, dice mĕ rog, ca dragostea vóstrĕ încă maĭ mult să prisosiască.“ Acest fapt e un bun fără margini, pentru că priveșce cum el fiind iubit de dênșiĭ în așa mod, doria încă să fie iubit maĭ mult. Cel ce iubeșce pe cel iubit, niciodăta nu voeșce a se găsi lipsit de iubire, și nicĭ că póte suferi ca să se pună vr'o pedecă iubireĭ. Pavel voeșce ca iubirea lor să remână aceiașĭ pururea, ba încă să și prisosească. „Nimĕnuĭ cu nimic să nu fiţĭ datorĭ, fără numaĭ cu a vĕ iubi unul pre altul“ dice (Rom. 13, 8), ceia ce înseamnă că dragostea nu se póte măsura și nicĭ nu are hotare. „Că dragostea vóstrĕ, dice, încă maĭ mult să prisosiască.“ Priveșce importanța cuvêntuluĭ: „încă maĭ mult să prisosiască“ dice, și apoĭ imediat adaoge: „întru cunoștință și întru tótă priceperea“. El nu admiră prietenia și dragostea întâmplătóre, ci aceia întru cunoștință, adecă nu acea dragoste pe care o avem către toţĭ ómeniĭ, căcĭ atuncĭ nu maĭ este dragoste, ci răceală și indeferență. Dară ce înseamnă „întru cunoștință“? Adecă venită în urmă uneĭ judecăţĭ seriόse, în urma unuĭ calcul óre-care și isvorită din sentiment. Sunt unia carĭ iubesc fără reson, și la în-

tâmplare, însĕ astfeliŭ de iubirĭ sunt secĭ şi fără durată. „Intru cunoşcinţă şi întru tótă priceperea, ca să ispitiţĭ voĭ cele de folos“, dice, «adecă cele care sunt în interesul vostru. Eŭ nu vorbesc acestea pentru mine, ci pentru voĭ, căcĭ-mĕ tem ca nu cumva să se corupă cineva de pretinsa dragoste a ereticilor». La aceasta face alusiune aicĭ. Şi priveşce ce spune el aicĭ: «nu zic aceasta pentru mine, ci ca să fiţĭ voĭ curaţĭ, adecă nicĭ o credinţă falşă să nu primiţĭ, chiar de ar fi venită sub forma dragosteĭ». Dară cum de dice el în alt loc: „De este cu putinţă, cu toţĭ ómeniĭ să fiţĭ în pace“ (Rom. 12, 18)? «Să fiţĭ în pace, a dis, adecă nu astfeliŭ să vĕ iubiţĭ, în cât să vĕ vătămaţĭ prin acéstă iubire», pentru că dice: „Dacă ochiul teŭ cel drept te sminteşce pre tine, scóte'l pre el şi'l leapădă de la tine“ (Math. 5, 29). „Ca să fiţĭ curaţĭ, dice, şi fără de sminteală“ pentru că de multe-orĭ prieteniile vatămă pe mulţĭ; şi dacă pe tine nu te vatămă nimic, cela-l'alt însĕ întîmpină pedicĭ. „In diua luĭ Christos“, adecă să vĕ aflaţĭ atuncĭ curaţĭ, şi fără să fi smintit pe cineva. „Plinĭ fiind de ródele dreptăţeĭ, care sunt prin Iisus Christos, spre slava şi lauda luĭ Dumnedeŭ“, adecă împreună cu credinţa avênd şi viaţa curată, şi nu cum s-ar întâmpla, ci plină de ródele dreptăţeĭ, pentru că e posibil de a fi dreptate, însĕ nu dupre Christos, ca de pildă o viaţă simplu virtuósă. „Care sunt prin Iisus Christos, spre slava şi lauda luĭ Dumnedeŭ“, ca şi cum pare-că ar dice: «Priveşce, că eŭ nu spun de slava mea, ci de slava şi lauda luĭ Dumnedeŭ.» In multe locuri însĕ, sub denumirea de dreptate el înţelege milostenia. «Să nu vĕ vatăme, dice, dragostea către cunoşcinţa celor de folos, ca nu cumva, fiind-că iubeşcĭ pe cutare, să cadĭ. Voesc de sigur ca dragostea vóstră să sporiască, însĕ nu ast-feliŭ în cât să vĕ vatăme. Şi nu voesc ca aceasta să fie credută de voĭ din prejudiţiŭ, ci să ispitiţĭ, dacă noĭ spunem bine.» Vedeţĭ că el nu dice: «ca să preferaţĭ pe cele ale nóstre», ci „să ispitiţĭ“. Apoĭ nicĭ nu'a dis pe faţă «nu vĕ apropiaţĭ de cutare persónă» ci, voesc ca dragostea vóstră să fie spre folos, eară nu să vĕ aflaţĭ nepăsătorĭ. Este în adevĕr o mare absurditate, de a nu săvêrşi dreptatea pentru Christos şi „prin Christos“. Iată decĭ

și aicĭ particula prin. Așa dară, el înțelege aicĭ pe Christos ca pe un servitoriŭ al luĭ Dumnedeŭ? Să nu fie. «Dic acestea, nu cu scop de a fi lăudat eŭ, ci pentru ca Dumnedeŭ să se slăviască, adecă nu caut dreptatea mea, nu mĕ gândesc la eleimosina pe care voĭ mĭ-ațĭ trimis'o, ci la slava ce să cade a se aduce luĭ Dumnedeŭ.» Acesta e sensul vorbeĭ, fiind-că Pavel dese-orĭ sub numele de dreptate înțelege eleimosina.

„Voesc să șcițĭ voĭ fraților, că cele pentru mine, maĭ vîrtos spre sporul evanghelieĭ aŭ venit, în cât legăturile mele s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul, și la ceĭ-l'alțĭ la toțĭ" (Stih. 12 și 13). Era firesc lucru, ca audind iĭ că el este legat, să se întristeze și să creadă că din aceasta causă s-a întrerupt predica evangheliei. Insĕ ce face el? Imediat împrăștie această bănuială, ceia ce e dovada iubireĭ luĭ către dênșiĭ, arătându-li cele relative la dênsul. Ce spuĭ? Aĭ fost legat, aĭ fost împedecat în activitatea ta apostolică, și cum de diceĭ că tóte acestea aŭ contribuit la sporul evanghelieĭ? „In cât legăturile mele, dice, s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul." Și aceasta nu numaĭ că nu a închis gura celor-l-alțĭ, și nicĭ că l-a spăriat, ci tocmaĭ din această causă încă maĭ mult se încurajaŭ. «Căcĭ dacă ceĭ ce sunt pe lângă mine, și prin urmare alăturĭ de primejdiile prin care eŭ trec, și nu numaĭ că cu nimic nu aŭ fost vătămațĭ, ci încă maĭ mult curagiŭ aŭ câștigat, apoĭ cu atât maĭ mult voĭ trebuia a vĕ încuraja.» Pentru că dacă el ar fi suferit legăturile pe tăcute, și nu ar fi dis nimic, era firesc ca și iĭ același lucru să-l facă; acum însĕ fiind și legat, și încă cu atât maĭ mult se încurajă, prin aceasta li-a dat și lor maĭ mult curaj, de cât dacă nu ar fi fost legat. Dară cum óre legăturile luĭ s-aŭ făcut maĭ vîrtos spre sporiul evanghelieĭ? «Dumnedeŭ, dice, a iconomisit lucrurile așa, ca să nu se ascundă legăturile mele, ca legăturĭ în Christos, saŭ pentru Christos, „în tot divanŭl" — căcĭ pe atuncĭ așa numiaŭ palatul procuratoruluĭ împărătesc — și în tot orașul», dice. „Și ceĭ maĭ mulțĭ din frațĭ întru Domnul nădăjduindu-se pentru legăturile mele, maĭ mult cutează a grăi cuvêntul" (Stih. 14). Aicĭ arată că și maĭ 'nainte iĭ aveaŭ curaj, și că vorbiaŭ fară sfială, însĕ că acum, cu maĭ mare curaj. «Decĭ dacă alțiĭ se încurajază prin legătu-

rile mele, apoĭ cu atât maĭ mult eŭ; dacă pentru alţiĭ eŭ sunt motiv de încurajare, cu atât maĭ mult pentru mine însu'mĭ.» „Şi ceĭ maĭ mulţĭ din fraţĭ întru Domnul." Fiind-că a spus un lucru mare, că adecă legăturile luĭ li-a dat lor curaj, de aceia preîntimpinând dice: „întru Domnul". Aĭ vĕdut, cum el avênd necesitate de a mări lucrurile, şcie în acelaşĭ timp şi de a fi cumpătat în vorbă? „Maĭ mult cutează, dice, fără de frică a grăi cuvêntul." Vorba „maĭ mult" arată că deja începuse a grăi cuvêntul.

„Unia şi pentru pismă şi pricire (ceartă), eară alţiĭ pentru buna voinţă propoveduiesc pre Christos" (Stih. 15). Ce anume vra să spune el aicĭ, este demn de a cunósce. Acum când Pavel era arestat, mulţĭ chiar dintre necredincioşĭ, — voind ca să aţiţe şi întărite maĭ mult încă pe împărat — predicaŭ pe Christos, ca astfeliŭ mânia împăratuluĭ să devină maĭ mare, pentru împrăştierea prediceĭ, şi la urmă să se întórcă asupra capuluĭ luĭ Pavel. Deci legăturile luĭ aŭ devenit motiv a doŭĕ împrejurărĭ: unora li-aŭ însuflat o mare îndrăzneală, eară pe alţiĭ aducêndu-ĭ în aşteptarea perdereĭ luĭ, 'ĭ-aŭ făcut să predice pe Christos. „Unia pentru pismă", adecă «pismuind slava, cum şi atitudinea mea, şi voind a mĕ perde prin diferite pricinĭ, conlucrează cu mine; saŭ că aŭ intenţiunea de a fi şi iĭ cinstiţĭ, credênd că vor putea să smulgă ceva din slava mea.» „Alţiĭ pentru buna voinţă", adecă fără ipocrisie, cu tótă buna-voinţă. „Unia din prigonire pre Christos vestesc, nu curat", adecă nu cu sinceritate. Şi de ce? „Socotind că vor aduce necaz legăturilor mele", adecă «credênd că dacă voiŭ cădea în maĭ mare primejdie, vor grămadi asupră-mĭ necaz peste necaz.» O! ce sălbătăcie. O! ce plan drăcesc. Îl vedeaŭ legat şi aruncat în închisóre, şi încă îl pismuiaŭ! Voiaŭ prin rĕutatea lor a-ĭ spori încă nenorocirile, şi astfeliŭ a'l face vinovat de o maĭ mare urgie. Dealtfeliŭ bine a dis „socotind", căcĭ planurile lor nu s-aŭ realisat. «Aceia credeaŭ că mĕ vor întrista cu aceasta, eŭ însĕ mĕ bucuram că predica evangelieĭ se împrăştia.» „Eară alţiĭ din dragoste, şciind că spre rĕspunsul evangelieĭ sunt pus" (Stih. 17). Şi ce înseamnă „spre rĕspunsul"? «Mi s-a poruncit, dice, de a predica, voiŭ da rĕspuns, şi mĕ voiŭ justifica pentru lucrul

ce mi s-a poruncit de a-l face, așa că justificarea 'mi va fi mai ușóră, dacă sunt ajutat de iĭ. Pentru că dacă se vor afla mulțĭ catihisațĭ și carii aŭ credut, justificarea 'mĭ va fi maĭ ușóră.» Astfeliŭ deci nu e posibil de a face un lucru bun, dacă nu e la mijloc o intențiune bună, și nu numaĭ că nu este resplată pentru un astfeliŭ de lucru, ci încă și pedeapsă. Pentru că aceia carii voiaŭ să implice în maĭ marĭ pericule pe predicatorul luĭ Christos, iĭ înșiĭ predicaŭ pe Christos, apoĭ nu numaĭ că nu vor avea resplată, ci încă vor fi respundătorĭ și demnĭ de pedeapsă. „Eară unia din dragoste“, adecă, că șciŭ că eŭ trebuie a da respuns pentru evanghelie.

„Ce este dar? Iata în tot chipul, orĭ prin pricină, orĭ prin adevĕr, Christos se propoveduieșce“ (Stih. 18). Dară tu priveșce filosofia bărbatuluĭ, căcĭ nu a acusat pe nimenĭ cu putere, ci numaĭ cât a spus faptul întîmplat. «Ce, și cum, dice, 'mĭ este indeferent, căcĭ fie într'un feliŭ, fie în alt feliŭ, Christos se propoveduieșce.» Nu dice propoveduiască-se, cum cred unia, dicĕnd că introduce eresurĭ, ci „se propoveduieșce“. Și maĭ 'nteiŭ el nu dice propoveduiască-se, ca cum ar legifera, ci numaĭ că a vestit faptul petrecut, și al doilea, că chiar dacă ar fi spus aceasta legiferând, nicĭ așa chiar nu ar fi introdus eresurile. Căcĭ să examinăm lucrul: dacă el se lăsa a predica așa după cum predicaŭ aceia, nicĭ așa nu ar fi putut introduce eresurile. De ce? Pentru că aceia predicaŭ, ce e drept, într'un mod destul de sănătos, și numaĭ scopul și cugetul cu care făceaŭ aceasta era corupt, așa că predica nu era alterată. Dealtminterea chiar aveaŭ necesitate ca să predice astfeliŭ, pentru că dacă predicaŭ în alt mod, și în alt mod învățaŭ, și nu ca Pavel, nu ar fi mărit urgia împăratuluĭ; acum însĕ când iĭ aŭ venit în ajutoriul prediceĭ luĭ, în același mod învățaŭ, și făceaŭ discipulĭ la feliŭ cu aceĭ a luĭ, prin aceasta aŭ reușit să întărite pe împărat, din causa mulțimeĭ discipulilor. Dară un netrebnic și lipsit de simțurĭ acățându-se de pasagiul acesta dice: „Și cu tóte acestea dacă voiaŭ ca să'l măhniască, ar fi lucrat cu totul din contra, adecă ar fi alungat pe ceĭ ce dejà credușe, eară nicĭ de cât nu ar fi contribuit la propagarea creștinismuluĭ.“ Decĭ ce vom respunde? Că aceia își aveaŭ privirea îndreptată asupra unuĭ singur lucru, acela adecă de a'l încurca în pericule, și astfeliŭ a'l avea tot-deauna la disposiția lor, eară prin aceasta credeaŭ că încă maĭ mult il vor întrista,

şi predica luĭ se va stinge. Dacă iĭ lucraŭ în alt mod, ar fi stins mania împăratuluĭ, el (apostolul) ar fi scăpat din închisóre şi ar fi predicat earăşĭ. Astfeliŭ deci, iĭ credeaŭ că e bine de a întrebuinţa totul, numaĭ ca să pótă a-l nimici. Insĕ acest mod de a vedea nu era împărtăşit de mulţĭ, ci numaĭ de câţĭva dintre ceĭ perfiḑĭ. „Şi întru acestea mĕ bucur, şi mĕ voiŭ bucura." Dar ce înseamnă „şi mĕ voiŭ bucura"? Adecă chiar de s-ar întâmpla încă maĭ mult. «Căcĭ iĭ conlucrează cu mine şi fără voia lor, şi pentru ostenelele lor îşĭ vor primi osândă, eară eŭ, care n-am căutat a lucra împreună cu iĭ, voiŭ primi plată.» Aşa dară póte fi ceva maĭ neprielnic ca diavolul? Aĭ vĕḑut cum el a inventat pedeapsă pentru predică şi osânda pentru ostenele? Aĭ vĕḑut în câte rele încurcă necuratul pe discipuliĭ seĭ? Aĭ vĕḑut cum a dispus el totul ca un adevĕrat duşman şi resboinic al mântuireĭ acelora? Aĭ vĕḑut apoĭ, cum cel ce se resboieşce contra adevĕruluĭ, nu foloseşce întru nimic, ci maĭ mult pe sine singur se loveşce, ca unul ce loveşce cu piciorul împotriva boldurilor? „Ca şciŭ că aceasta îmĭ va fi mie spre mântuire prin rugăciunile vóstre, şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos" (Stih. 19). Nimic nu e maĭ spurcat ca diavolul. Astfeliŭ el îngrădeşce din tóte părţile pe aĭ seĭ cu ostenele zădarnice, şi nu numaĭ că nu-ĭ lasă a se bucura de recompense, ci încă 'ĭ constituie şi responsabiliĭ. A găsit el mijlocul nu numaĭ de predică, ci încă să li legifereze o astfeliŭ de abstinenţă şi chiar feciorie, care nu numaĭ că-ĭ va lipsi de resplată, ci chiar va aduce asupra lor un mare rĕŭ, despre care şi ḑice aiurea: „Fiind aprinşĭ în a lor conştiinţă" (I Timoth. 4, 2).

[1]) De aceia vĕ rog, ca să mulţămim luĭ Dumneḑeŭ, că de şi nóuĕ ni-a uşurat ostenelele, în acelaşĭ timp însĕ a sporit şi resplata. Căcĭ de recompensele de care se vor bucură ceĭ dintre noĭ cariĭ sunt legaţĭ prin căsătorie şi familiarĭ, nu se vor bucura aceĭ feciorelnicĭ dintre dênşiĭ, ci aceştia vor fi responsabilĭ deopotrivă cu ceĭ ce curvesc. Şi de unde óre aceasta? De acolo că nu lucrează cu scop drept, ci spre combaterea creaturilor luĭ Dumneḑeŭ, şi a negrăiteĭ sale înţelepciunĭ.

---

[1]) *Partea morală.* Trebuie a mulţămi luĭ Dumneḑeŭ, carele ni trimite lupte cumpătate, şi carele nu rânduieşce nimic greŭ şi de nesuferit nóuĕ. *(Veron.)*

Aşa dară să nu ne lenevim. Dumnedeŭ ni-a dat lupte cumpătate, şi nu avĕm nicĭ-o durere saŭ ostenealĭ peste puterile nóstre; decĭ să nu le despreţuim. Căcĭ dacă ereticiĭ se chinuiesc cu ostenele zadarnice, noĭ ce justificare vom avea nesuferind nicĭ cele maĭ micĭ ostenele, şi totuşĭ voind a căştiga cele maĭ marĭ recompense? Ce este greŭ? Şi care din ordinaţiunile luĭ Iisus Christos este cu anevoe de îndeplinit? Nu poţĭ ca să trăieşcĭ în feciorie? Ţi se permite a te însura. Nu poţĭ a te lipsi de tóte averile tale? 'Ţi este permis de a da celor lipsiţĭ din averea ta. „Ca prisosinţa vóstră, dice, să impliniască lipsa acelora" (II Corinth. 8, 13). Acestea se par a fi grele de îndeplinit: despreţuirea averilor, dic, şi alungarea poftelor corporale, dară cele-l-alte nu aŭ nevoe de nicĭ o cheltuéală, de nicĭ o silă. In adevĕr, care anume silă te împinge de a vorbi de rĕŭ pe fratele tĕŭ şi de a'l defăĭma? Care silă te împinge de a invidia bunurile altuia? Ce anume silă te împinge de a umbla după slavă? A'şĭ înfrâna cineva corpul sĕŭ, este resultatul abstinenţeĭ; a filosofa cineva în tóte acţiunile sale, e resultatul abstinenţeĭ; a răbda cineva lipsa celor trebuitóre, a se lupta, dic, cu fómea şi setea, este resultatul abstinenţeĭ; — dară când nimic din tóte acestea nu suferĭ, şi 'ţĭ este permis a te bucura de avutul tĕŭ, după cum se cuvine unuĭ creştin, apoĭ care e sila de a invidia pe alţiĭ? De nicăirĭ dară nu provine invidia, de cât că se lipeşce cineva cu trupul şi cu sufletul de cele presente, saŭ maĭ bine dicênd, de tóte relele. Pentru că dacă aĭ crede cu adevĕrat că averea nu înseamnă nimic, ca şi slava lumeĭ aceştia, nu aĭ invidia pe ceĭ ce aŭ. Dară fiind-că priveşcĭ acestea cu lăcomie, le admirĭ şi îţĭ tremură inima gândindu-te la ele, pentru aceia te şi munceşce gândul de slavă deşartă, eară tóte acestea vin de acolo, că tu admirĭ cele din viaţa presentă. Priveşcĭ cu ochĭ rĕĭ că X s'a îmbogăţit? Şi cu tóte acestea un astfeliŭ de om e demn maĭ mult de milă şi de lacrămĭ, de cât de invidiat. Dară tu rĕspundĭ rîdînd: «Eŭ sunt vrednic de plâns, şi nu acela.» De sigur că şi tu eştĭ vrednic de plâns, însĕ nu pentru că eştĭ sărac, ci pentru că te credĭ pe sine'ţĭ vrednic de jale. Noĭ jelim pe aceĭ ce, de şi n-aŭ nicĭ un rĕŭ, sunt totuşĭ vecĭnic nemulţămiţĭ, şi-ĭ jelim, nu pentru că aŭ vr'un rĕŭ, ci pentru că neavênd nimic cred totuşĭ că aŭ ceva. Intocmaĭ aşa şi cel ce s-a izbăvit de frigurĭ, şi care totuşĭ se suceşce şi se învîrteşce în pat, de şi este sănătos, — este vrednic de jălit, nu fiind-că are frigurĭ, ci fiind-că neavênd nimic, el totuşĭ crede că are. Decĭ şi tu eştĭ vrednic

de jale pentru aceasta, şi nicĭ de cum pentru că eştĭ sărac: maĭ ales din causa sărăcieĭ eştĭ vrednic de fericit. De ce decĭ învidueşcĭ pe cel bogat? Pentru că de bună voiea sa s-a afundat în grijĭ mai multe de cât tine, într'o sclavie din cele maĭ uricióse? Pentru că este înfăşurat cu baniĭ seĭ ca cu nişte miĭ de lanţurĭ? A venit sara, l-a găsit nóptea, şi iată că timpul acesta de linişte şi repaus el îl are ca timp de disgust, de întristare şi de grijĭ. E vr'un sgomot pe afară? Dênsul imediat a alergat să vadă ce este. A fost prădat X.? El se îngrijaşce maĭ mult de cât acel păgubaş, căcĭ acela după ce a perdut averea, a scăpat şi de grijă, eară acesta are grije încontinuŭ. A venit nóptea, acest liman de adăpostirea nóstrĕ, după ce am scăpat de relele din cursul ḑileĭ, mângâerea nenorocirilor, doctoria ranelor nóstre, şi cu tóte acestea el nu are nicĭ-o bucurie de venirea eĭ. Căcĭ şi ceĭ ce sunt cuprinşĭ de vre-o scârbă, de multe-orĭ remân nepăsătorĭ la mângâerile ce li aduc prieteniĭ, rudele şi casniciĭ lor, ba chiar la acele ale părinţilor lor, remân recĭ, ḑic, la sfaturile şi mângâerile tuturor acestora, ba încă de multe-orĭ se scandalisază de cuvintele lor. Cât priveşce de somnul, care pare că li poroncesçe de a conteni cu orĭ-ce grijă, dênşiĭ nicĭ nu vor să audă. Amărăciunea scârbeĭ mâhneşce sufletul nostru maĭ mult de cât orĭ-ce alta. Precum corpul când este înferbântat peste măsură se simte pare-că mulţămit de cea maĭ mică adiere a vêntuluĭ, acelaşĭ lucru se petrece nóptea cu sufletul nostru, predat somnuluĭ ca unuĭ paradis, care are înăuntrul sĕŭ maĭ multe isvóre, unde el îşĭ capătă mângâerea. Maĭ dreptul vorbind nicĭ nóptea şi nicĭ somnul nu le face acestea, ci Dumneḑeŭ, care cunoscênd slăbiciunea neamuluĭ nostru omenesc, a dispus tóte acestea. Dară noĭ nu avem milă de noĭ înşi-ne, ci ca nişte duşmanĭ am născocit pe tiranul cel maĭ mare al repausuluĭ şi al necesităţeĭ nóstre naturale, voiŭ să ḑic privigherile de nópte din causa bogăţiilor. „Privigherea avuţieĭ topeşce trupul, ḑice, şi grija eĭ strică somnul“ (Sirach, 31 saŭ 34, 1). Şi priveşce cât de mare este îngrijirea luĭ Dumneḑeŭ: nu a lăsat chestiunea repausuluĭ la disposiţia nóstrĕ, şi nicĭ necesitatea de somn la buna voinţă, ci l-a legat de trebuinţĭ naturale, ca astfeliŭ şi fără voea nóstrĕ să primim binele, căcĭ a dormi este cerut de natură. Noĭ însĕ, ca ceĭ ce ne urîm pe noĭ înşi-ne fórte mult, ca şi cum am resboi şi am năcăji pe alţiĭ, am născocit un tiran mare şi puternic contra repausuluĭ şi a necesităţilor naturale, privigherile, ḑic, în timp de nópte, pentru paza bogăţiilor. S-a

făcut ḑiuă, și iată că unul ca acesta se teme de sicofanḑi (clevetitori), a venit nóptea, și el se teme și tremură de frica tâlharilor. A venit mórtea? Ei bine, el se mâhnesce mai mult, că banii lui vor intra în mâna altora. Are copii? Ei, apoi atunci pofta de bani îi este încă mai mare, și i se pare că este chiar sărac. Nu are copii? Atunci mai mult încă se scârbesce. Și pe un asemenea om fericesci tu, când el nu simte plăcere și mulțămire nici dintr'o parte? Și invidueșci pe un asemenea nenorocit bântuit de valuri, tu care stai liniștit în limanul sărăciei? Cu adevěrat că și acesta e unul din lipsurile naturei omenesci, de a nu suferi cu curaj cele bune, ba încă chiar a le despreţui.

Și acestea tóte se petrec aici pe pământ, căci când ne vom duce acolo, ascultă ce spune bogatul, saŭ stăpânul a mii de bunuri, dupre cum ḑici tu, de și eŭ nu așî numi bunuri niște ast-feliŭ de lucruri, ci cel mult indeferente. Așa dară ascultă ce spune acest stăpân a mii de bunătăţi, și vei pricepe cine anume este cu adevěrat sărac. „Părinte Abraame, ḑice, trimite pe Lazăr ca să 'și întingă virful degetului lui în apă, și să 'mi recorească limba, că mě chinuiesc în văpaea aceasta“ (Luca 16, 24). Dară dacă bogatul acela nimic nu suferia din cele ce am spus, dacă el 'și-ar fi petrecut fără grijî și în liniște întreaga lui viaţă, și ce spun eŭ întreaga viaţă? acea clipeală de ochi, căci viaţa nóstră este ca o clipeală de ochi în raport cu infinitul; deci dacă totul îi isbutia dupre dorinţă, óre nu este vrednic de plâns din cuvintele lui? Dară óre masa ta nu era încărcată cu vinaţuri? Și acum nu ești stăpân nici pe o picătură de apă. Nu tu óre altă dată nici că voiai să te uiţi la acest sărac? Și acum ceri ca să 'l veḑi, și nimeni nu consimte. Era pe lângă ușile casei tale, eară acum în sânurile lui Abraam, tu vieţuiai sub acoperimintele cele mari ale caselor tale, eară acum în focul gheenii. Să audă acestea cei bogaţi, saŭ mai bine ḑis nu cei bogaţi, ci cei nemilostivi, pentru că nu era pedepsit acela pentru că fusese bogat, ci pentru că a fost nemilostiv. E posibil ca să fie cineva bogat, și tot-odată pentru că este milostiv să se bucure de bunătăţile cele vecinice. De aceia acel bogat pe nimeni altul nu vede, de cât pe săracul care 'i cerea ajutoriŭ, ca să afli, că cu dreptate el pătimia acestea. Nu eraŭ acolo mii de săraci drepţi? Cu tóte acestea săracul care ședea la ușa casei sale, acesta i se înfăţișază, învăţându-l și pe dênsul și pe noi, cât este de bine de a nu ne încrede în averi. Pe acel sărac

nu l-a vătămat cu nimic sărăcia, ca el să se bucure de împărăţia luĭ Dumneḍeŭ, dupre cum şi pe bogatul nemilostiv cu nimic nu l-a folosit bogăţia spre a scăpa de gheena. Până când decĭ veĭ vorbi de săracĭ?—Până când de ceĭ lipsiţĭ? Dară nu este sărac acel care nu are nimic, ci cel care doreşce mult, precum şi bogat nu sĕ póte numi acel care are multe bogăţiĭ acumulate, ci acel care nu are trebuinţa de nimic. Ce folos ar avea cineva de ar câştiga lumea întreagă, dacă şi-ar petrece întreaga luĭ viaţă în năcazurĭ şi supărărĭ maĭ mult de cât cel ce nu are nimic? Aşa dară buna intenţiune este aceia care face pe bogaţĭ ca şi pe ceĭ săracĭ, şi nicĭ de cum averea în banĭ, saŭ sărăcia. Voeşcĭ să devil bogat tu, care eştĭ sărac? Iţĭ este posibil ţie care voeşcĭ, şi nimenĭ nu te împedecă: despreţuieşce bogăţiile lumeĭ, crede-le a fi nimic, precum şi nimic nu sunt, scóte din inima ta pofta bogăţiilor, şi atuncĭ te aĭ îmbogăţit. Cel ce nu voeşce a se îmbogăţi, acela este bogat, precum şi cel ce nu voeşce a fi sărac, acela este sărac. Căcĭ precum acela este cel ce boleşce, care în plină sănătate se svârcoleşce, eară nicĭ de cum acela care sufere bóla maĭ mult de cât cel sănătos, tot aşa şi în casul de faţă: acela este sărac, care nu póte suferi sărăcia, ci în mijlocul bogăţiilor el se crede maĭ sărac de cât ceĭ săracĭ, pe când cel ce sufere sărăcia maĭ cu înlesnire de cât ceĭ bogaţĭ, acela este în adevĕr cel maĭ bogat. Spune-mĭ te rog, de ce te înfricoşezĭ de sărăcie? De ce tremurĭ? Nu pentru teamă de fómete? Nu pentru teama de sete, de frig; saŭ nu pentru aceasta? Dară nu este nicĭ unul care să fie lipsit în mod absolut de acestea „Uitaţi-vĕ la neamurile cele din început, şi videţĭ, cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat“? (Sirah. 2, 10), şi earăşĭ: „Priviţĭ la paserile ceriuluĭ, că nicĭ nu samănă, nicĭ nu seceră, nicĭ nu adună în jicniţe, şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşce pre dênsele“ (Math. 6, 26). Nu póte nimenĭ să arate pe vr'unul care ar fi murit de fóme saŭ de frig. Aşa dară de ce tremurĭ, şi de ce te temĭ de sărăcie? Nu poţĭ respunde nimic. Dacă aĭ cele de trebuinţă, de ce te temĭ de ea? Că nu aĭ la îndămâna dróea acea de servitorĭ? Aceasta înseamnă că tu te-aĭ scăpat de stăpânĭ, aceasta înseamnă fericirea incontinuă, eliberarea de grijĭ. Dară póte că nu aĭ mobile, paturĭ şi vase făcute din argint? Şi cel ce le posedă acestea, cu cât e maĭ mult de cât tine? Cu nimic, căcĭ tóte acestea sunt egale în modul de întrebuinţare, fie

ele făcute din materialul acesta, saŭ acela. Dară póte că nu eştĭ considerat de grozav în ochiĭ multora? Nicĭ să fiĭ vre-odată. Pentru că ce plăcere póte fi de a se teme alţiĭ de tine, şi de a tremura de frica ta? Dară póte că alţiĭ se vor sfii de tine? Nicĭ această să nu fie. Saŭ că póte îţĭ închipuĭ, că fiind bogat nu veĭ avea a te teme de legile ţĕreĭ şi de stăpânire. Eĭ bine ascultă ce spune apostolul în altă parte: „Voeşcĭ să nu-ţĭ fie frică de stăpânire? Fă bine, şi veĭ avea laudă de la dênsa" (Rom. 13, 3). Dară póte că suntem nebăgaţĭ în seamă şi susceptibilĭ de a pătimi multe necazurĭ şi multe rele, după cum şi judecă ceĭ maĭ mulţĭ? Da, însĕ nu sărăcia aduce aceasta, ci reutatea. Fiind-că mulţĭ săracĭ 'şi-aŭ petrecut viaţa întreagă fără grijĭ saŭ supărărĭ, şi din contra mulţĭ bogaţĭ, stăpânitorĭ şi puternicĭ, aŭ avut întreaga lor viaţă plină de necazurĭ şi de suferinţĭ, maĭ grozave chiar de cât ale tâlharilor şi făcătorilor de rele. Precum ceĭ ce te dispreţuesc pe tine aicĭ fac rĕŭ, tot aşa şi acela face rĕŭ de invidiază, şi încă maĭ mult face rĕŭ acesta decât ceĭ dintêĭ. In adevĕr că cel ce invidiază, o face aceasta cu tótă puterea, pe când cel ce dispreţuesce, de multe-orĭ a miluit chiar pe cel dispreţuit, — şi póte că acesta a fost motivul sărăcieĭ luĭ. E deajuns a'l îmblânzi numaĭ cu câteva cuvinte, ḑicêndu-ĭ bună-óră: «Adecă mare lucru aĭ să facĭ dacă veĭ nimici pe cutare, dacă veĭ omorî pe săracul cutare! Şi de câtă recompense nu te veĭ bucura» şi iată că în acest mod i-am dămolit mânia. Pe când invidia la ceĭ bogaţĭ nu se sfârşeşce, maĭ 'nainte de a'şĭ vărsa tot veninul lor asupra aprópeluĭ. Aşa dar aĭ vĕḑut, că nu sărăcia şi nicĭ bogăţia în sine şi prin sine este un bine absolut, ci voinţa liberă cu care noĭ suntem înzestraţĭ.

Decĭ această voinţă liberă să o punem în rânduială, să ne deprindem a filosofa. Dacă aceasta va fi bine întocmită, nicĭ bogăţia nu va putea să ne scótă din împărăţia cerurilor, şi nicĭ sărăcia nu ne va face a avea maĭ puţin, ci vom suferi în linişte sărăcia, ne primejduind nicĭ dobândirea bunurilor viitóre, şi nicĭ aicĭ causându-ne vătămare, ci vom fi mulţămiţĭ şi aicĭ, şi ne vom învrednici şi de bunurile cereşcĭ. Cărora fie a ne învrednici cu toţiĭ prin Charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin

---

OMILIA IV.

„Şi întru aceasta mĕ bucur, şi încă mĕ voiŭ bucura. Că sciŭ că aceasta îmi va fi mie spre mântuire, prin rugăciunile vóstre, şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos. Dupre aşteptarea şi nădejdea mea, că întru nimic nu mĕ voiŭ ruşina, ci întru tótă îndrăzneala, precum tot-deauna aşa şi acum se va mări Christos în trupul meŭ, orĭ prin viaţă, orĭ prin mórte" (Stih. 18—20).

Nimic în viaţa presentă nu póte să întristeze un suflet mare şi filosof, nicĭ duşmăniĭ, nicĭ acusaţiunĭ, nicĭ primejdiĭ, nicĭ intrigĭ saŭ orĭ-şi ce feliŭ de drăciĭ, căcĭ un asemenea suflet fiind refugiat ca pe un vîrf de munte, este peste putinţă de a fi atins de toţi ceĭ de pe pămênt, carĭ se ridică spre el. Astfeliŭ era sufletuĭ luĭ Pavel, care ocupase un loc al filosofieĭ spirituale maĭ 'nalt de cât orĭ-ce vîrf de munte, al adevĕrateĭ filosofiĭ. Pentru dênsul, tóte cele ale lumeĭ sunt vorbe góle şi jucăriĭ copilăreşcĭ. Dară acum nu e vorba de acestea, căcĭ vorbim despre Pavel. Acest fericit avea şi pe împărat contra luĭ, şi pe alţĭ diferiţĭ duşmanĭ, cariĭ îl necăjiaŭ şi încă cu tóte necazurile drăceşcĭ, şi totuşĭ ce dice el? «Nu numaĭ că nu mĕ întristez de tóte acestea, saŭ că mĕ descurajez, ci încă mĕ bucur, şi mĕ voiŭ bucura, şi nu numaĭ momentan, ci pururea mĕ voiŭ bucura.» „Că sciŭ că acesta îmĭ va fi mie spre mântuirea" cea viitóre, când predica mea — causa duşmănieĭ şi a pismeĭ ce aŭ contra mea — va folosi. „Prin rugăciunile vóstre, dice, şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos, dupre aşteptarea şi nădejdea mea." Priveşce umilinţa acestuĭ fericit: se găsia în luptă cu diferitele suferinţĭ şi cu apropiere de cununa cuvenită luĭ, miĭ de succese avea pe fie-ce di, căcĭ dóră era Pavel, — şi ce ar putea să dică cineva maĭ mult? — şi cu tóte acestea spune Filippenilor că «prin rugăciunile vóstre voiŭ putea a mĕ mântui», el care a câştigat mântuirea în urma a miĭ de succese. „Şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos", dice, adecă «dacă mĕ voiŭ învrednici de rugăciunile vóstre, mĕ voiŭ învrednici şi de maĭ mare char», căcĭ dicerea prin darea (ἐπιχορηγία

— dare maĭ mult de cât trebuie, dare din belşug) tocmaĭ aceia înseamnă, adecă «dacă 'mĭ va da maĭ mult dacă 'mĭ va da din belşug Duchul, spre scăparea mea, spre mântuirea mea» adecă «dacă voiŭ putea scăpa din primejdia aceasta, dupre cum am scăpat de cea dinainte». Despre acea primejdie dice el: „Intru rĕspunsul meŭ ceĭ dinteĭ nimenĭ n-a mers cu mine, ci toţĭ m-aŭ părăsit; să nu li se socotiască lor, dară Domnul a stat lângă mine şi m-a întărit“ (II Timoth. 4, 16). Aceasta decĭ o predice şi acum: „Prin rugăciunile vóstre şi prin darea Duchuluí luĭ Iisus Christos, dupre aşteptarea şi nădejdea mea“, căcĭ ast-feliŭ nădăjduiesc. Şi ca nu cumva noĭ earăşĭ să atribuim totul rugăciunilor acelora, şi noĭ cu nimic să nu contribuim, privesce cum imediat pune şi ceia ce-ĭ aparţine luĭ, — speranţa, causa tuturor bunurilor, dupre cum dice Profetul: „Fie Dómne mila ta spre noĭ, precum am nădăjduit întru tine“ (Ps. 32, 22), şi dupre cum se dice şi în alt loc: „Uitaţi-vĕ la neamurile cele din început, şi vedeţĭ cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat“ (Sirah. 2, 11), şi dupre cum dice tot fericitul Pavel în alt loc: „Eară nădejdea nu ruşinează.“ „Dupre aşteptarea şi nădejdea mea, că întru nimic nu mĕ voiŭ ruşina.“ Aceasta este nădejdea luĭ Pavel, că întru nimic nu va fi ruşinat dacă el speră. Aĭ vĕdut cât de mare e puterea speranţeĭ în Dumnedeŭ? «Orĭ şi ce s'ar întâmpla, dice, nu mĕ voiŭ ruşina, adecă nu vor birui aceia.» „Ci întru tótă îndrăzneala, precum tot-deauna, aşa şi acum se va mări Christos în trupul meŭ, orĭ prin viaţă, orĭ prin mórte.“ Aceia aşteptaŭ ca prin cursa aceasta ce i-o întinsese, să piardă pe deoparte pe Pavel, eară pe de altă parte să şteargă de tot predica luĭ, ca a unuĭ strategic maĭ puternic de cât dênşiĭ. «Dară aceasta nu va fi, dice, nu voiŭ muri acum, ci precum tot-deauna, aşa şi acum se va mări Christos în trupul meŭ.» Insĕ cum? «De multe-orĭ am cădut în primejdiĭ, dice, de la care toţĭ ne-aŭ împedecat.» „Ci singurĭ între noĭ judecata morţiĭ am avut“ (II Corinth. 1, 9), însĕ din tóte ne-a scăpat Domnul. Tot aşa şi acum se va mări în trupul meŭ. Dară ce? Ca să nu creadă cineva şi să dică «dară dacă tu veĭ muri, Christos nu se va mări»? Da, rĕspunde el, şi tocmaĭ de aceia nu

am ḑis, că nu numaĭ viaţa măreşce pe Christos, ci şi mórtea. Până acum însĕ „prin viaţă“ se măresce, ḑice, «căcĭ trăiesc încă, nu m-aŭ omorît, dară chiar şi dacă mĕ vor omorî, şi aşa se va mări Christos. Cum? Prin viaţă, căcĭ am scăpat de primejdiĭ, şi prin mórte, căcĭ nicĭ chiar mórtea nu m-a putut face ca să 'l tăgăduiesc, saŭ să mĕ leapăd de dênsul, pentru că m-a înzestrat cu atâta bună-voinţă, în cât m-a făcut maĭ puternic şi de cât mórtea. Acolo în fine, că nu m-a scăpat de primejdiĭ, aicĭ însĕ, că nu m'a lăsat să mĕ tem de tirania morţiĭ. Ast-feliŭ se va mări el prin viaţă şi prin mórte». Acestea el le spune nu ca cum ar fi fost să móră imediat, ci, ca atuncĭ când va muri, să nu se tulbure iĭ. Cum că le ḑicea acestea, nu ca cum era să móră atuncĭ imediat, ceia ce 'ĭ ar fi întristat mult, priveşce cum se încurajază singur, şi numaĭ că nu ḑice: «acestea le spun, nu ca cum am să mor imediat». De aceia şi adauge maĭ departe: „Şi acestea nădăjduind şciŭ, că voiŭ rĕmânea şi împreună voiŭ petrece cu voĭ cu toţĭ.“

„Că întru nimic nu mĕ voiŭ ruşina“, adecă, că nu 'mĭ va causa nicĭ o ruşine faptul că voiŭ muri, ci încă din contra un mare folos. Pentru ce? Nu sunt dóră nemuritoriŭ, însĕ prin mórte eŭ voiŭ deveni maĭ strălucit, de cât dacă aşi fi fost nemuritoriŭ. Căcĭ nu este tot una, de a fi nemuritoriŭ şi a despreţui mórtea, şi a fi muritoriŭ. Ast-feliŭ că nicĭ aceasta nu póte fi spre ruşine de a muri acum, însĕ eŭ nu voiŭ muri. „Intru nimic nu mĕ voiŭ ruşina“, nicĭ dacă trăiesc, şi nicĭ dacă voiŭ muri, căcĭ pe amândouĕ le voiŭ suferi cu curaj, fie că trăiesc, fie că voiŭ muri. Bine! Aceasta e de datoria sufletuluĭ creştinesc. „Intru tótă indrăzneală“ ḑice, ca şi cum pare-că ar spune: «Vedĭ că eŭ nu mĕ ruşinez? Căcĭ dacă frica de mórte mi-ar fi tăiat îndrăzneala, cu adevĕrat că atuncĭ a muri ar fi fost demn de ruşine, dară fiind-că nu am avut acea frică, de aceia nu póte fi ruşine faptul de a muri. Ci fie că trăiesc, fie că voiŭ muri, eŭ nu mĕ voiŭ ruşina; căcĭ dacă trăiesc eŭ predic pe Christos, dacă earăşĭ voiŭ muri, tot nu mĕ voiŭ ruşina, căcĭ nu mĕ stăpâneşce frica de mórte, după cum se probează din îndrăzneala mea ce o am. Dacă am vorbit de legăturĭ, să nu o credeţĭ aceasta ca o ruşine, căcĭ legăturile acestea aŭ fost motiv de atâtea bunurĭ, încât şi pe alţiĭ 'ĭ-aŭ încurajat. Nu este ruşine de a fi legat cineva pentru Christos, ci de a se teme de legăturĭ, de a trăda ceva din misterile creştinescĭ, aceasta este ruşine; dară dacă nu e nimic din

acestea, apoĭ atuncĭ legăturile mele sunt motiv de îndrăzneală. Să nu credețĭ că dacă am scăpat de multe-orĭ de primejdiĭ, — fapt cu care mĕ pot mândri fața de ceĭ necredincioșĭ — dacă s'ar întâmpla ca vre-odată să nu maĭ pot înfrunta primejdiă, apoĭ să nu se creadă ca rușine aceasta; căcĭ și în asemenea cas încă maĭ mult m-așĭ încuraja.» Privesce cum el vorbesce aicĭ despre propria să persónă, ceia ce în multe locurĭ face, cum bună-óră în epistola către Romanĭ: „Căcĭ nu mĕ rușinez de evanghelia luĭ Christos" (Rom. 1, 16), precum deasemenea în epistola către Corintheni: „Și acestea am închipuit întru mine și întru Apollo pentru voĭ" (I Cor. 4, 6). „Orĭ prin viață, orĭ prin mórte." El nu le spune acestea ca cum nu ar fi sciut. Scia că nu va muri atuncĭ imediat, ci după aceasta, însĕ prin acestea el pregătesce sufletul cu ideia morțiĭ.

„Că mie, ḑice, a viețui este Christos, și a muri dobândă", căcĭ chiar murind eŭ nu voiŭ muri, de óre-ce am în mine viața. Atuncĭ m-ar fi omorît cu adevĕrat, când ar fi putut ca prin frică să scótă credința din sufletul meŭ, însĕ pe cât timp Christos este cu mine, chiar mórtea de ar veni, eŭ viez. Și în această viață nu este al meŭ a via, ci Christos. Dar dacă nicĭ aicĭ nu este al meŭ a via, ce este aceasta: „Eară ce viez acum în trup, întru credință viez" (Galat. 2, 20)? Precum acolo, așa și aicĭ ḑic: „Viez de acum nu eŭ, ci viază întru mine Christos", căcĭ astfeliŭ trebuie să fie creștinul; «eŭ nu viez, ḑice, viața comună, viața obstească ca toțĭ ceĭ-l-alțĭ». Dară cum de nu viezĭ, fericite Pavele? Nu veḑĭ și tu sórele ca tótă lumea? Nu respirĭ același aer comun tuturor? Nu te hrănescĭ cu aceleașĭ mâncărĭ, cu care se hrănesc toțĭ? Nu calcĭ pe pământ, precum și noĭ? Nu aĭ trebuință de somn, de haine, de încălțăminte? De ce decĭ ḑicĭ „nu viez"? Cum nu viezĭ? De ce decĭ vorbescĭ cu fanfaronie? «Nu sunt fanfaronade acestea, căcĭ dacă faptele nu atestează aceasta, cu drept cuvênt ar putea să ḑică cineva că este fanfaronadă; dară când faptele atestează, apoĭ atuncĭ unde e fanfaronada?» Și cum el nu viază, o vom afla îndată, căcĭ și în alt loc ḑice: „Eŭ m-am restignit lumeĭ, și lumea mie" (Galat. 6, 14. Fapt. 17, 28). Cum decĭ ḑice „nu maĭ viez" și cum apoĭ ḑice: „mie a viețui este Christos", ascultațĭ. Nu-

mele viaţă, a vieţui, a via, are, iubiţilor, multe semnificări, dupre cum şi numele de mórte, a muri, a fi mort. În adevěr, după cum este viaţa corporală, saŭ aşa disă viaţă a corpuluĭ, tot aşa viaţă se numeşce şi acea a pěcatuluĭ, precum dice aiurea: „Căcĭ dacă murim pěcatuluĭ, în ce chip încă vom maĭ fi viĭ întru dênsul?“ (Rom. 6, 2). Aşa dară viaţă se numeşce şi faptul a vieţui în pěcat. Luaţĭ sama bine, vě rog, pentru ca nu cumvă să ne jelim în zadar. Viaţă nemuritóre şi eternă este viaţa acea din ceriurĭ, dupre cum dice: „Că petrecerea nóstrě în ceriurĭ este“ (Filipp. 3, 20), însě viaţă este şi acea a corpuluĭ, pe care o indică când dice: „Că printr-ênsul viem, şi ne mişcăm, şi suntem“ (Fapt. 17, 28), adecă el nu spune aicĭ de a nu duce viaţa acea naturală, ci viaţa acea a pěcatelor, pe care o vieţuiesc toţĭ ómeniĭ. Cel ce nu are poftă de viaţa aceasta presentă, cum se póte dice că trăieşce? Cel ce se grăbeşce de a ajunge maĭ curând la viaţa ceia-l-altă, cum se póte dice că trăieşce aicĭ? Cel ce despreţueşce mórtea, cum se póte spune că trăieşce? Cel ce nu doreşce nimic din cele ale lumeĭ, cum se póte spune că trăieşce? Dupre cum diamantul nu se póte încovăia, orĭ şi cât l-aĭ izbi, întocmaĭ aşa şi Pavel. „Viez, dice, nu eŭ, ci viaza întru mine Christos“, adecă nu omul cel vechiŭ, ci cel noŭ; şi earăşĭ în alt loc: „Ticălos om sunt eŭ! Cine mě va izbăvi de trupul morţiĭ aceştia?“ Ast-feliŭ decĭ, acel ce nu se îngrijeşce de hrană, de haine, şi în fine nu se îngrijeşce întru nimic de cele presente, cum vieţuieşce? Un ast-feliŭ de om nu vieţuieşce nicĭ chiar viaţa aceasta naturală, pentru că cel ce nu se îngrijeşce de nimic din cele pămênteşcĭ nu vieţuieşce. Noĭ care facem totul pentru satisfacerea poftelor acesteĭ vieţĭ, noĭ dic, trăim aceasta viaţă, eară el nu trăia. Pentru că dacă de nimic din cele de aicĭ nu se ocupa, apoĭ cum atuncĭ trăia? Cum că el nu trăia, şi nicĭ nu cerea ca să vieţuiască viaţa aceasta naturală, o spune în altă parte: „Eară ce viez acum în trup, întru credinţa fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ viez, care m-a iubit, şi s-a dat pre sine pentru mine“ (Galat. 2, 20), adecă vieţuiesc o viaţă nouă, o viaţă cu totul schimbată.

Tóte acestea el le spune pentru încurajarea Filippenilor. «Să nu credeţĭ, dice că mě lipsesc de viaţa aceasta; dar apoĭ chiar aicĭ trăind, eŭ nu vieţuiesc aceasta viaţă, ci

aceia pe care o voeşce Christos.» Pentru că spune 'mĭ te rog: cel ce despreţuieşce averile, desmerdările vieţeĭ, fómea şi setea, periculele, sănătatea şi posibilitatea de a scăpa de pericule, unul ca acesta trăieşce óre această viaţă? Cel ce nu are nimic aicĭ, cel ce de multe orĭ voesce a se scăpa de această viaţă dacă ar fi nevoe, şi nu s-ar împotrivi de loc, trăieşce el óre această viaţă? Câtuşĭ de puţin. De cât, e necesar de a vĕ da exemple, spre a invedera maĭ bine faptul. Fie, de exemplŭ, un om bogat fórte, aibă avere multă, aibă şi servitorĭ mulţĭ, însĕ de nimic din acestea să nu se folosască; óre acest om se póte ḑice că e bogat, dacă nu se foloseşce din bogăţia sa? Câtuşĭ de puţin. Vadă apoĭ pe serviĭ sĕĭ risipind averile luĭ şi umblând ca zăpăciţĭ în tóte părţile, şi el să nu se intereseze de loc; fiind lovit, să nu simtă nimic;—óre vom putea ḑice noĭ că acest om este bogat? Câtuşĭ de puţin, de şi dealt-feliŭ totul este al sĕŭ. Tot ast-feliŭ şi cu Pavel. „Mie, ḑice, a vieţui este Christos.“ «Dacă voeşcĭ a examina viaţa mea, acelaşĭ sunt. „Şi a muri dobândă (câştig).“ Pentru ce? Pentru că maĭ curând voiŭ a mĕ uni cu el, pentru că maĭ bine este a trăi murind. Nimic grozav nu'mĭ vor putea face ceĭ ce mĕ omóră despărţindu-mĕ de viaţa aceasta, şi scăpându-mĕ de ea.» Dară ce? Trăind aicĭ pe pământ nu eştĭ al luĭ Christos? Ba da, şi încă fórte mult. „Eară dacă a vieţui în trup, aceasta îmĭ este róda lucruluĭ, şi ce voiŭ alege nu şciŭ“ (Stih. 22). Pentru ca să nu ḑică cineva: apoĭ dacă aceia este a trăi, de ce atuncĭ te-a lăsat Christos aicĭ? priveşce ce rĕspunde el: róda lucruluĭ este, ḑice, a vieţui în trup. Aşa că e posibil de a fi cineva folositoriŭ şi in viaţa presentă, de şi nu trăieşce, după cum fac ceĭ maĭ mulţĭ. Aceasta o ḑice apostolul, pentru ca nu cumva să'ţĭ închipuĭ că ei defaimă viaţa aceasta, saŭ să ḑicĭ: apoĭ dacă la nimic nu folosim aicĭ, pentru ce nu ne-am ridica viaţa singurĭ, pentru ce nu ne-am sinucide? Câtuşĭ de puţin, ḑice el; e posibil de a câştiga şi aicĭ, de şi nu trăim viaţa aceasta, ci o alta viaţă cu mult maĭ bună. Dară póte va ḑice cineva «apoĭ aceasta inseamnă că'ţĭ aduce ţie rodă?» Da, rĕspunde el. Unde sunt acum ereticiĭ? Iată că a trăi acum în trup, este róda lucruluĭ. „Eară ce viez acum în trup, întru credinţă viez“, şi pentru aceasta este róda lucruluĭ. „Şi ce voiŭ alege, nu şciŭ.“ Vaĭ! Cată filosofie! Cum a dămolit pofta de viaţa presentă, şi cum a făcut aceasta, fără

să o defaime! A spune că a muri este câştig, prin aceasta el a dămolit pofta de viaţa presentă; eară pe dealtă parte a spune, că a via în trup este róda lucruluï, prin aceasta a arătat că şi viaţa presentă e trebuitóre, dacă o întrebuinţăm bine, dacă producem róde, pentru că a fi fără róde, e tot una cu a nu vieţui, cu a nu avea viaţă. Dealt-feliŭ, noï respingem chiar pomiï aceia care nu fac ródă, dupre cum respingem pe aceï uscaţĭ, şi imediat îĭ punem pe foc. Tot aşa şi cu viaţa. A trăi, în sine este indiferent, pe câtă vreme a trăi bine, saŭ rěŭ, aceasta zace în noï înşi-ne. Ast-feliŭ decĭ noï nu urîm viaţa; e posibil de a vieţui şi bine; precum şi dacă am întrebuinţa-o rěŭ, earăşĭ nu o defăimăm pentru că nu ea este causa, ci voinţa celor ce o întrebuinţază rěŭ. Dumnedeŭ te-a făcut ca să viezĭ, însě să viezĭ în el, tu însě trăind în pěcat din imboldul rěutăţeĭ, singur te facĭ vinovat de tótă pedeapsa. Dară ce spuĭ, fericite Pavele? Nu scii ce veĭ alege? Aicĭ însě el a descoperit un mare mister, că adecă era stăpân de a se duce, saŭ nu, dară când e vorba de alegere, atuncĭ noï suntem stăpânĭ. „Ce voiŭ alege, dice, nu sciŭ." Dară în tine zace a alege; şi de unde vine nepriceperea ta de a alege? Da, dice, şi de aceia aşĭ voi să cer in ajutoriŭ charul luĭ Dumnedeŭ. „Că sunt cuprins de amândouă, dorinţă avênd a mě slobozi." Privesce filosofia acestuĭ fericit, cum şi dragostea luĭ prărintească către Filippenĭ. Cu aceasta el îĭ mângâe şi încurajază în acelaşĭ timp, căcĭ îĭ věd că el este stăpân pe alegere, şi că aceasta se face nu din rěutate ominească, ci din iconomia luĭ Dumnedeŭ. «De ce sunteţi triştĭ, dice, gândindu-vě la mórte? Era cu mult maĭ bine a vě fi dus maĭ de demult.» „A mě slobozi şi impreună cu Christos a fi, cu mult maĭ bine, eară a rěmânea în trup, maĭ de folos este pentru voĭ." Tóte acestea sunt premergătóre morţiĭ luĭ viitóre, ca să o supórte iĭ cu curaj; acestea tóte conţin în ele multă filosofie.—«Bine este, dice, a mě elibera de aicĭ, şi a fi împreună cu Christos, căcĭ mórtea este dintre cele indeferente.» Mórtea în sine, nu e rěŭ lucru, ci rěul este de a fi pedepsit după mórte; deasemenea nicĭ vr'un lucru bun nu este mórtea, ci bunătatea este de a fi cu Christos după mórte, ast-feliŭ că după mórte, sunt saŭ bune, saŭ rele.

[1]) Aşa dară, iubiţilor, să nu jelim cum s-ar întâmpla

[1]) *Partea morală.* Pe ceĭ pěcătoşĭ trăind, saŭ murind, trebuie a-ĭ jeli, maĭ cu samă pe ceĭ nebotezaţi şi pe ceĭ bogaţĭ, — şi că mult folosesc celor reposaţi milosteniile ce se daŭ pentru dênşiĭ, cum şi liturghiile ce se servesc pentru pomenirea lor. *(Veron.)*

pe ceĭ reposaţĭ, şi nicĭ să ne bucuram pentru ceĭ ce trăiesc. Insĕ cum? Să jălim pe ceĭ pĕcătoşĭ nu numaĭ când sunt morţĭ, ci chiar când sunt viĭ. Să ne bucurăm pentru ceĭ bunĭ şi drepţĭ, nu numaĭ când trăiesc, ci chiar şi când repausază. Pentru că aceia chiar fiind viĭ murise deja, eară aceştia chiar şi murind trăiesc; aceia şi în timp ce sunt aicĭ, sunt de jelit tuturor, pentru că sunt urîţĭ luĭ Dumnedeŭ, eară aceştia ducêndu-se de aicĭ, şi acolo vor fi fericiţĭ, căcĭ s-aŭ dus la Christos. Pĕcătoşiĭ orĭ-unde ar fi, sunt departe de împăratul slaveĭ, şi de aceia sunt demnĭ de lacrimĭ; pe când drepţiĭ, fie aicĭ, fie acolo, sunt împreună cu împăratul, şi maĭ cu samă acolo iĭ vor fi maĭ aprópe, nu ca prin oglindă [1]), nicĭ prin credinţă numaĭ, ci faţă către faţă. Decĭ să nu plângem cum s-ar întâmpla pe ceĭ morţĭ, ci pe ceĭ morţĭ în pĕcate. Aceştia sunt vrednicĭ de plâns, aceştia sunt vrednicĭ de bocete şi lacrimĭ. Căcĭ, care speranţa de mântuire póte fi, spune-mĭ, de a se duce cineva acolo însoţit de pĕcate, acolo, ḑic, unde pĕcatele nu se pot îndepărta? Pe cât timp se găseşce aicĭ, este póte speranţă de a se schimba, de a se face maĭ bun; dar când el plecând de aicĭ s-a dus în iad, unde nu se póte câştiga nimic prin pocăinţă, dupre cum şi ḑice: „Că în iad cine se va mărturisi ţie?" (Ps. 6, 6), apoĭ atuncĭ cum să nu fie vrednicĭ de jale? Să plângem pe ceĭ ce astfeliŭ s-aŭ dus de la noĭ, nu opresc, să-ĭ plângem, insĕ nu sluţindu-ne, nu smulgêndu-ne pĕrul, nu golindu-ni braţele, nu strîmbându-ne faţa, nu îmbracându-ne în negru, ci în linişte vărsând lacrămĭ amare în sufletul nostru. Pentru că este posibil, şi fără o astfeliŭ de pompă, de a plânge amar, şi nu numaĭ a se momiţări, — căcĭ cu adevĕrat că cele ce se petrec la morţĭ din partea unora, întru nimic nu se deosebesc de momiţăriĭ şi jucăriĭ copilăreşcĭ. Căcĭ, credeţi-mĕ că acele bocete, acele bătăĭ în pept prin têrg nu sunt de loc plăcute, ci maĭ mult se petrec pentru ochiĭ lumeĭ, pentru ambiţiune, pentru slavă deşartă. Multe femeĭ apoĭ, aŭ aceasta ca o meserie. Plângĭ cu amar, suspină în casă, pe când nimenĭ nu te vede; aceasta este frumos, aceasta este plăcut, aceasta te şi foloseşce. Cel ce jeleşce astfeliŭ pe mort, cu atât maĭ mult el se va încerca ca nicĭ-odată să nu cadă în păcatele celuĭ

[1]) Textul e precum urmează: οὐ διά εἰσόδου, οὐ διά πίστεως, ἀλλά... Insĕ citatul acesta este din I Corinth. 13, 12, unde se ceteşce: βλέπομεν γάρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου = prin oglindă. *Trad.*

mort, căcĭ înfricoşat va fi la urmă acel pĕcat. Plângĭ pe ceĭ necredincioşĭ, plângĭ pe ceĭ care cu nimic nu se deosebesc de aceia, voiŭ să dic pe ceĭ duşĭ de la noĭ fără a fi luminaţĭ cu sf. botez, pe ceĭ fără pecetea charuluĭ Sf. Duch. Aceştia cu adevĕrat că sunt vrednicĭ de jale, vrednicĭ de suspine, pentru că se găsesc afară de împărăţie, la un loc cu ceĭ condamnaţĭ. „Amin dic vóuĕ, că dacă nu se va nasce cineva din apă şi din duch, nu va intra întru împărăţia ceriurilor“ (Ioan 3, 5). Plângĭ pe ceĭ ce mor în bogăţiĭ, şi carĭ n-aŭ gândit nicĭ-odată de a scóte din bogăţiĭ vre-o mângăere sufletelor lor, carĭ aŭ întrebuinţat puterea şi bogăţia maĭ mult ca să pótă spăla şi astupa pĕcatele lor. Pe unia ca aceştia îĭ plângem cu toţiĭ, fie în particular, fie şi in public, însĕ cu demnitate, cu înţelepciune, şi nu în alt mod, de cât de a-ĭ avea ca pildă pentru noĭ înşi-ne. Pe unia ca aceştia îĭ plângem, nu o di nicĭ dóuĕ, ci în tótă viaţa nóstrĕ. O astfeliŭ de lacrimă nu e resultată din vre-o patimă neraţionată, ci izvorasce din dragostea părintească; aceia e din patimă neresonabilă; şi de aceia se şi stinge degrab, — pe când dacă izvorasce din frica de Dumnedeŭ, remâne pururea. Plângem pe unia ca aceştia, îĭ ajutăm după puterile nóstre, vom găsi noĭ vr'un ajutor, fie cât de mic, să li dăm, însĕ îĭ ajutăm, şi-ĭ vom ajuta. Cum? şi în ce mod? Rugându-ne pentru dênşiĭ, punênd şi pe alţiĭ de a se ruga, săracilor a li da milosteniĭ pentru sufletele lor. Faptul în sine are óre-care mângăere sufletească, căcĭ ascultă ce spune Dumnedeŭ: „şi voiŭ apăra cetatea aceasta, pentru mine, şi pentru David robul meŭ“ (IV. Reg. 20, 6). Dar dacă numaĭ amintirea dreptuluĭ şi a avut atâta putere, apoĭ când să fac încă şi milosteniĭ pentru cel reposat, cum să nu aibă nicĭ o putere? Nu degeaba s-a legiferat de către apostoliĭ, ca să se facă pomenire la sfintele şi înfricoşatele taine pentru ceĭ mutaţĭ de la noĭ, aŭ sciut iĭ că mult folos vor avea, mult ajutoriŭ vor căpăta. Pentru că, iubiţilor, când întregul popor stă cu mânele ridicate către Dumnedeŭ, când clerul întreg se rógă, când înfricoşata taină stă de faţă, apoĭ cum să nu îmblânzim pe Dumnedeŭ, rugându-l pentru dênşiĭ? Aceasta însĕ se face pentru ceĭ ce aŭ murit în credinţă, pe când catihumeniĭ nu se vor învrednici de o astfeliŭ de mângăere, c sunt lipsiţĭ de orĭ-ce ajutoriŭ de felul acestuia, afară de unul singur. Şi care e acel ajutoriŭ? E permis a da elei mosină săracilor pentru dênşiĭ, şi prin această li se va

aduce óre-care mângâere, căcĭ Dumnedeŭ voesce a ne putea folosi şi prin alţiĭ. Pentru ce órea poruncit a ne ruga pentru pacea şi bună starea a tótă lumea? Pentru ce pentru toţĭ óminiĭ? De şi între toţĭ pe carĭ 'ĭ pomenim, sunt şi hoţĭ, sunt profanatorĭ de morminte, sunt şi tâlharĭ, saŭ şi alţiĭ carĭ gem sub povara a miĭ de rele, —şi cu tóte acestea pentru toţĭ ne rugăm, căcĭ póte va fi şi pentru dênşiĭ vr'o întórcere óre-care, vr'o uşurare a suferinţilor lor. Dupre cum ne rugăm pentru ceĭ viĭ, cariĭ prin faptele lor nu se deosebesc cu nimic de ceĭ morţĭ, tot aşa e bine a ne ruga şi pentru aceia. Iob aducea sacrificiĭ pentru fiiĭ sĕĭ, şi-ĭ uşura de pĕcatele lor. „Nu cumva, dice, să fi cugetat ceva rĕŭ în inimile lor" (Iob. 1, 5). Aşa se îngrijaşce cineva de copiĭ. El nu dicea, ca mulţĭ alţiĭ, voiŭ lăsa copiilor avere; nu dicea, li voiŭ da lor slavă; nu dicea, li voiŭ lăsa stăpânire asupra altora, saŭ li voiŭ cumpăra moşiĭ, însĕ ce? „Nu cumva să fi cugetat ceva rĕŭ în inimile lor." Ce folos este de acelea, dacă nu remâne nimic din ele? «Pe împăratul tuturor, dice, îl voiŭ face îndurătoriŭ către dênşiĭ, şi nimic nu li va lipsi după aceia.» „Domnul mĕ va paşce, dice, şi nimic nu'mĭ va lipsi" (Ps. 12, 1). Aceasta este avere mare, acesta este tesaur nepreţuit. Dacă avem frică de Dumnedeŭ, nimic nu ni maĭ trebuie; dară dacă aceasta nu o avem, apoĭ chiar împărăţie de am avea, vom fi totuşĭ maĭ săracĭ de cât toţĭ óminiĭ. Nimic nu este egal cu cel ce se teme de Domnul. „Frica Domnuluĭ, dice, tóte le covîrşaşce" (Sirah. 25, 14). Aceasta să o câştigăm şi pentru a o câştiga tóte să le facem. Chiar de s-ar cere ca să ne dăm şi sufletul, chiar de s-ar cere ca corpul nostru să fie îmbucăţit, nimic să nu cruţăm, totul să facem spre a căpăta în noĭ frică de Dumnedeŭ. Căcĭ numaĭ astfeliŭ vom fi maĭ bogaţĭ de cât toţĭ, şi ne vom învrednici de bunurile viitóre, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA V

„Şi ce voiŭ alege nu şciŭ. Că sunt cuprins de amândóuĕ, dorinţă avênd a mĕ slobozi şi împreună cu Christos a fi, cu mult maĭ bine. Eară a remânea în trup, maĭ de folos este pentru voĭ. Şi aceasta nădăjduind şciŭ, că voiŭ remânea, şi împreună voiŭ petrece cu voĭ cu toţĭ, spre sporirea vóstrĕ şi bucuria credinţeĭ. Ca lauda vóstrĕ să sporiască întru Christos Iisus prin mine, prin venirea mea earăşĭ către voĭ" (Cap. 1, 22—26).

Nimic nu póte fi maĭ fericit, ca sufletul luĭ Pavel, în acelaşĭ timp şi maĭ curajos. Toţĭ ne înfricoşăm de mórte, dic, unia din causa mulţimeĭ pĕcatelor, dintre cariĭ şi eŭ sunt unul, alţiĭ din causa micimeĭ de suflet şi a ticăloşieĭ lor, printre cariĭ nicĭ-odată nu voiŭ face parte eŭ, căcĭ aceştia sunt ómenĭ trupeşcĭ, carĭ să tem de frică. Decĭ aceia, de care noĭ cu toţiĭ ne îngrozim, el o doria, şi se grăbia de a se duce maĭ curând la Christos, dicênd că a se elibera cu mult maĭ bine este. Dară ce spuĭ? Urmând a te duce de aicĭ către ceriŭ, şi a fi cu Christos împreună, nu şeiĭ ce veĭ alege? Însĕ departe acestea de sufletul luĭ Pavel. Căcĭ cine, dacă i-ar spune cineva aceasta şi l'ar asigura, nu ar respunde imediat: da, căcĭ dupre cum a se elibera şi a fi cu Christos nu este în puterea nóstrĕ, tot aşa şi a remânea aicĭ, nu este în puterea nóstrĕ. Însĕ ambele acestea sunt ale luĭ Pavel şi ale fericituluĭ sĕŭ suflet, căcĭ el avea nădejde. Ce? Voeşcĭ a fi cu Christos, şi încă te maĭ îndoeşcĭ, că nu şciĭ ce veĭ alege? Şi nu numaĭ aceasta, dar încă pare că preferĭ a rĕmânea aicĭ, a rĕmânea în corp. Dară ce? Nu aĭ trăit o viaţa întreăgă plină de amărăciunĭ? Nu aĭ fost dese-orĭ în privegherĭ, în primejdiĭ pe marea, în fóme şi în golătate, în grijĭ peste mĕsură? Nu te îmbolnăviaĭ şi tu, când alţiĭ boliaŭ? Nu te aprindeaĭ pentru ceĭ ce se scandalizaŭ? „Întru tóte puindu-ne pre noĭ înainte ca slujitorĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, întru multă răbdare, în năcazurĭ, în nevoĭ, în strâmtorărĭ, întru

bătăĭ, în temniţe, în neaşezărĭ, în ostenele, în priveghierĭ, în posturĭ, în curăţie, întru cunoşcinţă, întru îndelungă răbdare, în bunătate, întru Duchul Sfînt, în dragoste nefăţarnică . . . . De la Iudeĭ de cincĭ-orĭ câte patru-deci fără una am luat; de treĭ-orĭ cu toege am fost bătut, odată cu petre am fost împroşcat, de treĭ-orĭ s-a sfărîmat corabia cu mine, o nópte şi o di întru adânc am zăcut. In primejdiĭ în riurĭ, în primejdiĭ de către tâlharĭ, în primejdiĭ în cetăţĭ, în primejdiĭ în pustiŭ . . . .“ (II Corinth. 6, 4—6. 11, 24—26). Nu tu óre, când întregul neam al Galatenilor se întorsese la observaţiunea şi îndeplinirea legeĭ, aĭ strigat grăind: „Ceĭ ce voiţĭ să vě îndreptaţĭ prin lege, din char aţĭ cădut“ (Galat. 5, 4)? Cât nu te-aĭ jelit atuncĭ, şi încă maĭ doreşcĭ o viaţă atât de schimbăciósă? Dacă însě, nimic din tóte acestea nu ţi s'a întâmplat, ci tóte cele ce aĭ săvêrşit le-aĭ săvêrşit fără nicĭ-o frică, eĭ bine, nu trebuia óre ca, fiind în nesiguranţă de viitoriŭ, să te grăbeşcĭ a ajunge la un liman liniştit? Care neguţătoriŭ, spune'mĭ, avênd plină corabia cu multe bogăţiĭ, ar prefera încă a naviga maĭ departe, pe când înaintea sa este limanul acela liniştit, unde el se póte repausa? Care luptătoriŭ ar prefera încă a se lupta, după ce a venit timpul dejà de a fi încununat? Care general, după ce s-a terminat dejà rĕsboiul cu slavă şi trofee, ar maĭ primi încă de a se osteni şi de a pune armata în ordine de bătae, în loc să se repauseze? Cum? Tu care aĭ trăit o viaţă atât de amărîtă, maĭ voeşcĭ încă a rĕmânea aicĭ? Nu tu óre diceaĭ: „Mĕ tem ca nu cumva altora propoveduind, însu'mĭ să mĕ fac netrebnic“ (I Corinth. 9, 27)? Dacă nu de alt-ceva, cel puţin măcar pentru aceasta trebuia să doreşcĭ a scăpa de această viaţă. Dacă cele presente ar fi fost încărcate de miĭ de bunătăţĭ, totuşĭ pentru Christos cel dorit, ar fi trebuit a rîvni scăparea de această viaţă. Vaĭ! Ce suflet fericit! Nimic nu este egal cu sufletul luĭ Pavel, şi nicĭ nu va fi! Te temĭ de viitoriŭ, trecĭ prin miĭ de durerĭ, şi totuşĭ nu voeşcĭ a fi cu Christos? — «Nu dice el; şi aceasta tot pentru Christos, pentru ca să fac maĭ ataşaţĭ încă de Christos pe toţĭ aceĭ pe cariĭ l'am făcut servĭ aĭ luĭ, pentru ca plantele ce le-am plantat, să facă ródă. Nu m-aĭ audit spunênd, că eŭ nu caut interesul meŭ ci acela al aprópeluĭ? Nu aĭ audit că m'am dat pe sine'mĭ anathemeĭ, numaĭ ca să pot apropia pe mulţĭ de Christos?

Eŭ decĭ, care am preferat acelea, nu óre cu mult maĭ aleș voiŭ prefera aceasta, păgubindu-mĕ cu plăcere pe mine însu'mĭ, prin întârḑierea mea de a mĕ uni cu Christos, numaĭ ca să pótă fi vre-o mântuire pentru dênșiĭ» ? Cine va spune puterile tale, Dómne, că nu aĭ lăsat pe Pavel să greșască, și că aĭ arătat omenireĭ un astfeliŭ de bărbat? Te-aŭ lăudat pe tine toțĭ îngeriĭ într'un glas, când aĭ făcut stelele și când aĭ făcut sórele, însĕ nu atâta, pre cât te-aŭ lăudat când aĭ arătat omenireĭ pe Pavel! De aceia maĭ strălucit a devenit pământul de cât cerIul, maĭ luminat de cât lumina sóreluĭ, maĭ strălucite sclipirile și maĭ încântătóre razele ce emană din el! El ni-a produs nóuĕ fruct, nu dóră grâŭ îngrășat, nicĭ rodiĭ de acele cultivate, ci fructul evseviei pe care l-a dus la maturitate, și pe care îl ridica de jos orĭ-de-câte orĭ cădea! Sórele acesta de pe ceriŭ, nu va putea nicĭ-odată ajuta muguriĭ ceĭ putreḑĭ aĭ pomilor, pe când Pavel întorcea pe ceĭ carĭ aveaŭ miĭ de putregaiurĭ, voiŭ să dic miĭ de pĕcate. Acela se ascunde nóptea, eară acesta incontinuŭ resboiesce pe diavolul, căcĭ nimic nu l-a oprit, nimic nu l-a stăpânit. Acela purtându-se pe bolta ceriuluĭ, slobóde din înălțime razele sale jos pe pământ, eară acesta răsărind de jos, nu a umplut de lumină numaĭ mijlocul ceriuluĭ și al pământuluĭ, ci de'ndată ce și-a deschis gura a umplut de plăcere negrăită chiar și pe îngerĭ! Căcĭ dacă pentru un pĕcătos ce se pocăiesce se face bucurie mare în ceriurĭ, dară el care de la cea dintêĭ cuvêntare a vînat pe mulțĭ în Domnul, cum să nu umple de bucurie puterile cele de sus? Și ce ḑic? Ajunge ca Pavel să vorbiască cât de puțin numaĭ, și puterile cele cerescĭ să se veseliască și să salte de bucurie. Căcĭ dacă munțiĭ săltaŭ ca berbeciĭ când Israilițiĭ aŭ ieșit din Egipet, dară óre când óminiĭ se stramută de pe pământ la ceriŭ, câtă bucurie credĭ că este? «De aceia decĭ, a remânea în trup, maĭ de folos este pentru voĭ.»

Dară noĭ ce justificare vom avea? De multe-orĭ e sortit cuiva ca să viețuiască într'o cetate mică și săracă, și cu tóte acestea nu preferă a se duce aiurea, ei remâne acolo; Pavel urma a se duce la Christos, și totușĭ nu voia, —la Christos, ḑic, pe care atât de mult îl doria, în cât pentru el preferase chiar și gheena,—ci voia să remână aicĭ luptându-se pentru óminĭ. Așa dară ce scuză vom avea? Óre tot-deauna trebuie a ne aminti de Pavel așa cum s'ar întâmpla, fără a trage niscareva învățăminte, niscareva folóse? Privesce ce spune el: a arătat, că a se elibera și a

se duce la Christos este cu mult mai bine, îndemnându-i tot-odată de a nu se întrista pentru acésta; a arătat apoi, că chiar de ar remânea, o face aceasta pentru dênşii, şi nu din causa vicleniei duşmanilor lor. Deci pentru ca să creadă ii, arată şi causa pentru care remâne. «Dacă aceasta e absolut trebuitor a o face, voiŭ remânea negreşit»; şi nu o dice în mod simplu, ci «împreună cu voi voiŭ petrece, adecă voiŭ fi vĕdut de voi.» Pentru ce? „Spre sporirea vóstrĕ şi bucuria credinţei.“ Aici ii îmboldesce, ca óre-cum să fie cu băgare de samă la faptele lor. «Dacă pentru voi rĕmân, dice, luaţi aminte ca nu cumva să faceţi de ruşine remânerea mea. Urmând a videa pe Christos, eŭ, pentru sporirea vóstrĕ, am preferat a remânea. Fiind-că presenţa mea contribuie atât la credinţa cât şi la bucuria vóstrĕ, de aceia am preferat a remânea.» Dară óre ce? El remânea numai pentru Filippeni? Nu remânea numai pentru dênşii, eară aceasta o dice mai mult ca să-i satisfacă pe dênşii, pentru dragostea ce aveaŭ către el. Şi cum era ca dênşii să sporiască în credinţă? «Ca mai mult să vĕ apăr pre voi, dice, ca pre nişte pui, cari aŭ nevoe de mămă, până ce vi se vor învîrtoşa aripele.» Aceasta e dovada marei iubiri ce avea către ii. Tot astfeliŭ şi noi facem când voim să stimulăm pe cineva, căci dicem: «pentru tine am rĕmas, ca să te fac om bun şi folositoriŭ.» „Pentru ca lauda vóstrĕ să sporiască întru Christos Iisus prin mine, prin venirea mea earăşi către voi.“ Ai vĕdut că a fi cu voi aceasta însamnă? Privesce umilinţa lui, căci după ce a dis spre sporirea vóstrĕ, apoi arată că aceasta e şi spre folosul lui, ceia ce dealtfeliŭ face şi atunci când scrie către Romani: „Aceasta este ca să mĕ mângâiŭ împreună cu voi“, după ce mai sus a dis: „Ca să vĕ daŭ vóuĕ ceva dar duchovnicesc.“ (Rom. 1, 12. 11).

Dar ce înseamnă: „Ca lauda vóstrĕ să sporiască“? Adecă a trăi corect, căci aceasta este lauda în Christos, a se rezema pe credinţă. „Căci care este nădejdea nóstrĕ, saŭ bucuria, saŭ cununa laudei? Aŭ nu şi voi“ (I. Tesal. 2, 19)? şi în alt loc: „Că lauda vóstrĕ suntem noi, precum şi voi a nóstrĕ“ (II. Corinth. 1, 14), adecă «ca să mĕ laud cu voi mai mult». Şi cum? „Ca să sporiască lauda vóstrĕ“ dice, adecă ca să am ocasiunea a

mĕ lauda maĭ mult, progresând voĭ în virtuţile evanghelice. „Prin venirea mea earăşĭ către voĭ.“ Dară ce? A venit óre la dênşiĭ? Şi aceasta se cere a se şci, dacă a venit? „Numaĭ cu vrednicie dupre evanghelia luĭ Christos să petreceţĭ“ (Stih. 27). Aĭ vĕdut că de aceia a spus tóte cele de maĭ sus, ca maĭ mult să-ĭ îndemne de a se îndeletnici cu virtutea? Dară ce însemnă „numaĭ“? Acest numaĭ este ceia ce se cere, şi nimic altă; «când aceasta va fi, nimic trist nu se va petrece cu voĭ.» „Că saŭ venind şi vĕdêndu-vĕ, saŭ ne-fiind de faţă, să aud cele ventru voĭ“ (Stih. 27). Nu le dice acestea ca cum deja se dusese şi sosise la iĭ, ci «dacă aceasta se va întâmpla, saŭ şi nefiind faţă, să pot a mĕ bucura». „Să aud că staţĭ într'un duch şi într'un suflet.“ Aceasta este maĭ cu samă ceia ce reuneşce pe credincioşĭ şi cimentează dragostea dintre iĭ, ca să fie una (Ioan 17, 11), căcĭ „tótă împărăţia ce se împărechiază între sine, se pustieşce“ (Math. 12, 25). De aceia şi Pavel peste tot locul sfătuieşce la concordie. De aceia şi Christos dice: „Intru aceasta va cunóşce lumea că sunteţĭ ucenicĭ aĭ meĭ, de veţĭ avea dragoste între voĭ“ (Ioan 13, 35). „Să aud că staţĭ într'un duch şi într'un suflet“, adecă «nu cumva fiind în aşteptarea mea să vĕ leneviţĭ, şi apoĭ nevĕdêndu-mĕ venit la voĭ să vĕ moleşiţĭ cu totul. Eŭ pot a mĕ bucura deopotrivă şi din audite numaĭ.» Ce vra să dică: „într'un duch“? Adecă în acelaşĭ char al concordieĭ, acela al buneĭ voinţĭ. Căcĭ unul este duchul, adecă când cu toţiĭ avem un duch; dară a avea acelaşĭ duch, este aceiaşĭ cu a fi un suflet. Iată că vorba un suflet, se ia aicĭ în însemnare de concordie, şi iată apoĭ că maĭ multe suflete se represintă prin vorba „un“. Astfeliŭ chiar era în vechime: „Eară inima şi sufletul mulţimeĭ celor ce aŭ credut, era unul“ (Fapt. 4, 32). „Impreună nevoindu-vĕ [1]) pentru credinţa evangheliеĭ.“ Dară óre pentru credinţa evangheliei să se lupte impreună? E posi-

[1]) Textul grec este precum urmează: „Συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου. Verbul συναθλέω nu înseamnă a *se nevoi* ci a *se lupta împreună cu alţiĭ*. Decĭ traducerea justă ar fi: *luptându-vĕ împreună pentru credinţa evangheliеĭ*. Trad.

bil aceasta? Nu cumva póte iĭ se resboiaŭ uniĭ pe alțiĭ? Nu, ci pare că li spune: «Uniți-vĕ împreună în lupta pentru credința evangheliei.»

„Şi nesfiindu-vĕ întru nimic de ceĭ împrotivnicĭ, care acelora este arătare a perḑăreĭ, eară vóuĕ a mântuireĭ, şi aceasta-de la Dumneḑeŭ" (Stih. 28). Bine a ḑis el nesfiindu-vĕ, căcĭ astfeliŭ sunt îndreptate tóte tendințele duşmanilor, ca să sperie numaĭ. «Nicĭ într'un cas, ḑice, orĭ-ce s'ar întâmpla, chiar primejdiĭ, chiar intrigĭ, să nu vĕ sfiițĭ, căcĭ aceasta este caracteristica óminilor corecțĭ. Aceia nimic alt nu pot face, de cât să sperie numaĭ.» Dară fiind-că era natural ca iĭ să se sperie auḑind de multele suferințĭ ale luĭ Pavel, de aceia pare că li ḑice: «Nu vĕ spun ca să nu vĕ neliniştițĭ de loc, ci să nu vĕ sfiițĭ, să nu vĕ temețĭ, ci încă maĭ mult să-ĭ disprețuițĭ. Căcĭ dacă vor videa că de şi făuresc miĭ de vicleşugurĭ şi totuşĭ nu pot nicĭ măcar să vĕ sperie, de aicĭ vor avea dovada perdereĭ lor. Dacă astfeliŭ vețĭ sta, de aicĭ se va face invederată perderea lor şi mântuirea vóstrĕ. Când persecutoriĭ nu pot vătăma cu nimic pe ceĭ persecutațĭ; când ceĭ ce cugetă rele asupra altora, nu pot cu nimic vătăma; când ceĭ ce stăpânesc nu pot face nicĭ un rĕŭ celor stăpânițĭ, óre de aicĭ nu li se probează cu evidență că iĭ sunt perdutĭ, că nimic nu pot, că tóte ale lor sunt false, sunt slabe?» „Şi aceasta de la Dumneḑeŭ, ḑice, căcĭ vóuĕ vi s-a dăruit pentru Christos nu numaĭ intru el a crede, ci şi pentru dênsul a pătimi" (Stih. 29). Earăşĭ iĭ învață de a'şĭ modera gândurile lor, atribuind totul luĭ Dumneḑeŭ, eară a suferi pentru Christos el o numesce char. «Aşa dar nu vĕ sfiițĭ, nu vĕ ruşinațĭ, căcĭ a suferi pentru Christos este un char cu mult maĭ miraculos, de cât charul de a învia morțiĭ şi a face minunĭ. Aicĭ eŭ sunt datornicul, eară acolo (a suferi pentru Christos) am datornic pe Christos. Astfeliŭ că nu numaĭ nu trebuie a vĕ ruşina, ci încă a vĕ bucura, ca unia ce avețĭ char.» El numesce char şi virtuțile, nu însĕ de acelaşĭ feliŭ ca şi cele-l-alte, căcĭ acelea în totalitatea lor depind de Dumneḑeŭ, pe când acestea depind şi de noĭ. Dară de vreme ce şi aicĭ partea cea maĭ mare de acțiune este a luĭ Dumneḑeŭ, de aceia ḑice că totalul este al luĭ, cu care ocasie nu desființază liberul arbitru, ci numaĭ că-ĭ face maĭ moderațĭ şi recunoscătorĭ.

„Aceiaşĭ luptă avênd, care ațĭ vĕḑut întru mine,

şi acum audiţi" (Stih. 30), adecă, aveţi şi exemplu. Aici earăşi îi înalţă, arătând că pretutindeni şi în tóte ocasiunile, ii s-aŭ luptat deopotrivă cu densul, că aŭ avut aceleaşi ispite ca şi dênsul. Nu a dis aţi audit, ci aţi vědut, căci şi acolo in cetatea Filippi s-a luptat Pavel. Deci aceasta este o mare virtute, pentru care şi Galatenilor scriind li dicea: „Atâtea aţi pătimit în zadar? de este şi în zadar" (Galat. 3, 4), şi Ebreilor earăşi li dicea: „Aduceţi-vě aminte de dilele cele maĭ dinainte, întru care luminindu-vě multă luptă de patimi aţi suferit, pe deoparte cu ocări şi cu necazuri privială făcêndu-vě" (Ebr. 10, 32. 33) şi Macedonenilor (Thesalonicenilor) scriind li spunea: „Că aceia de noi spun ce fel de întrare am avut la voi", şi earăşi: „Că voi ştiţi fraţilor, întrarea nóstrě la voi, că n-a fost deşartă" (I Thes. 1, 9. 2, 1), şi în fine tuturor acelaşi lucru mărturiseşce: lupte şi strâmtorări. Dar aceasta nu se găseşce astădi printre noi, póte că cel mult să pătimiască unia pagubă în averile lor. Dară şi în această privinţă mărturiseşce mari lucruri de dênşii, căci unora li dice: „Că jefuirea averilor vóstre, cu bucurie aţi primit'o", eară altora li spunea: „Că bine a voit Macedonia şi Achaia a face o împărtăşire óre-care la săracii sfinţilor din Ierusalim" şi earăşi: „Că rîvna cea dintre voi, a îndemnat pre cei mulţi" (Ebr. 10, 34. Rom. 15, 26. II Corint. 9, 2).

[1]) Aĭ vědut laudele ce se aduc bărbaţilor de atunci? Noi nu putem suferi nici palme peste obraz, nici vre-o rănire, nici vre-o ofensă şi nici vre-o pagubă de bani. Aceia cu toţii fiind rîvnitori şi martiri ai adevěrului, se luptaŭ până la unul, eară nouě ni s-a recit dragostea către Christos. Earăşi mě věd silit a acusa lucrurile lumei presente. Ce să fac? Nu voiam, însě mě věd silit. Dacă prin tăcerea nóstrě ar dispărea asemenea fapte, atunci ar fi trebuit să tac; dar dacă nu numai că dispar tăcênd noi, ci încă mai mult se înrěutăţesc, apoi atunci e necesar a vorbi. Cel ce acusă pe cei ce pěcatuiesc, dacă chiar nimic alt nu foloseşce,

[1]) *Partea morală.* Multe căi a pregătit Dumnedeŭ pentru noi, ca să nu pěcătuim; că noi cu toţii avem nevoe de milostivirea lui Dumnedeŭ, şi că nimic nu mânie pe Dumnedeŭ mai mult, ca aceia de a fi cineva nemilostiv. *(Veron.)*

cel puţin nu-ĭ lasă de a înainta maĭ mult în pĕcate. Nicĭ un suflet nu póte fi atât de neruşinat şi impertinent, că audind incontinuŭ înfruntărĭ pentru óre-care fapte rele, să nu se ruşineze şi să nu plece ochiĭ în jos, din causa multelor rĕutăţĭ. Aŭ, de sigur, chiar şi ceĭ desbrăcaţĭ de ruşine un dram de sfială, căcĭ Dumnedeŭ a sădit în natura nóstrĕ ruşinarea de faptele rele. Decĭ, fiind-că nu era deajuns ca numaĭ frica să ne cuminţiască, a maĭ pregătit încă şi alte multe căĭ, spre a nu pĕcătui, ca de pildă: a înfrunta pe ceĭ ce pĕcătuiesc, a se teme de legile existente, a iubi slava, a se gândi la prietenie. Tóte aceste căĭ sunt pregătite de Dumnedeŭ, spre a nu pĕcătui. De multe orĭ ceia-ce nu s-a făcut pentru frica de Dumnedeŭ, s'a făcut pentru frica de óminĭ. Ceia ce se caută este, ca maĭ 'ntêiŭ de tóte să nu pĕcătuim, apoĭ ca să reuşim a o face aceasta pentru frica de Dumnedeŭ, aceasta e pe al doilea plan. Pentru că de ce Pavel sfătuieşce pe ceĭ ce vor a birui pe vrăşmaşĭ, să o facă aceasta nu din frica de Dumnedeŭ, ci de a nu căuta răsbunarea? „Că aceasta facênd, dice, cărbunĭ de foc grămădeşcĭ pre capul sĕŭ" (Rom. 12, 20). Deocamdată aceasta se cere, de a săvêrşi virtutea. Cum diceam, decĭ, noĭ avem în noĭ óre-care sfială, când facem fapta rea, şi din contra avem multe bunurĭ naturale, voiŭ să dic aplecărĭ naturale către fapta bună. Aşa de exemplu toţĭ óminiĭ de la natură suntem împinşĭ către milostenie, către filantropie, şi nicĭ un bun nu este în natura nóstrĕ de însemnătatea acestuia. De aceia cu drept cuvênt ar putea cineva să cerceteze, de ce acest bun a fost sădit maĭ cu samă în natura nóstrĕ, de ce suntem aplecaţĭ de la natură de a plânge, de a ne îndupleca la rugămintea altora, de a fi gata către milostivire. Nimenĭ nu este din natură lipsit de mânie, nimenĭ nu este din natură lipsit de óre-care vanitate, nimenĭ de la natură nu este stăpân pe iuţeala, pe când a fi milostiv şi filantrop către alţiĭ, stă în natura omuluĭ, orĭ-cât de crud ar fi el, orĭ-cât de sălbatec. Şi ce este de mirare, când noĭ avem milă până şi de fiare sălbatece? Aceasta e proba că mila este sădită în noĭ chiar cu prisosinţă. Chiar un puiŭ de leŭ când videm că este betejit, încă simţim ceva milă; apoĭ cu atât maĭ mult când e vorba de ceĭ de o specie cu noĭ. Priveşce câţĭ ómenĭ betegĭ sunt primprejurul nostru; eĭ bine, aceasta e deajuns de a mişca mila nóstrĕ. Nimic nu mulţămeşce pe Dumnedeŭ atât de mult ca milostenia, ca eleimosina (ἐλεημοσύνη). De aceia cu oleŭ (ἔλαιον) se un-

geaŭ preoţiĭ în legea veche, cum şi regiĭ şi prorociĭ, căcĭ oleul era simbolul filantropieĭ luĭ Dumneḑeŭ[1]). De aicĭ maĭ învăţaŭ, că şi stăpânitoriul poporuluĭ trebuia se aibă milă cătră supuşiĭ seĭ, şi că Duchul va veni în om prin milă, fiind-că Dumneḑeŭ se milostiveşce cătră óminĭ şi este filantrop. „Milueşcĭ pre toţĭ, că tóte le poţĭ" (Înţel. Solom. 11, 24). De aceia se ungeaŭ cu unt-de-lemn (ἔλαιον), căcĭ preoţia din milă (ἔλεος) o a făcut, şi regiĭ cu oleŭ (unt-de-lemn = ἔλαιον) se ungeaŭ. Chiar de ar lăuda cineva pe vr'un stăpânitoriŭ, nimic maĭ potrivit nu-ĭ va putea ḑice, de cât „mila ta, milostivirea ta", căcĭ particularitatea stăpânireĭ este de a fi milostivă. E uşor de priceput că şi lumea a fost făcută de Dumneḑeŭ din milostivire, şi decĭ şi noĭ trebuie a imita pe stăpânul nostru. „Mila omuluĭ cătră aprópele seŭ, eară mila Domnuluĭ preste tot trupul" (Sirah. 18, 12). Cum înse este preste tot trupul? De aĭ numi pe pecătos, saŭ pe cel drept, cu toţiĭ avem nevoe de mila luĭ Dumneḑeŭ, toţi ne folosim de dênsul, numiască-se el — Pavel saŭ Petru, saŭ Ioan. Dar apoĭ ascultă-ĭ chiar pe dênşiĭ spunênd, căcĭ nicĭ nu e nevoe de cuvintele nóstre. Ce ḑice aşa dară acest fericit? „Am fost miluit, că neşciind am făcut întru necredinţă" (I Timoth. 1, 13). Dar ce? După aceasta nu a avut nevoe de milă? Ascultă ce spune: „Maĭ mult de cât toţĭ aceia m-am ostenit, înse nu eŭ, ci darul luĭ Dumneḑeŭ, care este cu mine" (I Corinth. 15, 10). Eară despre Epafrodit ḑice: „A fost bolnav aprópe de mórte, ci Dumneḑeŭ l-a miluit pre el, şi nu numaĭ pre el, ci şi pre mine, ca nu întristare peste întristare să am" (Filipp. 2, 27), şi earăşĭ: „Peste măsură am fost îngreuiaţĭ şi peste putinţă, în cât n'aveam noĭ nădejde nicĭ de viaţă, ci singurĭ întru noĭ judecata morţiĭ am avut, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noĭ, ci întru Dumneḑeŭ... carele din mórte ca aceasta ne-a izbăvit şi ne va izbăvi", şi earăşĭ „şi m-a izbăvit pre mine

[1]) *Notă*. Ḑicerea ἔλαιον înseamnă *oleŭ*, unt-de-lemn de masline, din ἐλαία = maslin, saŭ maslină, pe când ἔλεος-ου, înseamnă *milă*, *milostivire*, de unde şi ἐλεημοσύνη. Sf. Chrisostom înse, le ia pe amândouĕ în aceiaşi însemnare, maĭ mult ca joc de cuvinte şi figură ritorică. *Trad.*

din gura leuluĭ, şi mĕ vă izbăvi Domnul." (II Corinth. 1, 8—10. II Timoth. 4, 17. 18). Şi în fine peste tot locul vom găsi acelaşĭ lucru, adecă că el se laudă că a fost mântuit prin mila luĭ Dumneḑeŭ. Dar şi Petru tot pentru că a fost miluit de Dumneḑeŭ, a putut fi ceiă ce a fost. Ascultă pe Christos când ḑice către dênsul: „Simone, Simone, iată satana v'a cerut pre voĭ ca să vĕ cearnă ca grâul, eară eŭ m-am rugat pentru tine ca să nu peară credinţa ta" (Luc. 22; 31. 32). Şi Ioan tot prin mila luĭ Dumneḑeŭ a fost-aşa dupre cum îl ştim, şi în fine toţĭ apostoliĭ. Pentru că ascultă ce ḑice Christos: „Nu voĭ m-aţĭ ales pre mine, ci eŭ v-am ales pre voĭ". (Ioan 15, 16). Toţĭ cu un cuvênt avem nevoe de mila luĭ Dumneḑeŭ, „că mila Domnuluĭ, ḑice, preste tot trupul" Dar dacă iĭ aveaŭ nevoe de mila luĭ Dumneḑeŭ, apoĭ ce am putea ḑice pentru noĭ ceştia-l-alţĭ? Pentru ce, spune'mĭ, resare sórele peste ceĭ reĭ, ca peste ceĭ bunĭ? Dar óre dacă ar ploua tot anul, nu s-ar perde toţĭ? Dar dacă ar urma tot anul seceta? Dar dacă ar ploua cu foc? Dar dacă ar trimite muştĭ? Dar ce ḑic? Dacă ar fi făcut ca intunerecul să stăpânéscă, ca altă dată, óre nu s-ar perde toţi? Dacă ar sgudui pămêntul, óre nu s-ar perde toţĭ? „Ce este omul că'l pomeneşcĭ pre el"? Este nemerit acum a ḑice: dacă numaĭ ar ameninţa pămêntul, cu toţiĭ am deveni un mormânt. „Ca o picătură de apă din vas, ḑice, astfeliŭ sunt naţiunile înaintea luĭ, ca praful din balanţa se vor socoti" (Isaia 40. 15). Pe cât de uşor ni este nóuĕ de a mişca limba cantariuluĭ, tot pe atât e de uşor luĭ Dumneḑeŭ de a perde totul, şi a face din noŭ. Deci el, care are atâta putere asupra nóstrĕ, vĕḑêndu-ne pe fie-care ḑi pĕcătuind, şi totuşĭ nepedepsindu-ne, óre nu e cert prin aceasta că el ţine în mână mila? Dară apoĭ noĭ videm că şi animalele există prin mila luĭ. „Óminiĭ şi dobitócele veĭ mântui Dómne" (Ps. 35, 7). S-a uitat pe pămênt, şi l-a umplut pe el de vietăţĭ. Şi pentru ce? Pentru tine. Dară pe tine pentru ce te-a făcut? Pentru bunătate. Nimic nu e maĭ bun ca mila; ea este causa lumineĭ de aicĭ, şi tot ea e causa lumineĭ şi de acolo. „Atuncĭ va resări de dimineaţă lumina ta" ḑice Profetul Isaia (în cap. 58, 8); însĕ când? Când veĭ fi milostiv către aprópele. Şi dupre cum oleul (unt-de-lemnul) acesta procură lumină, tot asemenea şi eleimosina ni pro-

cură lumină mare şi minunată acolo. Despre acest oleŭ, — voiŭ să dic eleimosină, — multă vorbă face Pavel. Astfeliŭ ascultă-l pe dênsul vorbind: „Numaĭ ca să ne aducem aminte de ceĭ săracĭ“ (Galat. 2, 10); alta dată „De va fi cu putinţă a merge şi eŭ“ (I Corinth. 16, 4), şi în fine peste tot locul îl veḑĭ pe dênsul, în dreapta şi în stânga, îngrijindu-se de aceasta. Şi earăşĭ: „Să se învețe şi aĭ noştri să pórte grijă de fapte bune...“, şi earăşĭ: „Că acestea sunt cele bune şi de folos óminilor“. Acum ascultă şi pe altul spunênd: „Milostenia izbăveşce pe altul de mórte“ (Tob. 12, 9), şi aiurea: „De veĭ lua mila [1]) ta de la noĭ, Dómne, Dómne, cine va suferi?“ (Ps. 129, 3), şi earăşĭ: „Mare şi cinstit lucru este omul milostiv“ (Prov. 20, 6). Aceasta este caracteristica omuluĭ, de a fi milostiv, şi maĭ cu samă aceasta e caracteristica luĭ Dumneḑeŭ de a milui. Veḑi câtă putere are mila luĭ Dumneḑeŭ? Prin aceasta a făcut totul, prin aceasta a făcut lumea, prin aceasta a făcut pe îngerĭ, adecă prin milă şi pentru bunătate numaĭ. Pentru aceasta a înfricoşat până şi gheena, numaĭ ca să putem căştiga împărăţia cerurilor, eară aceasta împărăţie o vom căştiga prin milostenia către aprópele. De ce creḑĭ tu că a făcut Dumneḑeŭ totul ce videm? Óre nu pentru bunătatea luĭ? Nu pentru filantropia luĭ? De veĭ întreba, de ce a făcut aceasta, saŭ aceia, peste tot locul veĭ găsi bunătatea luĭ ca causă.

Aşa dar, să miluim pe ceĭ deaprópe aĭ noştri, ca să fim şi noĭ miluiţĭ. Nu atâta pentru dênşiĭ strîngem milosteniile acestea, cât maĭ cu samă pentru noĭ în acea ḑi. Când flacăra foculuĭ aceluia va fi îngrozitóre, oleul acesta (eleimosina) va fi stringătoriŭ de foc, în acelaşĭ timp însĕ şi causa lumineĭ nóstre. Cu chipul acesta vom putea scăpa de acel foc al gheeneĭ. Nimic nu mânie pe Dumneḑeŭ atâta, ca a fi nemilostiv. A fost adus înaintea luĭ datornicul acela, care-ĭ datora o mie de talanţĭ, ear el milostivindu-se l-a iertat, pe când acesta nu a iertat pe fratele luĭ, care-ĭ datora o sută de dinarĭ, ci-l sugruma, ca să-ĭ plătiască; dară pentru această faptă şi Domnul l-a dat pe el muncitorilor, până ce va plăti tótă datoria. Acestea auḑindu-le, iubiţilor, să fim milostivĭ către

---

[1]) *Notă.* Versul acesta este: „De te veĭ uita la fără-de-legĭ Dómne, Dómne, cine va suferi?“ In citaţia Sf. Chrisostom e maĭ mult un lapsus memoriae. *Trad.*

cei ce ni datoresc saŭ ni greșesc. Nimenĭ să nu fie rĕsbunătoriŭ, dacă voeșce ca să nu se nedreptățiască singur, căcĭ nu atâta îl supără pe acela, cât pe dênsul se nedreptățeșce. Pe acela póte că-l va ierta Dumnedeŭ, saŭ că 'l va sili să plătiască tótă datoria sa; dar tu care nu iertĭ nicĭ măcar greșalele aprópeluĭ, cauțĭ încă împărăția ceriurilor? Decĭ ca să nu pătimim, să iertăm tuturor, căcĭ nóuĕ ni iertăm. Când noĭ iertăm pe alțiĭ, și Dumnedeŭ va ierta pĕcatele nóstre, și ast-feliŭ ne vom învrednici de bunurile viitóre, prin darul și filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Decĭ de este vre-o mângâere întru Christos, de este vre o voire bună a dragosteĭ, de este vre-o împărtășire a Duchuluĭ, de este vre-o milostivire și îndurare, împliniți bucuria mea, ca aceiașĭ să cugetațĭ, aceiașĭ dragoste avĕnd, un suflet fiind, una cugetând, nimic cu prigonire, saŭ cu slavă deșartă, ci cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine" (Cap. 2, 1—4).

Nimic nu este maĭ bun, nimic nu este maĭ încântătoriŭ ca dascălul spiritual, a căruia dragoste și favóre către ființa iubită, întrece pe a orĭ-căruĭ părinte trupesc. Priveșce, ce fel de rugăminte întrebuințează fericitul Pavel către Filippenĭ, în interesul lor chiar. Ce spune el, îndemnându-ĭ la concordie, care și este motivul tuturor bunătăților? Priveșce cu câtă stăruință se rógă lor, cu câtă aprindere, cu câtă patimă! „De este vre-o mângâere în Christos" dice, adecă «dacă avețĭ vre-o mângâere în Christos», ca și cum ar dice cineva: «dacă aĭ vre-o considerație pentru mine, dacă aĭ vre-o grijă de mine, dacă aĭ primit vre-o bine-facere de la mine, fă aceasta». In acest fel procedăm noĭ, când stăruim pentru un lucru pe care 'l propunem înaintea tuturor celor-l-alte, și prin

aceasta arătăm tot ceia-ce voiam a spune. Noĭ ceştĭ pămênteşcĭ amintim de drepturĭ corporale, precum de pildă când ar dice părintele către fiul sěŭ: «de aĭ vre-o sfială către tatăl těŭ, de aĭ vre-o amintire de creşcerea ta, de aĭ vre-o iubire către mine, dacă aĭ avut vre-o consideraţiune din parte-mĭ, dacă aĭ avut vre-o favóre, nu fiĭ duşman frateluĭ těŭ», adecă «în locul tuturor acelora cer această recompensă». Pavel însě nu face aşa, el nu li aminteşce de nicĭ un fapt corporal, ci numaĭ de cele duchovniceşcĭ. E ca şi cum li-ar dice: «Dacă voeşce cineva a'mĭ da vre-o mângăere în ispitele mele şi încurajare în Christos, dacă voeşce cineva a'mĭ da vre-o mângăere de iubire, dacă voeşce a'şĭ arăta împărtăşirea luĭ în duch, dacă aveţĭ în fine vre-o milostivire şi îndurare, împliniţi-mĭ bucuria, faceţi-mĭ plăcerea aceasta.» „De este vre-o milostivire şi îndurare." Îndurare de dênsul numeşce Pavel concordia dintre discipulĭ, arătând primejdia ce va resulta la urmă, dacă iĭ nu sunt în armonie. «Dacă e posibil a mě bucura de vre-o mângăere de la voĭ, dacă pot a avea de la dragostea vóstrě vre-o consolaţiune, dacă aşĭ putea să am cu voĭ vre-o împărtăşire cu duchul, dacă aşĭ avea cu voĭ vre-o împărtăşire în Domnul, dacă e cu putinţă a fi miluit şi a avea vre-o îndurare din partea vóstră, pentru tóte acestea arătaţi-mĭ, dice, dragostea vóstrě, de tóte acestea mě voiŭ bucura, de vě veţĭ iubi unul pre altul.» „Împliniţi-mĭ bucuria mea." Priveşce ce spune el aicĭ: ca să nu se creadă că sfatul sěŭ este adresat lor ca către unia ce aŭ lipsit de la datoria lor, nu a dis faceţi-mĭ, ci „împliniţi-mĭ", «adică începeţĭ a sădi în mine; deja mi-aţĭ dat liniştea, dară eŭ doresc a merge până la fine». Dară ce voeşcĭ? spune-mĭ. Ca să te scăpăm de primejdiĭ? Ca să te ajutăm? «Nimic din tóte acestea», dice, ci „ca aceiaşĭ să cugetaţĭ, aceiaşĭ dragoste avênd", în care aţĭ început. „Un suflet fiind, una cugetând". Vaĭ! De câte-orĭ vorbeşce acelaşĭ lucru, din causa mareĭ luĭ iubirĭ către dênşiĭ. „Ca aceiaşĭ să cugetaţĭ", şi maĭ cu samă „una cugetând," căcĭ maĭ mare semnificaţie are expresiunea aceasta, de cât cea dinainte ca aceiaşĭ să cugetaţĭ. „Aceiaşĭ dragoste avênd", adecă nu numaĭ către credinţă, ci în tóte cele-l-alte, pentru că se póte de a cugeta aceiaşĭ, şi a nu avea dragoste. „Aceiaşĭ dragoste avênd", adecă deopotrivă iubind, şi fiind iubiţĭ; nu cumva tu să te bucurĭ de

maĭ multă, şi în schimb să daĭ altora maĭ puţină, nu cumva şi în casul de faţă să devii un hrăpitoriŭ; ci, nu suferi una ca aceasta. „Un suflet fiind", adecă, unind în un suflet şi împrietenind tóte corpurile, nu în esenţă, nu în natura lor, căcĭ aceasta nu este posibil, ci în buna-voinţă, în gînd, adecă că totul să se facă ca dintr'un suflet numaĭ. Ce este „un suflet fiind"? Aceasta o a arătat în ḑicerea „aceiaşĭ cugetând", adecă un cuget să fie, ca dintr'un singur suflet. „Nimic cu prigonire." Aşa dar el credea nimerit a li arăta şi mijlocul prin care s-ar putea ajunge la acest resultat. „Nimic cu prigonire, saŭ cu slava deşartă", ceia ce tot-deauna ḑic, că adecă causa tuturor relelor aceasta este. De aicĭ vin luptele şi certele, de aicĭ zavistiile şi sfeḑile, de aicĭ recirea dragosteĭ, pentru că iubim slava óminilor, pentru că ne facem sclavĭ aĭ onorurilor celor mulţĭ. Nu e posibil de a fi în acelaşĭ timp şi sclavul onorurilor, şi sclavul luĭ D-ḑeŭ. Dar cum să fugim de slava deşartă, când tu nu mi-aĭ arătat nicĭ-o cale? Aceasta e întrebarea ce tu o facĭ apostoluluĭ. Eĭ bine, ascultă cele ce urmează: „Cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine." Vaĭ! Cum ni expune el aicĭ un sistem plin de filosofie, pentru mântuirea nóstră. «Dacă presupuĭ, ḑice, că X. e maĭ presus de cât tine, şi te convingĭ pe sine-ţĭ, ear nu numaĭ ḑicĭ, adecă dacă aĭ luat tóte informările, de sigur că-ĭ acorḑĭ luĭ şi cinstea cuvenită, şi dacă tu-ĭ daĭ cinstea cerută, nu te tulburĭ dacă 'l veḑĭ cinstit şi de altul. Dară nu cum s-ar întâmpla să 'l considerĭ de maĭ mare de cât tine, ci chiar că e maĭ presus, că te întrece în tóte privinţele, ceia ce pare a fi un exces de umilinţă, şi nu ţi se va părea ciudat, nicĭ nu 'ţĭ va părea rěŭ. Chiar de te-ar vorbi de rěŭ, chiar de te-ar cleveti, chiar de ţĭ-ar face orĭ-ce rěŭ, tu suferĭ cu bărbăţie, căcĭ îl creḑĭ maĭ mare de cât tine. Când odată sufletul těŭ se va convinge că el este maĭ mare de cât tine, nu va cădea nicĭ-odată în mânie, nicĭ invidie, orĭ-câte rele ar pătimi de la el. Nimenĭ nu ar invidia pe ceĭ ce cu adevěrat sunt superioriĭ luĭ. Când apoĭ şi acela, care se bucură de atâta cinste din parte-ţĭ, se va arăta tot aşa şi el către tine, înţelegĭ cum aceasta e ca un zidiŭ îndoit de ingăduinţă şi de concesiĭ reciproce. Când tu aĭ ceva vrednic de cinste, şi el consideră tot aşa, nicĭ-odată nu va urma ceva trist. Când o asemenea purtare din partea unuia numaĭ, şi ajunge de a împrăştia tóte bârfelile, dar încă când e la amândoĭ, cine va putea să întrerupă această statornicie,

această asigurare de dragoste reciprocă? Nimenĭ, și nicĭ chiar diavolul, căcĭ întreit, și împătrit, ba și inmiit este zidiul dimprejurul cetăţeĭ.

[1]) Causa tuturor bunătăţilor este smerenia. Şi ca să afli că așa este, ascultă pe Prorocul, care dice: „Că de aĭ fi voit jertfă, așĭ fi dat, arderile de tot nu le veĭ bine-voi. Jertfa luĭ Dumnedeŭ duchul umilit, inima înfrântă și smerită Dumnedeŭ nu o va urgisi" (Ps. 50, 18. 19). Nu e vorba aicĭ numaĭ de umilinţă simplă, ci de umilinţă prin extensiune. Dupre cum se întâmplă și cu corpurile—când un corp încovoiat nu s-ar maĭ infinge în altul tare, ci orĭ-ce ar păţi, maĭ 'ntêiŭ el se va nimici, de cât se pótă pătrunde prin cela-l-alt—tot așa și cu sufletul umilit, căcĭ el va prefera maĭ bine de a pătimi rele tot-deauna și de a muri, de cât a se scula asupra altuia și a'șĭ resbuna. Până când óre ne vom trufi cu acea trufie vrednică de rìs? Dupre cum rîdem când videm pe copiĭ întindênd mâna și amenințând, saŭ luând petricele de jos și asvìrlind, tot așa e vrednică de rìs prostia omenească, care e resultatul uneĭ cugetărĭ copilărescĭ, a uneĭ judecăţĭ imperfecte. „Pentru ce se trufesçe pământul, și cenușa?" (Sirach, 10, 9). Cugeţĭ lucrurĭ marĭ, omule? Şi pentru ce? Care e câștigul? spune-mĭ. De unde apoĭ vine, ca cugeţĭ lucrurĭ marì contra frateluĭ têŭ? Nu óre te împărtășeșcĭ de aceiașĭ natură? Nu óre de acelașĭ suflet? Nu aĭ fost óre cinstit deopotrivă de Dumnedeŭ? Dar póte eștĭ înţelept? Atuncĭ eștĭ dator de a mulţămi luĭ Dumnedeŭ, ear nu de a te trufi. Antêia nerecunoștinţă, este ușurătatea minţeĭ omuluĭ faţă de Dumnedeŭ, pentru care se ia de la dênsul darul acordat luĭ prin graţie. Cel ce se trufesçe, o face aceasta ca și cum el prin propriile sale puterĭ a reușit, dar cel ce crede așa, este nerecunoscătoriŭ către dătătoriul daruluĭ. Aĭ tu vr'un bun acordat de Dumnedeŭ? Mulţămesçe celuĭ ce 'ţĭ-a acordat acel bun. Ascultă ce dice Iosif, ce dice Daniil. Împăratul Egipetuluĭ trimiţênd ca să-ĭ aducă din temniţă pe Iosif, și să-l întrebe despre visul ce l-a avut, de óre-ce toţĭ învăţaţiĭ Egipetuluĭ, ceĭ cu experienţă în asemenea lucrurĭ, n-aŭ putut explica visul,—și urmând a-l ridica în cinste peste toţĭ, și maĭ înţelept să se arate de cât toţĭ astrologiĭ, și

[1]) *Partea morală.* Despre umilinţă, saŭ smerenie, și despre mărturia pentru ea, luată din viaţa luĭ *David* și a luĭ Daniil,—și că nu trebuie a fi cine-va lingușitoriŭ. *(Veron.)*

gâcitoriĭ, magiĭ şi fermecătorii, şi cu un cuvênt maĭ presus de cât toţĭ filosofiĭ de pe atuncĭ, pe Iosif, dic, care era copil încă, şi în robie — de altfeliŭ atuncĭ e slava maĭ mare, când vine fără de veste, fapt pentru care l-a şi făcut maĭ de admirat încă — decĭ ce dice Iosif, când s-a găsit în faţa Impăratuluĭ? Rĕspunde óre «da, sciŭ împĕrate»? Ba, de şi nu a fost nimenĭ ca să-l contrarieze, ci cu multă modestie şi din multa luĭ recunoscinţă, dice: „Aŭ nu prin Dumnedeŭ este explicarea lor[1]) (visurilor)"? (Gen. 40, 8). Privesce, cum el a slăvit pe Stăpânul a tóte imediat, şi de aceia a fost şi este slăvit. Şi nu este puţin lucru acesta, de a descoperi pe Dumnedeŭ, şi a-l arăta ca săvêrşitoriul unor astfeliŭ de fapte. Cacĭ cele vorbite le-a arătat demne de credinţă, în acelaşĭ timp şi dovada prieteniei luĭ cu Dumnedeŭ. Şi nicĭ că póte fi un bun maĭ mare, ca acela de a fi prieten al luĭ Dumnedeŭ. „Că de s-a îndreptat din fapte Abraam, are laudă, însĕ nu după Dumnedeŭ" (Rom. 4, 2). Dacă cel ce se învrednicesce de char, se laudă că este iubit, fiind-că i s-a acordat acel char şi are laudă, însе nu după Dumnedeŭ, ca acela, — ceia ce e dovada mareĭ nóstre slăbiciunĭ — dar încă cel ce a primit şi înţelepciune de la Dumnedeŭ, cu cât maĭ mult încă nu ar fi de admirat? A slăvit pe Dumnedeŭ, şi a fost slăvit de dênsul. „Pe ceĭ ce mĕ slăvesc pre mine, dice, îĭ voiŭ slăvi" (I Imp. 2, 30). Dar apoĭ ascultă şi despre strănepotul acestuia, Daniil, de cât care nimenĭ n-a fost maĭ înţelept. „Nu cumva, dice, eştĭ maĭ înţelept de cât Daniil?" (Iezech. 28, 3). Acest Daniil de şi a fost maĭ pre sus de toţĭ înţelepţiĭ, de toţĭ astrologiĭ, de toţĭ gâcitoriĭ, magiĭ, fermecătoriĭ, şi maĭ pre sus de tótă înţelepciunea, totuşĭ venind înaintea împăratuluĭ, şi trebuind a da rĕspuns la întrebare, nicĭ el nu se îngâmfă, ci maĭ 'ntêiŭ atribuie totul luĭ Dumnedeŭ, dicênd: „Mie nu pentru înţelepciunea care este intru mine, maĭ multă de cât la toţĭ óminiĭ, s-a descoperit, o împărate" (Daniil 2, 30. 46). Şi împăratul a cădut pre faţa sa şi s-a închinat luĭ Daniil, şi a poroncit să i se dea dar. Aĭ vĕdut umilinţă? Aĭ vĕdut re-

[1]) Rĕspunsul luĭ Iosif «aŭ nu D-deŭ este explicarea lor», nu a fost dat împĕratuluĭ, ci paharniculuĭ. Rĕspunsul către împĕrat e precum urmează: „Nu eŭ, ci D-deŭ va rĕspunde luĭ Faraon ceia ce-ĭ va fi spre mântuire" (Gen. 41, 16). Trad.

cunoşcinţă? Aĭ vĕdut viaţă ne'ngâmfată? Ascultă acum şi pe apostoliĭ Domnuluĭ grăind, altă-dată: „Ce căutaţĭ spre noĭ, ca şi cum cu a nóstrĕ putere saŭ evsevie, am fi făcut pre acesta să umble?" (Fapt. 3, 12), şi altă-dată: „Şi noĭ óminĭ suntem asemenea pătimaşĭ ca voĭ" (Ib. 14, 14). Deci, dacă aceia respingiaŭ astfeliŭ onorurile ce li se dădeaŭ, iĭ, cariĭ aŭ făcut pentru umilinţa lor în Christos fapte cu mult maĭ marĭ de cât chiar Christos, de sigur că cu puterea dată de el, — „Ceĭ ce crede întru mine, maĭ marĭ de cât mine va face" (Ioan, 14, 12), apoĭ cum nu sunt vrednicĭ de jale şi nenorocițĭ de o mie de orĭ aceĭ ce nu pot speria nicĭ măcar pe ţinţarĭ, dar de cum pe demonĭ? Aceĭ ce nu pot fi folositorĭ nicĭ măcar unuĭ om, dar de cum lumeĭ intregĭ, şi cu tóte acestea cugetă lucrurĭ atât de marĭ, în cât întrec până şi pe diavolul?

Nimic nu póte fi maĭ strein de sufletul creştinuluĭ, ca uşurătatea minţeĭ. O numesc uşurătate, şi nu sinceritate, saŭ curaj, pentru-că alt ceva este aceia, şi alt-ceva aceste din urmă, aşa că alt-ceva este smerenia, şi alt-ceva este servilismul şi colachia, saŭ linguşirea. Şi de voiţi vĕ voiŭ da exemple despre toţĭ aceştia. S-ar părea că tóte virtuţile sunt garnite óre-cum din tóte cele contrare, dupre cum grâul din neghină şi trandafirul din ghimpĭ. Copiiĭ de sigur că uşor s-ar amăgi, pe când ceĭ ce sunt bărbaţi desăvêrşiţi, cu experienţă de cultura spirituală, sciŭ sa aleagă cele cu adevĕrat bune din cele rele. Aide decĭ, ca să presentăm exemple de astfeliŭ de rele, din înseşĭ Sf. Scriptură. Aşa dar ce este servilismul, colachia saŭ linguşirea? Siva colachia pe David la ocasie, eară pe stăpânul sĕŭ îl defăima; tot astfeluriŭ făcea şi Ahitofel către Abesalom. Insĕ nu era David aşa, ci smerit. Linguşitoriĭ sunt viclenĭ, ca de pildă când magiĭ dic către împăratul Babilonuluĭ: „Impărate, să traiescĭ în vecĭ" (Daniil 6, 6), aşa că magii aceştia eraŭ linguşitorĭ. Incă şi în Faptele apostolilor multe exemple am găsi cu privire la Pavel, când el disputa cu Iudeiĭ nu colachind, ci cu smerenie.

De altfeliŭ, scia dênsul când trebuie a vorbi cu curaj. Când de exemplu el spune: „Bărbaţi fraţĭ, eŭ nimic împotriva poporuluĭ făcênd, saŭ a obiceiurilor părinteşcĭ, legat fiind în Ierusalim am fost dat Romanilor" (Fapt. 28, 17), probează prin aceasta smerenie. Cum că cuvintele aceste sunt dise din smerenie, ascultă cum iĭ mustră

cu asprime maĭ departe, cu care ocasie se vede curajul luĭ: „Bine a grăit Duchul sfînt prin Prorocul Isaia.... cu auḑul veţĭ auḑi şi nu veţĭ înţelege, şi privind veţĭ privi şi nu veţĭ videa" (Ib. 25, 26). Aĭ vĕḑut bărbăţie din partea luĭ? Acum ascultă şi bărbăţia luĭ Ioan Botezătoriul, de care a usat către Irod, când i-a spus: „Nu-ţĭ este ţie slobod a avea pe femeea fratelui tĕŭ Filipp" (Marc. 6, 18). Acesta este curaj, aceasta este bărbăţie, eară nu aceia ce a făcut Semee faţă de David, pe care'l blestema ḑicênd: „Ieşĭ, ieşĭ bărbatul sângiurilor, şi bărbat fără de lege" (II Imp. 16, 7), deşi s-ar părea că şi acesta a fost curajos. Insĕ nu, nu se póte numi aceasta curaj, ci insultă şi impertinenţă şi limbă ne'nfrânată. Izabela când a numit pe prorocul Iu „omorîtoriŭ al Domnuluĭ sĕŭ" (IV Imp. 9, 31), nu a arătat bărbăţie, ci obrăznicie. Ilie însĕ când a înfruntat pre Ahav ḑicênd: „Nu eŭ resvrătesc pe popor, ci tu şi casa tatăluĭ tĕŭ" (III Imp. 18, 18), a arătat bărbăţie, precum deasemenea bărbăţie a arătat şi când a vorbit către tot poporul: „Până când veţĭ schiopăta de amândouĕ gleznele vóstre?" (Ib. 17, 21). Aceasta este cu adevĕrat bărbăţie, aceasta făceaŭ şi prorocii. Voeşcĭ acum a vedea şi cuvinte de umilinţă? Ascultă pe Pavel când spune: „Mie prea puţin îmĭ este ca să fiŭ judecat de către voĭ, saŭ de ḑiua omineascĕ, ci nicĭ însu'mĭ pre mine nu mĕ judec. Dar nu întru aceasta m-am îndreptat" (I Corint. 4, 3. 4). Aceasta este purtarea ce se cuvine creştinuluĭ. Voeşcĭ a vedea acum şi linguşirea Iudeilor? Ascultă-ĭ ce spun iĭ: „Noĭ nu avem împărat, fără numaĭ pre Cesariul" (Ioan 19, 15). Voeşcĭ a videa umilinţa? Ascultă tot pe Pavel ḑicênd: „Noĭ nu ne propoveduim pre noĭ, ci pre Domnul Iisus Christos, eară pre noĭ slugĭ ale vóstre prin Iisus" (I Cor. 4, 5). Voeşcĭ a videa colachie şi obrăznicie? Purtarea luĭ Abesalom e tip de obrăznicie, eară acea a Zifeilor [1]) tip de colachie, căcĭ aŭ trădat pe David şi planurile sale luĭ Saul. Voeşcĭ apoĭ a videa filosofie, eară nu colachie? Apoĭ judecă purtarea luĭ David faţă de Saul, cum l-a biruit, şi totuşĭ l-a cruţat [2]). Voeşcĭ apoĭ

[1]) Veḑĭ cartea I a Imp. (23, 15 şi urm.).
[2]) Veḑĭ cartea I Imp. Cap. 24.

a videa colachia celor ce aŭ ucis pre Memfibosthe [1]), şi pre carii ĭ-a ucis David? In scurt dicênd, obrăznicie se numeşce când cineva se înfuriază şi insultă fără motiv, saŭ căutând a se răsbuna pe sine, saŭ în fine trufindu-se, — eară curăj şi bărbăţie se numeşce când înfruntă primejdiĭ şi mórte, şi nu bagă samă la prietenia saŭ dispreţul altora, pentru ceĭ ce nădăjduiesc in Dumnedeŭ. Deasemenea colachie şi servilism este, şi când cineva serveşce pe unia şi-ĭ linguşeşce în scop de vr'un beneficiŭ pământesc, eară smerenie, saŭ umilinţă se numeşce, când cineva face aceasta pentru ceĭ ce nădăjduiesc în Dumnedeŭ, şi pentru ca să săvêrşască lucrurĭ marĭ şi miraculóse, el se pogóră singur din demnitatea luĭ. Deci dacă le şcim acestea, fericiţĭ suntem de le vom face, pentru că nu e deajuns de a şci, despre cum şi dice: „Nu audiţorii legeĭ, dice, ci făcătoriĭ legeĭ se vor îndrepta." (Rom. 2, 13), şi maĭ ales chiar condamnă pe cel ce şcie, şi cu tóte acestea este fără fapte bune.

Deci ca să putem scăpa de acea condamnare, să facem fapte bune, ca astfeliŭ să ne bucurăm de bunurile făgăduite prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia se cade slavă în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Că aceasta să se înţeleagă întru voĭ, care şi întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumnedeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ, ci s-a deşărtat pre sine, chip de rob luând, întru asemĕnarea óminilor făcêndu-se, şi cu închipuire aflându-se, ca omul, s-a smerit pre sine, ascultătoriŭ făcêndu-se până la mórte, eară mórte de cruce" (Cap. 2, 5—8).

Domnul nostru Iisus Christos îndemnând pe ucenicii sĕĭ către faptele cele marĭ, se dă pe sine de exemplu, cum

[1]) *Notă.* Lapsus memoriae. *Eboste* (II. Imp. 2, 3. 4.) *Trad.*

şi pe Tatăl, şi pe Proroci, precum acolo unde dice: „Că ast-feliŭ aŭ făcut Prorocilor maĭ înainte de voĭ" (Math. 5, 12), saŭ: „Dacă m-aŭ gonit pre mine, şi pre voĭ vĕ vor goni" (Ioan 15, 20), saŭ când dice: „Învĕţaţi-vĕ de la mine, că sunt blând şi smerit cu inima" (Math. 11, 29), saŭ acolo când dice: „Fiţĭ milostivĭ, precum şi Tatăl vostru este milostiv" (Luca 6, 36). Tot ast-feliŭ a făcut şi fericitul Pavel, căcĭ îndemnând pe discipulĭ la smerenie, a adus pe Christos la mijloc şi l-a dat de exemplu. Şi aceasta nu o face numaĭ aicĭ, ci şi acolo unde vorbesce despre iubirea de sărăcie, când dice: „Că sciţĭ darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos, că pentru voĭ a sărăcit, bogat fiind, ca voĭ cu sărăcia luĭ să vĕ îmbogăţiţĭ" (II Corinth. 8, 9). Nimic nu póte aţiţa un suflet mare şi filosof spre săvêrşirea faptelor bune, ca aceia când el află, că prin aceasta se asemĕnează cu Dumnedeŭ. Ce póte fi egal cu această stimulaţiune? Nimic. Aceasta sciind'o Pavel, şi îndemnându-ĭ la smerenie, maĭ 'ntêiŭ i-a rugat, apoĭ li aţiţă sfiala saŭ umilinţa, căcĭ dice: „Fiind un suflet, una cugetând." Maĭ sus a dis: „Că acelora este arătare a perdăreĭ, eară vóuĕ a mântuireĭ", eară aicĭ spune: „Aceasta să se înţeleagă întru voĭ, care şi întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumnedeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi elĭ întocmaĭ cu Dumnedeŭ." Fiţĭ cu băgare de seamă, vĕ rog, şi încă cu cea maĭ mare. Precum sabia ascuţită pe amândouĕ laturile, orĭ-unde ar cădea, chiar în rândurĭ multe şi dese, cu uşurinţă le taie şi nimicesce, pentru că este ascuţită peste tot şi nimic nu póte resista ascuţişuluĭ eĭ, — tot ast-feliŭ şi cuvintele Duchuluĭ. Prin aceste cuvinte, decĭ, şi discipuliĭ luĭ Arie Alexandreanul, şi aceĭ aĭ luĭ Pavel al Samosatelor, şi aĭ luĭ Marcel al Galatieĭ, şi aĭ luĭ Savelie Livianul, şi aĭ luĭ Marcion Ponticul, şi aĭ luĭ Valent, şi aĭ luĭ Manent, şi aĭ luĭ Apolinarie din Laodicia, şi aĭ luĭ Fotinos şi Sofronie, şi cu un cuvênt tóte eresurile aŭ fost rĕsturnate. Decĭ vĕdênd voĭ o astfeliŭ de privelişte, şi atâtea rândurĭ de ereticĭ răniţĭ cu o singură tăietură de sabie, ridicaţi-vĕ spre a privi, pentru ca nu cumva terminându-se defilarea să fiţĭ lipsiţĭ de plăcerea acesteĭ privelişti. Pentru că dacă la ipodrom, unde sunt întrecerile cailor în alergare, nimic nu este atât de plăcut, ca atuncĭ când un cal izbindu-se de ceĭ-l-alţĭ, iĭ

trînteşce la pămênt cu vizitiiĭ lor, eară el aleargă singur maĭ departe către punctul hotărît, şi prin urmare spre finitul lupteĭ, eară privitoriĭ bat din palme şi strigătul lor se ridică spre ceriŭ, şi cu un cuvênt întregul stadiŭ (loc de luptă, saŭ şi publicul luat în colectiv) aleargă împreună cu caiĭ, ca şi o pasĕre ce sare de pe creangă pe creangă de bucurie, — apoĭ cu atât maĭ mult aicĭ plăcerea va fi mare, când tóte sistemele de eresurĭ şi acele fabricĭ drăceştĭ împreună cu vizitiiĭ (eresiarhiĭ) lor, le vom rĕsturna la pămênt tóte, cu ajutoriul şi charul luĭ Dumnedeŭ.

Dacă credeţĭ, maĭ 'ntêiŭ vom înşira eresurile acestea în ordine. Voiţĭ a le înşira după gradul lor de impietate, saŭ după chronologie? Aşa dar să le înşirăm după chronologie, fiind-că după gradul de impietate e maĭ greŭ a le cunósce. Decĭ, înaintea tuturor să treacă Savelie Livianul. Ce spune acesta? Că Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duch, sunt numaĭ nişte nume simple, ce se daŭ unia şi aceliaşĭ persóne. Marcion Ponticul spune: că Dumnedeŭ, care tóte a făcut, nu este bun, nicĭ părinte al bunuluĭ Christos, ci un alt drept óre-care, şi n-a luat trup pentru noĭ. Marcel apoĭ, Fotinos şi Sofronie numesc pe cuvêntul energie, care energie a locuit în cel din sămânţa luĭ David, însĕ nu fiinţa enipostatică. Arie Alexandreanul îl mărturiseşce pe Christos de fiŭ al luĭ Dumnedeŭ, însĕ numaĭ cu cuvêntul, pentru că îl numeşce creatură şi cu mult maĭ mic de cât Tatăl. Alţiĭ earăşĭ nu cred că el a avut spirit. In fine aĭ vĕdut convoiul acesta defilând? Acum priveşce şi cadavrele lor zăcênd la pămênt, şi cum cu o singură lovitură de sabie i-a doborît pe toţĭ deodată. Cum? „Că aceasta să se înţeleagă intru voĭ, dice, care şi intru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumnedeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ“, şi iată că a cădut şi Pavel al Somosatelor, şi Marcel, şi Savelie. „In chipul luĭ Dumnedeŭ fiind“, dice, şi cum de tu dicĭ, necuratule, că 'şĭ-a luat începutul din Maria, şi că înainte de aceasta nu exista? Cum de dicĭ încă că el era energie? Pentru că dacă fiind el în chipul luĭ Dumnedeŭ, a luat chipul robuluĭ, apoĭ óre chipul robuluĭ energia robuluĭ este, saŭ natura robuluĭ? De sigur că natura. Decĭ şi chipul luĭ Dumnedeŭ, natura luĭ Dumnedeŭ este, şi prin urmare nu energie. Iată acum şi

Marcel al Galatiei a căḑut, deodată cu Sofronie şi Fotinos, iată apoĭ şi Savelie. „Nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ“, ḑice, dară cuvêntul întocmaĭ adecă egal nu se întrebuinţează nicĭ-odată asupra unei singure persóne, aşa că ḑicênd a fi întocmaĭ, a fi egal, trebuie de necesitate de a exista antitipul cu care se egalează. Aĭ vêḑut vre-odată un singur ispostas în douĕ persóne? Aĭ vêḑut apoĭ douĕ persóne considerate numaĭ ca nume simple fără acţiunĭ? Aĭ auḑit de existenţa unicului fiŭ al luĭ Dumneḑeŭ din vecie? Dară acum ce vom ḑice luĭ Arie, care spune că fiul este de o altă natură? Decĭ, spune'mĭ ce înseamnă „chipul robuluĭ a luat“? «S-a făcut om», ḑicĭ. Decĭ dară, şi în chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, era Dumneḑeŭ desăvêrşit pentru că aceiaşĭ expresiune, chipul, e disă pentru amêndóuĕ casurile, şi dacă aceasta e adevĕrat, apoĭ adevĕrat e şi aceia. Om din natură, chipul robuluĭ, prin urmare Dumneḑeŭ din natură, chipul luĭ Dumneḑeŭ. Si nu numaĭ atât, dară mărturisesce chiar şi egalitatea luĭ cu Tatăl, dupre cum ḑice şi Ioan, că cu nimic nu este maĭ mic de cât Tatăl. „Nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ“, ḑice. Dară care póte fi óre sensul acestor vorbe? Şi cu tóte acestea vorbele de maĭ sus arată cu totul din contra, ḑicĭ, pentru că dacă a fost Dumneḑeŭ, cum a fost răpit el? A spus că în chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, nu a răpit (demnitatea) de a fi egal cu Dumneḑeŭ. Dară cum se póte susţinea, că ḑicerea aceasta nu este necuprinsă de minte? Cine ar ḑice vreodată că cutare fiind om, nu a răpit a fi om? Pentru că cum ar putea cineva răpi ceia ce are? «Nu, ḑicĭ tu, ci fiind Dumneḑeŭ maĭ mic, maĭ inferior, nu a răpit de a fi deopotrivă cu Dumneḑeul cel mare şi superior.» Dară Dumneḑeŭ mare şi Dumneḑeŭ mic e óre posibil? Óre introducețĭ în dogmele bisericeĭ creştine absurdităţile elinescĭ? Dumneḑeŭ mare şi mic numaĭ la dênşiĭ se găsesce, dacă însĕ şi la voĭ, eŭ nu sciŭ. In sfintele scripturĭ nicăirĭ nu veĭ găsi; veĭ găsi pretutindene vorbindu-se de Dumneḑeŭ mare, eară de vr'unul mic nicăirĭ. Pentru că dacă e mic, cum póte fi Dumneḑeŭ? Dacă omul şi nu este nicĭ mic nicĭ mare, ci o singură natură, eară dacă nu este de această natură apoĭ nu este om, atuncĭ cum ar putea să fie Dumneḑeŭ mare şi Dumneḑeŭ mic? In Sfînta Scriptură peste tot locul se numesce mare: „Mare este Domnul, şi lăudat fórte“ (Ps. 48, 1). Iată acum şi despre Fiŭ, pe care peste tot locul iĭ numesce

Domn: „Mare eştĭ tu, şi facĭ lucrurĭ minunate, tu eştĭ Dumnedeŭ singur“ (Ps. 86, 10), şi earăşĭ: „Mare este Domnul, şi mare este puterea luĭ, şi măririĭ luĭ nu este sfârşit“ (Ps. 145, 3). «Dară tóte acestea sunt dise cu privire la Tatăl, dicĭ, şi Fiul este inferior Tatăluĭ.» Tu singur o dicĭ aceasta, pe când Scriptura din contra, căcĭ dupre cum vorbeşce despre Tatăl, tot aşa vorbeşce şi despre Fiul. Ascultă pe Pavel dicênd: „Aşteptând fericita nădejde, şi arătarea slaveĭ Mareluĭ Dumnedeŭ“ (Tit. 2, 13). Dar óre nu cumva spune aicĭ de arătarea luĭ Dumnedeŭ Tatăl? Insĕ pentru ca maĭ mult să vĕ restórne eresurile vóstre, după dicerea arătarea slaveĭ Mareluĭ Dumnedeŭ, adaoge: „şi Mântuitoriuluĭ nostru Iisus Christos“. Iată prin urmare şi Fiul mare. Decĭ cum dicĭ tu mic şi mare? Căcĭ ascultă pe Proroc că-l numesce „Ingerul mareĭ voinţĭ“ (Isaia 9, 6). Insĕ îngerul mareĭ voinţi nu e óre mare? Dumnedeŭ cel puternic nu este óre mare, ci e mic? Decĭ ce dic neruşinaţiĭ? Că fiind Dumnedeŭ mic, — eŭ dic ceia ce spun il de multe orĭ, ca astfeliŭ maĭ mult încă să fugiţĭ de dênşiĭ — nu a răpit de a fi deopotrivă cu cel mare. Dar ce? spune'mĭ — şi să nu credeţĭ că sunt cuvintele nóstre — dacă decĭ după dênşiĭ era mic, inferior, cum ar fi putut ca să răpiască (demnitatea) de a fi deopotrivă cu Dumnedeŭ? Fiind el din natură maĭ mic, nu ar fi putut răpi, ca să fie în demnitate maĭ mare; de exemplu: omul nu ar putea răpi, ca să fie deopotrivă cu îngerul după natură; calul nu ar putea răpi, chiar de ar voi, ca să fie egal cu omul după natură. Dar afară de acestea eŭ întrĕb următoriul lucru: ce voeşce Pavel să dică prin acest exemplu? De sigur că voeşce să îndĕmne pe Filippeni la umilinţă. Dară ce? spune'mĭ, aceasta trebuia el să o aducă la mijloc? Căcĭ nimenĭ voind să îndemne la umilinţă nu spune aceasta: «fiĭ umilit, şi cugetă la lucrurĭ maĭ micĭ, de cât ceĭ deopotrivă cu tine, căcĭ şi cutare care e servitoriŭ nu s-a resculat asupra stăpânuluĭ sĕŭ; aşa dar imitează-l pe acela». Dar aceasta nu este umilinţă, ar putea dice cineva, ci uşurinţă. Aflaţĭ ce este umilinţa, voĭ ceĭ ce sunteţĭ stăpâniţĭ de trufie drăcească. Ce este decĭ umilinţa? A cugeta cele umilite. Dară cugetă cele umilite nu acel ce e silit de împrejurărĭ ca să fie umilit, ci acel ce se umileşce pe sine. Fiţĭ cu atenţiune la cea ce am să spun. De exemplu: când cineva póte să se gândiască la lucrurĭ marĭ, şi

totuşĭ se umileşce, acesta e în adevĕr umilit; când însĕ e silit de a fi umilit, apoĭ atuncĭ nu se póte dice că este umilit. De exemplu: când împăratul se umileşce în faţa guvernatoruluĭ, el este atuncĭ umilit, fiind-că s-a pogorît din înălţimea demnităţeĭ sale; ear când guvernatoriul face aceasta, apoĭ nu se póte dice că el este umilit, pentru că nu s-a pogorît din înălţimea demnităţeĭ ca să se umiliască. Nu este posibil de a se umili cineva, dacă el nu este maĭ superior, şi prin urmare cu o autoritate óre-care asupra altora. Dacă însĕ necesitatea cere de a te umili şi fără de voe, apoĭ faptul nu este resultatul voinţeĭ, nu este isvorît din cuget, ci din silă, şi deci nu se póte numi umilinţă. Umilinţă tocmaĭ de aceia se numeşce, pentru că cu bună voe te înjoseşcĭ, îţĭ smereşcĭ cugetul.

Spune-mĭ, te rog, dacă cineva fiind împedecat, adecă avênd putere şi prilejul de a răpi avutul altuia remâne în avutul sĕŭ câştigat, îl vom lăuda óre noĭ pentru dreptatea luĭ? De sigur că nu. Şi pentru ce óre? Pentru că faptul săvêrşit din silă nu primeşce lauda faptuluĭ săvêrşit de bună-voe. În adevĕr, spune-mĭ: dacă cineva neputênd împărăţi saŭ tiranisi remâne retras în viaţa particulară, óre îl vom lăuda noĭ, pentru că e fără de nicĭ o ocupaţiune? De sigur că nu. Tot aşa şi în casul de faţă; pentru că lauda, o! voĭ cariĭ sunteţi maĭ necărturarĭ decât toţĭ ceĭ-l-alţĭ, nu se dă pentru asemenea lucrurĭ, ci pentru săvêrşirea faptelor bune. Lauda deci, este vrednică numaĭ în casul acesta, pe când în cela-l-alt cas despre care am vorbit, cel mult póte cineva fi apărat de critică. Acum priveşce şi pe Christos lăudând în acest mod, când dice: „Veniţi, bine cuvêntaţiĭ părinteluĭ meŭ de moşteniţĭ împărăţia care este gătită voue de la întemeiarea lumeĭ, că am flămânzit, şi mi-aţĭ dat să mănânc, am însĕtat, şi mi-aţĭ dat de am băut“ (Math. 25, 34, 35). Vedeţĭ că el n-a dis: «veniţĭ de moşteniţĭ împărăţia, fiind-că nu aţĭ răpit, saŭ nu aţĭ înşelat pe altul, — căcĭ acestea sunt fapte micĭ —, ci pentru că m'aţĭ hrănit, fiind eŭ flămând». Şi cine ar fi lăudat vre-odată pe prietenĭ saŭ şi pe duşmanĭ, cum aĭ lăudat tu pe Christos, că nu a luat o stăpânire care nu-ĭ aparţinea? Dară cum póte fi lucru de lăudat, că el n-a răpit cinstea şi stăpânirea ce nu i se cuvenia? „Nu răpire a socotit, dice, a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ.“ Şi ce înseamnă aceasta? Luaţĭ aminte, vĕ rog, căcĭ lung ni este cuvêntul. Dealtfeliŭ, cine óre ar îndemna pe altul la umilinţă cu astfeliŭ de exemple?

Exemplele trebuie a fi cu mult maĭ superióre de cât materia asupra cări insistăm, și nicĭ-odată nu ar îndemna cineva pe altul, aducênd exemple streine de chestiune. Așa de pildă Christos îndemna pe discipulĭ de a face bine dușmanilor, eară pentru aceasta a adus un exemplu mare, acela al tatăluĭ ceresc, carele rĕsare sórele sĕŭ preste ceĭ reĭ și preste ceĭ bunĭ, și plouă preste ceĭ dreptĭ și preste ceĭ pĕcătoșĭ. Indemna pe discipulĭ la toleranță față de alțiĭ, eară ca exemplu s-a dat pre sine: „Invățați-vĕ de la mine, dice, că sunt blând și smerit cu inima“ (Math. 11, 29) și earăși: „Dacă eŭ, Domnul și învățătoriul vostru am făcut aceasta, cu cât maĭ mult voĭ“ (Ioan. 13, 14)? Aĭ vĕdut că el nu s-a depărtat de subiect cu exemplele aduse? Și nicĭ că trebuie a ne depărta vre-odată așa de mult, dupre cum și facem chiar în conversațiunile nóstre. Dar aicĭ exemplul nu e măcar nicĭ cât de puțin apropiat de chestiune. Cum? Dacă a luat chip de rob, apoĭ este și maĭ mic, și prin urmare ascultătoriŭ celuĭ maĭ mare. Dar aceasta nu este umilință, și apostolul trebuia a face din contra, trebuia de a arăta ceva superior ascultând și supunêndu-se inferioruluĭ, dar fiind-că vorbind de Dumnedeŭ el nu a găsit mare și mic, apoĭ a adus înaintea nóstrĕ egalul. Dacă Fiul era inferior Tatăluĭ, exemplul n-ar fi fost suficient spre a îndemna la umilință. Și pentru ce óre? Pentru că a nu se ridica inferiorul contra celuĭ maĭ mare, saŭ a nu-ĭ răpi stăpânirea, saŭ a-ĭ fi ascultătoriŭ până la mórte, aceasta nu se chiamă umilință. Dealtmintrelea privesce ce spune el inainte de acest exemplu: „Cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine“, ca-și cum pare că ar dice: «Fiind-că și după natură una sunteți, și după cinstea acordată de Dumnedeŭ, de aceia se cuvine de a vĕ cinsti unul pre altul.» Dar când e vorba de mare și de mic nu ar fi putut spune aceasta (socotind, considerându-vĕ = ἡγούμενοι), ci cinstițĭ pe ceĭ maĭ marĭ de cât voĭ, dupre cum și dice aiurea: „Ascultațĭ pre învățătoriĭ voștrĭ, și vĕ supunețĭ lor“ (Ebr. 13, 17). Aicĭ supunerea este din poroncă, eară acolo este isvorită din judecata nóstrĕ. „Cu smerenie, dice, unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine“, ceia ce și Christos a făcut. Acum, după ce a fost astfeliŭ resturnate tóte credințele ereticilor, trebuie a vorbi de ale nóstre

la urmă, fiind-că ale acelora le-am expus mai 'nainte pe scurt arătând, că îndemnând la umilinţă nu ar fi putut să aducă la mijloc ideia de mic, supus și ascultătoriŭ celuĭ mare. Dacă ar fi îndemnat pe servĭ ca să asculte de stăpânĭ, de sigur că ar fi putut face așa; dară când el îndeamnă pe ceĭ slobodĭ a se smeri celor slobodĭ, de ce atuncĭ a adus ca exemplu supunerea servuluĭ către stăpân? De ce supunerea celuĭ mic către cel maĭ mare? Nu a dis dóră: ceĭ micĭ supuneţi-vĕ celor marĭ, ci, fiind egalĭ supuneţi-vĕ unul altuia „unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine" dice. Dară de ce óre nu a adus cel puţin exemplul femeiĭ, și să dică: că precum femeia se supune și ascultă de bărbat, așa și voĭ să vĕ supuneţĭ? Dacă însĕ ceia ce este egal și liber nu a adus ca exemplu, fiind-că supunerea aceasta este cu totul mică și nebăgată în samă, cu atât maĭ mult exemplul robuluĭ nu'șĭ avea locul. Am dis acum de curând, că nimenĭ nu laudă pe cineva pentru depărtarea luĭ de rele, și nicĭ că va dice cineva către acel pe care voește a'l lăuda, că e vrednic de laudă pentru că nu numaĭ nu a curvit, ba încă că s-a abţinut până și de contactul cu femeea sa. Nicăirĭ în fine, nu facem vorba de depărtarea de rele, când voim a lăuda, căcĭ aceasta ar fi ridicol. Am dis apoĭ, că chipul robuluĭ este adevĕrat și cu nimic maĭ inferior, și prin urmare și chipul luĭ Dumnedeŭ este (în el) perfect și nu este inferior cu nimic. Dară de ce n-a dis óre «în chipul luĭ Dumnedeŭ făcêndu-se» ci fiind"? Aceasta e egal cu ceia ce dice: „Eŭ sunt cel ce sunt" (Exod. 3, 14). Arată aici asemenarea exactă a chipuluĭ. fiind că este chip. Nu este posibil ca fiind cineva de o altă natură să aibă chipul uneĭ alte naturĭ; de exemplu nimenĭ dintre ómenĭ nu are chipul îngeruluĭ, precum nicĭ animalul nu are chipul omuluĭ. Cum decĭ are fiul? Apoĭ, când e vorba de noĭ, fiind-că suntem compușĭ, chipul este al corpuluĭ; fiind vorba însĕ de simplu și necompus, chipul de sigur că este al natureĭ. Dacă însĕ dicĭ că, pe câtă vreme se spune aicĭ de Dumnedeŭ (ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων) nearticulat, apoĭ aceasta nu arată pe Tatăl, eĭ bine, eŭ îţĭ voiŭ arăta aceasta spusă în multe locurĭ fără articul. Și ce dic în multe locurĭ? când e chiar în pasajul acesta. „Nu răpire, dice, a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ." Vedĭ că nu a dis τῷ Θεῷ, vorbind de Tatăl, ci simplu Θεῷ.

Voesc a adaoga aicĭ și credinţile nóstre, însĕ mĕ tem să nu vi se întunece cugetele vóstre îngrămădindu-le tóte

aicĭ. Decĭ, să vĕ amintiţĭ cele vorbite până acum, care vĕ vor folosi în resturnarea credinţilor acelora. Până acum am tăiat spinii, eară acum vom arunca seminţele cele bune, după ce am scos spinii, şi se va rĕcori puţin pământul, ca astfeliŭ depărtând de la dênsul tótă rĕutatea, să primiască cu multă bună voinţă seminţile dumnedeeşcĭ.

[1]) Să mulţămim luĭ Dumnedeŭ pentru cele spuse, să-l rugăm ca să ni dea putere de a le păstra şi a avea băgare de samă, că astfeliŭ şi noĭ şi voĭ să ne bucurăm împreună, eară ereticiĭ să se ruşineze. Să-l rugăm ca şi pe viitoriŭ să deschidă gura nóstrĕ, ca tot cu aceiaşĭ rivnă să expunem şi cele ale nóstre. Să ne rugăm luĭ, ca să ni acorde o viaţă demnă de credinţa într'ênsul, ca astfeliŭ să viem în slava luĭ, şi ca nu cumva numele luĭ să fie defăimat pentru noĭ. „Vaĭ vóuĕ, dice, pentru care numele luĭ Dumnedeŭ sĕ desfaimă." (Isaia 3. 5). Dacă noĭ pe fiul nostru — şi ce póte fi maĭ drăgălaş ca fiul? — îl depărtăm de la noĭ, îl urîm şi nu ne atingem de el, când suntem defăimaţĭ pentru el, — cu cât maĭ mult încă Dumnedeŭ óre nu va urî şi respinge de la el, pe serviĭ seĭ nerecunoscătorĭ, carĭ îl defăimă şi îl insultă? Şi pe care Dumnedeŭ îl urăşce şi respinge, cine óre îl va iubi şi îl va apropia de el? Nimenĭ, de cât póte diavolul saŭ demoniĭ. Dar pe care îl vor stăpâni demoniĭ, ce speranţă de mântuire va avea? Care mângăere în viaţa va avea? Intru cât ne găsim în mâna luĭ Dumnedeŭ nimenĭ nu ne va putea răpi, căcĭ mâna luĭ este puternică; când însĕ suntem afară de mâna luĭ şi lipsiţĭ de ajutoriŭ, apoĭ atuncĭ suntem perduţĭ, şi gata de a fi răpiţĭ de fie-cine „ca un zidiŭ dărimat şi ca un gard surpat" (Ps. 61, 3). Când zidiul (păretele) este slab, apoĭ e uşor de sărit pentru fie-care. Să nu credeţĭ că ceia ce vĕ voiŭ spune e dis numaĭ cu privire la Ierusalim, ci şi cu privire la fie-care om: „Cânta-voiŭ acum celuĭ iubit cântarea iubituluĭ meŭ, pentru via mea. Vie a avut iubitul meŭ pe o câmpie mănósă fórte, şi o am îngrădit, şi am făcut împrejur şanţ, şi am sădit viţă aleasă, şi am zidit turn în mijlocul eĭ, şi teasc am făcut într'ênsa, şi am aşteptat să facă strugurĭ, şi a făcut spinĭ. Şi acum omule cel din

[1]) *Partea morală*. Noĭ trebuie a mulţumi luĭ Dumnedeŭ, şi a vieţui în slava luĭ ducênd o viaţă demnă. Contra iubireĭ de argint, şi contra trădătoriuluĭ Iuda. *(Veron)*.

Iuda, şi ceĭ ce locuiţĭ în Ierusalim, judecaţĭ între mine şi între via mea. Ce trebuia a face vieĭ mele şi nu i-am făcut? Că am aşteptat să facă strugurĭ, şi ea a făcut spinĭ. Şi acum voiŭ spune vóuĕ ce voiŭ face vieĭ mele: lua-voiŭ gardul eĭ, şi va fi de jaf, şi voiŭ surpa şanţul eĭ, şi va fi spre călcare. Şi voiŭ părăsi via mea, şi nu se va tăia, nicĭ se va săpa, şi vor creşce într'ênsa spinĭ, ca într'o paragină, şi voiŭ porunci norilor ca să nu plóe într'ênsa. Că via Domnuluĭ Sabaoth casa luĭ Israil este, şi omul din Iuda odraslă tînĕră şi iubită. Aşteptam ca să facă judecată, şi a făcut fără de lege, şi nu dreptate ci ţipet (Isaia 5, 1—7). Aceasta se póte spune pentru fie-care suflet. Când iubitoriul de óminĭ Dumnedeŭ a făcut totul ceia ce trebuia a face, însĕ via sufletuluĭ nostru în loc de strugurĭ face spinĭ, apoĭ atuncĭ va strica gardul eĭ, şi va dărima zidul eĭ, şi vom remânea de jaf. Acum ascultă cum şi un alt Profet jelindu-se dicea: „Pentru ce aĭ stricat gardul eĭ, şi o culeg pre ea toţĭ ceĭ ce trec pre cale? O a stricat pre ea verul din pădure, şi porcul sălbatec o a păscut pre ea" (Ps. 79, 13. 14). Acolo de sigur că vorbeşce despre Medĭ şi Babiloneni, aicĭ însĕ nu e vorba de aceia, ci verul şi porcul sălbatec este diavolul şi tótă puterea luĭ, pentru că şi presenţa luĭ este necurată şi sălbatecă. Când Sf. Scriptură voeşce a exprima rapacitatea luĭ, dice: „Ca un leŭ răcnind umblă, căutând pe cine să înghită" (I Petr. 5, 8), eară când voeşce a arăta veninul luĭ cel omorîtoriŭ, îl numeşce şerpe şi scorpie: „Daŭ vóuĕ putere, dice, să călcaţĭ preste şerpĭ şi preste scorpiĭ, şi preste tótă puterea vrăjmaşuluĭ" (Luc. 10, 19) şi când voeşce a invedera puterea şi veninul luĭ la un loc, îl numeşce balaur (Dracon) după cum dice: „Balaurul (draconul) acesta pre care l-aĭ zidit, a'l batjocori pre el" (Ps. 103, 26), şi în fine peste tot locul îl numeşce dracon, şerpe viclean şi aspidă. Tóte aceste denumirĭ invederează că această feară este fórte vicleană şi are mare putere, căcĭ tóte le uneltesce, tóte le mişcă, tóte le restórnă pe dos, numaĭ ca să'şĭ ajungă scopul sĕŭ. «Insĕ nu vĕ temeţĭ, dice, nu vĕ împuţinaţĭ, priveghiaţĭ numaĭ, şi

atuncĭ va fi fricos ca un struţ.» „Călcaţĭ peste şerpĭ şi peste scorpiĭ“, dice. Aşa dară l-a făcut pentru călcarea piciórelor nóstre, dacă vom voi. Şi acum priveşce, câtă ticăloşie, cât rîs, că acela pe care l-am primit spre a'l călca cu piciórele, noĭ îl lăsăm de a sta asupra capuluĭ nostru. Cum se face óre aceasta? Prin noĭ înşi-ne; dacă voim el este mare şi puternic, dar dacă voim el devine mic. Dacă suntem cu băgare de samă de noĭ înşi-ne, şi suntem împreună cu împăratul nostru, el se sfieşce, şi devine maĭ blând ca un copil în lupta contra nóstră. Când ne depărtăm de dênsul, el suflă greŭ de mânie contra nóstră, mugeşce, scrâşneşce cu dinţiĭ, pentru că se vede lipsit de tăvărăşia nóstră, căcĭ el nu se apropie, dacă nu-ĭ permite Dumnedeŭ. Dacă el n-a cutezat a intra în turma cea de porcĭ fără voea luĭ Dumnedeŭ, cu atât maĭ mult în sufletele óminilor. Şi-ĭ permite Dumdedeŭ, saŭ ca să ne certe, saŭ ca să ne pedepsiască, saŭ în fine ca să ne facă maĭ încercaţĭ, ca de pildă pe Iob. Nu-l vedĭ că nu se apropie de Iob, că nu cutează a veni lângă el, ci şade la o parte spăimântat şi tremurând? Şi ce vorbesc eŭ de Iob? Când năvălind asupra luĭ Iuda, şi încă nu a cutezat a'l lua sub stăpânirea sa şi a intra în el, până ce nu l-a tăiat Christos din ceata sfîntă a Apostolilor. Maĭ 'nainte îl cucerise pe dinafară, eară a intra înăuntru nu îndrăznia, dar când l-a vĕdut rupt din ceata sfîntă a Apostolilor, s-a repezit asupra luĭ maĭ grozav de cât un lup flămând, şi nicĭ că l-a lăsat până ce nu l-a nimicit cu o mórte îndoită. Acestea sunt scrise spre povaţa nóstră, pentru că dealtfeliŭ care póte fi folosul de a şci că unul din ceĭ doĭ-spre-dece a trădat pe dascalul lor? Aşa dar care câştig şi care folosinţă putem noĭ avea de aicĭ? Mare, iubiţilor. Când noĭ vom afla care a fost imboldul ce l-a dus la această hotărîre nenorocită, ne vom păzi ca nu cumva să pătimim aceleaşĭ ca şi dênsul. Decĭ, de ce anume a fost împins el când a făcut acest fapt? De patima iubireĭ de argint, a trădat pe Domnul,—atât de mult era beat de acea patimă. Pe stăpânul lumeĭ l-a vîndut pentru treĭ-decĭ de arginţĭ. Şi ce póte fi maĭ rea ca această manie? Acela cu care nimic nu se póte compara, nimic nu se póte egala, înaintea căruia naţiunile tóte la un loc nu înseamnă nimic, pe acela l-a vîndut în treĭ-decĭ de arginţĭ. Este grozavă tirania aceasta a iubireĭ de argint, şi tot-odată este suficientă de a perde sufletul. Nu se sminteşce cineva atât de tare din causa beţieĭ, pe cât din causa iubireĭ de argint; nu atât de netrebnic devine cineva din causa demenţiuneĭ, pe cât

din causa iubireĭ de argint. Căcĭ ce? spune-mĭ: fiind tu cu desăvêrşire nebăgat în samă şi necunoscut, el te-a chemat şi te-a făcut unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece apostolĭ, te-a făcut părtaş învăţătureĭ luĭ, ţi-a făgăduit miĭ de bunătăţĭ, te-a învrednicit de a face minunĭ, te-aĭ împărtăşit din masă ca toţĭ ceĭ-l-alţĭ, din conversaţiunile luĭ, din călătoriĭ şi din contactul ḑilnic cu el, şi tóte acestea nu a fost óre de ajuns ca să te împedece de la acel fapt ruşinos? Din ce causă l-aĭ vîndut? Cu ce l-aĭ găsit vinovat, o! nenorocitule? Ce bine nu ţi-a făcut? Cunoşcea el bine cugetul tĕŭ, şi nu a încetat un minut de a-l îmboldi şi a însufla în el cele cu privire la dênsul. De multe-orĭ a ḑis în faţă ca: „Unul dintre voĭ mĕ va vinde" (Math. 26, 21), de multe orĭ a înferat fapta ce urma să săvêrşeşcĭ, şi în fine şciindu-te stăpânit de asemenea cugete necurate, el te-a cruţat şi nu te-a scos din ceata cea sfîntă a apostolilor; încă te suferia, încă te considera ca pe unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece apostolĭ; atât de mult te cinstea, atât de mult te iubia! La urmă, o! de treĭ-orĭ nenorocitule, luând fota şi încingêndu-se a spălat cu mânile sale cele prea curate piciórele tale cele murdare, şi nicĭ încă aceasta nu te-a împedecat? Furaĭ din baniĭ săracilor, însĕ şi aceasta a răbdat'o, tot cu scopul de a nu ajunge la un maĭ mare rĕŭ, însĕ nimic nu te-a convins. Dacă aĭ fi fost fiară sălbatecă, de aĭ fi fost peatră, óre nu trebuia de a te schimba în faţa bine-facerilor luĭ, în faţa minunilor şi a învăţăturilor luĭ? Dară şi aşa sălbătăcit cum eraĭ, el te chema, şi prin faptele sale miraculóse te aţîţa într'una pe tine, cel maĭ nesimţitoriŭ de cât petrele! Dară tu cu nicĭ un preţ nu te-aĭ făcut maĭ bun de cât petrele! Póte că vĕ minunaţĭ de atâta smintire din partea trădătoriuluĭ? Aşa dară temeţi-vĕ de nenorocirea luĭ. El s-a făcut atât de nesimţitoriŭ din causa iubireĭ de argint, din causa amoruluĭ de banĭ. Decĭ taie din rădăcină patima, iubitule, căcĭ astfeliŭ de bóle naşce ea. Pe ceĭ stăpâniţĭ de ea îĭ face necucernicĭ, şi îĭ aduce la atâta nesimţire, în cât să nu cunóscă pe Dumneḑeŭ, chiăr de ar fi primit din parte-ĭ miĭ de bine-facerĭ. Taie-o te rog, căcĭ aceasta patimă nu este dintre cele ordinare, ea naşce miĭ de nenorocirĭ grozave. Am vĕḑut patima aceluia; decĭ să ne temem ca nu cumva să cădem şi noĭ în ea. Pentru aceia a fost scrisă istoria trădătoriuluĭ, ca nu cumva să pătimim şi noĭ aceleaşĭ. De aceia toţĭ evangheliştiĭ aŭ povestit-o, ca să ne cuminţiască. Decĭ fugĭ departe de ea. Iubire de argint nu se numeşce numaĭ aceia de a pofti multe, ci cu deosebire

de a fi împătimit după banĭ. A poftí maĭ mult de cât necesariul, aceasta e iubirea de argint cea maĭ grozavă. Nu cumva eraŭ póte talanţĭ de aur aceia carĭ aŭ ademenit pe vîndătoriŭ? Ba, pentru treĭ-ḑecĭ de arginţĭ a vîndut pe stăpânul a tóte. Óre vĕ aduceţĭ voĭ aminte de ceia ce ḑiceam maĭ 'nainte de aceasta, că lăcomia nu se invederează în a răpi mult, ci maĭ ales în a răpi puţin? Iată acum, priveşce ce rĕŭ mare a făcut acesta pentru puţin aur, şi încă nu pentru puţin aur, ci pentru puţin argint! Nu este cu putinţa de a videa vre-odată faţa luĭ Christos omul iubitoriŭ de argint; aceasta este una dintre cele imposibile. Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor. Dacă cineva cade din slava aceia chiar numaĭ din causa unuĭ singur rĕŭ, dară încă cel ce are în sine rădăcina tuturor relelor ce va suferi? Cel ce este rob al banuluĭ nu póte fi în acelaşĭ timp şi rob adevĕrat al luĭ Dumneḑeŭ. Insuşĭ Christos a arătat că lucrul acesta este imposibil. „Nu puteţĭ sluji, ḑice, luĭ Dumneḑeŭ şi luĭ mamona“ (Math. 6, 24) şi „nimenĭ nu póte sluji la doĭ domnĭ“ căcĭ poroncesc lucrurĭ contrare. Christos de exemplu ḑice: «fieţĭ milă de ceĭ ce flămânzesc», pe când mamona ḑice: «desbracă pe sărac şi de ceia ce are». Christos ḑice: «lipseşce-te de ceia ce aĭ» pe când mamona ḑice: «ia şi ceia ce nu aĭ». Aĭ vĕḑut contrarietatea? Aĭ vĕḑut resboiul? Şi cum nu póte cineva cu uşurinţă a asculta de amândoĭ, ci pe unul trebuie a dispreţui? Dară pentru aceasta maĭ că nu este nevoe de vorbă. Cum? Nu vedem óre noĭ şi acest lucru petrecêndu-se în realitate, adecă pe Christos dispreţuit, şi pe mamona cinstit? Videţĭ că dacă cuvintele sunt grele, apoĭ cu cât maĭ mult faptele. Acum de sigur, că sufletul cât de puţin de este curat de patimă, ar putea judeca drept, întru cât el se găseşce aicĭ (slujeşce luĭ Dumneḑeŭ) însĕ trecênd de ceia-l-altă parte (în slujba luĭ mamona), şi fiind cuprins de pofta banilor, ca de frigurĭ, şi găsindu-se în toiul plăcereĭ, nu are judecata curată, nu are criteriul limpede, nu are tribunalul sĕŭ interior imparţial. Christos bună óră ḑice: „De nu se va lepăda cineva de tóte avuţiile sale, nu póte fi ucenic al meŭ“ (Luc. 14, 33), eară mamona ḑice: «ia de la cel flămând până şi pânea de tóte ḑilele». Christos ḑice: «pe ceĭ din sângele şi din neamul tĕŭ, să nu-ĭ trecĭ din vederea [1]», pe când mamona ḑice: «să nu miluieşcĭ pe ceĭ din sângele şi

---

[1] *Notă.* Ḑicerea aceasta e din Isaia, Cap. 58, 7. *Trad.*

din neamul tĕŭ, şi dispreţuieşce chiar pe muma şi pe tatăl tĕŭ.» Şi ce spun eŭ de tată şi de mumă, când el se leapădă până şi de sufletul sĕŭ? Şi cu tóte acestea ascultă cu supunere. Vaĭ! cum cel ce poronceşce de a fi cineva barbar, neîmblânḑit, şi crud faţă de aprópele sĕŭ, este ascultat maĭ mult de cât ceĭ ce poronceşce de a se purta cu blândeţă. De aceia ne ameninţa cu gheena, de aceia cu focul cel nestins, cu vermele neadormit.

Şciŭ, iubiţilor, că mulţĭ dintre voĭ nu ne ascultă cu plăcere, vorbind noĭ de acestea. Dar nicĭ eŭ nu le spun acestea cu plăcere, pentru că ce nevoe este de a vorbi de dênsele? Aşĭ fi voit a vĕ povesti pururea de împărăţia ceriurilor, de repausul de acolo, de apa aceia a odihneĭ, de locul cel înverzit. „La apa odihneĭ, ḑice, m-a hrănit, şi în locul păşuneĭ m-a sălăşluit" (Ps. 25, 2). Aşĭ fi voit a vorbi despre locul, de unde a fugit scârba, durerea şi suspinarea. Aşĭ fi voit de a vĕ povesti despre dulceaţa petrecereĭ cu Christos, — de şi tóte acestea sunt maĭ presus de judecata omineascĕ, — dar totuşĭ aşĭ fi voit de a spune numaĭ de acestea după puterele mele. Dară ce să fac? Nu e permis de a spune despre împărăţia ceriurilor celuĭ bolnav de frigurĭ, saŭ celuĭ ce stă rĕŭ cu sănătatea; cu unul ca acesta trebuie a discuta despre sănătate. Nu trebuie a vorbi de cinste celuĭ acusat de vr'un fapt urit, ci trebuie a căuta cum să-l scapĭ de osândă şi pedeapsă. Dacă aceasta nu se face, apoĭ cum va fi ceĭa-l-altă? De aceia decĭ eŭ vorbesc necontenit de acestea, ca fără întârḑiere să ajungem la cele-l-alte. Că şi Christos de aceia a ameninţat cu gheena, pentru ca nimenĭ să nu cadă în ea, ci cu toţiĭ să câştigăm împărăţia ceriurilor. Şi noĭ de aceia vĕ amintim încontinuŭ de gheena, pentru ca să vĕ împingem către împărăţia ceriurilor, ca prin grózĕ muindu-vĕ cugetul vostru să vĕ pregătim de a lucra cele demne de împărăţia ceriurilor. Să nu vĕ neliniştiţĭ decĭ de greutatea cuvintelor, căcĭ greutatea cuvintelor face maĭ sprintene sufletele şi maĭ uşóre de a fugi de pĕcate. Dealtfeliŭ şi ferul e greŭ, voiŭ să ḑic şi ciocanul e greŭ, dară confecţionează obiecte de aur şi de argint folositóre, eară pe cele strîmbe le îndreaptă, pe când dacă nu ar fi greŭ, nu ar putea îndrepta acele obiecte strîmbe. Tot aşa şi cuvêntul nostru cel greŭ va putea îndrepta sufletul. Decĭ, iubiţilor, să nu fugim de greutatea cuvintelor, şi nicĭ de ranele ce póte ni le pricinuiesc. Rana nu se face cu scop de a găuri, saŭ de a îmbucăţi sufletul, ci de a îndrepta sufletul. Şcim noĭ bine

cum să lovim, și cum să deschidem rana cu charul luĭ Dumnedeŭ, ca astfeliŭ să nu sfarîme vasul, ci să-l îndrepte, să-l netezască, ca să-l facă folositoriŭ stăpânuluĭ, ca să-l producă luĭ cu sănătate strălucită, și bine lustruit ca în strug, în acea ḑi, când fluviul de foc îșĭ va înălța flacăra asupra pĕcătoșilor, ca astfeliŭ să nu aibă nevoe de para focului. Dacă nu vom curăți prin foc sufletele nóstre aicĭ, apoĭ de sigur că se vor curăți silite acolo, căcĭ altfeliŭ nu e cu putință. „Că ḑiua Domnuluĭ în foc se va descoperi“ (I. Corinth. 3, 13). E cu mult maĭ bine de a vĕ arde cu cuvintele pe un timp scurt, de cât a fi arșĭ pentru vecie în acea flacără. Cum că va fi așa, e cert, și noĭ de multe orĭ am dat dovedĭ necontrariate. De sigur că trebuie a se convinge cineva din scripturĭ; însĕ fiind-că unia stăruiesc în îndărătnicia lor, noĭ le-am probat și cu multe raționamente, și nimic nu ne împedecă de a le spune și acum. In adevĕr că orĭ-carĭ ar fi, Elinĭ, Iudeĭ, Ereticĭ și Creștinĭ, cu toțiĭ mărturisesc acest lucru, „că Dumneḑeŭ este drept“. Dar în lumea aceasta sunt mulțĭ pĕcătoșĭ carĭ pleacă dincolo nepedepsițĭ, precum deasemenea pleacă și mulțĭ virtuoșĭ, cariĭ aŭ pătimit aicĭ multe rele. Decĭ, dacă Dumneḑeŭ este drept, apoĭ unde va recompensa cu bune pe ceĭ bunĭ, și cu pedepse pe ceĭ reĭ, dacă gheena nu este, și dacă învierea morților nu va fi? Acest cuvênt repetat necontenit și acelora, și nóuĕ, nu ne va lăsa de a ne îndoi despre înviere. Cel ce crede în înviere însĕ, e maĭ mult ca sigur că se va sili ca în această viață să trăiască cu multă băgare de samă, ca să póta a se bucura de vecinicele bunătățĭ. Cărora fie a ne învrednici cu toțiĭ, prin charul și filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA VIIII

„Că aceasta să se înțeleagă întru voĭ, care și întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ, ci s-a deșărtat pre sine, chip de rob luând, întru asemĕnarea óminilor făcêndu-se. Și cu închi-

puirea aflându-se ca omul, s-a smerit pre sine până la mórte, eară mórte de cruce. Pentru aceasta şi Dumnedeŭ pre dênsul l-a prea înălţat, şi-ĭ-a dăruit luĭ nume care este preste tot numele, ca întru numele luĭ Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşcĭ, şi al celor pământeşcĭ şi al celor dedesupt, şi tótă limba să mărturisască că Domnul Iisus Christos întru slava luĭ Dumnedeŭ Tatăl" (Cap. 2, 5—11).

Vi s-a vorbit până acum cele ale ereticilor, eară deacum e nimerit de a vorbi şi de ale nóstre. Aceia spun că n-a socotit ca răpire ceia ce a fost răpit, adecă n-a credut ca o răpire faptul de a fi deopotrivă cu cel mare, însĕ noĭ am dovedit că aceasta e o absurditate mare, şi-că o astfeliŭ de credinţă nu îndeamnă pe cineva nicĭ la umilinţă, nicĭ pe Dumnedeŭ nu-l admiră cu chipul acesta, ba nicĭ chiar pe om. Decĭ, ce este iubiţilor? Fiţĭ cu băgare de samă la cele ce vĕ spun acum. Fiind-că mulţĭ dintre óminĭ cred, că a se umili cineva înseamnă a se lipsi de demnitatea sa, a se micşora şi a se înjosi, decĭ această teamă voind a o înlătura el arătă, că fiind vorba de Dumnedeŭ noĭ nu trebuie să judecăm astfeliŭ, ci că Dumnedeŭ unul născut, carele este în chipul luĭ Dumnedeŭ, carele cu nimic nu este maĭ inferior Tatăluĭ, carele este egal cu el, nu a socotit ca o răpire a fi întocmaĭ cu Dumnedeŭ. Ce anume este aceasta, veĭ afla îndată. Ceia ce rapesce cineva, ceia ce ia fără să i se cuvină, aceasta nu îndrăznesce de a o lĕpăda, de teamă ca să nu se piardă, de teamă ca să nu cadă din ceia ce este, ci o stăpânesce pentru tot-deauna. Dar cel ce posedă de la natură o demnitate óre-care, nu se teme de a se pogorî din acea demnitate, sciind bine că nimenĭ nu-l va putea lipsi de ea. De exemplu: Abesalom a răpit guvernamântul tatăluĭ sĕŭ, eară a-l lepăda după aceia nu cuteza. Vom veni încă şi la alt exemplu, şi dacă póte aceste exemple nu vor putea representa întréga chestiune, să nu vĕ neliniştiţĭ, de vreme ce astfeliŭ sunt exemplele; ele nu pot representa totul, ci, cea maĭ mare parte o lasă cugetuluĭ spre a judeca. Cineva s-a resculat asupra împăratuluĭ şi 'l-a răpit împărăţia; eĭ bine, acesta nu maĭ îndrăznesce de a ascunde faptul, căcĭ de l-ar ascunde vre-odată, imediat ar perde. Saŭ să venim şi la alt exemplu: de pildă cineva a răpit ceva, dară ceia ce el a răpit o stăpânesce pentru tot-deauna, căcĭ din moment

ce o a lepădat; imediat o a și perdut. Și în general cei ce aŭ ceva din răpire, se tem de a ascunde saŭ lepăda. Insĕ nu așa sunt cei ce aŭ ceva natural și nu din răpire; de ex. omul are însușirea naturală de a fi ființă logică... Dară nu găsesc exemplu, căcĭ printre noĭ nu este nicĭ o stăpânire naturală, nu este nicĭ un bun natural, pe când vorbind de Dumnedeŭ, în natura luĭ, saŭ maĭ bine dis în sine chiar le are acestea. Decĭ, ce dicem noĭ? Că Fiul luĭ Dumnedeŭ nu s-a temut a se pogorî din demnitatea luĭ, căcĭ nu a socotit ca o răpire dumnedeirea, nu se temea ca nu cumva să-ĭ răpiască cineva natura luĭ, saŭ demnitatea luĭ din natură. De aceia o a și lepădat pentru moment, fiind convins că o va relua earăși; și încă a ascuns această demnitate, socotind că prin aceasta cu nimic nu se înjosesce. Pentru aceia nicĭ că a dis apostolul nu a răpit, ci „nu răpire a socotit a fi". Nu răpind avea el stăpânirea, ci era naturală; nu dată, ci permanentă și sigură. De aceia nu ezită de a lua chipul robului. Tiranul se teme de a lepăda de pe el porfira în timp de rĕsboiŭ, pe când împăratul o face aceasta cu multă siguranță. Și de ce óre? Pentru că el are stăpânirea nu din răpire; el nu o leapădă ca cum a răpit'o, ci fiind-că o are din natură, și nicĭ odată nu va fi posibil de a o perde. A fi decĭ deopotrivă cu Dumnedeŭ, nu o avea ca cum ar fi răpit'o, ci fiind-că era natural; de aceia decĭ s-a deșărtat pre sine. Acum unde sunt aceĭ ce dic că el a fost silit la aceasta, că s-a supus poroncii? „S-a deșărtat pre sine, dice, s-a smerit pre sine, ascultătoriŭ făcêndu-se până la mórte". Cum s-a deșărtat? „Chip de rob luând, întru asemĕnarea óminilor făcêndu-se, și cu închipuire aflându-se ca omul." A spus aicĭ că s-a deșărtat pre sine, cu scop de a o pune în față cu pasajul de maĭ sus: „Cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste de cât pre sine", fiind-că dacă s-a supus poroncii, apoĭ faptul nu era umilință; dacă aceasta nu o făcea de bună voe, de sigur că nu se putea numi umilință. Dacă el nu scia că trebue a fi aceasta, ar fi fost imperfect; dar dacă scia, și totuși aștepta timpul potrivit pentru îndeplinirea faptuluĭ, prin aceasta s-ar fi dovedit că a fost un timp în care el nu scia; dacă însĕ scia că trebuie a fi aceasta, și timpul când va fi, apoĭ din ce causă óre a primit a se supune? Óre ca să arăte superioritatea? Aceasta nu va să dică de a arăta superioritatea Tatăluĭ, ci maĭ degrabă

micimea luĭ proprie. Pentru că ce? Nu era óre suficient ca numele Tatăluĭ să arate şi demnitatea Tatăluĭ? De altfeliŭ nicĭ că e potrivit de a trece această cinste de la tată la fiŭ; eară afară de acesta tóte ale Tatăluĭ sunt comune şi Fiuluĭ.

Aşa dară ce ḑic ereticiĭ? «Iată, spun iĭ, că nu s-a făcut om, — vorbesc de discipuliĭ luĭ Marcion, — ci în asemĕnarea óminilor numaĭ.» Dară cum este posibil de a se face în asemĕnarea óminilor? Adecă e umbră? Dar aceasta însemnă idol şi nicĭ de cum asemĕnare cu omul. Asemĕnarea omuluĭ e un alt om. Ce veĭ respunde luĭ Ioan, care ḑice: „Şi cuvêntul trup s-a făcut“ (Ioan 1,14)? Dar chiar şi acest fericit ḑice aiurea „In asemĕnarea trupuluĭ pĕcatuluĭ“ (Rom. 8, 3).

„Şi cu închipuire aflându se ca omul.“ «Iată, strigă ereticiĭ, că cu închipuire ca omul, prin urmare nu a fost om adevĕrat, căcĭ a fi om în asemĕnare, nu va să ḑică că a fost om desăvêrşit.» Vedeţĭ cu câtă exactitate arăt cele ale duşmanilor? Biruinţa strălucită şi încă din prisosinţă, aceia este, când cele părute ale lor ca puternice noĭ nu le ascundem, ci le dăm pe faţă; la din contra e maĭ mult înşelăciune de cât biruinţă. Decĭ ce ḑic iĭ? Earăşĭ repetăm aceleaşĭ vorbe. «A fi în chip de om, şi a fi ca omul şi întru asemĕnarea óminilor, nu va să ḑică că este om. Decĭ şi a lua chip de rob, nu va să ḑică a fi rob. Aşa dară aicĭ este ceartă.» Şi de ce tu nu resolvĭ maĭ 'nainte aceia? Căcĭ dupre cum tu credĭ că acestea sunt contra nóstrĕ, tot aşa şi noĭ ḑicem că aceia este contra vóstrĕ. Apostolul nu a ḑis ca în chipul robuluĭ, şi nicĭ ca în asemĕnara chipuluĭ robuluĭ, ci „a luat chip de rob“. «Şi ce este cu aceasta? respund iĭ, aicĭ este luptă de cuvinte şi de ideĭ.» Nu este însĕ nicĭ o luptă, să nu fie una ca aceasta. Decĭ, care este cuvêntul lor acel grozav şi de ris, în această chestiune? «A luat, ḑic, chipul robuluĭ, atuncĭ când a încins fota şi a spălat piciórele ucenicilor.» Dar aceasta va să ḑică chipul robuluĭ? Nu este aicĭ chipul robuluĭ, ci treaba, slujba robuluĭ. Alt-ceva este slujba robuluĭ, şi alt-ceva a lua chipul robuluĭ. De ce atuncĭ n'a ḑis că a făcut slujba robuluĭ, căcĭ ar fi fost maĭ clar? Nicăirĭ nu veĭ găsi în Sf. Scriptură vorbindu-se de chip în loc de slujbă, pentru că e mare deosebire; una este din natură, şi ceia-l-altă resultată din energie. Dar apoĭ chiar în obicĭnuinţa nóstrĕ ḑilnică vorbind, noĭ nu luăm nicĭ-odată chipul în locul energieĭ. Dealtmintrelea, după eresiile lor, el nicĭ slujba aceasta n-a făcut-o, şi nicĭ că s-a încins cu fota. Dacă însĕ faptul acesta a fost fan-

tastic, de sigur că nu are in el adevĕrul, pentru că dacă nu avea mână, cum de a spălat? Dacă nu avea şoldurĭ, cum de a încins tota? Cum de 'şi-a luat vestmintele? „Şi şi-a pus vestmintele sale“ (Ioan 13, 4) ḑice. Astfeliŭ că după dênşiĭ aicĭ nu se găsesce nicĭ măcar acţiunea săvêrşită, ci este numaĭ înşelăciune, şi nicĭ n-a spălat piciórele ucenicilor. Decĭ, dacă natura luĭ corporală nu s-a arătat în realitate, de sigur că nu era în corp. Apoĭ atuncĭ cine a spălat piciórele ucenicilor? Ce vom ḑice apoĭ luĭ Pavel al Samosatelor? Căcĭ ce spune acesta? Tot aceiaşĭ spune şi el: «nu este aceasta deşărtare, ḑice, ca fiind el de natură ominească şi om simplu, să spele piciórele celor egalĭ». Ceia ce am spus către Arianĭ, aceiaşĭ se póte spune şi acestora, căcĭ cu nimic nu se deosebesc uniĭ de alţiĭ, de cât póte în lucrurĭ secundare; dealtfeliŭ şi aceştia ca şi aceia numesc creatură pe fiul luĭ Dumneḑeŭ. Decĭ ce vom ḑice către aceştia? Dacă fiind om a spălat piciórele óminilor, apoĭ atuncĭ nu s-a deşărtat, nu s-a smerit pre sine; dacă fiind om, nu a răpit a fi deopotrivă cu Dumneḑeŭ, aceasta nu este ceva de laudă. A fi Dumneḑeŭ şi a se face om, este o mare umilinţă, negrăită şi nepovestită, eară a fi óm şi a săvêrşi cele ominescĭ, apoĭ unde este umilinţa? Unde se spune în Scriptură că chipul luĭ Dumneḑeŭ este acţiunea luĭ Dumneḑeŭ? Dacă ar fi fost om numaĭ, şi pentru faptele săvêrşite se ḑice că avea chipul luĭ Dumneḑeŭ, apoĭ de ce nu ḑicem aşa şi pentru Petru? maĭ ales că a făcut fapte şi maĭ marĭ de cît Christos. De ce să nu ḑicem şi de Pavel, că avea chipul luĭ Dumneḑeŭ? De ce óre Pavel nu s-a dat şi pe sine de exemplu, el care a făcut miĭ de slujbe, şi nu a esitat de a spune: „Nu pre noĭ ne propoveduim, ci pre Christos Iisus Domnul, eară pre noĭ slujitorĭ vóuĕ prin Iisus“ (II. Corinth. 4, 5)? Tóte cele ce spun iĭ decĭ, sunt de rîs şi bârfirĭ. Cum s-a deşărtat pre sine, spune 'mĭ; şi care este acea deşărtare? Care este umilinţa? Póte pentru că a făcut minunĭ? Dară minunĭ aŭ făcut şi Pavel şi Petru, aşa că aceasta nu e ceva excepţional al fiuluĭ. Ce este apoĭ „întru asemĕnarea óminilor făcêndu-se“? Mult a avut el comune cu noĭ, multe însĕ nu a avut, precum de exemplu: el nu s-a născut din unirea bărbatuluĭ cu femee, nu a făcut pĕcat, şi altele. Acestea pe care nicĭ unul din ómini nu le-a avut, în el existaŭ. El nu a fost numaĭ în aparenţă, ci şi în realitate Dumneḑeŭ. S-a arătat în chip de om, însĕ nu a fost în multe egal cu omul, de şi cu corpul a fost egal. Ḑice decĭ

acestea apostolul, ca să arate că nu a fost om simplu. „Intru asemĕnarea óminilor“, ḑice. Noĭ suntem compuşĭ din corp şi suflet, acela însĕ, Dumneḑeŭ, spirit şi corp. De aceia ḑice „întru asemĕnarea óminilor“. Apoĭ ca nu cumva auḑind că s-a deşărtat pre sine, să'ţĭ închipuĭ vre-o prefacere saŭ vre-o transiţie óre-care «rĕmânênd, ḑice, ceia ce era, a luat ceia-ce nu era, şi făcêndu-se corp a rĕmas Dumneḑeŭ, fiind cuvênt.» Aşa că sub acest raport el a fost deopotrivă cu omul, şi de aceia ḑice „şi cu închipuire“. Nu că dóră natura luĭ s-a schimbat, saŭ că s-a produs vre-o confusiune, ci s-a făcut cu închipuire. Ḑicênd că a luat chipul robuluĭ s-a încurajat a ḑice şi aceasta, ca astfeliŭ să astupe gurile tuturor. Dealtfeliŭ şi când ḑice „în asemĕnarea trupuluĭ pĕcatuluĭ“, nu înţelege că nu avea trup, ci, că acel trup n-a pĕcătuit, de şi acel trup era deopotrivă cu al pĕcătosuluĭ. In ce consta decĭ egalarea? In natură, şi nicĭ de cum în pĕcat. Precum acolo se ḑice întru asemĕnarea, de şi nu era egal in totul, tot aşa şi aicĭ se ḑice «asemĕnare» de şi nu era în totul egal; de ex.: că s-a născut fără sămânţă de bărbat, că a fost fără de pĕcat, şi că n-a fost om simplu. Dealtfeliŭ bine a ḑis „ca omul“, căcĭ nu a fost unul dintre ceĭ mulţĭ, ci ca unul dintre ceĭ mulţĭ. Dumneḑeŭ Cuvêntul nu s-a prefăcut in om, nicĭ că natura luĭ s-a schimbat, ci s'a arătat ca om, nu ca să ni se presinte ca o nălucă, ci ca să ni dea pildă de umilinţă. Decĭ când ḑice „ca omul“, aceasta se înţelege. Tot asemenea şi în alt loc il numeşce om, când ḑice: „Un Dumneḑeŭ, şi un mijlocitoriŭ, domnul Iisus Christos“ (I Timoth. 2, 5).

Deci, vi s'a spus cele cu privire la aceĭ ereticĭ, şi acum e necesar a spune şi de aceĭ carĭ zic că el n-a luat spirit. Dacă chipul luĭ Dumnezeŭ a fost Dumnezeŭ desăvêrşit, tot aşa şi chipul robuluĭ rob desăvêrşit. Earăşĭ către Arianĭ: „In chipul luĭ Dumnezeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ ca Dumnezeŭ.“ Aicĭ, fiind-că vorbeşce despre Dumnezeŭ, nicăirĭ nu spune s'a făcut, saŭ a luat, pe când în pasajul următoriŭ: „Ci s-a deşărtat pre sine, chip de rob luând întru asemănarea óminilor făcêndu-se“ — fiind-că vorbeşce despre omenirea luĭ, privesce că spune că el a luat şi s-a făcut. Aceasta s-a făcut, aceasta a luat, pe cînd aceia (Dumneḑeirea) exista. Decĭ să nu le confundăm, şi nicĭ să le despărţim. Un Dum-

neḑeŭ, un Christos, fiul luĭ Dumneḑeŭ. Când însĕ zic un, zic unire, și nu confundarea natureĭ aceștia, transformată în aceia, ci unită. „S-a smerit pre sine, ascultătoriŭ făcêndu-se până la moarte, eară moarte de cruce.“ «Iată deci, că s-a făcut ascultatoriŭ cu voința sa, și nu era egal cu cel căruia s'a supus», zic necredincioșiĭ. Însă o! nerecunoscătorilor și ușuraticilor cu judecata, nu aceasta îl micșurează pe el, fiind-că și noĭ ascultăm câte-odată și de prietenĭ, și totușĭ aceasta nu ne micșorează de loc. A ascultat, dupre cum ascultă fiul de tată, dar nu a căzut în vre-o slujbă de rob, ci chiar in acésta a păstrat minunea legitimitățeĭ luĭ înaintea tatăluĭ cu multă cinste. A cinstit pe tatăl, nu ca tu să'l necinsteșcĭ pre dênsul, ci încă maĭ mult să'l admirĭ, și ca să afli și de aicĭ, că era fiŭ adevĕrat, de óre-ce maĭ mult de cât toțĭ el a cinstit pre tatăl. Nimenĭ n-a cinstit atât de mult pe Dumneḑeŭ. Pe cât de mare înălțime avea, pe atât de adâncă umilință a suferit, ca contra-balanță. Dupre cum este cel maĭ mare de cât toțĭ, și nimenĭ nu este egal cu el, tot așa și cu cinstea adusă tatăluĭ pre toțĭ i-a covîrșit, nu silit și nicĭ fără voea sa, ci din buna luĭ voință, saŭ nu știŭ ce să maĭ spun. Vaĭ! mare fapt este și de a se face rob, și încă nepovestit, dar încă a suferi și mórte, apoĭ aceasta e cu mult maĭ mare. Dar apoĭ este la mijloc și un alt fapt maĭ mare de cât acesta, și maĭ miraculos. Care este acest fapt? Că nu tótă mórtea este la un feliŭ. Așa de exemplu mórtea suferită de dênsul a fost cea maĭ necinstită, cea maĭ încărcată de batjocură, cea maĭ blestemată. „Căcĭ blestemat este, ḑice, tot cel spânzurat pre lemn“ (Galat. 3, 13). De aceia și Judeiĭ s-aŭ hotărît a'l restigni pe lemn, pentru ca astfeliŭ să'l facă de batjocură. De aceia aŭ fost restignițĭ pe lângă dênsul și doĭ tâlharĭ, ca astfeliŭ el să se facă părtaș cu sórta lor și să se pliniască ceia ce s-a ḑis: „Și cu ceĭ fără de lege s'a socotit“ (Isaia 53, 12). Dar cu atât maĭ mult adevĕrul stralucesce, cu atât maĭ mult devine maĭ luminat. Când atâtea uneltirĭ se fac de dușmanĭ contra slaveĭ luĭ, atuncĭ minunea încă maĭ mult strălucesce și se arată maĭ mare. Nu considerаŭ iĭ atât de urîcios lucru de a'l ucide, însĕ de a'l ucide în așa mod, și a'l arăta astfeliŭ maĭ de disprețuit de cât toțĭ, la aceasta se gândiaŭ, și cu tóte acestea nimic n-aŭ făcut. Astfeliŭ amândoĭ tâlhariĭ eraŭ niște pângărițĭ, și maĭ în urmă unul s-a schimbat, pentru că

chiar pe cruce fiind îşĭ băteaŭ joc de el, şi nicĭ conşciinţa propriilor lor pĕcate, nicĭ faptul că eraŭ şi iĭ în aceiaşĭ osîndă şi nicĭ că pătimiaŭ deopotrivă cu el, nu puteaŭ să li stăpâniască rĕutatea lor, ceia ce dealtfeliŭ a recunoscut şi unul dintre dênşiĭ, când a grăit celuĭ-l-alt şi-ĭ-a închis gura: „Nu te temĭ tu de Dumneḑeŭ, că şi noĭ în aceiaşĭ osîndă ne aflăm?“ (Luc. 23. 40). Ceia ce dovedea marea lor reutate.

„Pentru aceia şi Dumneḑeŭ pre dênsul l-a prea înălţat, şi 'ĭ-a dăruit luĭ nume care este preste tot numele.“ Când fericitul Pavel vorbeşce despre corp, spune tóte cele umilite cu multă libertate. Până a nu spune că a luat chip de rob, ci discută despre dumneḑeire, priveşce cât de înalt vorbeşce, — ḑic înalt în ce priveşce puterea vorbelor, căcĭ în ce priveşce valórea şi demnitatea luĭ nu vorbeşce şi nicĭ că póte. „In chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, ḑice, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ.“ Dar după ce a ḑis că s-a întrupat, la urmă fără sfială grăeşce de cele umilite, fiind sigur că cu nimic nu se vătămă dumneḑeirea luĭ, şi că corpul luĭ primeşce cele umilite. „De aceia şi Dumneḑeŭ pre dênsul l-a prea înălţat, şi 'ĭ-a dăruit luĭ nume, care este preste tot numele, ca întru numele luĭ Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşcĭ, şi al celor pămênteşcĭ, şi al celor dedesupt, şi tótă limba să mărturisască că Domnul Iisus Christos întru slava luĭ Dumneḑeŭ Tatăl.“ Am fost ḑis către ereticĭ: dacă acestea sunt ḑise nu pentru cel întrupat, ci pentru Dumneḑeŭ Cuvêntul, cum l-a prea înălţat pre dênsul? Ca şi cum póte i-a dăruit ceva? Decĭ în această privinţă era imperfect, şi pentru noĭ a devenit perfect. Dacă nu ar fi rescumpărat omenirea, nu s'ar fi bucurat de această cinste. „Şi-ĭ-a dăruit, ḑice, nume.“ Iată că nicĭ nume măcar nu avea, după voĭ. Dar cum se găseşce aicĭ că prin char a luat şi în dar, ba încă şi nume maĭ pre sus de orĭ-ce nume, dacă el a primit a lua asupră'şĭ datoria omenireĭ? Care nume însĕ, vom videa. „Ca întru numele luĭ Iisus Christos tot genunchiul să se plece.“ Ereticiĭ spun că numele luĭ este slava luĭ. Dar óre aceasta este slava luĭ maĭ pre sus de orĭ-ce slavă? Slava luĭ, cu un cuvênt, este de a ne închina luĭ? Insĕ voĭ vĕ depărtaţĭ mult de magnificenţa luĭ Dumneḑeŭ, dacă vĕ închipuiţĭ că cu-

nóşceţĭ pe Dumnedeŭ tot aşa, dupre cum se cunóşce el pe sine. Şi de aicĭ prin urmare este invederat cât de departe sunteţi de ideia de Dumnedeŭ. Aceasta este slavă? spune'mĭ. Decĭ, după părerea vóstrĕ, maĭ 'nainte de a se face omul, maĭ 'nainte de a se face îngeriĭ, maĭ 'nainte de a se face archangheliĭ, el nu era în slavă. Dar dacă aceasta este slava luĭ maĭ pre sus de orĭ-ce slavă; dacă acesta este numele luĭ maĭ presus de orĭ-ce nume, apoĭ de şi era în slavă, însĕ într'o slavă maĭ mică de cât aceasta. Decĭ, pentru aceasta a făcut el tóte fápturile, cu scopul adecă de a fi slàvit? Decĭ nu a creat lumea din bunătate, ci pentru că avea nevoe de slava nóstrĕ? Videţĭ voĭ acum prostia? Videţĭ neevsevia la care ajungeţĭ? Dacă însĕ tóte acestea sunt dise cu privire la cel întrupat, apoĭ atuncĭ a avut reson, căcĭ Dumnedeŭ-Cuvêntul îngădue de a se spune de acestea cu privire la corp, pentru că nu se atinge de natura luì dumnedeească, ci totul e cu privire la iconomia luĭ faţă de om. Dar óre-ce însemnă „al celor cereşcĭ, al celor pămênteşcĭ şi al celor de desupt“? Adecă întreaga lume, şi îngerĭ, şi óminĭ şi demonĭ, saŭ că semnifică şi drepţiĭ, şi ceĭ viĭ şi ceĭ păcătoşĭ. „Şi tótă limba să mărturisască, că Domnul Iisus Christos întru slava luĭ Dumnedeŭ Tatăl“, adecă ca toţĭ să dică aşa, căcĭ aceasta este slava Tatăluĭ. Aĭ vĕdut decĭ, cum peste tot locul când fiul se slăveşce, se slăveşce împreună şi tatăl? Tot astfeliŭ şi când este necinstit fiul, se necinsteşce şi tatăl. Dacă aceasta se întâmplă chiar şi printre noĭ, unde deosebirea dintre tată şi fiŭ este mare, cu atât maĭ mult când e vorba de Dumnedeŭ, unde nu e nicĭ-o deosebire şi asupra luĭ se resfrînge şi cinstea, ca şi necinstea. Dacă lumea se supune fiuluĭ, aceasta este slavă tatăluĭ. Aşa dar şi când dicem că el este perfect, nelipsit de nimic, că nu este inferior tatăluĭ, aceasta este slava luĭ Dumnedeŭ, că a născut ast-feliŭ de fiŭ. Aceasta este şi cea maĭ mare probă de puterea, şi de bunătatea şi de înţelepciunea luĭ, şi că cu nimic nu este maĭ inferior tatăluĭ, nicĭ cu înţelepciunea, şi nicĭ cu bunătatea. Când eŭ spun că este înţelept ca şi tatăl, şi cu nimic maĭ inferior, aceasta e dovada mareĭ înţelepciunĭ a tatăluĭ; când dic că este puternic ca şi tatăl, aceasta e dovada putereĭ luĭ; când dic că este bun ca şi tatăl, aceasta e proba bunătăţeĭ luĭ celeĭ marĭ, că a născut un astfeliŭ de fiŭ, cu nimic maĭ pre jos de el, saŭ lipsit de ceva. Când dic că cu nimic nu e maĭ inferior după natură, ci egal, şi nicĭ de o altă natură, şi în aceasta eŭ admir pe Dumnedeŭ Tatăl, şi bunătatea luĭ, şi puterea şi înţelepciunea

luĭ, că ni-a arătat nóuĕ pe altul dintr'ênsul în acest mod, afară de tatăl. Aşa că orĭ-câte aşĭ spune despre fiul, marĭ şi miraculóse, tóte acestea se raportează la tatăl. Căcĭ dacă acest fapt mic şi nebăgat în samă—pentru că cu adevĕrat este mic faţă cu slava luĭ Dumneḑeŭ de a-l cinsti şi a i se închina lumea întreagă — dacă, ḑic, şi acest fapt mic se săvêrşaşce spre slava luĭ Dumneḑeŭ, apoĭ cu cât maĭ mult cele-l-alte multe?

[1]) Să credem decĭ în slava luĭ şi să vieţuim în slava luĭ, fiind-că numaĭ una din aceste douĕ cu nimic nu ne folosesce. Când noĭ îl slăvim bine, însĕ nu vieţuim bine, atuncĭ maĭ mult îl necinstim, pentru că recunoscêndu-l pe el de stăpân şi dascal, îl despreţuim şi nu ne temem de judecata acea dreaptă şi înfricoşată. Dacă Eliniĭ vieţuiesc în mod necurat, nimic nu este miraculos, şi nicĭ că este atât de vrednic de hulă, insĕ a videa Creştinĭ vieţuind în necurăţenie, de şi s-aŭ făcut părtaşĭ atâtor taĭne, şi s-aŭ bucurat de atâta slavă, apoĭ aceasta este tot ce póte fi maĭ urîcios şi de nesuferit. Căcĭ spune'mĭ: a ascultat şi a fost supus cu supunerea cea maĭ de pe urmă, pentru care a primit cinstea cea de sus; s-a făcut rob, şi de aceia este stăpânul tuturor, al îngerilor şi al tuturor celor-l-alte. Aşa că nicĭ noĭ să nu credem că ne-am pogorît din demnitatea nóstrĕ, dacă ne umilim pe noĭ înşi-ne. Atuncĭ maĭ cu samă este a se înălţa, atuncĭ maĭ cu seamă trebuie a fi de admirat, şi cu drept cuvênt. Căcĭ dacă cel înalt este umilit, şi cel umilit se înalţă, póte că ar fi deajuns numaĭ hotărîrea luĭ Christos; însĕ ca să pricepem să examinăm lucrul maĭ deaprópe. Ce înseamnă óre a se umili? Nu óre a fi criticat, nu a fi învinovăţit, nu a fi defăimat? Şi ce înseamnă a se înălţa? De sigur că a fi cinstit, a fi lăudat, a fi slăvit. Bine, acum să videm de unde vine aceasta. Inger fiind Satana s-a înălţat pre sine; şi ce? Nu a fost óre umilit maĭ mult de cât órĭ-ce? Nu are óre locuinţă pămêntul? Óre nu este defăimat de toţĭ? Om fiind Pavel, s-a umilit pre sine. Şi ce? Nu óre este admirat? Nu este lăudat? Nu este prietenul luĭ Christos? Óre nu a înfruntat el pe diabolul de multe orĭ ca pe un rob al sĕŭ? Óre nu a făcut el lucrurĭ maĭ marĭ de cât Christos? Óre nu purta pe diabolul încóce şi încolo, despre cum pórtă gâdele pe cel condamnat? Óre nu'şĭ bătea joc de el? Ore nu avea sub picióreIe luĭ capul diaboluluĭ sfărîmat? Nu óre tot el

[1]) *Partea morală.* Să credem în slava luĭ Dumneḑeŭ şi să vieţuim în slava luĭ. Despre umilinţă, şi că fară de virtute suntem maĭ reĭ de cât animalele cele necuvêntătóre. *(Veron.)*

doria aceasta și tuturor discipulilor seĭ? Și ce spun eŭ de aceasta? S-a înălțat pre sine Abesalom, s-a umilit pre sine David; eĭ bine, care a devenit înalt? Care a devenit slăvit? Ce póte fi maĭ umilit de cât cuvintele acestea, pe care David le-a ḑis pentru Semee: „Lăsați-l pre el să blesteme, că Domnul ĭ-a ḑis luĭ“ (II Imp. 16, 11)? Dar apoĭ dacă credețĭ, să cercetăm lucrurile maĭ departe. Vameșul s-a umilit pre sine, de și dealtfeliŭ faptul nu era umilință, ci maĭ mult recunoșcință, eară Fariseul s-a înălțat pre sine. Dară să examinăm înseșĭ lucrurile. Fie de exemplu doĭ óminĭ, ambiĭ deopotrivă de bogațĭ, bucurându-se de multă cinste, și ambiĭ cugetând lucrurĭ marĭ în privința înțelepciuneĭ, a stăpânireĭ și a altor calitățĭ lumeștĭ; apoĭ unul din iĭ ceară onorurĭ de la toțĭ, însĕ să nu primiască de la nimenĭ, și neprimind înfurieze-se, saŭ să ceară maĭ mult de cât trebuie și în fine înalță-se pe sine; pe când cel-l-alt disprețuiască faptul acesta, și dându-i-se onorurĭ el să le respingă. Eĭ bine, care din amĕndoĭ va fi maĭ vrednic de cinste? Cel care caută onorurile și nu le capătă, saŭ cel care primindu-le le disprețueșce? Negreșit că acesta. Nu e posibil în alt mod de a te bucura de slavă, de cât numaĭ fugind de dênsa. Pe cât timp noĭ o alungăm, ea fuge de noĭ, și când noĭ fugim de ea, apoĭ atuncĭ ea ne alungă pe noĭ. De voeșcĭ a fi slăvit, nu dori slava, dacă voeșcĭ a fi înalt, nu te înălța. Dealtfeliŭ chiar așa e firea lucruluĭ; pe cel ce nu umblă după slavă, toțĭ îl respectă, pe când pe cel ce o caută toțĭ îl disprețuesc. A fost făcut pare-că genul ominesc ambițios și antipatic. Decĭ să disprețuim slava, căcĭ numaĭ așa vom putea să devenim umilițĭ, saŭ maĭ bine ḑicênd înălțațĭ. Nu te înălța pe sine-țĭ, ca să fiĭ astfeliŭ înălțat de altul. Cel ce se înalță pe sine, de altul nu este înălțat; cel ce se umileșce pe sine, de altul nu este umilit. Mare rĕŭ este prostia ominiască! E maĭ de preferat de a fi nebun, de cât prost; căcĭ atuncĭ cel puțin este numaĭ o smintire a facultăților mintale, pe când a fi prost e cu mult maĭ reŭ, căcĭ atuncĭ nebunia este unită cu prostia. Cel nebun e un rĕŭ pentru sine însușĭ, pe când cel prost este vătămatoriŭ și altora. Decĭ mândria se nașce din această patimă. Nu e posibil a fi cineva mândru, și să nu fie și smintit în acelașĭ timp; decĭ cel plin de prostia aceasta, este în acelașĭ timp și smintit. Ascultă pe înțeleptul, carele spune: „Vĕḑut-am om, căruia i s-a părut întru sine a fi înțelept, însĕ maĭ multă nădejde a avut cel nebun, de cât acesta“ (Prov. 26, 12). Aĭ vĕḑut că nu

în zadar diceam, că mândria este un rĕŭ maĭ mare de cât nebunia? „Maĭ multă nădejde a avut, dice, cel nebun de cât acesta.“ De aceia şi Pavel dicea: „Nu fiţĭ înţelepţĭ întru voĭ înşi-vĕ“ (Rom. 12, 16). Fiind vorba de corpurĭ, spune'mĭ care corpurĭ dicem că sunt sănătóse? Acele care sunt umflate peste mĕsură, şi aŭ înăuntru mult aer şi sunt pline de apă, saŭ acele care sunt potrivite, şi care aŭ suprafaţa lor umilită? De sigur că acestea. Decĭ şi când e vorba de suflet, acel ce se umflă (îngâmfă) este stăpânit de o bólă maĭ rea de cât idropica, pe când cel moderat este scutit de orĭ-ce patimă. Dar apoĭ câte bunurĭ nu ni nasce nóuĕ umilinţa? Ce voescĭ? Nu óre de aicĭ se nasce sinceritatea, liniştea sufletească, filantropia, înfrânarea şi băgarea de seamă? Tóte aceste bunurĭ sunt izvorîte din umilinţă, pe când din mândrie tóte cele contrare. De necesitate ca un astfeliŭ de om va fi şi batjocoritoriŭ, şi bătăuş, şi furios, şi amarnic, şi fără zîmbet pe buze, şi maĭ mult o feară selbatecă, de cât om. Eştĭ puternic şi cugeţĭ lucrurĭ marĭ? Apoĭ tocmaĭ pentru aceasta eştĭ datoriŭ de a te umili. Pentru ce cugeţĭ lucrurĭ marĭ, când în realitate e vorba de un lucru cu totul de nimic? Pentru că şi leul este maĭ curajos de cât tine, şi porcul sălbatec e maĭ puternic de cât tine, şi tu faţă de aceştia nu eştĭ nicĭ cât un ţînţar. Dar apoĭ şi tâlhariĭ, şi hoţiĭ, şi servitoriĭ teĭ, şi póte chiar şi ceĭ maĭ proştĭ, sunt maĭ puternicĭ de cât tine. Decĭ aceasta e demn de laudă? Şi nu te sfieştĭ, când cugeţĭ pentru aceasta lucrurĭ marĭ? Dar póte eştĭ frumos şi cu chipul înfăţişătoriŭ? Apoĭ aceasta este lauda şi îngâmfarea coţofeneĭ. Nu eştĭ tu maĭ frumos de cât păunul, nicĭ de cât flórea şi nicĭ de cât sburătórele. În aripele găineĭ este biruinţa; cu penele eĭ şi cu frumuseţea eĭ te covîrşaşce mult. Dar şi lebăda este fórte frumósă, şi altele multe dintre paserĭ, cătră care dacă te veĭ compara, te veĭ privi pe tine ca o nimică. De multe-orĭ şi copiiĭ sburdalnicĭ, şi fete fecióre, şi femeĭ desfrânate, şi bărbaţĭ uşureĭ, de multe-orĭ, dic, aŭ avut aceasta ca laudă. Dară póte eştĭ bogat? De unde? Ce aĭ câştigat? Aur, argint, saŭ petre preţióse? Dar aceasta este lauda şi a tâlharilor, şi a criminaliştilor, şi a celor ce lucrează în mine metalice. Durerea celor condamnaţĭ decĭ, este lauda ta? Dară póte că te împodobescĭ şi înfrumuseţezĭ? Se vĕd de multe-orĭ şi caiĭ împodobiţĭ, eară la Perşĭ vede cineva împodobite şi cămilele, şi pe scenele teatruluĭ vedĭ pe toţĭ actoriĭ împodobiţĭ. Şi nu te ruşinezĭ dacă tu cugeţĭ lucrurĭ marĭ în astfeliŭ de nimicurĭ,

la care sunt părtaşĭ şi dobitócele cele necuvêntătóre, şi sclaviĭ, şi criminaliştiĭ, şi idioţiĭ, şi tâlhariĭ şi hoţiĭ? Dar póte clădeştĭ case strălucite? Şi ce este cu aceasta? Mulţĭ croncanĭ vieţuesc în maĭ frumóse case de cât ale tale, şi aŭ locuinţe cu mult maĭ importante. Saŭ póte n-aĭ vědut pe ceĭ înebunițĭ după banĭ, cum aŭ clădit case până şi în locurile pustiĭ şi în câmpiĭ, care aŭ devenit locuinţe corbilor şi ciórelor? Saŭ póte cugeţĭ lucrurĭ marĭ din causa vociĭ tale? Dară nicĭ-odată nu veĭ putea cânta maĭ dulce de cât privighitórea saŭ lebăda. Saŭ că póte te mândreşcĭ pentru variaţiunea arteĭ tale? Dar ce póte fi maĭ înţelept în această privinţă de cât albina? Care mecanic, care pictor, care geometru în fine ar putea să imiteze lucrul el? Póte că te mândreşcĭ din causa fineţeĭ haineĭ tale? Dar'aicĭ te biruesc păianjeniĭ. Dar póte că te mândreşcĭ din causa iuţimeĭ piciórelor tale? Earăşĭ protia o aŭ şi aicĭ epuriĭ şi caprele sălbatece, şi câte alte feare sălbatece, care nu sunt cu mult maĭ pre jos de cele dintêĭ. Dar póte că călătoreşcĭ mult? De sigur însĕ că nu maĭ mult de cât paserile; şi apoĭ aceste nicĭ că aŭ nevoe de merinde, nicĭ de caĭ şi trăsură, ci la tóte li e suficient aripele lor. Acestea sunt şi nava, acestea şi caiĭ, acestea şi trăsura, acestea şi vêntul, şi în fine orĭ-ce ar dice cineva. Dar póte că aĭ viderea ascuţită şi fină? De sigur însĕ că nu o aĭ ca a căpriórei sălbatece saŭ ca a vulturuluĭ. Aĭ póte audul fin? Şi cu tóte acestea te întrece măgariul. Aĭ mirosul fin? Dar cânele nu te lasă să'l întrecĭ. Póte că eştĭ strângătoriŭ? Eştĭ însĕ în urma furniceĭ. Eştĭ îmbrăcat cu haine aurite? Însĕ nu aşa, ca furnicele indice. In ce priveşce sănătatea şi constituţia, ca şi puterea corporală, apoĭ animalele necuvêntătóre sunt superióre nóuĕ, ele nu se tem nicĭ de fómete — „Priviţĭ, dice, la paserile ceruluĭ că nicĭ nu samană, nicĭ nu seceră, şi nicĭ nu adună în magasiĭ" (Math. 6, 26).

Decĭ, iată că Dumnedeŭ a creat animalele necuvêntătóre cu mult maĭ superióre nóuĕ în multe. Aĭ vědut ce póte păţi cine-va, dacă nu se gândeşce serios? Aĭ vědut ce rĕŭ este când nu se examineazâ lucrurile? Şi aĭ vědut apoĭ la ce consecinţĭ ne duce examinarea deapróре a faptelor? Acel care se crede maĭ mult de cât toţĭ ominiĭ, s-a găsit că este maĭ pre jos şi de animalele necuvêntătóre. Dar, iubiţilor, să cruţăm pe astfeliŭ de óminĭ, şi să nu-ĭ imităm, şi nicĭ pentru că aŭ cugetat maĭ pre sus de natura nóstrĕ să-ĭ lăsăm în rândul animalelor necuvêntătóre, ci să-ĭ ridicăm de acolo, nu pentru dênşiĭ personal, căcĭ póte sunt demnĭ

de a pătimi rele, ci ca să se arate filantropia luĭ Dumnedeŭ și cinstea luĭ cătră noĭ. Sunt împrejurărĭ, în care animalele nu pot avea cu noĭ nimic de comun. Și care sunt acestea? Evsevia, și viața virtuósă. Printrele dênsele nu veĭ găsi curvarĭ, nicĭ desfrânațĭ, nicĭ criminaliștĭ, eară noĭ ne-am depărtat de ele. Dar ce înseamnă aceasta? Pe Dumnedeŭ îl șcim, pronia luĭ asupra nóstrĕ o cunóșcem, eară asupra nemurireĭ sufletuluĭ nostru noĭ filosofăm. Aicĭ necuvêntătórele remân în urmă, și nu te vor contraria. Cugetăm; și aicĭ necuvêntătórele nu aŭ nimic de comun. In multe altele însĕ fiind inferiorĭ lor, noĭ totușĭ le stăpânim. In aceasta se găseșce un princip mare, că noĭ fiind în multe inferiorĭ lor, totușĭ le stăpânim, și principiul este, ca să afli că nu tu eștĭ causa tuturor acestora, ci Dumnedeŭ cel ce te-a plăsmuit și 'țĭ-a dat judecata. Intindem curse și lațurĭ, le prindem în ele și le supunem. Printre noĭ óminiĭ ar trebui să împărtășască sobrietatea, blândeța, bunătatea și dispretuirea banilor. Dar fiind-că tu, unul dintre ceĭ ușuraticĭ, nu aĭ nimic din tóte acestea, cu drept cuvênt cugețĭ lucrurĭ maĭ marĭ ca toțĭ ominiĭ, de și dealtfeliŭ te constituĭ singur cel maĭ pre jos dintre necuvêntătóre. — Dealtfeliŭ la acest resultat duce prostia și impertinența; saŭ că te înalță maĭ mult de cât trebuie, saŭ că te umileșce tot pe atâta, și nicĭ într'un cas nu păstrează simetria. Suntem egalĭ cu Ingeriĭ în aceasta, împărăția ceriurilor ni-a fost făgăduită, petrecerea împreună cu Christos ni-a fost făgăduită. Omul póte sa fie biciuit, și totușĭ nu cade; omul dispretueșce mórtea, nu tremură de ea, nu se înfricoșază, nu pofteșce maĭ mult de cât are. Așa ca aceĭ carĭ nu sunt astfeliŭ, apoĭ sunt maĭ reĭ de cât necuvêntatórele. Când prisoseșcĭ póte în cele corporale, eară în cele spirituale nu, când nu aĭ calitățĭ sufleteșcĭ, apoĭ cum nu eștĭ maĭ rĕŭ de cât animalele necuvêntătóre? Adă acum la mijloc vr'unul, care în rĕutate a întrecut pe necuvêntătóre, unul dintre aceĭ carĭ trăiesc în dezmerdărĭ și prin răpirĭ. Eĭ bine, iată că calul este maĭ voinic de cât el, porcul selbatec maĭ puternic, epurile maĭ iute la fugă, păunul maĭ frumos, lebăda cu voce maĭ frumósă, elefantul cu mult maĭ mare, vulturul cu vederea maĭ fină, și tóte paserile maĭ bogate de cât el. De unde vine că tu eștĭ demn de a stăpâni animalele necuvêntătóre? Póte că de la rațiune? Dar nu este așa, pentru că acel care nu face us de ea după cum trebuie, este cu mult maĭ reŭ de cât acelea. Pentru că avênd rațiune și totușĭ eștĭ maĭ pejos de ele, apoĭ ar fi fost cu mult maĭ bine dacă de la început nu eraĭ ființă rațională. Căcĭ

nu este tot una: a lua cineva stăpânirea şi a o trăda, şi cu a nu lua din timp. Şi cel ce împărăţeşce, dacă póte este maĭ rĕŭ de cât unul din garda sa, apoĭ maĭ bine era să nu'şĭ maĭ fi pus pe corpul sĕŭ purpura împărătească. Tot aşa şi în casul de faţă. De aceia sciind noĭ că fără virtute suntem maĭ reĭ de cât animalele necuvêntătóre, să ne exercităm cu ea, ca să devenim ómenĭ, şi chiar îngerĭ, ca astfeliŭ să ne bucurăm de bunătăţile făgăduite, cărora fie a ne învrednici, prin charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Decĭ iubiţiĭ meĭ, precum tot-deauna aţĭ ascultat, nu numaĭ precum când eram de faţă, ci cu mult maĭ vîrtos când sunt departe, cu frică şi cu cutremur mântuirea vóstrĕ o lucraţĭ, că Dumnedeŭ este care lucrează întru voĭ, şi ca să voiţi şi ca să lucraţĭ pentru buna voinţă. Tóte le faceţĭ, fără de cârtirĭ şi fără de îndoirĭ, ca să fiţĭ fără de prichană şi întregĭ, fiĭ luĭ Dumnedeŭ părtaşi, în mijlocul neamuluĭ celuĭ îndărătnic şi resvrătit, între care să străluciţĭ ca nişte luminătorĭ în lume, cuvêntul vieţeĭ cuprindênd, spre laudă mie în diua luĭ Christos“ (Cap. 2, 12—16).

Sfătuirile tot-deauna trebuie a se face la un loc cu laudele, căcĭ atuncĭ ele devin bine primite, de óre-ce îndemnăm pe ceĭ sfătuiţĭ în propriul lor interes, ceia ce şi Pavel a facut aicĭ. Şi priveşce încă cu câtă înţelepciune. „Decĭ iubiţiĭ meĭ“ dice. Nu li-a spus simplu că aţĭ ascultat, ci maĭ 'ntêiŭ 'i laudă, căcĭ dice „precum tot-deauna aţĭ ascultat“, adecă «imitaţĭ, vĕ rog, nu pe alţiĭ, ci pre voĭ înşi-vĕ». „Nu numaĭ precum când eram de faţă, ci cu mult maĭ vîrtos când sunt departe.“ «Şi

de ce óre cu mult maĭ virtos în lipsa mea? Fiind-că póte atuncĭ credeaţĭ că e bine de a face totul pentru respectul şi sfiala ce o aveaţi către mine, acum însě nu. Decĭ dacă, acum se probează că voĭ continuaţĭ, şi încă cu îndoită putere în faptele cele bune, de aicĭ se invedereazǎ că şi atuncĭ nu pentru mine vě supuneaţĭ, ci pentru Dumneḑeŭ. Nu faceţĭ aceasta, ca să ascultaţi de mine, ci ca cu frică şi cutremur să lucraţĭ mântuirea vóstrě. Nu e cu putinţă ca fără frică să facă cineva, saŭ să arate ceva măreţ şi nobil.» Şi nu a ḑis numaĭ frică, ci „şi cu cutremur" ceia ce este intensitatea friceĭ. O astfeliŭ de frică avea Pavel, pentru care şi ḑicea: „Mě tem ca nu cumva altora propoveduind, însu-mĭ să mě fac netrebnic" (I Corinth. 9, 27). Dacă în cele pământeşcĭ nu e cu putinţă de a reuşi fără frică, apoĭ cu cât maĭ virtos în cele duchovniceşcĭ? Pentru că spune'mĭ: cine a învăţat carte fără de frică? Cine a ajuns meseriaş experient fără de frică? Decĭ, dacă acolo unde nu pîndeşce diabolul, ci numaĭ lenea, şi e trebuinţă de frică, ca astfeliŭ să alungăm lenea naturală, dar încă unde e nevoe de atâta luptă, unde sunt atâtea pedice, cum să fie cu putinţă de a ne mântui fără de frică? Dară cum şi în ce feliŭ să fie aceasta frică? Dacă vom avea în minte, că Dumneḑeŭ este de faţă, că tóte le aude, tóte le vede, nu numaĭ cele săvêrşite saŭ vorbite, ci şi tóte cele din inimă şi din fundul cugetuluĭ nostru. „Că el este judecător cugetelor şi gândurilor inimeĭ" (Ebr. 4, 11). Dacă noĭ stăm astfeliŭ, nimic rěŭ nu vom face, nimic rěŭ nu vom vorbi, şi nicĭ chiar nu vom cugeta. Spune'mĭ, te rog; dacă aĭ fi vecĭnic lângă Rege, óre nu aĭ sta cu frică? Şi tu cum de şeḑĭ lungit în faţa luĭ Dumneḑeŭ, şi rîḑ, şi nu te sfieşcĭ, nicĭ nu tremurĭ? Nu dispreţui răbdarea luĭ, căcĭ el îndelung rabdă ca să te aducă la pocăinţă. Când mănâncĭ, închipui-ţĭ pe Dumneḑeŭ în faţa ta, pentru că chiar şi este de faţă; când voeşcĭ a te culca, când te înfuriezĭ, când te desfătezĭ, când răpeşcĭ lucrul altuia, când în fine facĭ orĭ-ce din acestea, închipui-ţĭ pe Dumneḑeŭ de faţă, şi atuncĭ nicĭ odată nu te veĭ face de rîs, nicĭ-odată nu te veĭ aprinde de mânie. Dacă aĭ vecĭnic aceasta în cugetul těŭ, vecĭnic veĭ fi cu frică şi gróză de pěcat, ca unul ce te găseşcĭ alăturĭ de împăratul a tóte. Architectul, fie el cât de experient, şi chiar cel maĭ bun dintre architecţĭ, totuşĭ stă cu frică, ca nu cumva să cadă de pe clădirea ce o face. Şi tu aĭ creḑut, aĭ făcut multe bunătăţĭ, te aĭ ridicat la înălţime; păzeşce-te decĭ ca să staĭ în siguranţă; aĭ

ochiul deschis şi fiĭ cu frică să nu cadĭ, căcĭ multe sunt duchurile cele viclene, care voesc să te arunce jos. „Slujiţĭ, ḑice, Domnului cu frică şi vĕ bucuraţĭ luĭ cu cutremur“ (Ps. 2, 11). Dară cum óre este cu putinţă a fi cineva vesel, în acelaşĭ timp şi cuprins de frică? Cum e cu putinţă de a se găsi veselie unită cu cutremur? Acesta este singura bucurie: când facem binele asa fel, ca şi cum ne am afla făcênd ceva cu cutremur, numaĭ atuncĭ ne bucurăm. „Cu frică şi cu cutremur mântuirea vóstrĕ o lucraţĭ.“ (Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε). Vedeţi că el n-a ḑis simplu ἐργάζεσθε = lucraţĭ, ci „κατεργάζεσθε“ adecă lucraţĭ cu multă băgare de seamă, cu multă sirguinţă. Şi fiind-că a spus „cu frică şi cu cutremur“ priveşce cum linişteşce frica lor, căcĭ iată ce ḑice: „că Dumneḑeŭ este care lucrează întru voĭ“, ca şi cum pare că ar ḑice: «nu te teme, căcĭ am ḑis „cu frică şi cu gróză“, căcĭ nu am spus aceasta ca să vĕ împedic, ca să vĕ închipuiţĭ că virtutea ar fi greŭ de îndeplinit, ci ca să fiţĭ cu băgare de seamă, ca să nu fiţĭ distraţĭ. Când aceasta este, Dumneḑeŭ totul lucrează, tu numaĭ să fiĭ cu curaj.» „Că Dumneḑeŭ este care lucrează întru noĭ.“ Decĭ dacă el lucrează, trebuie ca şi voĭ să conlucraţĭ cu el, avênd pentru aceasta bună voinţă concentrată vecînic la fapta bună, strînsă şi pironită numaĭ la aceasta. „Că Dumneḑeŭ este care lucrează întru voĭ, şi ca să voiţĭ, şi ca să lucraţĭ pentru buna voinţă.“ «Dar dacă el lucrează în noĭ ca să voim, saŭ maĭ bine ḑis până şi a voi, apoĭ cum de ne maĭ îndeamnă la aceasta? Dacă chiar şi a voi el o face, de geaba ni maĭ spuĭ că aţĭ ascultat, căcĭ nu ascultăm, ci suntem mişcaţĭ automatic; degeaba spuĭ că să fim cu frică şi cu cutremur, dacă totul este a luĭ Dumneḑeŭ.» Aceasta s-ar putea obiecta în casul de faţă. Însĕ tu priveşce ce respunde apostolul: «Nu pentru aceasta am spus „că el este care lucrează întru voĭ, şi ca să voiţĭ, şi ca să lucraţĭ“, ci am voit ca să împrăştiŭ frica vóstrĕ. Dacă voeşcĭ, numaĭ atuncĭ Dumneḑeŭ va lucra. Nu te teme, şi nicĭ să te leneveşcĭ, căcĭ el ni dă şi bună-voinţă pentru lucru, şi energie în acelaş timp.» In fine, când noĭ voim, atuncĭ şi el va spori voinţa nóstrĕ, precum de ex.: voesc a face un bine óre-care; el mi-a insuflat a face acest bine, şi tot el

este care lucrează de a voi." Saŭ că póte dice aceste cuvinte din multă evlavie, dupre cum face şi atuncĭ când numeşce faptele nóstre cele bune darurĭ. Decĭ, dupre cum atuncĭ când el le numeşce darurĭ, nu ne lipseşce de liberul arbitru, ci îl lasă în noĭ, tot aşa şi când dice că Dumnedeŭ este care lucrează în noĭ, nu ne lipseşce de liberul arbitru, ci arată că de la reuşita unuĭ lucru, căpătăm înclinarea de a voi maĭ mult acel lucru. Pentru că dupre cum a face ceva devine din înclinarea de a face, tot aşa şi a nu face, devine din înclinarea de a nu face. Aĭ dat eleimosină? Maĭ mult încă aĭ aţîţat pofta de a da eleimosină. Nu aĭ dat? Maĭ mult încă te veĭ întări în deprinderea de a nu da. Aĭ fost sobru într'o di? Aĭ pare-că un îndemn de a fi aşa şi a doua di. Te-aĭ trândăvit? Cu aceasta aĭ sporit trândăvia. „Când vine necredinciosul întru adâncul rĕutăţilor nu bagă samă" (Prov. 18, 3). Decĭ precum când ajunge în adâncul reutăţilor nu bagă samă şi dispreţueşce totul, aşa şi când ajunge în adâncul bunătăţilor el se sileşce şi se încearcă încă de a progresa în bine. Dupre cum acela împetrindu-se devine încă maĭ trândav, aşa şi acesta pricepênd mulţimea bunătăţilor devine maĭ serios, de teamă ca un cumva să piardă totul. „Pentru buna voinţă" dice, adecă pentru dragostea, pentru mulţămirea luĭ, ca astfeliŭ să se facă ceia ce el doreşce, ca să se facă după voinţa luĭ. Aicĭ arată că el lucrează mult, şi prin urmare ne face de a prinde curaj. El voeşce ca noĭ să vieţuim după dorinţa sa; dar dacă voeşce, negreşit că şi lucrează în acest scop, şi va lucra în orĭ-ce mod; cu alte cuvinte voeşce ca noĭ să vieţuim corect. Acum aĭ vĕdut, că nu mi se răpeşce liberul arbitru?

„Tóte le faceţĭ fără de cârtirĭ şi fără de îndoirĭ", dice. Fiind-că diabolul nu póte a vĕ împedeca de a face bine, voeşce în alt mod a 'şĭ deşărta ura luĭ asupra vóstrĕ. Dacă nu iubirea de slavă deşartă, dacă nu lipsa de minte, dacă nu póte nimic din acestea, apoĭ cel puţin a băgat în sufletul celor slabĭ cârtirea, saŭ de nu nicĭ aceasta, apoĭ măcar disputa. Şi acum priveşce cum tóte acestea le curăţă Pavel. A spus despre umilinţă ceia ce a spus, combătênd uşurinţa, saŭ lipsa de seriositate; a spus despre slava deşartă, căcĭ la aceasta se referă când dice: „nu numaĭ precum când eram de faţă", eară aicĭ spune despre cârtire şi analisarea amănunţită a faptelor. Dară de ce óre în epistola

către Corintheni combătênd această patimă, aduce de exemplu pe Israilteni, pe când aici nimică din acestea n-a spus, ci numai că îi atinge? Pentru că acolo faptul deja îndeplinit era de acest-feliŭ, și de aceia a avut nevoe de a deschide rana și a li da o dojană mai mare, — pe când aici sfătuiesce ca să nu se întâmple nimic. Pe cei ce nu greșise cu nimic, era de prisos de a-i atinge mai tare, fiind-că povățuindu-i la umilință, el n-a pus la mijloc exemplul cel din evanghelie, unde cei mândri aŭ fost pedepsiți, ci sfatul ce li dă aici e basat pe însăși iubirea lui Dumnedeŭ către om, pentru care vorbesce cu dênșii ca către ființi libere, ca către fii adevêrați, și nu ca către sclavi. La faptele cele bune, cel recunoscătoriŭ și nobil este îndemnat cu exemple din faptele deja săvêrșite, pe când cel nerecunoscătoriŭ nu cu astfeliŭ de exemple este înfricoșat, ci cu exemple trase din faptele cele vrednice de pedeapsă; unul cu fapte de cinste, cel-l-alt cu fapte demne de pedepsit. De aceia scriind Ebreilor dicea, punênd pe Isav la mijloc: „Care pentru o mâncare, 'și-a vîndut dreptul celui ântêi născut“, și earăși: „De se va îndoi, nu va bine-voi sufletul meŭ întru dênsul“ (Ebr. 12, 16. 10, 38). Și între Corintheni eraŭ mulți cari curviaŭ, pentru aceia și dicea: „Nu cumva earăși dacă voiŭ veni, să mê smeriască Dumnedeul meŭ, și să plâng pe mulți cari aŭ greșit mai 'nainte, și nu s-aŭ pocăit de necurățenia, și curvia și spurcăciunea care aŭ făcut“ (II Corinth. 12, 21).

„Ca să fiți, dice, fără de prichană și întregi“, adecă fără ponos și nevinovați, căci cârtirea nu puțină pată pune pe un astfeliŭ de suflet. Dar óre ce înseamnă: „fără îndoire“? Adecă fără întrebări de feliul acesta: «óre aceasta este bine? óre nu este bine? Să nu vê îndoiți, dice, să nu censurați faptele în zadar, chiar durerea de ar fi, chiar obosală, saŭ ori-ce de acest feliŭ». Nu a dis «să nu fiți pedepsiți», căci pedeapsa stă în fapta cea rea, eară aceasta o a arătat în epistola către Corintheni, — dară aici nimic nu a spus de acestea, ci „ca să fiți fără de prichană și întregi, fii lui Dumnedeŭ curați, în mijlocul neamului celui îndărătnic și răsvrătit, întru care să străluciți ca nișce luminători în lume, cuvêntul vieței cuprindênd spre laudă mie în diua lui Christos“.

[1]) Aĭ vĕḑut cum iĭ învaţă de a nu cârti? Astfeliŭ deci, a cârti este fapta celor nerecunoscĕtorĭ şi fără simţire. Care fiŭ, spune 'mĭ, ostenindu-se în trebile tatăluĭ sĕŭ, cârteşce în timp ce se osteneşce şi cu ale sale proprii? Inţelegĭ, fórte bine, că pentru tine însu-ţĭ te obosescĭ, pentru tine însu'ţĭ adunĭ. Particularitatea de a cârti este a acelora cariĭ se obosesc pentru alţiĭ, şi pentru alţiĭ muncesc; dară tu carĭ adunĭ pentru sine'ţĭ, de ce cârteşcĭ? Că averea ta nu sporeşce? Cel ce lucrează de buna voea sa, şi nu silit, de ce cârteşce? Maĭ bine este de a nu maĭ lucra nimic, de cât a lucra cu cârtire, de óre-ce se perde şi ceia ce a fost făcut deja. Dar nu veḑĭ, că şi în casele nóstre particulare acelaşĭ lucru îl facem tot-deauna, aceiaşĭ ḑicem vecinic: «maĭ bine nu maĭ făceaĭ aceasta, de cât să cârteşcĭ»? Şi de multe orĭ preferăm a ne lipsi de serviciŭ, de cât a suferi cârtirĭ. Uricios lucru este cârtirea, căcĭ ea este vecină cu blasfimia. Cârtirea este o nerecunoşcinţă mare, de aceia ceĭ ce sunt stăpâniţĭ de ea sunt demnĭ de pedeapsă. Cel ce cârteşce este nerecunoscĕtoriŭ către Dumneḑeŭ, eară cel ce este nerecunoscĕtoriŭ către Dumneḑeŭ, este blasfemătoriŭ de Dumneḑeŭ. Maĭ cu samă pe atuncĭ eraŭ ispite incontinue, primejdiĭ ce se ţineaŭ lanţ, nicĭ o linişte, nicĭ o mulţămire, şi din tóte părţile curgeaŭ nenorocirile, — pe când acum linişte profundă, uşurinţă în tóte. Decĭ, de ce cârteşcĭ? Că eştĭ sărac? Dar gândeşce-te la Iob. Că eştĭ bolnav? Dar ce este dacă şi tu, cunoscênd în sine'ţĭ atâtea bunurĭ şi succese câte şi acel sfînt, te-aĭ îmbolnăvit ca şi acela? Gândeşce-te la acela, că multă vreme fiind plin de bube rele, şedea afară pe gunoiŭ şi'şĭ ştergea cu un hârb puroiul din bubele sale. „Şi trecênd vreme multă a ḑis către Iob femeia luĭ: până când veĭ răbda, ḑicênd iată voiŭ aştepta încă puţină vreme? Ḑi vr'un cucuvênt către Domnul şi morĭ“ (Iob. 2, 9). Dară póte că a murit copilul tĕŭ? Şi ce este, dacă pe toţĭ i-aĭ perdut prin o mórte grozavă, ca şi acela? Voĭ şciţĭ că este o mare mângâere de a sta pe lângă ceĭ bolnav şi pe patul morţiĭ, de a-ĭ închide gura şi ochiĭ, de a te atinge de barba luĭ şi a'l mângâea, de a asculta în fine cele maĭ de pe urmă cuvinte ale muribunduluĭ. Dară de nimic din acestea nu s-a învrednicit dreptul Iob, căcĭ toţĭ aĭ seĭ aŭ fost de-

[1]) *Partea morală.* Tóte cele care contribuiesc spre mântuirea nóstrĕ, noĭ să le facem fără cârtire. *(Veron.)*

odată îngropaţĭ sub dărîmăturile caselor! Şi ce spun? Óre ţi s-a poroncit de a sfâşia pe fiul tĕŭ, şi a'l sacrifica, dupre cum s-a poroncit aceluĭ prea ferecit patriarch, şi să'l vedĭ ardênd pe altar? Cine a clădit altarul? Cine a pus pe el lemne, şi cine l-a împedecat de a'l sacrifica? Dar póte te iaŭ în ris unia? Şi ce este, dacă audĭ de acestea din partea prietenilor veniţĭ spre a te mângâea? Noĭ acum avem multe pĕcate, şi cu drept cuvênt suntem luaţĭ în rîs,—pe când atuncĭ acel drept, acel iubitoriŭ de Dumnedeŭ, acel om fără reutate, el care fugia de orĭ-ce faptă rea, audia de la prieteniĭ seĭ tot lucrurĭ contrare acestora. Dar ce este, spune'mĭ, dacă aĭ audit pe femeia ta luându-te în rîs şi dicênd: „Eară eŭ rătăcesc ca o slujnică, umblând din loc în loc, şi din casă în casă aşteptând până va apune sórele, ca să mè odihnesc de ostenele" (Iob. 2, 9)? Şi de ce vorbescĭ acestea, femee fără de minte? Nu cumva póte bărbatul teŭ este causa acestor rele? Nu este el, ci diabolul. „Ci di vr'un cuvênt către Domnul, dice, şi morĭ." Apoĭ, dacă el ar dice un cuvênt către Dumnedeŭ şi ar muri, tu óre aĭ fi într'o stare maĭ bună? Nu este o bólă maĭ grozavă ca aceasta, chiar de aĭ spune miĭ de bóle. Astfeliŭ era, că nu putea trăi nicĭ în casă, şi nicĭ în mansardă (ὑπωρόφιον), astfeliŭ era, că toţĭ se păziaŭ de cel bolnav. Dacă el nu ar fi avut o bólă incurabilă, nu ar fi stat afară de cetate, fiind într'o stare cu mult maĭ rea de cât ceĭ loviţĭ de lepră. Aceştia întră şi în case, şi vorbesc împreună, pe când acela şedea într'una sub ceriul liber, pe o movilă de gunoiŭ, gol cu desăvêrşire, căcĭ nu putea a se îmbrăca cu nimic. „Şi se mistuie trupul meŭ de putrejunea vermilor, şi rezemându-mĕ m'oiŭ grunziĭ pământuluĭ de puroiŭ" (Iob. 7. 5). Óre tóte acestea nu-ĭ adăoga încă la durerile ce le avea? Corpul luĭ scotea din el vermĭ şi puroiŭ, şi aceasta nu pe un timp, ci incontinuŭ. Videţĭ cum numaĭ audul acestora pare-că v-a amorţit? Decĭ dacă nu sunt de suferit acestea nicĭ de a fi audite, apoĭ de a le videa sunt de suferit? Decĭ dacă nu sunt de suferit nicĭ de a fi vĕdute, apoĭ cu atât maĭ mult de a suferi asemenea bólă. Şi cu tóte acestea a suferit dreptul Iob, nu pe timp de douĕ saŭ treĭ dile, ci pe timp îndelungat, şi totuşĭ n-a pĕcătuit nicĭ măcar cu buzele sale. Dară tu care anume bólă de feliul aceştia aĭ a'mĭ arăta? Óre o astfeliŭ de bólă nu este cu mult maĭ rea de cât schilogirea membrelór corpuluĭ? „Că vĕd că put bucatele mele, cum pute

leul“ (Ibid. 6, 7). Şi nu numaĭ atâta, dară chiar şi nóptea şi somnul, ceia ce pentru alţiĭ e spre odihnă, luĭ nu-ĭ aduceaŭ nicĭ o linişte, ci din contra eraŭ maĭ grozave de cât orĭ-ce tortură. Căcĭ ascultă'l pe dênsul ce spune: „Atuncĭ mĕ înfricoşezĭ, şi cu vedeniĭ mĕ îngrozeşcĭ... Când se face ḑiuă, ḑic când va fi sară?“ (Ibid. 7, 14. 4). Şi nu numaĭ atâta, dară şi părerea multora de dênsul încă îl amăra, căcĭ îl găsiaŭ vinovat de miĭ de rele. Ascultă cum îĭ spuneaŭ până şi prieteniĭ luĭ: „Incă nu aĭ pătimit după dreptate, pentru cele ce aĭ greşit“ (Iob. 11, 6), pentru care şi ḑicea dênsul: „Eară acum mĕ batjocuresc ceĭ maĭ tinerĭ, acum mĕ dojenesc în parte, pre aĭ cărora părinţĭ nu-ĭ băgam în seamă, şi nu-ĭ socoteam vrednicĭ să-ĭ pun cu câniĭ vitelor mele“ (Ibid. 30, 1). Óre aceasta nu este maĭ grozav de cât miĭ de morţĭ? Insĕ deşi impresurat de o aşa furtună grozavă, care se ridica vecînic asupra luĭ, într'o astfeliŭ de întunecime de norĭ, de fulgere şi trăsnete, vecînic cuprins de ameţală, ca acel învêrtit de un ciclon saŭ de un vîrtej de vênt, el totuşĭ a rĕmas acelaşĭ neîncovoiat, şeḑênd în mijlocul aceleĭ furtunĭ grozave în cea maĭ complectă linişte, şi nu a cârtit. Şi tóte acestea s-aŭ petrecut înainte de char, maĭ 'nainte de a se vorbi ceva despre înviere, maĭ 'nainte de a se vorbi de gheena şi de pedeapsă. Noĭ însĕ, auḑind şi pe profeţĭ, şi pe apostolĭ, şi pe evanghelişti, şi vĕḑênd în acelaşĭ timp miĭ de exemple, şi învăţând tóte cuvintele cele despre învierea morţilor, totuşĭ suntem nemulţămiţĭ, deşi póte nimenĭ dintre noĭ nu are a spune atâtea nenorocirĭ ca aceia. Dacă póte a perdut averea cineva, nu a perdut însĕ feciorĭ şi fete atâtea, câte a perdut el, şi dacă póte a perdut, pôte ca a şi pĕcătuit, — pe când acela în mijlocul sacrificiilor fiind, în mijlocul serviciuluĭ ce aducea luĭ Dumneḑeŭ, şi iată că deodată a perdut totul. Dacă póte şi tu veĭ fi perdut averea şi tot pe atâţa feciorĭ şi fete ca şi el, ceia ce este imposibil, nu te-aĭ târît însĕ pe pământ, şi nicĭ nu aĭ sfărîmat bulgăriĭ de ţerină cu puroiul ieşit din bubele de pe trup, şi dacă póte aĭ pătimit şi aceasta, totuşĭ n-aĭ vĕḑut pe prieteniĭ teĭ batjocurindu-te, ceia ce maĭ ales este cu mult maĭ grozav, de cât tóte nenorocirile din lume. Dacă noĭ ne supărăm pe ceĭ ce ne mângâe în nenorocirĭ, şi carĭ ni daŭ speranţe bune, dar apoĭ cu ceĭ ce ne batjocuresc ce nu suntem în stare a face! Dacă ceia ce spune

Psalmistul: „Am aşteptat pre cel ce s-ar mâhni cu mine, şi nu era, şi pre cel ce m'ar mângâia, şi n-am aflat“ (Ps. 68, 24) este grozav şi de nesuferit, dar încă de a intimpina batjocuritorĭ, în loc de mângâitorĭ, cu cât maĭ grozav? „Mângâitorĭ celor reĭ, ḑice, sunteţĭ toţĭ“(Iob. 16, 2). Dacă acestea vecĭnic le avem in mintea nóstrĕ, dacă ne-am gândi la ele, nu ne-ar întrista nimic din cele presente, gândindu-ne la acel atlet, la acel suflet maĭ tare de cât diamantul, la acea judecată vîrtósă şi tare ca oţelul. Ca şi cum era îmbrăcat cu un corp de oţel saŭ de peatră, aşa le suferia el tóte cu curaj şi cu răbdare.

Acestea înţelegêndu-le, iubiţilor, tóte să le facem fără cârtirĭ şi fără de îndoele. Facĭ vr'un bine, şi apoĭ cârteşcĭ? De ce? Ce silă te face a cârti? «Dară, ḑicĭ tu, ceĭ de primprejur mĕ silesc de multe-orĭ de a cârti», căcĭ la aceasta a făcut şi el alusiune când a ḑis «in mijlocul neamuluĭ celuĭ îndărătnic şi resvrătit» —dară tocmaĭ aceasta e de admirat, de a nu suferi nimic de acest feliŭ, care ne-ar putea întărita. Şi stelele strălucesc în timp de nópte, şi la întuneric se vĕd, şi aceasta întru nimic nu le vatămă frumuseţa lor, ci încă maĭ strălucitóre se arată,—pe când dacă este lumină, nu se vĕd atât de frumóse. Tot aşa şi tu: când trăieşcĭ împreună cu ceĭ viclenĭ, şi totuşĭ rĕmâĭ cinstit şi corect, apoĭ atuncĭ maĭ mult străluceşcĭ. Faptul demn de admirat acesta este, de a deveni fără de prihană. Decĭ pentru ca să nu rĕspundă iĭ de feliul acesta, el îĭ pre'ntîmpină spunêndu-li să fie fără de prihană. Dară ce înseamnă „cuvêntul vieţeĭ cuprinḑênd“? Adecă avênd a vieţui, fiind dintre ceĭ mântuiţĭ. Priveşce, cât de degrabă şi pune premiul: luminătoriĭ, ḑice, aŭ in iĭ cuvêntul lumineĭ, voĭ însĕ aveţĭ cuvêntul vieţeĭ. Ce este „cuvêntul vieţeĭ“? Adecă avênd sămînţa vieţeĭ, adecă avênd în voĭ începutul (σπέρμα ζωῆς) vieţeĭ. Aşa dar toţĭ ceĭ-l-alţĭ sunt morţĭ? Aceasta a arătat, căcĭ dealtfeliŭ şi ceĭ-l-alţĭ ar avea în iĭ cuvêntul vieţeĭ. „Spre laudă mie“, ḑice, adecă şi eŭ sunt părtaş bunurilor vóstre. Virtutea vóstrĕ atât de însemnată este, în cât nu numaĭ că pe voĭ vĕ salvează, ci şi pe mine mĕ face maĭ strălucit». Dară care laudă, fericite Pavele? Aceia póte că eştĭ biciuit, că eştĭ alungat, că eştĭ batjocurit pentru noĭ? De aceia ḑice: „În ḑiua luĭ Christos, că nu în deşărt am alergat, nicĭ în deşărt m-am ostenit“, ci vecĭnic a mĕ bucura, ḑice, că nu în deşărt am alergat. „Ci de mĕ şi jert-

fesc.“ El nu a ḑis de şi mor, precum ḑicea către Timotheiŭ, scriindu-ĭ: „Că eŭ iată mĕ jertfesc, şi timpul despărţireĭ mele s-a apropiat“. (II Timoth. 4, 6), mângâindu-ĭ pentru despărţirea sa, şi tot-odata învăţându-ĭ de a primi cu mulţămire mórtea pentru Christos. Ca o jertfă mĕ aduc şi eŭ, ḑice. O! fericit suflet; el numeşce jertfă întórcerea lor. Aşa dar e cu mult maĭ bine de a proaduce ca jertfă sufletul, de cât a-ĭ proaduce boĭ. «Dacă deci, pe lângă această proaducere mĕ adaog şi pe mine însu'mĭ ca jertfă, mórtea mea, mĕ bucur.» „Pentru jertfa, ḑice, şi slujba credinţeĭ vóstre, mĕ bucur şi împreună mĕ bucur cu voĭ cu toţĭ, aşijderea şi voĭ vĕ bucuraţĭ, şi împreună vĕ bucuraţĭ cu mine“ (Vers. 17, 18). Dar de ce te bucurĭ împreună cu dênşiĭ? Aĭ vĕḑut că el arată că şi dênşiĭ trebuie a se bucura? «Mĕ bucur că pot fi ca o libaţiune pentru voĭ, şi împreună mĕ bucur, căcĭ mĕ proaduc ca jertfă, şi de aceia şi voĭ vĕ bucuraţĭ, şi împreună vĕ bucuraţĭ, că m-am proadus jertfă. Bucuraţi-vĕ decĭ împreună cu mine, care mĕ bucur pentru aceasta.» Aĭ vĕḑut decĭ, că mórtea drepţilor nu de lacrimĭ, ci de bucurie e demnă? Dacă iĭ (drepţiĭ) se bucură, trebuie a ne bucura şi noĭ împreună cu iĭ, pentru că în adevĕr este absurd de a plânge, în timp ce dênşiĭ se bucură. Dar póte veĭ ḑice: ne facem obiceiul. Însĕ aceasta e un pretext, este un motiv nejustificat. Priveşce ce porunceşce el: „Bucuraţi-vĕ şi voĭ, şi împreună vĕ bucurăţĭ cu mine.“ 'Ţĭ facĭ obiceiul? Ce obiceiŭ? Dacă ar fi ca tu să remâĭ aicĭ póte că cu drept cuvênt ḑicĭ acestea; dară când cu puţin după aceasta veĭ ajunge din urmă pe cel ce a plecat, ce obiceiŭ îndeplineşcĭ? Un astfeliŭ de obiceiŭ îl face cineva când pentru totdeauna e despărţit de cel plecat dintre noĭ, dar când şi tu veĭ călători pe aceiaşĭ cale, ce obiceiŭ facĭ? Pe ceĭ ce sunt în călătoriĭ de ce óre nu-ĭ plângem? Ore nu după ḑiua ânteia, saŭ cel mult a doua, încetăm de a maĭ fi scârbiţĭ de despărţirea nóstrĕ de dênşiĭ? Dacă îţĭ facĭ obiceiul, apoĭ plânge-l atâta timp numaĭ, cât cere natura. «Nimic nu sufăr, ḑice el, ci încă mă bucur că mĕ duc la Christos, eară voĭ nu vĕ bucuraţĭ? „Bucuraţi-vĕ“, ḑice...

Aşa dar să ne bucurăm şi noĭ, iubiţilor, când videm vr'un drept plecând dintre noĭ, şi cu atât maĭ mult încă vr'unul dintre ceĭ desnădăjduiţĭ. Unul pleacă ca să primiască plata ostenelelor sale, eară cela-l-alt pentru că cu ducerea

.uĭ a tăiat din pĕcatele ce era să le maĭ facă. Dară póte să schimba în traiul sĕŭ, ḑicĭ tu. Dacă era să se schimbe, de sigur că nu'l lua Dumneḑeŭ dintre ceĭ viĭ, el care totul iconomisesce pentru mântuirea nóstră. Decĭ, dacă el era ca să mulţămiască pe Dumneḑeŭ în viitoriŭ de ce óre nu l-a lăsat? Decĭ dacă el nu lasă pe ceĭ ce nu se schimbă, apoĭ cu atât maĭ mult pe ceĭ ce se schimba. Aşa dară de preste tot locul să piară bocetele dintre noĭ, să conteniască orĭ-ce suspin. Pentru tóte să mulţămim luĭ Dumneḑeŭ, fără cârtire tóte să le facem. Să fim veselĭ, să-ĭ mulţămim luĭ, ca astfeliŭ să ne bucurăm şi de vecĭnicile bunătăţĭ, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl, şi cu Sf. Duch se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA X

„Nădăjduesc întru Domnul Iisus că pre Timotheiŭ fără de zăbavă îl voiŭ trimite la voĭ, ca şi eŭ să-mĭ fac inima bună înţelegênd cele pentru voĭ. Că pre nimenĭ n-am de un suflet cu mine, care cu tot dinadinsul să se grijască de voĭ. Că toţĭ ale sale caută, eară nu ale luĭ Christos Iisus“ (Cap. 2, 19—21).

A ḑis maĭ 'nainte: „Că cele pentru mine maĭ virtos spre sporul evangheliel aŭ venit, în cât legăturile mele s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul“, a ḑis apoĭ „De mĕ şi jertfesc pentru jertfa şi slujba credinţeĭ vóstre“, şi prin acestea el maĭ mult î-a întărit încă în credinţă. Póte că dênşiĭ ar fi presupus, că cuvintele de maĭ 'nainte aŭ fost ḑise pentru încurajarea lor, însĕ ce? «Trimit pe Thimotheiŭ la voĭ» ḑice, de vreme ce dênşiĭ doriaŭ ca să afle cele despre dênsul. Şi de ce óre n-a ḑis ca să aflaţĭ voĭ cele despre mine, ci «ca să mĕ veselesc aflând eŭ cele despre voĭ»? Maĭ 'ntêiŭ, pentru că cele despre dênsul urma a li vesti lor — maĭ 'nainte de sosirea luĭ

Timotheiŭ—Epafrodit, pentru care și dice: „De folos lucru am socotit pe Epafrodit a-l trimite la voĭ“ (vers. 25), eară pe de altă parte pentru că el doria cu aprindere a afla cele despre dênșiĭ. Acest Epafrodit stătuse maĭ mult timp din causa bóleĭ pe lângă apostol, așa că dorința apostoluluĭ de a afla cele despre dênșiĭ, era justificată. Priveșce acum, cum el atribuie totul luĭ Christos, până și trimiterea luĭ Timotheiŭ, căcĭ dice: „Nădăjduesc în Domnul Iisus“, adecă am încredere că Dumnedeŭ îmĭ va înlesni aceasta „ca și eŭ să'mĭ fac inima bună înțelegênd cele pentru voĭ“. «Precum v-am reîncurajat pre voĭ, dice, audind despre acestea, adecă că evanghelia s-a respândit, că dușmaniĭ eĭ s-aŭ rușinat, că prin ceia ce voiaŭ dênșiĭ a vě vătăma, prin aceia tocmaĭ aŭ remas rușinațĭ, precum acestea mi le doriațĭ mie, tot așa și eŭ doresc a afla cele pentru voĭ „ca și eŭ să-mĭ fac inimă bună înțelegênd cele pentru voĭ“. Aicĭ arată că dênșiĭ trebuia să se bucure de legăturile luĭ, și lor să urmeze, căcĭ legăturile acelea 'ĭ causaŭ luĭ mare plăcere. Când el dice „ca și eŭ să'mĭ fac inimă bună“ aceasta arată, adecă precum și voĭ. Vaĭ! câtă dorință avea de *Macedonia*! Și *Thesalonicenilor* tot aceiașĭ mărturisesçe, când dice: „Eară noĭ fraților, remânênd sirimanĭ de voĭ pentru un timp“[1]) (I Thesal. 2, 17), eară aicĭ: „Nădăjduesc, dice, a trimite pe Timotheiŭ, ca să cunosc cele pentru voĭ“, ceia ce e o vie dovadă de cea maĭ mare îngrijire din parte-ĭ. Când el nu putea să se ducă trimitea pe discipulĭ, neputênd răbda de a fi în necunoșcință despre dênșiĭ nicĭ chiar pentru un timp scurt. Nu tot-deauna, și nu tóte le afla el cu spiritul, și aceasta cu drept cuvênt, căcĭ dacă s-ar fi convins despre aceasta discipuliĭ, ar fi devenit fără sfială; acum însě închipuindu-șĭ póte că el sě află în complectă necunoșcință de dênșiĭ, corectarea lor devenia maĭ ușóră și eu maĭ mult merit în acelașĭ timp. Dară prin aceasta el iĭ face maĭ bagătorĭ de samă încă, căcĭ prin expresiunea „ca și eŭ să-mĭ fac inimă bună“ la aceasta tinde. Prin aceasta decĭ, el ĭ-a făcut maĭ serioșĭ, ca astfeliŭ sosind Timotheiŭ acolo să nu afle lucrurĭ contrare

---

[1]) Expresiunea din original „πρὸς καιρὸν ὥρας“ nu înseamnă *la vreme de un ceas*, cum se găsesçe în edițiunea de Buzeŭ, ci *pentru un timp óre-care*. Este aicĭ un elenism, care nu se traduce ad-litteram. (Trad.)

așteptărilor luĭ. Se vede că și aicĭ face us de acelașĭ metod, pe care l-a întrebuințat față de Corintheni, când și-a amânat ducerea sa între dênșiĭ, cu scop de a se corecta, pentru care li scria: „Cruțându-vě pre voĭ n-am venit până acum în Corinth“ (II Corinth. 1, 23). Dragostea nu se arată numaĭ prin faptul că li face cunoscut cele atingătóre de el, ci și prin faptul că el caută să afle despre dênșiĭ — și aceasta e grija de căpetenie a unuĭ suflet care se îngrijașce și vecĭnic se gândeșce la obiectul iubit. Prin faptul că li trimite pe Timotheiŭ, el iĭ și cinsteșce mult. Dară ce spuĭ Pavele? Trimițĭ pe Timotheiŭ? Cum aceasta? Da, respunde el; „că pre nimenĭ n-am de un suflet cu mine“, adecă care să îngrijască ca și mine, „care cu tot dinadinsul să se îngrijască de voĭ“. Așa dară nu avea pe nimenĭ dintre ceĭ de pe lângă dênsul? Da, pe nimenĭ de un suflet cu el, adecă, «deopotrivă cu mine îngrijindu-se și interesându-se pentru voĭ. Și nicĭ că ar prefera cineva, dice, de a'șĭ alege această cale, tocmaĭ din această causă.» Ar fi putut ca să trimită și pe alțiĭ, însě nimenĭ nu era așa după cum doria el, afară de Timotheiŭ. «Cel care vě iubeșce pre voĭ ca și mine, este Timotheiŭ», dice; de unde urmează că a fi de un suflet cu el, înseamnă de a iubi pe discipulĭ deopotrivă cu el. „Care să se îngrijască, dice, cu tot dinadinsul de voĭ“, adecă părinteșce. „Căcĭ toțĭ ale sale caută, eară nu ale luĭ Christos Iisus“, adecă, fie-care îșĭ caută liniștea sa și cum ar putea să fie în siguranță, ceia ce scria și luĭ Timotheiŭ. Dară óre din ce causă să plânge el de acestea? Ca să ne învățăm noĭ ceĭ ce le audim, ca nu cumva să cădem în astfeliŭ de greșele; ca să ne învățăm de a nu căuta numaĭ liniștea și molătatea, căcĭ cel ce caută liniștea, nu caută ale luĭ Christos, ci ale sale propriĭ. Așa dară trebuie a se pregăti cineva pentru orĭ-ce suferință, pentru orĭ-ce nenorocire. „Că nevoința luĭ, dice, o șcițĭ, că precum unuĭ tată fiul, împreună cu mine a slujit întru evanghelie.“ «Și nu o spun aceasta numaĭ eŭ, ci „și voĭ șcițĭ că împreună cu mine a slujit întru evanghelie“. Pune aicĭ ca exemplu pe Timotheiŭ cu drept cuvênt, ca astfeliŭ să se bucure de mare cinste din partea lor. Aceasta o face și față de Corintheni, când li dice: „Nimenĭ să nu-l defaime, că lucrul Domnuluĭ lucrează ca și mine“ (I Corinth. 16, 10) nu dóră că se îngrijașce

de el, ci de dênşiĭ, adecă de ceĭ ce-l primesc pe el, ca astfeliŭ plata lor să fie mare. „Pe acesta dar nădăjduiesc să-l trimit îndată, după ce voiŭ videa cele pentru mine“ (Stih. 23), adecă când voiŭ videa resultatul la care am ajuns, şi ce sfîrşit vor lua împrejurările prin care eŭ trec acum. „Dar am nădejde în Domnul, că şi eŭ fără de zăbavă voĭ veni la voiŭ“ (Stih. 24). «Aşa dară nu de aceia îl trimit la voĭ, ca cum eŭ nu am a veni, ci pentru ca să 'mĭ fac inima bună cunoscênd cele pentru voĭ, ca astfeliŭ să nu fiŭ în necunoşcinţă în acest interval.» „Am nădejde în Domnul“, dice. Priveşce cum el totul atribuie luĭ Dumnedeŭ, şi nimic nu vorbeşce din propria sa cugetare. Nădăjduiesc în Domnul, adecă dacă Dumnedeŭ voeşce.

„Eară de folos lucru am socotit, ca pre Epafrodit fratele şi conlucrătoriul, şi ostaşul cel dimpreună cu mine“ (Stih. 25). Priveşce cum şi pe acesta îl trimite la dênşiĭ tot cu aceleaşĭ laude, ca şi pre Timotheiŭ. Pe acela îl recomanda din două puncte de videre, ântêiŭ pentru că îĭ iubea într'atât, în cât „cu tot dinadinsul se va îngriji de dênşiĭ“ şi al doilea că a slujit întru evanghelie, —eară pe acesta (Epafrodit) tot din acel punct de videre, tot din aceiaşĭ causă l-a lăudat. Şi cum l-a lăudat? A-l numi frate şi conlucrătoriŭ, şi încă nu s-a mărginit numaĭ aicĭ, ci l-a numit şi ostaşul cel împreună cu el, este dovadă că el participase la tóte primejdiile apostoluluĭ, şi că şi dênsul a mărturisit aceleaşĭ ca şi apostolul. Expresiunea împreună ostaş este maĭ însemnată de cât conlucrătoriĭ căcĭ póte că a conlucrat cu el in lucrurĭ de puţină însemnătate (ἐν ψιλοῖς πράγμασι), pe când în lupte şi în primejdiĭ de loc; aşa că numindu-l aicĭ şi împreună ostaş tocmaĭ aceasta a invederat. „Eară a-l vostru apostol şi slujitoriŭ al trebiĭ mele a-l trimite la voĭ“, adecă vĕ hărăzim vouĕ dintr'ale vóstre, adecă trimitem vóuĕ pe al vostru, saŭ pe cel ce vĕ învaţă pre voĭ. Apoĭ adaoge multe şi despre dragostea luĭ, dicênd: „De vreme ce doria să vĕ vadă pre voĭ pre toţĭ, şi era mâhnit, că aţĭ audit că a fost bolnav“ (Stih. 26), şi apoĭ maĭ departe arată gravitatea bóleĭ: „Că a fost bolnav, dice, aprópe de mórte, ci Dumnedeŭ l-a miluit pre el, şi nu numaĭ pre el, ci şi pre mine, ca nu întristare péste intris-

tare să am" (Stih. 27). De aicĭ apoĭ pregătesce şi alt-ceva, arătând cum şi el scia că era iubit de dênşiĭ, şi acésta nu e puţin lucru pentru cel ce iubesce. «Aţĭ auḑit cum el a fost bolnav, ḑice, aţĭ auḑit cum era măhnit, fiind-că însănătoşindu-se nu a putut să vĕ vadă; dar acum v-a scăpat de întristarea pe care o avéţĭ pentru bóla luĭ». De aicĭ pregătesce încă şi alt-ceva, adecă că se justifică óre cum, de ce după trecere de multă vreme li-a trimis pe deoparte pe Timotheiŭ, pentru că nu avea pe altul de un suflet cu el, eară pe dealta parte pe Epafrodit, pentru bóla ce avusese. Apoĭ arătând că acea bóla fusese îndelungată şi mult timp îl consumase, ḑice: „Că a fost bolnav aprópe de mórte." Aĭ vĕḑut cum Pavel are grijă de a scóte din rădăcină orĭ-ce bănuială din cugetul discipulilor sĕĭ, despre vre-o lenevire saŭ nepăsare de dênşiĭ, şi cum el se încearcă de a-ĭ face ca nicĭ măcar să bănuiască, că dacă n-a venit la dênşiĭ, apoĭ aceasta ar fi fost pentru că nu ĭ-ar fi iubit, saŭ că ĭ-ar fi dispreţuit? Nimic nu póte stimula atât de mult pe discipul, ca aceia de a fi el convins că dascalul sĕŭ se îngrijaşce de el, că este neliniştit de el, ceia ce este semn de o dragoste neţermurită. „Că aţĭ auḑit, ḑice, că a fost bolnav; că a fost bolnav aprópe de mórte." «Şi cum că eŭ nu o ḑic aceasta numaĭ ca pretext ascultaţĭ: „Dar Dumneḑeŭ l-a miluit pre el." Ce ḑicĭ aicĭ, o ereticule? [1]) Aicĭ el numesce milă a luĭ Dumneḑeŭ faptul de a rĕmânea în viaţă, cel ce era să se ducă dintre ceĭ viĭ şi să vină earăşĭ; şi cu tóte acestea dacă lumea este rea, dupre cum ḑicĭ tu, apoĭ nu este milă aceasta, de a rĕmânea cineva întru cel rĕŭ. Dacă către ereticĭ este uşor de a respunde, creştinuluĭ însĕ ce vom rĕspunde? căcĭ şi acesta póte că se îndoiesce şi ḑice, că dacă este cu mult maĭ bine a se elibera cineva şi a fi împreună cu Christos, de ce aicĭ remânerea între ceĭ viĭ e numită ca o milă a luĭ Dumneḑeŭ? Eŭ însĕ voiŭ ḑice: de ce apostolul însuşĭ spune că maĭ de trebuinţă este vóuĕ de a rĕmânea aicĭ? Precum atuncĭ era trebuinţă ca să rĕmână el, tot aşa şi acum era trebuinţă ca să rĕmână Epafrodit, ca la timp să se ducă la Dumneḑeŭ cu maĭ mult curaj şi cu maĭ multă bogăţie de suflete câştigate aicĭ. Pentru că dacă mórtea luĭ nu s-a în-

---

[1]) Ereticiĭ la care se adresază Sf. Crisostom, sunt Manicheiĭ. *(Trad.)*

tâmplat acum, de sigur că s-a întâmplat după aceasta, însĕ a câştiga suflete nu este cu putinţă de a o realisa cineva acolo. Cele maĭ multe Pavel le vorbeşce auditorilor după obiceiul comun, şi nu filosofisază peste tot locul, căcĭ cuvêntul luĭ era îndreptat către ómini muritorĭ, carĭ încă se temeaŭ de mórte. După aceia arată cât de mult se interesa el de Epafrodit, pe care'l face venerabil, de óre-ce mântuirea acestuia o considera atât de trebuitóre luĭ, în cât miluirea luĭ Dumnedeŭ către Epafrodit o lua ca a sa proprie. De altfeliŭ, şi fără de aceasta viaţa presentă este bună, pentru că dacă nu este bună, de ce considerăm de condamnabilă mórtea prematură, saŭ şi suicidul? ca acolo unde dice: „Pentru aceasta între voĭ mulţĭ sunt neputincioşĭ şi bolnavĭ, şi dorm mulţĭ" (I Corinth. 11, 30), pe când viaţa viitóre, omuluĭ rĕŭ nu este maĭ bună, ba încă chiar maĭ rea, eară celuĭ bun este maĭ bună. „Ca nu întristare peste întristare să am", dice, la cas dacă nu ar fi scăpat din această bólă şi ar fi murit. De aicĭ se vede cât de mult cinstesce pe Epafrodit.

„Decĭ cât maĭ degrabă l-am trimis pre el" (Stih. 28). Dară ce înseamnă cât maĭ degrabă? Adecă fără amânare, fără zabavă, cu multă grabă, călcând peste orĭ-ce pedică i-am poroncit a veni la voĭ, ca să vĕ scape de mâhnirea ce o aveţĭ despre dênsul. Noĭ nu ne bucurăm atât de mult ca să audim că ceĭ doriţĭ aĭ noştri sunt sănătoşĭ, pe cât ne bucurăm când îĭ videm, şi cu atât maĭ mult când lucrul se petrece pe neşciute, ceia-ce s-a întâmplat cu Epafrodit. „Decĭ cât maĭ de grabă l-am trimis pre el, dice, ca vĕdêndu-l pre el earăşĭ să vĕ bucuraţĭ, şi eŭ maĭ fără de mâhnire să fiŭ." Cum însĕ maĭ fără de mâhnire? Adecă, «dacă voĭ vĕ bucuraţĭ, şi eŭ mĕ bucur, şi eĭ se bucură de aceasta, şi eŭ maĭ fără de mâhnire voiŭ fi». Şi nu a dis fără de mâhnire, ci maĭ fără de mâhnire, arătând prin aceasta, că nicĭ-odată sufletul sĕŭ nu era slobod de mâhnire. El, care spune: „Cine este neputincios, şi eŭ să nu fiŭ neputincios? Cine se sminteşce, şi eŭ să nu mĕ aprind" (II Corinth. 11, 29), când putea fi slobod de mâhnire? „Primiţi-l drept aceia întru Domnul cu tótă bucuria", dice (Stih. 29). Expresiunea întru Domnul înseamnă spiritualminte, adecă cu multă îngrijire; saŭ că póte vorba întru Domnul este egală cu voind Dumnedeŭ,

primiţi-l cu demnitate ca pre unul dintre sfinţi cu tótă bucuria, precum se cuvine sfinţilor. Tóte acestea îndeamnă a se face pentru folosul lor chiar, şi nicĭ de cum pentru folosul celor trimişĭ, pentru că maĭ mare este caştigul celuĭ ce face aşa, de cât a celuĭ ce se bucură de aseminea cinste. „Şi pre unia ca aceştia întru cinste să-ĭ avețĭ", adecă primiţi-l pre dênsul cu demnitatea cuvenită sfinţilor. „Căcĭ pentru lucrul luĭ Christos până la mórte s-a apropiat, nebăgând samă de viaţă, ca să împliniască lipsa vóstrĕ a slujbeĭ ceĭ către mine" (Stih, 30). Acest Epafrodit fiind trimis de creştiniĭ din Filippi ca să slujască luĭ Pavel, a venit la dênsul aducêndu-ĭ şi ajutóre băneşcĭ. Cum că a adus cu el şi banĭ, se deduce din citatul de la urmă unde ḑice: „Umplutu-m-am luând de la Epafrodit cele trimise de voĭ" (Cap. 4, 18). Era natural decĭ, ca Pavel să fie ameninţat de o aşa de mare primejdie în timpul şedereĭ sale în cetatea Romanilor, în cât chiar ceĭ-ce se apropiaŭ de el să nu pótă face aceasta în siguranţă, ci şi dênşiĭ să se primejduiască apropiindu-se de dênsul, cum se petrecea maĭ ales în primejdiile cele marĭ, şi în gónele cele grozave ale Impăraţilor contra creştinilor. Când cineva causa vre-o supărare Impăratului şi era aruncat în închisóre, atuncĭ şi familiarilor săĭ era închisă orĭ-ce întrare, ceia ce era natural ca şi Pavel să sufere de pe urma acesteĭ măsurĭ. Decĭ Filippeniĭ aŭ trimis la dênsul atuncĭ pe Epafrodit, bărbat curajos, şi care înfrunta orĭ-ce primejdie, ca astfeliŭ să-l slujască, şi în fine să facă tot ceia ce trebuia a face. Două lucrurĭ pune aicĭ apostolul prin care face pe Epafrodit demn de respectat: ântêiŭ, că s-a primejduit până aprópe de mórte pentru apostol, şi al doilea că tóte acestea el le-a pătimit ca representant al cetăţeĭ Filippi, şi decĭ este drept a i-se calcula resplata celor trimişĭ în primejdiĭ, ca şi cum ar fi fost dacă cetatea îl trimitea ca sol al sĕŭ. Aşa că a'l primi pe dênsul cu bucurie şi a-ĭ mulţumi pentru cele făcute de el, înseamnă a comunica cu ceĭ curajoşĭ, saŭ maĭ bine ḑis cu ceĭ ce aŭ suferit pentru Domnul. Şi nu a ḑis pentru mine, ci îl face pre el încă maĭ demn de credĕmânt dicênd „pentru lucrul luĭ Christos", ca şi cum pare-că ar fi ḑis: «nimic nu a făcut pentru mine, ci pentru Dumneḑeŭ, şi pentru dênsul s-a apropiat de mórte. Dacă nu a murit este că Dumneḑeŭ a iconomisit lucrul aşa, el însĕ s-a asvîrlit în primejdiĭ şi s-a expus pe sine, chiar de ar fi trebuit să sufere cât de mult,

şi nu s-a depărtat câtuşĭ de puţin de slujba luĭ către mine». Dar dacă el pentru a servi pe Pavel s-a predat pre sine primejdiilor, cu mult maĭ vîrtos ar fi făcut aceasta pentru predică. De altfeliŭ şi aceasta era pentru predică, dacă el pătimia pentru apostol, căcĭ cununa martirismuluĭ nu se acordă numaĭ celor ce se jertfesc, ci şi celor ce se îndeletnicesc cu astfeliŭ de ocupaţiunĭ; şi dacă s-ar putea ḑice încă, cu atât maĭ mult sunt preţuite acestea de cât acelea. Ceĭ ce înfruntă mórtea pentru un fapt mic, cu atât maĭ mult o va face aceasta pentru unul mare. Astfeliŭ şi noĭ când videm sfinţiĭ în primejdiĭ, să ne încurajăm. Nu e cu putinţa de a săvêrşi vreodată ceva măreţ acel ce nu îndrăzneşce, eară cel ce se îngrijeşce maĭ mult de siguranţa de aicĭ, vă cădea de sigur din cea viitóre. „Ca să împliniască, ḑice, lipsa vóstrĕ a slujbeĭ ceĭ cătră mine.“ Dară ce înseamnă aceasta? Adecă «de şi cetatea nu a fost de faţă, totuşĭ prin el (Epafrodit) pe care mi l-a trimis, am fost servit la tóte trebuinţile. Decĭ lipsa vóstrĕ el o a împlinit, aşa că cu dreptate este de a se bucura de o mare cinste, căcĭ ceia ce trebuia a face voĭ toţĭ, aceasta a făcut-o el pentru voĭ». Aicĭ arată că aceasta era cea ânteĭ slujbă ce o făceaŭ celor în primejdiĭ ceĭ în siguranţă, căcĭ cuvêntul lipsă se ḑice şi cu privire la slujba ce iĭ trebuiaŭ a o face apostoluluĭ. Aĭ vêḑut înţelepciune apostolică? Aceasta nu o face el din uşurinţă, ci din multa luĭ îngrijire pentru dênşiĭ. Decĭ ca nu cumva iĭ să se îngâmfe, ci să fie cumpătaţĭ, şi nicĭ să'şĭ facă idee că cine şcie ce lucru mare aŭ făcut, ci maĭ mult încă să se umiliască. el numeşce şi lipsa lor slujbă, ca astfeliŭ şi noĭ să nu credem lucrurĭ marĭ dacă procurăm cele trebuitóre sfinţilor, şi nicĭ să ne închipuim că cu aceasta noĭ li mulţămim, saŭ li chărăzim ceva lor personal.

[1]) Dealtminterea este trebuinţă de a se procura cele necesare sfinţilor din partea nóstrĕ, fără să credem că prin aceasta li chărăzim ceva. Dupre cum celor ce sunt concentraţĭ în tabără şi se luptă pentru ceĭ ce staŭ în linişce pe la vetrele lor, li se cuvine cele necesare, pentru că se luptă pentru aceştia, tot asemenea şi în casul de faţă. Dacă Pavel nu ar fi predicat şi învăţat pe credincioşĭ adevĕrurile creştine, cine ar fi putut să'l pună în temniţă? Aşa că tre-

[1]) *Partea morală.* Trebuie a înlesni cele necesare dascălilor, dupre cum se obicinuia şi la Ebreĭ cu ḑecinelele şi altele, — şi despre aceia că nu trebuie a strînge avuţiĭ, şi că şi apostoliĭ aveaŭ trebuinţă de două haine. *(Veron.)*

buie a servi pe sfinţĭ. Pentru că în adevĕr, cum să nu fie absurd de a procura împăratuluĭ pământesc tóte cele trebuitóre luĭ şi armateĭ concentrată în tabără, şi haine, şi brană, şi nu numaĭ pe cât trebuie, ci încă chiar şi de prisos, eară împăratuluĭ ceresc şi armateĭ luĭ ceĭ pusă în linie de bătae în faţa unor duşmanĭ cu mult maĭ grozavĭ, „Căcĭ lupta nóstrĕ nu ni este împotriva trupuluĭ şi a sângeluĭ" (Efes. 6, 12), sà nu acordàm nicĭ măcar strictul necesar? Vaĭ, câtă nerecunoşcinţă şi cât nesaţiŭ de câştigurĭ uricióse! Dar, după cât se pare, pe noĭ ne stăpâneşce maĭ mult frica de óminĭ, de cât frica de Dumnedeŭ, de gheena şi de muncile viitóre. De aceia s-aŭ şi rĕsturnat totul pe dos, de aceia afacerile politice pe fie-care ḑi se săvêrşesc cu multă grabă, şi nimic nu se uită, eară despre cele spirituale nicăirĭ nu se face vre-o vorbă măcar. Cele cerute saŭ luate cu deasila şi cu torturĭ póte, ca de la nişce sclavĭ, se depositează cu multă plăcere, pe când aicĭ, do şi e vorba de ceĭ liberĭ şi de ceĭ ce pot da nesiliţĭ de nimenĭ, totul lipseşce. Eŭ nu vorbesc contra tuturor, ci contra acelora numaĭ, cariĭ se sustrag de la asemenea datoriĭ. Adecă nu ar fi putut Dumnedeŭ ca să facă aşa de a fi siliţĭ aceştia ca să dea? Ar fi putut, dară nu a voit, căcĭ el vĕ cruţă maĭ mult pe voĭ, de cât pe ceĭ hrăniţĭ saŭ ajutoraţĭ de voĭ. De aceia el nu voeşce ca voĭ să daţĭ cu deasila, fiind-că nu ar putea fi atuncĭ nicĭ o rĕsplată pentru aceasta. Şi cu tóte acestea mulţĭ din ceĭ de faţă sunt maĭ pre jos de cât Iudeiĭ. Inţelege decĭ, câte dărĭ plătiaŭ Iudeiĭ pentru clerul lor; ḑeciuelĭ, prinóse şi earăşĭ ḑeciuelĭ, şi alte ḑeciuelĭ, şi după aceasta în fine de treĭ-orĭ ḑeciueală[1] (τρισχαιδεχάτας) şi siclul, şi nimenĭ nu ḑicea că consumă mult preoţiĭ lor. Cu cât maĭ mult vor primi aceia, cu atât maĭ mult şi plata acestora va fi maĭ mare. Nu spuneaŭ: primesc prea mult, îşĭ îmbuibează pântecele, etc. vorbe ce se aud astăḑĭ din partea multora. Ceĭ ce clădesc case mărețe şi cumpără ogóre, se consideră ca unia ce nu aŭ nimic; pe când dacă vre-unul din preoţĭ ar îmbrăca vre-o haină maĭ frumósă, saŭ 'şĭ-ar procura hrana necesară, saŭ ar avea vre-o slugă, ca să nu fie silit de a se arăta în ochiĭ lumeĭ fără rânduealâ, apoĭ faptul e taxat de bogăţie. Cu adevĕrat că ne îmbogăţim în astfeliŭ de acusaţiunĭ, ceia ce înşiĭ mărturisesc fără să voească. Noĭ chiar de am avea cât de puţin, suntem taxaţĭ de bogaţĭ, pe

[1] *Notă.* A se videa Cartea Facereĭ 14, 20 28, 22. Numere 18. 21—32. Levit. 27, 31. Deuter. 12, 17. 18. 14, 22. 27. Levit. 27, 32. 33. *Trad.*

când aceia chiar de ar fi îmbelșugați în totul, se consideră săracĭ. Şi óre până când vom fi nepricepuțĭ? Nu ajunge óre că un fapt póte de puțină însemnătate și ne constituie vinovațĭ și demnĭ de osindă, și maĭ trebuie încă a adaoge și acusațiunĭ de acestea, care ni aduc pagubă? Dacă tu aĭ dat ceva acestuia, și pe urmă îl vorbescĭ de rĕŭ pentru ceia ce are, apoĭ aĭ perdut plata ce ți se cuvenia. In scurt, dacă tu aĭ dat, apoĭ de ce condamnĭ? Când tu i-aĭ dat, singur aĭ mărturisit maĭ 'nainte de toțĭ despre sărăcia luĭ, prin faptul că i-aĭ dat, apoĭ acum de ce condamnĭ? Nu trebuia să daĭ, dacă aveaĭ gând ca să condamnĭ. Dară póte că ḑicĭ acestea pe comptul altuia care dă? Apoĭ atuncĭ faptul e și maĭ uricios, căcĭ ne dând nimic, tu condamnĭ binefacerea săvêrșită de altul. Cam ce plată credĭ că vor avea aceștia, cariĭ ascultă astfeliŭ de clevetirĭ pe socoteala lor? Căcĭ tóte acestea iĭ le rabdă pentru Dumneḑeŭ. Cum, și pentru ce? Eĭ bine, iĭ puteaŭ, dacă voiaŭ, ca să ducă o viață neguțitorească, de și póte nu o moștenise de la strămoșĭ. Aud pe mulțĭ vorbind acestea cu nerușinare, când noĭ spunem că cutare e sărac: «dacă ar fi voit, ḑic, ar fi putut să fie bogat» și după aceia în mod batjocoritoriŭ spun cum a fost tatăl sĕŭ, saŭ bunicul sĕŭ, saŭ cutare din familia luĭ, «pe când acesta iată ce fel de haină pórtă astăḑĭ». Dară ce? Spune'mĭ: trebuie óre a umbla pe strade gol? Tu censurezĭ viața luĭ și facĭ cas de acestea; veḑi însĕ, să nu le vorbescĭ acestea contra ta. Ascultă povața Mântuitoriuluĭ care ḑice: „Nu judecațĭ, ca să nu fițĭ judecațĭ“ (Matheiŭ 7, 1). Era cu putință, ḑicĭ, dacă el voia, să ducă o viață de comersant și speculant, și de sigur că nu ar fi fost lipsit, însĕ n-a voit. De ce, ḑicĭ tu, el caută să câștige aicĭ? Dar ce câștigă el? Spune 'mĭ. Este îmbrăcat cu haine de mătasă? Are póte mulțime de servitorĭ după el, când se duce în piață? Umblă póte călare? Clădesce póte case mărețe, în care să stea? Dacă face acestea, și eŭ 'l condamn și nu 'l cruț de loc, ci chiar îl arăt ca nevrednic de preoție. Pentru că cum va putea el sfătui pe alțiĭ ca să nu se ocupe cu deacestea, dacă el nu se póte sfătui pe sine? Dar dacă póte are hrana trebuitóre în îmbelșugare, apoĭ óre pentru aceasta nedreptățesce el pe cineva? Dar óre trebuie ca el să colinde casele și să cerşă de pomană? Şi tu ca discipul al sĕŭ, nu te rușinezĭ óre? Dacă ar face aceasta tatăl tĕŭ cel trupesc, aĭ considera faptul de rușinos; și când părintele tĕŭ cel spiritual ar fi silit a o face aceasta, nu l-aĭ acoperĭ óre, nu aĭ găsi că e bine să-l îmbracĭ? „Necinstea tatăluĭ, ḑice, este necinstea

fiilor“ (Sirach. 3, 11). Dar ce? Trebuie óre-ca el să se topiască de fóme? Dară nicĭ aceasta nu este demn, şi nu o voeşce Dumnedeŭ.

Dar când noĭ spunem aceasta, ce óre filosofisază iĭ imediat? Este scris, dic: „Nu vĕ agonisiţĭ aur, nicĭ argint, nicĭ banĭ în brâele vostru, nicĭ traistă în cale, nicĭ două haĭne, nicĭ încălţaminte, nicĭ toeag, că vrednic este lucrătoriul de plata sa“ (Math. 10, 9. 10), pe când dênşiĭ aŭ şi câte treĭ saŭ patru haine, şi paturĭ moĭ. Mĭ-a venit acum să oftez cu amar, şi dacă nu'mĭ-ar fi ruşine chiar aşĭ plânge!.. Dar ce înseamnă aceasta? Pe când pentru greşaleie altora, saŭ maĭ bine dis pentru paiul din ochiul altora suntem ceĭ maĭ scrupuloşĭ examinatorĭ, iată că noĭ cariĭ avem bârnele în ochiĭ noştri, nicĭ macar că simţim! Spune'mĭ, te rog; de ce óre nu dicĭ şi tu în sine-ţĭ aceasta? «Căcĭ sunt dise cu privire la dascălĭ» respundĭ. Dară când Pavel dice: „Ci avênd hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţĭ vom fi“ (I Timoth. 6, 8) óre pronunţă aceste cuvinte numaĭ pentru dascălĭ? Nicĭ de cum, ci către toţĭ óminiĭ; eară aceasta este învederată din cele precedente, căcĭ dice: „Însĕ câştig mare este buna credinţă cu îndestulare, că nimic n-am adus în lume, arătat este că nicĭ a scóte ceva nu putem“ (Ibid. stih. 6—9), după care imediat adaoge: „Ci avênd hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţĭ vom fi. Eară ceĭ ce vor să se îmbogăţască, cad în ispite, şi în curse, şi în pofte multe fără de socoteală şi vătămătóre.“ Acum aĭ vĕdut, că el a vorbit către toţĭ óminiĭ, şi nu numaĭ dascălilor? Ce înseamnă apoĭ ceia ce dice în alt loc: „Eară purtarea de grijă a trupuluĭ să nu o faceţĭ spre pofte“ (Rom. 13, 14)? Óre nu dice aceasta către toţĭ óminiĭ? Ce înseamnă apoĭ: „Bucatele pânteceluĭ şi pântecele bucatelor, eară Dumnedeŭ şi pre acestea şi pre acelea va strica“ (I Corinth. 6, 13)? Ce înseamnă apoĭ ceia ce el spune: „Eară ceia ce petrece întru desfătare, de vie este mórtă“? vorbind de văduve. Nu cumva óre şi văduva este dascal? Nu tot el a dis: „Femeeĭ nu daŭ voe de a fi dascal“? Decĭ dacă el interdice până şi văduvelor purtarea nedemnă, adecă şi acolo unde póte

vîrsta este înaintată spre bĕtrâneţe,—eară bĕtrâneţa are nevoe de multă îngrijire, căcĭ aşa este natura; sexul femenin are nevoe de o maĭ multă linişte, ca unul ce este maĭ slab,—dacă, dic, el chiar şi acolo unde vîrsta şi natura nu îngăduie de a petrece în desfătărĭ, şi o numeşce pe o astfeliŭ de văduvă mórtă de vie,—şi priveşce că nu a dis numaĭ că petrece intru desfătărĭ, ci „ceia ce petrece întru desfătărĭ de vie este mórtă", ceia ce înseamnă că a şi scos'o dintre ceĭ viĭ, ca pe un cadavru trecut în putrefacţie,—apoĭ ce scusă póte avea omul făcênd de acestea, dacă şi femeea văduvă şi bĕtrână este pedepsită? Dară acestea nimenĭ nu le judecă, nimenĭ nu le cercetează în capul sĕŭ. Eŭ am fost silit de a le spune, nu cu intenţiunea de a lua apărarea preoţilor, ci maĭ mult spre a vĕ cruţa pe voĭ. Aceia chiar dacă după drептate aud criticĭ de acestea la adresa lor, adecă dacă în adevĕr string bogăţiĭ, nu pot fi întru nimic vătămaţĭ de voĭ; ci fie că aţĭ vorbit, fie că nu aţĭ vorbit de dênşiĭ, iĭ totuşĭ vor da rĕspuns acolo înaintea dreptuluĭ judecătoriŭ, aşa că vorbele vóstre întru nimic nu-ĭ pot vătăma. Nu tot aşa însĕ se petrec lucrurile cu voĭ, căcĭ chiar de ar fi adevĕrate, saŭ de ar fi neadevĕrate cele ce vorbiţĭ de dênşiĭ, vĕ vătămaţĭ înşĭ-vĕ. Şi de ce óre? Pentru că dacă bună-óră ar fi adevĕrat ceia ce spuneţĭ, vĕ vătămaţĭ prin faptul că criticaţĭ pe dascaliĭ voştri, şi rĕsturnaţĭ ordinea stabilită în biserică, căcĭ dacă nu trebuie a judeca pe fratele tĕŭ, cu atât maĭ mult pe dascalii teĭ; dacă cele ce vorbeşcĭ însĕ, sunt neadevĕrate, apoĭ pedeapsa ta va fi nespusă, pentru că acolo vom da samă de orĭ-ce cuvênt rostit în zădar. Aşa dar ceia ce noĭ vorbim acum, este maĭ mult în interesul vostru. Dupre cum am dis însĕ, nimenĭ nu examineazä acestea, nimenĭ nu le cerne aşa dicênd în cugetul sĕŭ, nimenĭ nu le dice la propria sa persónă, ci numaĭ pe comptul altora. Voiţĭ a maĭ adaoga şi altele? Eĭ bine, ascultaţĭ: „Care nu se leapădă de tóte avuţiile sale, dice Christos, nu este vrednic de mine" (Luc. 14, 33), saŭ acolo unde dice: „Cu anevoe va intra bogatul întru împărăţia cerurilor" (Math. 19, 23) saŭ „Vaĭ vóuĕ bogaţilor că vĕ luaţĭ mângăerea vóstrĕ" (Luc. 6, 24). Nimenĭ nu examinează acestea, nimenĭ nu le judecă, nimenĭ nu le vorbeşce către propria sa persónă, ci cu toţiĭ ne găsim grozavĭ examinatorĭ aĭ altora. Dar aceasta înseamnă tocmaĭ de a se face cineva părtaş la relele altora. Însĕ pentru ca să vĕ scap de osînda ce vĕ aş

teaptă, pentru că învinovăţiţi pe preoţi de fapte de acestea, ascultaţi: a fi cineva de părere că astfeliŭ de preoţi calcă legea luĭ Dumneḑeŭ, este o mare povârnire spre pĕcat. Haide decĭ să examinăm şi aceasta. Christos a ḑis: „Nu vĕ agonisiţi aur, nicĭ argint, nicĭ banĭ în brâele vóstre, nicĭ traistă in cale, nicĭ două haine, nicĭ încălţăminte, nicĭ toeag“ (Math. 10, 9). Dar ce? Spune-mĭ: Óre Petru făcea contra poronciĭ Mântuitoruluĭ? Cum de el avea şi cingătóre, şi haină şi încălţăminte? Căcĭ ascultă ce vorbesce îngerul către dênsul: „Incinge-te şi te încalţă cu încălţămintele tale“ (Fapt. 12, 8), de şi nu era atâta nevoe de încălţăminte, pentru că era posibil de a fi şi desculţ în acel timp, eară nevoea cea mare e pe timp de iarnă, — şi totuşĭ avea. De ce óre Pavel scriind luĭ Timotheiŭ iĭ ḑice: „Silesce-te a veni maĭ 'nainte de iarnă“ şi apoĭ iĭ poruncesce: „Felonul care l-am lasat in Troada la Carp, viind să mi-l aducĭ“ (II Timoth. 4, 21. 13)? Iată că aicĭ spune de felon, de şi n-ar putea cineva spune că nu avea şi un altul, pe care'l purta pe dênsul deja. Dacă el nu purta nimic pe trupul sĕŭ, era de prisos să scrie ca să i se aducă acest felon, şi dacă nu era posibil ca să fie desbrăcat, este cert că avea şi 'un altul. Dară ce vom putea ḑice, când ni să spune: „Că a petrecut Pavel doĭ anĭ deplin cu a sa cheltueală“ (Fapt. 28, 30)? Aşa dar a fost neascultătoriŭ luĭ Christos, el vasul alegereĭ, el care ḑice: „Viez nu eŭ, ci viază întru mine Christos“ (Galat. 4, 20)? El, ḑic, pentru care însuşĭ Christos a mărturisit ḑicênd: „Vasul alegereĭ îmĭ este acesta“ (Fapt. 9, 15)?

Ar fi trebuit ca să depărtaţĭ de la voĭ astfeliŭ de îndoele, ca să nu vi se arate resultatul final al chestiuneĭ, însĕ iată că aţi primit pedeapsa leneĭ vóstre, când e vorba de cercetarea Sfinteĭ Scripturĭ, căcĭ tóte acestea de aicĭ vin. De aceia şi suntem atât de aprigĭ examinatorĭ aĭ greşalelor altora, eară de ale nóstre nicĭ o vorbă nu facem; de aceia, ḑic, pentru că nu scim Sf. Scripturĭ, pentru că nu învăţăm legile dumneḑeescĭ. Trebuia să nu fi luat o astfeliŭ de pedeapsă, însĕ ce se face? Multe batărurĭ fac părinţiĭ fiilor lor, şi póte maĭ multe de cât trebuie, din causa prea mareĭ lor iubirĭ către dênşiĭ; şi chiar de ar videa pe copilul lor întristat, saŭ nemulţămit, iĭ sunt încă maĭ întristaţĭ de cât copilul acela, şi nu vor înceta de a fi întristaţĭ până ce nu

vor îndepărta causa care a provocat acea întristare. Dară cu voi măcar aceasta întâmple-se; fiţi triştĭ că nu vi s-a făcut nicĭ un hatâr, ca la timp să'l primiţĭ cu mulţămire. Decĭ ce aveam de ḑis? Nu s-aŭ împotrivit apostolii poroncilor Mântuitoruluĭ, să nu fie una ca aceasta, ci din contra iĭ s-aŭ conformat în totul acelor poroncĭ. Acele poroncĭ, însĕ, despre care am menţionat maĭ 'nainte, aŭ fost temporale, şi nu pentru tot-deauna. Şi aceasta nu o vorbesc pe închipuite, ci cu Sfînta Scriptură în mână. Cum? Iată ce spune Luca de Christos, că a ḑis apostolilor seĭ: „Când v-am trimis pre voĭ fără de pungă, şi fără de traistă, şi fără de încălţăminte, avut-aţĭ lipsă de ceva? Şi eĭ aŭ ḑis, de nimic. Acum însĕ, cel ce are traistă, să o ia" (Luc. 22, 35. 36). Decĭ ce trebuia óre? spune-mĭ, ca să aibă o singură haină? Dară când acea haină ar fi trebuit ca să se spele, apoĭ atuncĭ apostolul era să stea în casă gol? Saŭ dacă cerea vr'o împrejurare, apoĭ trebuia să iasă pe strade gol? Acum gândeşce-te ce ar fi putut face Pavel, care a cutrierat lumea, dacă neavênd haine ar fi fost împedecat şi condamnat să stea în casă! Dară dacă ar fi dat peste dênsul vr'un ger mare, saŭ l-ar fi plouat, saŭ ar fi degerat, cum ar fi fost cu putinţă de a se usca, saŭ a se îndrepta? Trebuia óre ca earăşĭ să stea în casa gol? Dacă vr'un ger mare ar fi betejit corpul luĭ, apoĭ trebuia ca el să se deterioreze şi să se nimicească, în cât să nu maĭ vorbiască? Cum că nu li se făurise lor niscareva trupurĭ de diamant, adecă tarĭ ca şi diamantul, ascultă ce spune Pavel către Timotheiŭ: „De acum nu maĭ bea apă, ci puţin vin primeşce pentru stomachul tĕŭ, şi pentru cele dese slăbăciunĭ ale tale" (I Timoth. 5, 23). Şi aicĭ în epistola către Filippenĭ, iată ce spune despre cela-l-alt conlucrătoriŭ al sĕŭ: „De folos lucru am socotit a trimite la voĭ pe Epafrodit, apostolul vostru şi slujitoriŭ al trebuinţilor mele. Că a fost bolnav aprópe de mórte, ci Dumneḑeŭ l-a miluit pre el, şi nu numaĭ pre el, ci şi pre mine", astfeliŭ că eraŭ expuşĭ tuturor suferinţilor. Dară ce? Trebuia óre a se perde cu desăvêrşire? Nu, de sigur. De ce atuncĭ a ordonat aceasta? Voind a arăta puterea sa, că adecă putea să facă astfeliŭ şi după aceasta, dar n'a făcut. Şi din ce causă n-a făcut? Aceştia aŭ fost cu mult maĭ miraculoşĭ de cât Israiliţiĭ, ale căror încălţăminte şi nicĭ hainele nu se rupeaŭ, de şi

acestea se petreceaŭ în acea pustie, pe unde iĭ călătoriaŭ, şi unde radele sórelui cad maĭ ferbinţĭ, putênd de a topi până şi chiar petrele. Aşa dară de ce a poroncit el aceasta? Pentru tine. Fiind-că nu te vindecaĭ de bóla ta, ci eraĭ 'ntr'una rănit, de aceia 'ţi-a pus înainte medicamentul. Şi aceasta e cert de acolo: căcĭ spune'mĭ, te rog, nu putea el óre ca să hrănească pe Pavel? El, care îţĭ dă hrana ţie care îl dispreţuieşcĭ, óre nu ar fi dat el cu atât maĭ mult luĭ Pavel? El, care dădea mană Israiltenilor în pustie, desfrânaţilor şi idolatrilor, óre nu ar fi putut da cu atât maĭ mult luĭ Petru, care a făcut totul pentru dênsul? El, care îngăduie de a exista şi bărbaţĭ necucernicĭ, óre nu ar fi putut cu atât maĭ mult încă să hărăzască cele necesare luĭ Ioan, carele şi-a părăsit şi pe tatăl sĕŭ pentru dênsul? Dară n-a voit, ci iĭ hrăneşce prin tine, ca tu să te sfinţeşcĭ. Şi priveşce mărimea filantropieĭ: 'şi-a ales pe discipuliĭ seĭ cu óre-care lipsurĭ, pentru ca tu să respirĭ puţin, căcĭ dacă iĭ făcea pe dênşiĭ fără vre-o lipsă, (ἀνενδεεῖς) ar fi fost cu mult maĭ miraculoşĭ, mult maĭ slăviţĭ, dară şi mântuirea ta s-ar fi întrerupt. Decĭ nu a preferat ca aceia să devină miraculoşĭ ca tu să te mântuieşcĭ, ci a preferat ca iĭ să fie cu lipsurĭ; şi a îngăduit ca iĭ să fie cu lipsurĭ, ca tu să te poţĭ mântui. Nu este deopotrivă de respectat dascălul care primeşce ajutóre cu cel ce nu primeşce; cel ce nu primeşce maĭ mult este respectat, însĕ discipulul nu se foloseşce atuncĭ, ci maĭ mult este păgubit. Aĭ vĕdut înţelepciunea luĭ Dumnedeŭ şi filantropia luĭ? Dupre cum el nu a căutat la slava sa, şi nicĭ că a avut în videre ale sale, ci fiind el în slavă a preferat a fi necinstit pentru tine, tot aşa şi cu dascaliĭ, cariĭ de şi puteaŭ să fie veneraţĭ, totuşĭ aŭ preferat pentru tine de a fi dispreţuiţĭ, ca tu să te foloseşcĭ, ca tu să te îmbogăţeşcĭ. Pentru ca tu să te îmbogăţeşcĭ în cele spirituale, de aceia el este în lipsă de cele corporale. Decĭ dară el putea să-ĭ facă fără vre-o lipsă, însĕ a arătat că pentru tine i-a lăsat ca să fie săracĭ.

Acestea decĭ sciindu-le, iubiţilor, să nu alergăm cu grabă la acusaţiunĭ, ci maĭ cu samă la binefacerĭ cătră dênşiĭ. Să nu cernem relele altora, ci să ne gândim la ale nóstre; noĭ să ne gândim la succesele altora şi să judecăm greşalele nóstre, căcĭ în acest mod vom mulţămi pe Dumnedeŭ. Cel ce se uĭtă la greşalele altora, în acelaşĭ timp şi la succesele luĭ ce'şĭ închipuie că le are, se vatămă îndoit; căcĭ privind la unele el se încurajază, eară la cele-l-alte cade în trândăvie. Când el va înţelege că cutare a pĕcătuit, cu uşurinţă

va pĕcătui și el, și când va pricepe că el însuși a făcut óre-care fapte bune, cu ușurință își va perde mintea. Pe când cel care dă uitărei succesele sale proprii și vede numaĭ pĕcatele ce le are, eară cele strĕine nu le descósă, ci se uĭtă numaĭ la succesele aprópeluĭ, mult câștigă. Cum? Când el va videa că cutare a făcut fapte bune, se va ridica și el la acelașĭ grad de zel, eară când va sci că el însușĭ a pĕcătuit, se va umili și va diveni cumpătat și moderat. Decĭ dacă facem așa, și astfeliŭ iconomisim cele ale nóstre, vom putea să ne bucurăm de bunătățile făgăduite, prin charul și filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA XI

„De aceia frațiĭ meĭ, bucurați-vĕ întru Domnul. Acestea scriŭ vóuĕ, mie nu-mĭ este cu lene, eară vóuĕ de folos. Păziți-vĕ de câinĭ, păziți-vĕ de lucrătoriĭ ceĭ reĭ, păziți-vĕ de tăiere. Că noĭ suntem tăierea împrejur, cariĭ cu duchul slujim luĭ Dumnedeŭ, și ne laudăm întru Christos Iisus, și nu ne nădăjduim în trup" (Cap. 3, 1—3).

Grijile și supărările când cuceresc sufletul maĭ mult de cât trebuie, apoĭ atuncĭ îl lipsesc de puterea sa proprie. De aceia și Pavel deșteaptă pe Filippeniĭ aceștia, cariĭ eraŭ cuprinșĭ de supărare, și'ĭ încurajază. Supărarea lor venia de acolo, că nu sciaŭ nimic despre Pavel; supărarea lor venia și de acolo, că credeaŭ pe Pavel deja mort, că nu cunosceaŭ progresele prediceĭ și nu maĭ sciaŭ nimic de Epafrodit. Despre tóte acestea informându-ĭ adaoge: „De aceia frațiĭ meĭ, bucurațĭ-vĕ." «Nu maĭ avețĭ motiv de supărare de acum, dice; avețĭ pe Epafrodit, pe care'l doriațĭ, avețĭ pe Timotheiŭ, voiŭ veni și eŭ, evanghelia se respândesce. Ce vĕ maĭ lipsesce, decĭ? Bucurați-vĕ.» Pe Galatenĭ îĭ numesce fiĭ, eară pe aceștia frațĭ. Când el voesce a corecta abaterile,

saŭ a'şĭ arăta dragostea luĭ părintească, apoĭ atuncĭ îĭ numeşce fiĭ, eară când discută cu dênşiĭ cu multă cinste, îĭ numeşce fraţĭ. „De aceia fraţiĭ meĭ, bucuraţi-vĕ întru Domnul.“ Bine dice întru Domnul, adecă nu după lume, căcĭ lumea nu póte a îmbucura în astfeliŭ de lucrurĭ. «Supărările acestea, dice, care sunt pentru Christos, aŭ în sine bucuria.» „Acestea scriŭ vóuĕ; mie nu'mĭ este cu lene, eară vóuĕ de folos. Păziţi-vĕ de câinĭ.“ Aĭ vĕdut cum el nu chiar din capul locului îĭ sfătuiesce, ci după ce maĭ 'ntêiŭ îĭ laudă, după ce-ĭ admiră, apoĭ face şi aceasta, şi la urmă earăşi iĭ laudă. Dacă n-ar fi făcut aşa, póte că cuvêntul luĭ ar fi fost prea greoiŭ, de unde se vede că el din tóte părţile are grijă de a avea róde bune în cuvênt. Dară pe cine numeşce el aicĭ câinĭ? Şi aicĭ eraŭ se vede de aceia, la cariĭ face alusiune prin tóte epistolele sale, Iudeĭ spurcaţĭ şi vrednicĭ de dispreţuit, speculanţĭ şi iubitorĭ de stăpânie, cariĭ voeaŭ să întórcă capul a multor creştinĭ, predicând creştinismul deopotrivă cu iudaismul, şi corupênd evanghelia Mântuitoruluĭ. Decĭ fiind-că astfeliŭ de óminĭ eraŭ greŭ de cunoscut, de aceia şi dice el „păziţi-vĕ de câinĭ“, şi nicĭ de cum de fiiĭ Iudeilor. Câte-odată cu acest nume de câinĭ se numiaŭ ethniciĭ, adecă ginţile, eară altă dată, precum este aicĭ, se numesc Iudeiĭ. De ce óre? Pentru că dupre cum ethniciĭ eraŭ streinĭ de Dumnedeŭ şi de Christos, tot aşa şi aceştia (Iudeiĭ) devenise acum, drept care li şi dă pe faţă îndrăzneala lor cea mare şi impertinenţa, cum şi marea lor deosebire de fiiĭ adevĕraţĭ. Cum că ethniciĭ eraŭ numiţĭ câinĭ, ascultă pe Chananianca ce spune: „Aşa este Dómne, că şi câiniĭ mănâncă din fărămăturile ce cad din masa domnilor seĭ.“ Şi pentru ca să nu remână nicĭ aicĭ, căcĭ sunt şi câinĭ carĭ mănâncă din masa Domnilor seĭ, priveşce cum îĭ înstreinează cu desăvêrşire prin dicerea următóre: „Păziţi-vĕ de lucrătoriĭ ceĭ reĭ“. Admirabil a vorbit! „Păziţi-vĕ de lucratoriĭ ceĭ reĭ“, cariĭ lucrează spre rĕŭ saŭ fac lucrurĭ cu mult maĭ rele de cât dacă nu ar lucra nimic, căcĭ restórnă pe dos cele bune. „Păziţi-vĕ de tăiere.“ Tăierea împrejur era considerată de Iudeĭ ca un act sfînt, de vreme ce şi chiar legea o recunoşcea ca astfeliŭ, şi chiar Sâmbăta era inferióră tăiereĭ împrejur. Pentru ca să se facă tăiere împrejur, se călca peste însemnătatea Sâmbeteĭ, şi pentru ca Sâmbăta să fie respectată, nicĭ odată nu se amâna tăierea împrejur. Şi de şi tăierea împrejur era maĭ

respectată de cât Sâmbăta, totuşĭ în óre-care timpurĭ nu se respecta cu sfinţenie, aşa că în timp ce nu se respecta tăierea împrejur, cu atât maĭ mult nu se respecta Sâmbăta. De aceia şi Pavel cinsteşce numele eĭ, căcĭ nu ḑice tăierea împrejur, ci „păziţi-vĕ de tăiere.“ Şi nu ḑice că tăierea împrejur este un lucru rĕŭ, saŭ că este de prisos, ca să nu supere pe bărbaţĭ, ci iconomiseşce lucrul cu multă înţelepciune, căcĭ scoţênd din expresiunea obicĭnuită tocmaĭ faptul în sine, cuvêntul l-a făcut maĭ plăcut, ba încă chiar maĭ principal de cât faptul în sine. „Păziţi-vĕ de tăiere“, ḑice. In epistola către Galatenĭ însĕ, nu spune aşa; ci fiind-că acolo bóla era grea şi primejdiósă, iată că el fără sfiala (γυμνῇ τῇ κεφαλῇ) şi cu multă autoritate se atinge de rană, pe când în casul de faţă fiind-că Filippeniĭ nu făcuse nimic din ceia ce făcuse Galateniĭ, priveşce cum el li arată mulţămirea sa până şi prin modul expresiunilor. „Păziţi-vĕ de tăiere, că noĭ suntem tăierea împrejur.“ Cum aşa? „Noĭ, cariĭ cu duchul slujim luĭ Dumneḑeŭ, şi nu ne nădăjduim în trup.“ Nu ḑice «să cercăm amândouĕ aceste tăierĭ împrejur, şi să vedem care e maĭ bună», ba nicĭ măcar nu a numit'o pe cea dintêĭ cu numele eĭ „tăiere împrejur“, însĕ ce ḑice el? «Numaĭ acea tăiere împrejur este tăiere adeverată. Şi pentru ce? Pentru că nimic alt nu fac, de cât îşĭ taie carnea de pe trup. Când ceia ce se face nu este legiuit, nimic alt nu este, de cât o scrijilitură saŭ o tăietură în carne.» Saŭ că acesta este sensul vorbeĭ, saŭ că face alusiune la ceĭ ce se încercaŭ să taie, să desbine biserica. Noĭ numim tăiere faptul acelora, cariĭ săvêrşesc asemonea act fără vre-o artă, ci numaĭ aşa cum s'ar întâmpla, eară dacă e vorba de a căuta adevĕrata tăiere împrejur, apoĭ aceasta se găseşce numaĭ la noĭ creştiniĭ. „Noĭ, cariĭ cu duchul slujim luĭ Dumneḑeŭ,“ adecă noĭ cariĭ adorăm pe Dumneḑeŭ duchovniceşce. Spune'mĭ, te rog; ce este maĭ bun: sufletul, saŭ trupul? Negreşit că sufletul. Aşa dară şi tăierea împrejur a sufletuluĭ este cea maĭ bună, ba nu numaĭ cea maĭ bună, ci chiar singura tăiere împrejur. In timp ce stăpânia tipul, cu drept cuvênt că era de preferat. „Pentru aceia ţăiaţi-vĕ împrejur, dice, învârtoşarea inimeĭ vóstre“ (Deut. 10, 16). Tot astfeliŭ şi în epistola către Romanĭ el distruge tăierea împrejur, ḑicênd: „Că nu cel dinafară arătat este Iudeŭ, nicĭ cea dinafară ară-

tată în trup este tăiere împrejur, ci cel întru ascuns Iudeŭ, şi tăierea împrejur a inimeĭ întru Duchul, eara nu prin literă" (Rom. 2, 28. 29). La urmă apoĭ chiar o lipseşce şi de denumirea eĭ obicĭnuită, căcĭ nu maĭ este tăiere împrejur, dice, ci tăiere. Pentru că şi tipul intr'atât se numeşce tip, întru cât nu a sosit adevĕrul; dară când adevĕrul a venit, el nu se maĭ numeşce tip. De exemplu: avem dinainte un tabloŭ în perspectivă, cineva a pictorat pe împărat, saŭ maĭ bine dis a făcut conturul (schiagrafia) tabloulu; eĭ bine, până ce nu i se adaoge colorile cerute noĭ nu dicem «iată împăratul», dară după ce i se adaoge colorile, tipul este acoperit, saŭ maĭ bine dis, este îndosit de adevĕr, este astupat şi nu maĭ apare; atuncĭ şi dicem cu drept cuvênt, iată împăratul. El nu a dis «că tăierea împrejur este în noĭ», ci „noĭ suntem tăierea împrejur", şi cu drept cuvênt, căcĭ tăierea împrejur cea duchovnicească, acea virtuósă, aceia arată pe adevĕratul om. Şi nici n-a dis «că la dênşii este tăiere» ci „păziţi-vĕ de tăiere", dând a înţelege că dênşiĭ sunt stăpâniţĭ de reutate şi perzare.

«Dară tăierea împrejur, dice, nu se face în trup, ci în duch, în inimă.» „Şi nu ne nădăjduim, dice, în trup, de şi eŭ am nădejde în trup" (Stih. 4). Ce numeşce el aicĭ „nădejde" şi „în trup"? Adecă lauda, curajul, demnitatea in vorbire (σεμνολόγημα). Bine a făcut că a adaos aceasta frasă, căcí de acusa tăierea împrejur unuĭ dintre ginţĭ, şi nu atâta taierea împrejur, pe cât pe ceĭ ce întrebuinţaŭ aceasta, póte că s-ar fi părut ca lipsit de nobleţa iudaică atacând'o, adecă în necunoscinţă de cele respectabile, şi ca unul ce n-a luat parte la acestea; — dară acum când cel ce acusă este tocmaĭ cel ce s-a împărtăşit din acele obiceiurĭ religióse, apoĭ nu póte fi acusat că a fost în necunoscinţă de cele ale iudaismuluĭ, ci, că a fost convins de insuficienţa lor, s'a deşteptat, şi a ajuns chiar la cunoscinţa adevĕruluĭ. Priveşce acum şi ce dice în epistola către Galatenĭ, când s-a vĕdut nevoit a spune despre dênsul lucrurĭ marĭ, cum şi atuncĭ încă arată umilinţă. „Că aţĭ audit, dice, despre creşcerea mea în iudaism" (Galatenĭ 1, 13). şi aicĭ earăşĭ: „De se pare cuiva altuia a se nădăjdui în trup, eŭ maĭ mult" (Stih. 4), şi apoĭ imediat adaoge: „Ebreŭ din Ebreĭ." „De se pare cuiva", dice, arătând prin aceasta necesitatea in care s-a vĕdut, că adecă pentru aceia vorbia. «Dacă voĭ vĕ nădăjduiţĭ, dice, eŭ încă maĭ mult», cu care ocasie

el face us de o dojană ușóră, căcĭ nu numesce pe nimenĭ, dându-li prin aceasta ocasiune de a se întórce din rătăcire. „De se pare cuiva a se nădăjdui.“ Bine dice „de se pare“, saŭ că póte dênșiĭ nu aŭ ăstfeliŭ de nădejde, saŭ că acea nădejde nu era în realitate. „Tăiat fiind împrejur a opta di.“ Și maĭ 'ntêiŭ pune aceia ce dênșiĭ o considerau ca falà, tăierea împrejur, apoĭ adaoge „din neamul luĭ Israil“, arătând prin amândouĕ acestea că el nu este proselit și nicĭ dintre proselițĭ. Prin dicerea „tăiat împrejur a opta di“ dovedesce că nu era proselit, eară prin ceia-l-altă „din neamul luĭ Israil“ că nicĭ dintre proselițĭ nu era. Dicênd apoĭ din neamul luĭ Israil, ca să nu credĭ că póte era din cele dece semințiĭ care se desbinase și formaŭ regatul Samarieĭ, adaoge „din seminția luĭ Veniamin“, adecă din seminția cea maĭ încercată. „Ebreŭ dintre Ebreĭ“, adecă nu proselit, ci din început chiar dintre Ebreiĭ ceĭ maĭ încercațĭ. Se putea să fie cineva din Israil, și să nu fie Ebreŭ dintre Ebreĭ, pentru că mulțĭ deja nu sciaŭ nicĭ limba ebraică, de óre ce eraŭ amestecațĭ cu ethniciĭ. Saŭ aceasta voesce a o arăta el prin aceste cuvinte, saŭ marea luĭ nobleță. „După lege Fariseŭ“, dice, cu care ocasie întră în examinarea celor atingătóre de propria sa voință, căcĭ cele de maĭ sus eraŭ involuntare. A fi tăiat împrejur nu depindea de dênsul, cum și a fi din neamul luĭ Israil și din seminția luĭ Veniamin earășĭ nu aparțineaŭ voințeĭ luĭ, așa că și prin acestea el covîrșasce altora, de și mulțĭ póte eraŭ pe acelașĭ grad cu dênsul. Și unde óre este faptul prin care el covîrșa altora? Maĭ cu samă în aceia de a nu fi proselit, pe deoparte, eară pe dealtă că făcea parte din cea maĭ încercată dintre semințiĭ și eresurĭ, care o avea din început de la stremoșĭ, ceia ce de sigur că nu o aveaŭ mulțĭ. De aicĭ apoĭ intră în examinarea celor ce depindeaŭ de voința sa, unde maĭ cu samă covîrșa. „Dupre lege Fariseŭ, dupre rîvnă gonind biserica“ (Stih. 6). Dară nu ajunge numaĭ atât, de vreme ce e posibil de a fi cineva și Fariseŭ, și să nu fie cu multă rîvnă, drept care adaoge și aceasta, care este ceia ce covîrșa: „dupre dreptate“. Dară fiind-că era posibil și altora de a se arunca în primejdiĭ, pentru că umblaŭ după ântêietate póte, dupre cum făceaŭ Archiereiĭ, ceia ce nu arăta de loc a fi cineva rîvnitoriŭ legeĭ, de aceia și adaoge el: „dupre dreptatea cea din lege făcêndu-mĕ fără de prihană“.

Decĭ dacă el covîrşa multora cu nobleţa, cu voinţa, şi cu modul de viaţă, apoĭ de ce atuncĭ a părăsit tóte acele calităţĭ respectabile, dacă nú pentru că a găsit acele ale luĭ Christos cu mult maĭ însemnate şi maĭ marĭ? Drept care şi adaoge imediat: „Dară cele ce 'mĭ era mie câştig, tóte acestea le am socotit pentru Christos pagubă“ (Stih. 7).

[1]) Pe când Pavel avea o astfeliŭ de viaţă seriósă încă din copilărie, şi o astfeliŭ de nobleţă; pe când el depunea atâta osteneală şi grijă; pe când el înfrunta atâtea primejdiĭ, atâtea uneltirĭ îndreptate contra sa, şi cele ce maĭ 'nainte eraŭ pentru dênsul câştig, acum le socotia tóte ca pagubă, numaĭ cu scopul de a câştiga pe Christos, noĭ nicĭ măcar averile nu le dispreţuim, ca să putem câştiga pe Christos, ci preferăm chiar de a cădea şi din viaţa viitóre, numaĭ ca să nu ne despărţim de deşărtăciunile vieţeĭ aceştia, de şi tóte acestea nu sunt de cât spre paguba nóstrĕ. Spune 'mĭ te rog; când noĭ examinăm în parte tóte cele ce compun aşa numita avere, ce alt aflăm, de cât că sunt tóte spre paguba nóstrĕ, osteneală zădarnică, fără vr'un folos? In adevĕr, ce folos putem avea din multele haine ce le posedăm, şi încă póte de mare valóre? Ce câştig putem trage din faptul că suntem îmbrăcaţĭ cu ele? Nimic alt, de cât că păgubim numaĭ. Cum? Şi săracul care are pe trupul sĕŭ o haină ruptă şi de nimic, să nu credĭ că pe timpul căldurelor sufere maĭ mult de cât tine arşiţa sóreluĭ, ba încă cu maĭ multă uşurinţă de cât tine, cacĭ acele haine rupte ce le are pe trup îĭ lasă maĭ în libertate trupul, pe când hainele cele nóuă, chiar de ar fi fine ca pânza paianjinuluĭ, totuşĭ nu vor lăsa trupuluĭ acea libertate. Tu apoĭ, din causa mândrieĭ celeĭ próste aĭ două haine, şi de multe orĭ treĭ, aĭ după aceia chlanidă (palton), cingătóre şi nădragĭ, pe când acela este îmbrăcat cu o singură haină pe care o pórtă maĭ cu uşurinţă. Din această causă apoĭ videm pe ceĭ bogaţĭ că păşesc pe drum a lene, şi-ĭ apucă năduşala (asudă), pe când pe ceĭ săracĭ nu-ĭ videm pătimind de acestea. Aşa dară, când acea haină ruptă şi de nicĭ o treabă îţĭ aduce un serviciŭ tot pe atât de bun ca şi acelea pentru care aĭ plătit atâta aur, apoĭ óre nu este pagubă ceia ce e mult şi de prisos? Nimic nu ţi-a adus maĭ mult în

---

[1]) *Partea morală.* Abusul pretutindenĭ vatămă până şi cea maĭ bună intenţiune a cuiva, şi lipseşce de împărăţie pe cel ce-l comite. Abusul e resultatul uneĭ voinţĭ greşite. *(Veron.)*

ajutoriŭ, afară numaĭ că aĭ plătit pe ele o mulţime de banĭ, astfeliŭ că tu cel bogat aĭ plătit acelaşĭ serviciŭ cu o sută de galbenĭ, saŭ şi maĭ mult, pe când săracul cu puţin argint. Aĭ vĕḑut paguba? Dară mândria ta nu te lasă ca să veḑĭ. Voeşcĭ póte să vorbim şi pentru aurul ce se cheltuieşce cu caiĭ şi cu femeile? Să examinăm şi aceasta, căcĭ pe lângă altele bogăţia şi prosteşce pe om. Cu aceiaşĭ valóre preţuiesc şi pe femeĭ ca şi pe caĭ, şi pentru amândouĕ aŭ una şi aceiaşĭ împodobire. Incă şi femeile vor a se arăta frumóse până şi in lucrurĭ pe care le pórtă, până şi în voalurile lor ce li acopĕr faţa. Spune 'mĭ, te rog; care e câştigul ce 'l tragĭ împodobindu-ţĭ calul saŭ asinul cu aur? Dar femeea ta, care are primprejurul gâtuluĭ şi a mânilor atâta grămadă de aur şi petre preţióse, cu ce este în câştig? «Dară aurăriile, ḑicĭ, nu se strică.» Bine, dar mulţĭ spun că aurăriile şi petrele preţióse îşĭ perd mult din valóre când stăpâna se duce cu ele la baie, saŭ şi aiurea; de cât, fie şi aşa, să nu se vatăme cu nimic; însĕ care e câştigul? Spune 'mĭ; când acele preţióse cad jos şi se perd, óre nu este pagubă? Când ele atrag asupra stăpâneĭ invidia din partea unora şi curse din partea altora, óre nu este aceasta pagubă? Când acele scule nu folosesc cu nimic pe ceea ce le are, ba încă maĭ mult aţiţă privirile invidioşilor şi deşteaptă pe tâlharĭ, apoĭ óre nu este aceasta spre pagubă? Când bărbatul ar putea de exemplu ca cu baniĭ ce a dat pe acele juvaerurĭ, să întreprindă ceva care i-ar aduce folos, şi cu tóte acestea nu póte din pricina luxuluĭ ce stăpâneşce pe femeia sa, ci este silit de multe orĭ ca să se lipsască de cele trebuitóre, numaĭ şi numaĭ ca dênsa să se împodobiască cu aurăriĭ, óre faptul acesta nu este spre pagubă? Banul (χρῆμα, din verbul χράομαι-ῶμαι = a întrebuinţa bine un lucru, a usa bine de el) de aceia are acest nume, adecă ca noĭ să îl întrebuinţăm bine, să lucrăm cu dênsul ceva bun şi folositoriŭ. Dară când pofta de aurăriĭ a femeeĭ nu-l lasă, óre nu este atuncĭ pagubă generală? Cel ce nu cutează a face us de baniĭ sĕĭ propriĭ, ca şi cum ar fi banĭ streinĭ, óre nu are el pagubă din tóte părţile? Dară apoĭ când clădeşce case marĭ şi strălucite, cu colóne de marmură, cu porticurĭ frumóse, cu locurĭ de preumblat (în grădină), pe care le înfrumuseţază în tot chipul cu statuĭ şi statuete aşeḑate? Mulţĭ obicinuiesc a numi fericiţĭ pe astfeliŭ de óminĭ, însĕ noĭ nu examinăm acum aceasta. La ce folosesce apoĭ plafonul aurit? Óre nu aduce tot acelaşĭ serviciŭ ca şi unul ce este făcut simplu şi cu simetrie? «Dară, ḑicĭ, plafonul aurit este

fórte plăcut şi are multă atracţiune.» Dară aceasta pe un timp scurt numaĭ, eară după aceasta de loc, căcĭ el 'şi-a perdut din atracţiunea sa. Dacă chiar sórele nu ne maĭ uĭmeşce cu frumuseţa sa, tocmaĭ pentru că ne am obicĭnuit cu aceasta, cu atât maĭ mult lucrurile de artă, cărora ajungem a li da tot atâta atenţiune, câtă dăm unor lucrurĭ de lut. De ce, spune 'mĭ, într'o casă, fie chiar cea maĭ bună, să se găsască mulţime de colóne, statuete frumóse şi aur împrăştiat pe păreţĭ fără nicĭ un rost? Aceasta nimic alt nu este de cât dovada prostieĭ, şi a uneĭ mândriĭ nejustificată. Peste tot locul decĭ, noĭ trebuie a face us de cele absolut trebuitóre, şi nicĭ de cum de cele prisoselnice.

Aĭ vědut decĭ că faptul acesta este pagubă? Aĭ vědut că este prisoselnic şi fără reson? Dacă nu îndeplineşce vre-o trebuinţă simţită, şi nicĭ vre-o mulţămire deosebită, de óre-ce cu trecerea timpuluĭ devine fórte neplăcut, apoĭ nimic alt nu este de cât pagubă. Tóte acestea însě, nu te lasă ca să le vedĭ acea slavă deşartă ce te stăpâneşce. Eĭ bine, pe tóte acestea Pavel de şi le credea a fi câştig, el le-a părăsit; eară noĭ nicĭ paguba măcar nu o părăsim pentru Christos? Până când óre vom fi alipiţĭ de pământ? Până când óre nu ne vom ridica privirea spre ceriŭ? Nu videţĭ pe ceĭ îmbătrîniţĭ cum nu maĭ aŭ nicĭ-o simţire de cele trecute? Nu videţĭ pe ceĭ ce se sfârşesc, fie iĭ bătrînĭ, saŭ tinerĭ? Nu videţĭ pe ceĭ ce aŭ rĕmas în viaţă, după ce s-aŭ lipsit de dênşiĭ? Pentru ce ne lipim de lucrurile nestatornice, pentru ce ne legăm de cele nesigure? Până când óre nu vom pricepe micimea celor ce rĕmân după noĭ? Ce nu ar da bătrîniĭ, dacă ar fi cu putinţă ca să arunce bătrîneţa? Apoĭ câtă rătăcire nu este, ca să voiască cineva a se reîntórce în tinereţa dinainte, pentru care ar da totul cu cea maĭ mare dragoste, numaĭ ca să întineriască şi nicĭ-odată să îmbătrîniască, eară tinereţa duchovnicească unită cu o mare bogăţie, nicĭ măcar pe de departe să nu o atingă, ci să stăpâniască acele ce nu folosesc cu nimic în present! A te scăpa de mórte nu pot, a te izbăvi de bólă nu aŭ nicĭ o putere, şi nicĭ nu pot împedeca bătrîneţa, saŭ orĭ ce din cele necesare şi cerute de legea natureĭ; şi cu tóte acestea încă te laşĭ a fi stăpânit de dênsele? Şi care este câştigul? spune'mĭ. Beţiĭ, lăcomie în mâncărĭ, dezmerdărĭ absurde şi de tot felul; acestea tóte ne chinuiesc pre noĭ maĭ rĕŭ de cât ceĭ maĭ tiranĭ stăpânĭ. Numaĭ acestea noĭ le câştigăm din bogăţie, şi nimic alt, fiind-că nu voim, căcĭ dacă am voi, noĭ am putea clironomisi chiar ceriul cu această bogăţie. «Aşa

dară bogăţia este bun lucru», ḑicĭ tu. Dară nu bogăţia în sine o póte face aceasta, ci intenţiunea celuĭ ce o stăpânesce. Cum că intenţiunea o face aceasta, gândesce-te că e posibil chiar şi săraculuĭ de a clironomisi ceriul, căcĭ, după cum am ḑis de multe-orĭ, Dumneḑeŭ nu se uĭtă şi nicĭ nu cântăresce cele date, ci el se uĭtă la intenţiunea celuĭ ce a dat. Este cu putinţă de a fi cineva şi sărac, şi cu tóte acestea a căştiga totul cu puţinul ce a dat, căcĭ Dumneḑeŭ cere de la noĭ ceia ce putem. Nicĭ bogăţia nu ne duce în ceriŭ, şi nicĭ sărăcia în iad, ci numaĭ intenţiunea bună saŭ rea. Această intenţiune decĭ să o corectăm, aceasta să o întocmim dupre cum trebuie, şi totul ni va fi uşor. Dupre cum lemnariul, fie că ar avea uneltele de fer, fie de aur, ar lucra lemnul deopotrivă, ba încă cu cele de fer ar lucra maĭ bine; tot-astfeliŭ şi în casul de faţă, unde virtutea se săvêrşasce maĭ degrabă prin sărăcie. Cum că este aşa, ascultă pe Christos ce ḑice despre bogăţie: „Maĭ lesne este a trece cămila prin urechia aculuĭ, de cât bogatul a intra întru împărăţia luĭ Dumneḑeŭ" (Math. 19, 24), pe când despre sărăcie nimic din acestea n-a ḑis, ci cu totul din contra: „Vinde-ţĭ averile tale şi le dă săracilor, şi vină după mine" (Ibid. 21), aşa că prin darea averilor la săracĭ şi prin ducerea după dênsul se căştigă ceriul.

Aşa dară, să nu fugim de sărăcie, căcĭ ea ni aduce împărăţia ceriurilor, şi nicĭ earăşĭ să nu alungăm bogăţia ca ceva bun, de vreme ce perde pe ceĭ ce nu sunt cu băgare de samă, ci tot-deauna să avem ochiul aţintit către Dumneḑeŭ, să facem us cum se cade de cele ce avem date de dênsul, să facem us, ḑic, şi de puterea corporală, şi de averea nóstrĕ, şi în fine de tóte cele-l-alte. Dealtfeliŭ este chiar absurd, ca noĭ să întrebuinţăm în folosul altora acestea, şi nu în folosul făcătoriuluĭ nostru. 'Ţi-a făcut ochiul? Fă-l pe acesta folositoriŭ luĭ Dumneḑeŭ, şi nu diaboluluĭ. Cum veĭ putea face aceasta? Privind făpturile luĭ, lăudându-l şi slăvindu-l, şi în acelaşĭ timp întorcêndu-l de la privirea femeilor. 'Ţi-a făcut mânile? Intrebuinţază-le pentru mulţămirea luĭ, şi nu a diaboluluĭ, adecă nu in răpirĭ şi înşelaciunĭ, ci în bine-facerĭ şi milostenĭĭ; în fine ţine-le întinse în rugăciunĭ incontinue, şi ridică pe ceĭ căḑuţĭ. 'Ţi-a făcut urechĭ? Acestea nu le întrebuinţa în auḑirea versurilor celor întortochiate, nicĭ în auḑirea necuviinţilor, ci: „Tótă vorba ta să fie în legea celuĭ Preaînalt" (Sirach. 9. 15 (?) şi earăşĭ: „Intru mulţimea bătrînilor

stăĭ, ... tot graiul Dumnedeesc pofteşce a'l audi, şi pildele înţelegereĭ să nu treacă de la tine“ (Ibid. 6, 34. 35). 'Ţi-a făcut gură? Eĭ bine, aceasta să nu vorbiască nimic din cele ce nu se cuvine, ci să cânte psalmodiĭ, imnurĭ şi cântărĭ duchovniceşcĭ, saŭ cum dice în alt loc: „ca să dea dar celor ce aud“ (Efes. 4, 29), adecă să fie spre zidire, şi nu spre dărimare, spre laudă, eară nu spre hula aprópeluĭ, nu urzind vicleniĭ, ci cu totul din contra. 'Ţi-a făcut picióre, nu ca să alergĭ spre rele, ci spre lucrurĭ bune. 'Ţi-a făcut stomach, nu ca să'l spargĭ cu mâncările, ci ca să poţĭ trăi şi filosofa. 'Ţi-a dat pofta de promiscuitate, nu spre a te tăvăli în curviĭ şi preacurviĭ, ci spre a face copiĭ, şi spre urmarea neamuluĭ ominesc. 'Ţi-a dat minte, nu ca să-l blestemĭ pre el, nu ca să fiĭ bârfitoriŭ, ci serios. A lăsat şi banĭ, ca să-ĭ întrebuinţăm în bine, a lăsat şi putere ca earăşĭ să o întrebuinţăm spre bine. A făcut meşteşugurile şi artele frumóse, ca astfeliŭ viaţa să ni se pară maĭ plăcută, prin traiul în comun, şi nu ca să ne depărtăm în cele duchovniceşcĭ uniĭ de alţiĭ, nu ca să dăm atenţiune meşteşugurilor celor uriciόse, ci celor trebuitóre, ca uniĭ pe alţiĭ să ne servim, şi nicĭ de cât ca uniĭ pe alţiĭ să ne surpăm. A dat apoĭ casa cu acoperemântul şi plafonul eĭ, ca să ne apărăm de plóe şi de intemperiĭ, şi nimic maĭ mult, eară nu ca tu să o împodobeşcĭ cu aur, şi saracul să se prăpădiască de fóme. A dat şi haine ca să ni acoperim trupul, eară nu ca să ne punem în evidenţă, nu pentru ca acele haine să fie împuchiţate cu aur mult şi în acel timp Christos să se prăpădiască gol şi flămând. A dat omuluĭ un acoperemânt, nu ca să-l aibă numaĭ pentru dênsul, ci să-l dee şi altora. A dat pămêntul, nu cu scopul ca tu să te foloseşcĭ maĭ mult de cât alţiĭ, şi să aĭ de unde cheltui bunurile luĭ Dumnedeŭ cu curvele şi actriţele, cu mimicele şi cu cele ce cântă din chitară saŭ cu ceĭ ce cântă cu flautul, ci cu ceĭ flămândĭ şi nevoiaşĭ. A dat marea, nu ca tu să-ĭ potricăleşcĭ fundul, şi să scoţĭ de acolo petre şi altele de acestea, ci ca să pluteşcĭ pe ea şi să nu te oboseşcĭ în acea călătorie lungă. De ce sunt petrile, întrebĭ tu? Dară şi eŭ te întreb, de ce sunt făcute petrele, aşa precum sunt? De ce unele sunt fórte scumpe, eară altele sunt maĭ folositóre? Unele se potrivesc la zidire, şi altele nu sunt bune la nimic, unele sunt maĭ tarĭ şi maĭ puternice de cât cele-l-alte. «Dară, dicĭ tu, acelea sunt pentru frumuseţă». Aceasta însĕ este chestiune de apreciare. Póte că

sunt albe? Insě nu' pot fi maĭ albe de cât marmura cea albă, ba nicĭ macar deopotrivă. Sunt tarĭ? Dară nicĭ aceasta nu o póte ḑice cineva. Póte că sunt fórte trebuitóre? Şi nicĭ aceasta nu o póte ḑice. Aşa dară, din ce causă aŭ fost admirate de óminĭ? De nicăirĭ n-a venit această admiraţiune, de cât numaĭ din consideraţiunea ce le-aŭ dat'o óminiĭ. Pentru că dacă nu sunt nicĭ maĭ bune ca multe altele, ba încă vom găsi altele maĭ însemnate, maĭ albe, — nicĭ maĭ trebuitóre, nicĭ maĭ tarĭ, apoĭ de unde a resultat o astfeliŭ de admiraţiune? Nu óre numaĭ din consideraţiunea, din părerea ce 'şi-aŭ format'o óminiĭ de dênsele? Aşa dară de ce óre Dumneḑeŭ a dat o asemenea valóre petrelor? Nu el a dat'o, ci tu aĭ creḑut că sunt cine şcie ce lucru mare. Dară de ce óre şi scriptura le admiră? Vorbeşce şi ea îndeacord cu părerea ce tu ţi-aĭ format'o despre ele, dupre cum face şi dascalul de multe-orĭ, căcĭ vorbind cu copilul, admiră aceia ce admiră şi el, cu scopul vĕdit de a'l scóte din acele ideĭ şi a'l pune pe drumul cel drept. De ce cauţĭ frumuseţa hainelor? Dumneḑeŭ a regulat a'te îmbrăca cu haine şi cu încălţăminte, dar cele-l-alte ce raţiune pot avea? „Dorite sunt, ḑice, dreptăţile Domnuluĭ maĭ mult de cât aurul, şi de cât peatra scumpă" (Ps. 8, 11). Acestea sunt, iubiţilor, în adevĕr folositóre, eară cele-l-alte sunt nefolositore, pentru că dacă ar fi de vr'un folos, nu ar fi poroncit de a le dispreţui, şi Sfînta Scriptură vorbeşce de ele, numaĭ în deacord cu părerea nóstrĕ, fapt care probează încă maĭ mult filantropia luĭ Dumneḑeŭ. De ce óre a dat porfira şi altele de acest feliŭ? Aceste lucrurĭ sunt ale charuluĭ sĕŭ. Bogăţia aceasta a charuluĭ sĕŭ, a voit a ó arăta şi din altele multe; de' pildă a dat grâul, însĕ tu preparĭ dintr'ênsul nu numaĭ pâne, ci şi plăcinte, şi prăjiturĭ de tot feliul, care aŭ mult deliciŭ la mâncare. Dealtfeliŭ pofta şi slava deşartă le-a inventat tóte acestea. Ţi-a placut ca tóte acestea să le aĭ înaintea ochilor. Dară dacă vr'un bărbat strein, saŭ vr'un cultivator de pămênt fără experienţă de pămênt, te-ar videa admirându-le acestea şi te-ar întreba de ce le admirĭ? Óre aĭ avea ce respunde? Póte aĭ spune că sunt plăcute la videre? Nu cred. Aşadară să contenim cu astfeliŭ de aprecierĭ, şi numaĭ de adevĕrurĭ să ne ţinem strînşĭ, căcĭ tóte cele-l-alte nu sunt de cât lucrurĭ trecătóre, care dispar ca şi valurile unuĭ rîŭ. De aceia vĕ rog să stăm înţepeniţĭ bine pe peatra credinţeĭ, ca astfeliŭ să ne învrednicim de bunurile făgăduite, prin charul şi filantropia Dom-

nuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Ci cele ce'mĭ eraŭ mie câştig, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă. Eară maĭ virtos le şi socotesc tóte pagubă a fi pentru covîrşirea cunoşcinţeĭ luĭ Christos Iisus Domnuluĭ meŭ, pentru care de tóte m'am păgubit, şi le socotesc gunóe a fi, ca pre Christos să dobândesc, şi să mĕ aflu întru el, neavênd dreptatea mea cea din lege, ci ceia ce este prin credinţa luĭ Iisus Christos" (Cap. 3, 7—9).

La luptele pe care ereticiĭ le pórtă contra drepteĭ credinţĭ, noĭ trebuie să opunem o cugetare întinerită, ca astfeliŭ cugetele nóstre să pótă a fi cu băgare de samă exactă. De aceia facem începutul acesteĭ convorbirĭ tocmaĭ de aicĭ, adecă de la finea celeĭ precedente. Şi care era acel sfârşit? După ce enumeră tóte acelea care formaŭ obiectul de vanitate al Judeilor, acele de la natură şi cele din intenţiune, adaoge: „Ci, cele ce îmĭ eraŭ mie câştig, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă... pentru săvêrşirea cunoşcinţeĭ luĭ Iisus Christos Domnuluĭ meŭ, pentru care de tóte m-am păgubit, şi le socotesc gunóe a fi, ca pe Christos să dobândesc." Aicĭ ereticiĭ sar în sus de necaz. Dealtfeliŭ şi aceasta este izvorîtă din înţelepciunea duchuluĭ, ca adecă să li însufle lor speranţă de biruinţă, şi astfeliŭ să primiască lupta. Dacă ar fi putut dice iĭ pe faţă, ceia ce aŭ făcut în alte ocasiunĭ, ar fi dis'o şi în casul de faţă; ar fi şters cuvintele, ar fi lăsat la o parte scriptura, neputênd maĭ mult a privi la ea. Dară ceia ce se întâmplă cu peştiĭ, că ceia ce póte să-ĭ prindă nu li stă în cale, ci se ascunde, ca astfeliŭ iĭ se pótă alerga în tóte părţile, tot aşa şi în casul de faţă. Legea este numită gunoiŭ, este numită pagubă; pe lângă aceasta apostolul dice, că nu este

cu putință de a câștiga cineva pe Christos, dacă nu s-a păgubit maĭ ânteiŭ de lege. Tóte acestea aŭ ademenit pe ereticĭ de a primi pasajul acesta, cu credință că este în favorul lor; dară după ce l-aŭ primit ĭ-a împresurat din tóte părțile, dupre cum mreja împresóră pe pește. Așa dară ce ḑic ereticiĭ? «Iată că legea este pagubă, iată că este gunoiŭ; decĭ cum se ḑice că ea este opera luĭ Dumneḑeŭ»? Dară tóte acestea sunt ḑise tocmaĭ în ajutoriul legeĭ, dupre cum se învedereazā de acolo. Decĭ să fim cu atențiunea încordată la cele ḑise. Apostolul n-a ḑis «legea este pagubă» ci socotesc legea și tóte ale legeĭ o pagubă. Când el vorbeșce de câștig, nu ḑice socotesc ca câștig, căcĭ aceasta era de la natură, pe când paguba de care vorbeșce aicĭ, nu ni vine, de cât în urma aprecierеĭ nóstre. Dară ce? Nu este legea pagubă? Da, pentru Christos este pagubă. Dară cum ere a devenit ea câștig? Nu se crede a fi câștig, și decĭ cum a devenit câștig? Ințelege, cât de sălbăticită era natura omineaскă, pentru ca cu ușurință să se pótă restabili earășĭ chipul omuluĭ. Dacă nu era legea, nu s-ar fi acordat charul. Pentru ce? Pentru că nu era cu putință de la o înjosire atât de mare a omuluĭ, să se ridice la acea înălțime, de aceia legea a fost pentru dênsul o scară de suire, saŭ maĭ bine ḑis, ca o punte de trecere. Cel ce se suie pe scară însĕ, nu este legat de ea, în același timp nicĭ nu o disprețuieșce, ci chiar ĭĭ păstrează óre-care recunoștință. Această scară îl duce la aceia de a nu maĭ avea nevoe de dênsa. Și cu tóte acestea, chiar pentru dênsul a servit acea scară, voiŭ să ḑic l-a ajutat a se ridica, ca pe urmă să nu maĭ aibă nevoe de ea; e drept de a marturisi aceasta grație din parte'ĭ, căcĭ dealtminterea nu s-ar fi putut sui. Astfeliŭ este și cu legea: ne-a ridicat pre noĭ la înălțime, ceia ce probează că legea a fost spre câștig; însĕ după aceasta noĭ o credem spre pagubă. Cum aceasta? Nu doră că ea este pagubă, ci pentru că charul la care ne-am înălțat, este cu mult maĭ mare de cât ea. Dupre cum se întâmplă cu un sărac în timp de fómete: pe cât timp el are argint, scapă de fóme; dară când ar găsi aur, și n-ar putea ca să le aibă pe amândouĕ deodată, el consideră argintul ce'l are ca pagubă pentru dênsul, și decĭ lăsând argintul ia aurul, — tot așa și aicĭ; legea nu este pagubă, ci paguba este de a părăsi pe Christos și a se alipi de ea. Așa dară, când legea ne depărtează de Christos, atuncĭ este pagubă, eară când ne apropie de Christos este folos. De aceia și ḑice. „Pagubă

pentru Christos", eară când ea este pentru Christos, atuncî nu este pagubă de la natură, ci căştig. Dara de ce óre legea nu lasă pe cineva de a se apropia de Christos? căcî spre acésta a fost dată, împlinirea legeî este Christos, dupre cum şi sfârşitul legeî este Christos. Lasă, însĕ numaî dacă noî voim. „Că sfârşitul legeî este Christos" (Rom. 10, 1). Aşa dară cel ce crede legeî, lasă, saŭ maî bine dis, îndepărtează înseşî legea? O lasă, dacă vom fi cu atenţiune, eară de nu vom fi cu atenţiune nu o lasă. „Ci mai vîrtos le şi socotesc tóte pagubă a fi." «Ce spun eŭ aceasta despre lege? dice; nu este óre lumea un lucru bun, nu este óre viaţa presentă un lucru bun? Da, însĕ dacă tóte acestea mĕ depărtează de Christos, apoî le consider de pagubă. Pentru ce óre? „Pentru covîrşirea luî Christos Iisus Domnuluî meŭ", pentru că dacă sórele luminează pe ceriŭ, de sigur că este pagubă ca tu să staî cu luminarea aprinsă.» Prin urmare pagubă este după comparaţiunea dintre dênsele, după covîrşirea unia asupra celeî-l-alte. Ai vĕdut deci, că el face aicî o comparaţiune? „Pentru covîrşirea" dice, şi nu pentru că este streină, căcî covîrşire numaî atuncî se dice, când convîrşaşce pe altul de acelaşî feliŭ. Astfeliŭ că el arată căpătarea cunoşcinţeî tocmaî de la acelea de la care face comparaţiunea. „Intru care de tóte m-am păgubit, şi le socotesc gunóe a fi, ca pre Christos să dobândesc." Dacă vorbeşce de lege că este gunoiŭ, apoî cu drept cuvênt, de óre ce legea se ocupă de lucrurî lumeşcî. Dicênd el: „Cele ce'mî era mie câştig, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă", adauge imediat „Ci maî vîrtos le şi socotesc tóte pagubă", adecă tóte cele trecute şi cele presente. Dacă voeşcî ca în aceste tóte să fie cuprinsă şi legea, fie, căcî nicî ea nu este defăimată. Gunoiul se formează din grâŭ, (τὸ γὰρ σκύβαλον ἀπό τοῦ σίτου ἐστὶ) ba încă el este partea cea maî puternică a grâuluî, vorbesc despre paiul grâuluî. Decî, dupre cum maî 'nainte de aceasta gunoiul era trebuitoriŭ, şi noî săcerăm grâul la un loc cu paiul, aşa că dacă nu ar fi fost paiul saŭ gunoiul, grâul nu se făcea, tot aşa şi cu legea.

Vedî, cum el acelaşî lucru nu-l numeşce peste tot pagubă, ci pentru Christos numaî? „Ci maî vîrtos le şi socotesc tóte pagubă a fi", pentru ce anume? „Pentru covîrsirea cunoştinţeî luî Christos, pentru care de

tóte m-am păgubit.“ Aĭ vĕḑut cum el peste tot locul ia de razim pe Christos, şi nu lasă pe nicăirĭ a se despoia legea, saŭ a se atăca, ci peste tot locul o îngrădeşce? „Şi să mĕ aflu întru el, neavênd dreptatea mea cea din lege.“ Dacă însĕ, cel ce are dreptatea cea din lege, şi a alergat către această dreptate, pentru că ceia-l-altă nu-ĭ aducea nicĭ un folos, dară încă ceĭ ce nu aŭ acea dreptate, nu óre cu mult maĭ vîrtos datoresc de a alerga către Christos? Bine a ḑis el „dreptatea mea“, «căcĭ, ḑice, nu o am câştigat cu ostenele şi sudorĭ, ci prin char. Decĭ dacă cel ce are fapte bune este mântuit prin char, cu atât maĭ vîrtos voĭ». Şi fiind-că era natural ca dênşiĭ să ḑică, că dreptatea prin ostenele este cu mult maĭ mare, el arată aicĭ că dreptatea din lege este ca nişte gunóe faţă de această din urmă. «Dacă eŭ aşĭ fi progresat, ḑice, cu dreptatea cea din lege, nicĭodată nu aşĭ fi aruncat'o saŭ aşĭ fi alergat către ceia-l-altă.» Şi care este aceasta? Acea prin credinţa luĭ Dumneḑeŭ, adecă că şi aceasta este dată de Dumneḑeŭ, şi prin urmare darul sĕŭ este. Insĕ darurile luĭ Dumneḑeŭ covîrşesc cu măsura sărăcia faptelor resultate din sîrguinţa nóstrĕ. Dar óre ce înseamnă: „Intru credinţă, ca să'l cunosc pre el“? Aşa dară cunoştinţa este prin credinţă, şi prin urmare nu este cu putinţă de a'l cunósce pre dênsul fără de credinţă. Şi cum aceasta? Prin credinţă noĭ trebuie a cunósce puterea învierei luĭ din morţĭ, pentru că de altmintrelea cu ce raţionament am putea să ni representăm învierea luĭ? Cu nicĭ unul, ci numaĭ prin credinţă. Dară dacă învierea luĭ Christos se cunósce prin credinţă, apoĭ cum naşcerea luĭ Dumneḑeŭ Cuvêntul se va înţelege prin raţionamente? când maĭ ales învierea luĭ este mult maĭ inferióră de cât naşcerea. Şi de ce? Pentru că exemple de cea dintêĭ multe s-aŭ întâmplat, pe când de cea din urmă nicĭ unul. Inainte de Christos mulţĭ morţĭ aŭ înviat, de şi după înviere aŭ adormit, pe când din fecióră fără de bărbat nimenĭ nu s-a născut vreodată. Dacă însĕ, ceia ce este cu mult maĭ inferior de cât naşcerea cea după trup, şi trebuie a fi apropiată minţeĭ nóstre numaĭ prin credinţă, dară încă ceia ce este cu mult maĭ mare, şi încă fără comparaţiune de mare, cum s'ar putea pricepe prin raţionament? Acestea fac aceia ce se numeşce dreptatea prin credinţă. Aceasta trebuie a crede, că s-a putut face. Dară cum s-a putut, nu se póte representa. Din credinţă apoĭ vine şi împărtăşirea patimilor luĭ. Cum aceasta? Dacă nu am fi creḑut, nu am

fi pătimit; dacă nu am fi credut că patimind împreună cu el, vom şi împăraţi împreună cu el, nu am fi suferit ceia ce am suferit. Aşa dară şi naşcerea luĭ, ca şi învierea, prin credinţă numaĭ se pot pricepe.

Aĭ vědut că nu trebuie a avea credinţă simplă numaĭ, ci însoţită de fapte? Acela maĭ cu samă crede că a înviat Christos, care se predă pe sine primejdiilor, care se împărtaşaşce de patimile luĭ, căcĭ acel ce este părtaş celuĭ înviat, este părtaş şi celuĭ viŭ. De aceia dicea: „Şi să mě aflu întru el, neavênd dreptatea mea cea din lege, ci ceia ce este prin credinţa luĭ Christos, ceia ce este de la Dumnedeŭ dreptate întru credinţă, ca să-l cunosc pre el, şi puterea învierei luĭ, şi împărtăşirea patimilor luĭ, închipuindu-mě [1]) morţiĭ luĭ, ca dóră cumva aşĭ ajunge la învierea morţilor" (Stih. 10, 11). „Conformându-mě morţiĭ luĭ", adecă făcêndu'mě părtaş. Dupre cum el a pătimit de la ómenĭ, tot astfeliŭ şi eŭ. De aceia a dis „conformându-mě". Aiurea earăşĭ dice: „Implinesc lipsurile necazurilor luĭ Christos în trupul meŭ" (Colos. 1, 24), adecă persecuţiunile şi patimile acelea alcătuesc chipul morţiĭ. El nu a căutat ale sale, ci cele ale multora, aşa că şi persecuţiunile, şi necazurile, şi supărările nu numaĭ că nu trebuie să ne alarmeze, ci chiar să ne bucure, pentru că prin ele noĭ ne conformăm morţiĭ luĭ, ca şi cum ar fi dis «devenim o copie fidelă a chipuluĭ sěŭ», ceia ce şi aiurea scriind dice: „In tot timpul omorîrea Domnuluĭ Iisus în trup purtând" (II Corinth. 4, 10). Dară aceasta vine în urma uneĭ marĭ credinţĭ. Noĭ nu credem numaĭ că el a înviat, ci încă că şi după înviere are o mare putere. De aceia şi noĭ călătorim pe aceiaşĭ cale pe care a călătorit şi el, adecă devenim fraţĭ cu el pentru aceasta, ca şi cum pare că ar fi dis, că prin aceasta devenim Christoşĭ ca şi el. Vaĭ! cât de mare este însemnătatea patimilor! Credem că ne conformăm morţiĭ luĭ prin patimĭ, saŭ dupre cum dice aiurea: „dupre cum prin botez împreună cu el ne-am îngropat întru mórte, .. şi împreună odrăsliţĭ ne-am făcut cu asemĕnarea morţiĭ luĭ, aşa şi învierei luĭ vom fi

[1]) Verbul συμμορφοῦμαι însemnă *a mě potrivi întocmaĭ, a mě conforma*. Decĭ συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ s'ar traduce exact şi cu înţeles: *conformându-mě morţiĭ luĭ*. Trad.

părtaşĭ“ (Rom. 6, 4. 5), tot aşa şi aicĭ prin dicerea „conformându-ne morţii luĭ.“ Acolo cu drept cuvênt a dis „întru asemĕnarea morţiĭ luĭ“, căcĭ nu am murit cu trupul, ci cu pĕcatul. Şi una şi alta se numeşce mórte, însĕ el a murit cu trupul, noĭ însĕ cu pĕcatul; acolo a murit omul cel din trupul nostru, pe care l-a luat şi l-a ridicat el, eară aicĭ a murit omul pĕcatuluĭ. De aceia şi dice: „întru asemĕnarea morţiĭ luĭ“, pe când în casul de faţă nu maĭ spune întru asemĕnarea morţiĭ, ci cu înseşĭ mórtea. Pavel a murit în persecuţiunĭ nu cu pĕcatul, ci cu însuşĭ trupul, astfeliŭ că a suferit aceiaşĭ mórte ca şi Christos. „Ca doar cumva aşĭ ajunge la învierea morţilor.“ Dară ce spuĭ? Şi cu tóte acestea noĭ cu toţiĭ vom ajunge acolo. „Că nu toţĭ vom adormi, dice, eară toţĭ ne vom schimba“ (I Corinth 15, 51.), şi nu numaĭ că ne vom bucura de înviere, ci şi de nestricăciune, însĕ unia spre cinste, eară alţiĭ spre pedeapsa vecĭnică. Dară dacă cu toţiĭ ne învrednicim de înviere, şi nu numaĭ de înviere, ci şi de nestricăciune, de ce atuncĭ vorbeşce apostolul ca de o excepţiune óre-care ce s'ar face cu dênsul „ca dóră aşĭ ajunge“? «De aceia pătimesc tóte acestea, dice, „ca dóră aşĭ ajunge la învierea morţilor.“ Dară dacă aĭ murit, nu veĭ învia? Dară ce este aicĭ? Mie mi se pare că aicĭ se face alusiune la ceva mare, şi încă atât de mare, că nicĭ nu îndrăzneşce a se prounţa clar, ci „dóră cumva“. «Am credut în el, dice, şi în învierea luĭ; dară încă şi pătimesc pentru dênsul, şi totuşĭ nu pot îndrăzni pentru înviere.» Dară de care înviere spune el aicĭ? De învierea care duce direct la Christos. «Am spus că am credut în el şi în puterea înviereĭ luĭ, şi că sunt părtaş patimilor luĭ, şi că în fine mĕ conformez morţiĭ luĭ; şi cu tóte acestea încă nu îndrăznesc», dupre cum dice şi aiurea: „Celuĭ ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cadă“ (I Corinth. 10, 12), şi earăşĭ: „Mĕ tem ca nu cumva altora propoveduind, însu'mĭ să mĕ fac netrebnic“ (Ibid. 9, 27).

„Nu că acum am luat, saŭ acum sunt desăvêrşit, ci gonesc, ca dóră voiŭ şi ajunge, întru care sunt şi prins de Christos Iisus“ (Stih. 12). Ce este „acum am luat“? Vorbeşce aicĭ de premiŭ. Decĭ dacă acel care a pătimit atâtea, cel care a fost persecutat, cel

ce se mortifica pentru Christos pe fie-care ḑi, și încă nu îndrăznea pentru învierea aceia, apoĭ ce vom maĭ ḑice noĭ? Ce este „ca dóră voiŭ și ajunge"? Ceia ce ḑisese maĭ 'nainte: „ca dóră cumva așĭ ajunge la învierea morților", adecă dacă voiŭ ajunge la învierea luĭ; adecă dacă așĭ putea să pătimesc atâtea cât și el, dacă așĭ putea să-l imitez pre el, dacă așĭ putea să mĕ fac compărtaș luĭ. De exemplu: mult a pătimit Christos, a fost scuipat, a fost lovit, a fost turturat, și la urmă a pătimit ceia ce a pătimit. Aceasta deci este calea care duce la el. Prin tóte acestea trebuie a ne sili ca să ajungem la învierea luĭ, suferind tóte încercările. Saŭ că ḑice «de m-așĭ învrednici învierei luĭ ceĭ mult dorite și care are siguranță; de așĭ putea să sufĕr tóte luptele și să pot a avea învierea luĭ, adeca sa inviez întru slavă, căcĭ până acum nu sunt vrednic, ḑice; „gonesc că dóră voiŭ și ajunge", adecă viata mea îmĭ este ca in agonie, și încă sunt departe de sfârșit, și încă sunt departe de premiŭ, încă alerg, încă gonesc». Și nu a ḑis alerg, ci „gonesc." Cel ce gonesce, scie cu câtă putere gonesce; pe nimenĭ nu vede, pe toțĭ pe cariĭ întâlnesce în drum îl îmbrâncesce la o parte cu cea maĭ mare iuțală; și cugetul sĕŭ, și privirea, și puterea, și sufletul, și corpul, totul în fine are ațintit spre premiŭ și spre nimic alta. Decĭ dacă Pavel, carele a pătimit atâta și încă ḑice „ca dóră voiŭ și ajunge", apoĭ noĭ ceĭ căḑuțĭ ce am putea spune? Apoĭ arătând că lucrul este din datorie ḑice: „întru care sunt și prins de Christos Iisus". «Eŭ eram dintre ceĭ perduțĭ, ḑice, mĕ înecam, eram pe punctul de a mĕ nimici; Dumneḑeŭ însĕ, care ne urmăresce pe când noĭ fugim, m-a prins.» Prin aceste cuvinte decĭ, el totul represintă, căcĭ vorba sunt și prins arată și graba celuĭ prins și voința luĭ de a fi prins, în același timp încă și rătăcirea în care căḑusem și disprețul cel mare ce'l aveam către el, de vreme ce fugiam de el.

[1])Așa dară noĭ suntem mult respunḑătorĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ, și totușĭ nimenĭ nu jelesce, nimenĭ nu plânge, nimenĭ nu ofteaza, căutând cu toțiĭ a ne reintórce în starea cea maĭ dinainte. Dupre cum fugiam de Dumneḑeŭ maĭ 'nainte de venirea luĭ Christos, tot așa și acum. A fugi de

[1]) *Partea morală.* Când noĭ pĕcătuim, atuncĭ fugim de Dumneḑeŭ; și că trebuie a jeli și a plânge, și a ne re'ntórce în starea de dinainte. *Veron.*

Dumnedeŭ însĕ, în loc saŭ spaţiŭ, este cu neputinţă, căcĭ el este pretutindenĭ şi vecĭnic, despre care ascultă şi pe Profetul ce spune: „Unde voiŭ fugi de la faţa ta“ (Ps. 138, 6)? Cum este cu putinţă de a fugi de Dumnedeŭ? Cum este cu putinţă a fi departe de Dumnedeŭ, a se depărta de el? „Că iată ceĭ ce se depărtează pre sine'şĭ de la tine, dice, vor peri“ (Ibid. 72, 26), şi earăşĭ „Aŭ nu pĕcatele vóstre fac osebire intre voĭ şi mine“ (Isaia 59, 2)? Cum decĭ póte cineva să se depărteze de el? Nu în alt-feliŭ de sigur, de cât numaĭ cu sufletul şi cu voinţa, căcĭ a se depărta de el în loc (spaţiŭ) nu este posibil, pentru că el este pretutindenĭ de faţă. Pĕcătosul fuge de la faţa luĭ, eară aceasta e ceia ce dice Scriptura: „Fuge necredinciosul negonindu-l nimenĭ, eară dreptul ca un leŭ îndrăzneşce“ (Proverbe 28, 1). Fugim grozav de Dumnedeŭ, de şi el ne urmăreşce într'una. Apostolul îĭ alunga, ca să se găsască apróре de dênsul, eară noĭ alungăm, ca tot maĭ departe să fim de el. Óre nu este aceasta vrednic de plâns? Unde fugĭ nemernicule şi nenorocitule? Unde fugĭ tu de la viaţa şi mântuirea ta? Dacă fugĭ de Dumnedeŭ, la cine îţĭ veĭ găsi scăpare? Dacă fugĭ de lumină, cum veĭ maĭ videa? Dacă fugĭ de viaţă, cum veĭ maĭ putea trăi? Eĭ bine, noĭ să fugim de duşmanul mântuireĭ nóstre, şi nu de Dumnedeŭ. Când pĕcătuim noĭ fugim de Dumnedeŭ, dezertăm de la faţa luĭ şi ne ducem în ţeară străină, ca şi fiul cel perdut, care vîndêndu-şĭ moştenirea părinţască s-a dus în ţară stăină, şi acolo şi-a cheltuit tótă averea părinţască, şi remasese peritoriŭ de fóme. Avem şi noĭ însĕ, o avere părinţască. Şi care este óre? Ne-a izbăvit de pĕcate, ne-a dăruit puterea spre săvêrşirea virtuţeĭ, ne-a dăruit disposiţie către fapta bună şi răbdare, ne-a dăruit în fine prin botez Duchul sfînt. Decĭ dacă tóte acestea le vom cheltui, vom remânea peritorĭ de fóme. Dupre cum se întâmplă şi cu ceĭ bolnavĭ, că pe cât timp sunt munciţĭ de frigurĭ şi de venin, nu pot nicĭ să se scóle din pat, nicĭ să lucreze saŭ să facă ceva, eară dacă cineva îĭ scapă de bólă şi li redă sănătatea dorită, iĭ totuşĭ nu lucrază şi nu fac nimic pe lângă casele lor, fapt care se numeşce trândăvie, — în tocmaĭ aşa se întâmplă şi cu noĭ. Şi bóla nóstră a fost grea, şi frigurile grozave; şi noĭ zăcêm nu pe pat, ci pe înseşĭ rĕutatea, aruncaţĭ ca pe nişte gunoiŭ, răniţĭ, emanând din noĭ putóre, nespalaţĭ, chinuiţĭ de bólă, şi maĭ mult schelete de cât ómenĭ. In acest timp ne-aŭ încunjurat mulţi de-

monî şi stăpânitoriul lumeî aceştia, rîdênd de noî şi dispreţuindu-ne. A venit unul născut fiŭ al luî Dumnedeŭ, a lăsat razele cele strălucitóre ale venireî luî, şi imediat a împrăştiat întunerecul A venit la noî împăratul, cel ce este pe tronul părintesc, lăsând de bună voe acel tron părintesc. Când dic „lăsând“ să nu'ţî închipuî vre-o mutare din loc, —căcî el umple şi cerul şi pămêntul şi întregul univers, ci înţeleg iconomia luî spre mântuirea neamuluî omenesc. A venit la duşmanul sêŭ, care'l ura şi'l dispreţuia, care nu putea suferi nicî să'l vadă, şi care în fine il defăîma pe fiecare di. A vědut pe cel ce şedea în gunoiŭ, cu ranele pline de vermî, cuprins de frigurî, şi în fine pe cel ce avea tot feliul de bólă. Frigurile care îl torturaŭ nu eraŭ alta, fără numaî pofta cea rea, umflăturile ce avea pe el nu eraŭ, de cât uşurinţa; pe lângă acestea fómea acea grozavă ce'l stăpânia nu era alta, de cât lăcomia, eară ranele împuroiate de peste tot corpul luî nu eraŭ alta, fără numaî curvia; betejirea ochilor era idololatria, asurzirea urechilor şi apoplexia nu eraŭ alta, fără numaî închinarea petrelor şi a lemnelor, şi închinarea tuturor, eară putórea acea grozavă era reutatea, bólă fórte grea şi cu totul disgustătóre. A vědut apoî cum noî, maî rěŭ chiar de cât nebuniî, numiam lemnele şi petrele Dumnedeŭ. Ne-a vědut în fine în aşa de mare rěutate, şi totuşî nu s-a scârbit de noî, nu s-a îngreuiat, nu ne-a respins, nu ne-a urît, căcî era stăpânul nostru, şi nu putea ca el să'şî urască creatura sa. Decî ce face? Ca şi un doctor iscusit prepară medicamente de mult preţ, şi el cel ânteiŭ gustă din ele, căcî bărbăţia el maî ânteiŭ a exercitat'o, şi apoî ne-a predat'o nóuě. Şi maî 'nainte de orî-ce, ca un antidot, ne-a dat nóuě baea renaşcereî, după care imediat am vărsat tótă rěutatea. Tóte aŭ fost alungate, şi frigurile aŭ contenit, şi umflătura a dat înapoî, şi ranele cele puroete aŭ fost arse, şi tóte cele resultate din lăcomie şi din mânie, cum şi cele-l-alte rele aŭ fost gonite prin duchul; ochiî s-aŭ deschis, urechile s-aŭ destupat, limba a vorbit cu o voce încântătóre, sufletul s-a întărit, trupul a căpătat o astfeliŭ de frumuseţe şi strălucire, ca şi aceia pe care o avea fiul luî Dumnedeŭ, născut din charul duchuluî, aceia slavă pe care o are fiul împăratuluî de curând născut şi îmbrăcat în porfiră împărătească. Vaî! şi ce nobleţă nu ne-a dat? Ne-am născut, am crescut şi am căpătat de la el tóte binefacerile; şi acum earăşî fugim de binefăcătoriul nostru? El a făcut tóte acestea, el ni-a dat puterea, căcî dacă nu ni da puterea cerută, noî nu am fi putut suferi

puterea bóleĭ; el ni-a dat şi iertarea pĕcatelor. Şi cu tóte acestea am perdut totul; ni-a dat putere, o am perdut, ni-a dat charurile sale, şi noĭ le-am stins. Cum? Le-am cheltuit în fapte nefolositóre, am făcut us de ele acolo unde nu era trebuinţă. Acestea ne-a perdut pre noĭ; şi încă ceia ce este maĭ grozav că fiind în ţeară streină, şi mâncând roşcove, nu dicem măcar ca acel fiŭ rătăcit «mĕ voiŭ întórce la tatăl meŭ şi-ĭ voiŭ dice: tată, greşit-am la ceriŭ şi înaintea ta» de şi avem un tată atât de bun şi care mult doreşce întórcerea nóstrĕ. Dacă ne întórcem, el nu ne va maĭ acusa pentru cele dinainte, numaĭ să ne întórcem, căcĭ aceasta este cea maĭ bună justificare. Nu numaĭ că el nu acusă, ci încă dacă ar acusa altul, el îl reduce la tăcere, ori şi cât de experimentat ar fi acusatoriul. Aşa dară, să ne reîntórcem, iubiţilor. Până când óre vom sta departe de el? Să simţim necinstea, să simţim înjosirea în care ne găsim. Rĕutatea transformă pe om în animal, rĕutatea aduce fómete sufletuluĭ. Să ne reculegem decĭ, şi să ne înălţăm acolo unde trebuie, să ne re'ntórcem în starea de dinainte, ca astfeliŭ să ne învrednicim de bunurile viitóre, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi purure şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Fraţilor, eŭ incă nu mĕ socotesc să fi ajuns, ci numaĭ una; cele din urmă uitându-le, şi la cele dinainte întindĕndu-mĕ, la semn alerg, la răsplătirea chemăreĭ luĭ Dumnedeŭ, întru Christos Iisus“ (Cap. 3, 13. 14).

Nimic nu lipseşce virtuţile de valórea ce li se cuvine, ca amintirea bunurilor pe care noĭ le-am săvĕrşit. Două rele se nasc de aicĭ; pe deoparte ne facem maĭ leneşĭ, cară pe dealtă ne ducem la uşurinţă. Pentru care Pavel, de vreme ce scia natura nóstră cea aplecată spre lenevie, după ce a lăudat mult pe Filippenĭ, priveşce acum cum el li înfrânează

orĭ-ce mândrie, atât prin cele multe spuse în pasajele de maĭ sus, cât maĭ cu samă în pasajul de faţă. Ce spune el? „Fraţilor, ḑice, eŭ încă nu mĕ socotesc să fi ajuns.“ Dară dacă Pavel nu ajunsese, şi nicĭ nu îndrăznea pentru inviere şi nicĭ pentru bunurile viitóre, apoĭ cu mult maĭ puţin n'ar putea ajunge, ceĭ ce în viaţa lor n-aŭ săvêrşit nicĭ cea maĭ mică parte din cele ce el a săvêrşit. „Nu mĕ socotesc să fi ajuns“, adecă «nu socotesc că am ajuns a fi săvêrşit tótă virtutea» ca şi cum ar ḑice cineva despre un călătoriŭ care n-a ajuns încă la finea călătorieĭ sale. «Încă nu am facut totul», pare-că ḑice. Dară dacă spune în alt loc: „Lupta cea bună m-am luptat“ (II Timoth. 4, 7), pe când aicĭ „nu mĕ socotesc să fi ajuns“, adecă cu totul contrar, apoĭ cetind cineva cu atenţiune ambele pasaje, va pricepe bine care e causa acelor cuvinte, ca şi a acestora din pasajul de faţă. De altfeliŭ nicĭ că este bine, de a se învêrti cineva tot împrejurul uneĭ singure ideĭ; şi apoĭ vorbele acestea le-a spus cu mult maĭ 'nainte, pe când acele către Timotheiŭ cu puţin înainte de mórtea luĭ martirică. «Cĭ un singur lucru am, ḑice, acela că tind la cele dinaintea mea.» Acésta este ceia ce spune prin vorbele: „Cĭ numaĭ una, cele din urmă uitându-le, şi la cele dinainte întinḑendu-mĕ, la semn alerg, la răsplătirea chemăreĭ ceĭ de sus a luĭ Dumneḑeŭ, întru Christos Iisus.“ Ceia ce'l făcea pe dênsul de a se întinde la cele de dinainte, era de a uita cele din urmă. Cel ce crede că deja a ajuns la desăvêrşire şi nimic nu-ĭ maĭ lipseşce pentru fapta bună, încetează de a maĭ alerga, căcĭ crede că a ajuns la ţintă, pe când cel ce crede că se găseşce încă departe de sfârşit, nu va înceta nicĭ odată de a alerga. Aceasta noĭ trebuie vecĭnic a o medita, chiar de am fi făcut miĭ de bunătăţĭ. Pentru că dacă Pavel după miĭ de suferinţĭ, după atâtea primejdiĭ şi încă judeca aşa, apoĭ cu atâta maĭ mult noĭ. «Nu numaĭ că nu am căḑut, ḑice, fiind-că nu am putut alerga atâta, şi nu numaĭ că nu m-am desnădăjduit, cĭ încă alerg, încă mĕ lupt cu curaj, şi singurul scop ce'l am, este ca să progresez.» Astfeliŭ trebuie să facem şi noĭ: să uităm faptele cele bune ce le-am săvêrşit, şi să le lăsăm în urma nóstrĕ. Pentru că şi drumeţul nu se gândeşce la distanţa ce a parcurs'o, cĭ la ceia ce'ĭ remâne de făcut. Tot aşa şi noĭ să nu ne gândim la faptele cele bune ce le-am săvêrşit, cĭ la ceia ce ni lipseşce încă La ce nĭ va folosi

ceia ce am făcut, dacă lipsa nu se va completa? Şi nu a spus că nu mě gândesc, ci, că nicĭ nu'mĭ maĭ amintesc de ele: Astfeliŭ noĭ devenim iuţĭ în alergare, când suntem însufleţiţĭ de tótă buna voinţă pentru ceia ce ni lipsesce, şi când pe cele din urmă le dăm uĭtăreĭ. «Intindêndu-ne, dice, la cele dinaintea nóstrě, maĭ 'nainte de a ajunge, să ne gândim de a lua» căcĭ cel ce se întinde, acesta este carele se gândesce de a lua în stăpânire; piciórele luĭ aleargă înaintea corpuluĭ, şi el se întinde (înclină) pe sine tot înainte, înainte întinde şi mânile, ca astfeliŭ să facă o maĭ mare distanţă din drum. Aceasta provine din marea luĭ bunăvoinţă, din marea luĭ ardóre de a ajunge la sfârşit. Astfeliŭ trebuie să alerge călătoriul, cu o astfeliŭ de intenţiune, cu o aşa bună-voinţă, ca să nu cadă. Câtă distanţă decĭ, este între cel ce aleargă şi cel ce zace jos căḑut în brâncĭ, pe atât distanţa este între Pavel şi noĭ. In fie-care ḑi el muria, în fie-care ḑi avea succese; nu era timp, nu era minut, în care să nu progreseze, să nu înainteze în drumul pe care'l făcea. El nu voia ca să capete premiul, ci ca să-l răpiască, să-l ia cu sila, căcĭ aceasta este în adevěratul înţeles 'a lua. Cel ce conferă premiul şade sus; sus prin urmare se găsesce şi premiul. Privesce ce distanţă mare trebuie a alerga, privesce cât de mare este înalţimea. Intr'acolo trebuie prin urmare a întinde aripile duchuluĭ, căcĭ dealtfeliŭ nu e cu putinţă de a parcurge acea înălţime. Acolo trebuie a călători cu corpul, de vreme ce este cu putinţă. „Că' petrecerea nóstrě, ḑice, este în ceriurĭ", acolo este premiul. Veḑĭ pe ceĭ ce aleargă cum trăiesc după lege? Veḑĭ cum nimic din ceia ce ar putea să li sustragă, saŭ să li slăbiască forţele lor, nu se póte apropia de dênşiĭ? In fie-care ḑi iĭ se exercită luptându-se pe arenă sub privigherea dascăluluĭ, şi după lege. Imitează decĭ pe aceştia, şi arată chiar maĭ multă bună voinţă de cât dênşiĭ, căcĭ nicĭ premiul nu este deopotrivă. Mulţĭ sunt ceĭ ce te împedecă în această călătorie, însě tu trăesce după lege. Multe sunt împrejurările, care slăbesc puterea, însě tu iuţesce-ţĭ piciórele, căcĭ este posibil. Nu e vorba aicĭ de natură, ci de voinţă. Să le facem sprintene la mers, ca nu cumva să pótă a le împedeca ceva în mersul lor. Invaţă, saŭ exercită-ţĭ piciórele ca să păşască la sigur, căcĭ multe alunecuşurĭ sunt în cale, şi dacă cumva aĭ căḑut, apoĭ totul aĭ perdut. Darĭ chiar de aĭ căḑut, tu scólă-te şi te ridică, căcĭ şi atuncĭ e posibil de a birui. Nicĭ-odată să nu te ocupĭ cu lucrurĭ ne

sigure şi nestatornice, şi nu veĭ cădea; tu aleargă şi te ocupă cu lucrurĭ sigure. Sus să ţiĭ capul, sus ochiul. Aceasta este comandată de dascălĭ celor ce aleargă în stadiŭ, aceasta susţine puterea; eară de veĭ căuta spre pământ, apoĭ te-aĭ moleşit, aĭ cădut jos la pământ. Tu uită-te drept în sus, unde este şi premiul, căcĭ această privire a premiuluĭ iţĭ va întărita voinţa încă maĭ mult. Speranţa luăreĭ premiuluĭ nu te va lasa ca să simţĭ vre-o obosală, şi distanţa acea mare ţi se va părea scurtă. Şi ce este premiul? De sigur că nu vre-o ramură de finic, însĕ ce? Impărăţia ceriurilor, repaus vecînic, slava cu Christos, clironomia bunurilor, frăţietatea, şi alte miĭ de bunurĭ, pe care nu e cu putinţă a le înşira. Nu este posibil de a povesti frumuseţa aceluĭ premiŭ; numaĭ cel ce îl are deja şcie, şi cel ce îl va căştiga, va şci la timp. Nu este aur, nu este vre'un juvaer împodobit cu petre preţióse, şi totuşĭ cu mult maĭ de valóre de cât acestea. Aurul în comparaţie de acel premiŭ este glod (noroiŭ) puturos, eară petrele preţióse sunt ca tina de pe drum, în raport cu frumuseţea aceluĭ premiŭ. Decĭ dacă cu o astfeliŭ de precauţiune călătoreşcĭ cătră ceriŭ, veĭ putea să păşeşcĭ acolo cu multă demnitate şi cinste, eară îngeriĭ se vor sfii de tine, care deja porţĭ premiul, şi tu te veĭ apropia de toţĭ cu cel maĭ mare curaj.

„Intru Christos Iisus“, dice. Priveşce aicĭ, cată recunoşcinţă din parte-ĭ; în Christos, saŭ maĭ bine dis, prin Christos Iisus eŭ fac aceasta, dice. Nu e cu putinţă de a parcurge o aşa de mare distanţă fără de impulsul sĕŭ, este nevoe de mult ajutoriŭ şi de o legătură comună. El a dispus că tu să te luptĭ aicĭ jos, eară acolo sus să fiĭ încununat, şi nu ca aicĭ pe pământ, unde se încununează tot aicĭ unde este şi lupta,—ci cununa se dă acolo, în acel loc strălucit. Nu vedeţĭ şi aicĭ, că pe ceĭ distinşĭ dintre luptătorĭ, saŭ dintre jocheiĭ de la ipodrom, împăratul îĭ încununează nu jos în stadiŭ, ci sus? Tot asemenea şi acolo; premiul tu il veĭ primi în ceriurĭ.

„Decĭ câţĭ suntem desăvêrşiţĭ, aceasta să gândim, şi dacă ceva într'alt chip gândiţĭ, şi aceasta Dumnedeŭ va descoperi vouĕ“ (Stih. 15). Care? Aceia că trebuie a uita cele dintrecut, aşa că datoria celuĭ desăvêrşit este de a nu se crede pe sine nicĭ-odată desăvêrşit. Dară cum de dicĭ Pavele „câţĭ desăvêrşit suntem“? Spune-mĭ; óre cugetăm noĭ aceia ce cugeţĭ tu? Dacă nu aĭ primit, şi nicĭ nu te-aĭ desăvêrşit (perfecţionat), cum de îndemnĭ pe ceĭ

desăvêrşiţĭ a gândi aceasta, tu, care te gândescĭ că nu eştĭ încă desăvêrşit? «Aceasta este adevĕrata desăvêrşire, ḑice el. „Şi dacă ceva intr'alt chip gândiţĭ, şi aceasta Dumneḑeŭ va descoperi vouĕ," adecă, dacă işĭ inchipuie cineva că a făcut totul». Priveşce, cu câtă iconomie li spune aceasta. «Dumneḑeŭ vĕ va învăţa pre voĭ» ḑice, adecă Dumneḑeŭ vĕ va convinge pre voĭ, şi nu numaĭ vĕ va învăţa, — căcĭ Pavel v-a învăţat pre voĭ, — ci vĕ va îndemna Dumneḑeŭ. Nu a întrebuinţat vorba «vĕ va îndemna» ci „vĕ va descoperi" ca să se pară că lucrul se petrece în nestiinţa lor. Nu sunt ḑise acestea cu privire la dogme, ci la perfecţiunea vieţeĭ, şi pentru că să nu se creadă că aŭ ajuns la perfecţiune. Dealtfeliŭ e cert, că cel ce crede că are totul, nu are nimic. „Insĕ la ceia ce am ajuns, cu acelaşĭ îndreptariŭ să vieţuim, aceiaşĭ să gândim" (Stih. 16). Dară ce înseamnă „la ceia ce am ajuns?" Adecă, ceia ce am făcut până acum, ceia ce stăpânim, cele cu privire la dragoste, concordie şi pace, aceasta deja e în proprietatea nóstrĕ. Aĭ vĕḑut că el numeşce îndreptariŭ (κανὼν = regulă, îndreptariŭ) poroncile date deja? Dară acel îndreptariŭ (saŭ canon, saŭ regulă de urmat) nu primeşce nicĭ adaosurĭ, şi nicĭ scăderĭ, de vreme ce canonul este care prăpădeşce[1]. „La ceia ce am ajuns, să vieţuim cu acelaşĭ îndreptariŭ," adecă cu aceiaşĭ credinţă, cu aceiaşĭ regulă. „Fiţĭ împreună următorĭ mie, fraţilor, şi vĕ uitaţĭ la ceĭ ce aşa umblă, precum ne aveţĭ pildă pre noĭ" (Stih. 17). Maĭ sus a ḑis: „Păziţĭ-vĕ de câinĭ", cu care ocasie i-a îndepărtat de la contactul cu aceia, eară aicĭ aduce de faţă pe aceĭ pe carĭ trebuie a-ĭ imita. «Dacă cineva voeşce a ne imita pre noĭ, ḑice, dacă cineva voeşce a păşi pe aceiaşĭ cale, apoĭ la noĭ să ia sama; de şi eŭ nu sunt acolo de faţă, totuţĭ voĭ şciţĭ feliul călătorieĭ mele, adecă purtarea şi viaţa mea». Nu numaĭ cu cuvintele a învăţat el, ci şi cu faptele. Dupre cum la danţ, saŭ şi în tabără e absolut necesar ca toţĭ ceĭ-l-alţĭ că imiteze pe căpitenia jocuuĭ saŭ pe general, ca astfeliŭ cu toţiĭ să păşască în regulă,

[1]) Pasajul Sf. Chrisostom „ὁ κανὼν οὔτε πρόσθεσιν οὔτε ἀφαίρεσιν ἔχεται, ἐπεὶ τὸ κανὼν εἶναι ἀπόλλυσι" este citaţie din Socrat. *In citatul acesta cuvêntul canon este luat în însemnare de lege, în sens metaforic. Sensul pasajuluĭ acestuia pare a fi o ameninţare, contra acelora cariĭ contravin legeĭ, care nu primeşce nicĭ adaosurĭ şi nicĭ scăderi, căcĭ la urmă tot ea (legea) este care pedepseşce pe contravient. Trad.).*

tot asemenea şi în casul de faţă. Dealtmintrelea, este cu putinţă de a se strica ordinea, din causa mişcărei neregulate a jucătorilor, saŭ a ostaşilor, şi atuncĭ totul e în desordine.

[1]) Aşa dară apostoliĭ aŭ fost tip adevĕrat, căcĭ iĭ ni-aŭ păstrat intactă icóna primitivă, adecă creştinismul în tótă puritatea luĭ. Inţelegeţĭ cât de curată viaţă aŭ avut iĭ, dacă această icónă primitivă ni stă de faţă ca exemplu şi legĭ viĭ. Ceia ce spuneaŭ scripturile, aceia arătaŭ tuturor prin fapte. Aceasta este învăţătură admirabilă, aceasta numaĭ ar putea să atragă pe discipul. Dacă însĕ el (dascălul) se mărgineşce numaĭ în a vorbi şi a filosofa, eară cu faptele ar face cu totul din contra, apoĭ atuncĭ nu este încă dascăl adevĕrat. A filosofa în cuvinte e un lucru uşor şi pentru discipul, însĕ trebuie ca el să îndemne şi cu faptele, şi cu conduita sa, căcĭ aceasta maĭ ales face pe dascăl respectabil, şi pe discipul îl pregăteşce la supunere. Cum? Cand va videa pe dascăl că fisofisază cu cuvintele, va dice că poronceşce imposibilul, şi cum că este imposibil, o probează însuşĭ el maĭ întêiŭ, căcĭ nu face ceia ce dice. Când însĕ va videa că vorbele sunt îndeplinite prin fapte, atuncĭ nu va avea ce dice. Afară de aceasta chiar de ar fi viaţa dascăluluĭ cam ne îngrijită, noĭ atuncĭ luăm sama la noĭ înşi-ne, şi ascultăm pe Prorocul, care dice: „Şi vor fi fiiĭ tĕĭ învĕţaţĭ luĭ Dumnedeŭ" (Isaia 54, 13?) şi „Nu va maĭ învăţa nimenĭ pe fratele sĕŭ dicênd: cunóşce pre Domnul, că toţĭ mĕ vor cunóşce de la cel mic până la cel mare al lor" (Ierem. 31, 34). Nu aĭ dascăl virtuos? Dară aĭ pe adevĕratul dascăl, pe singurul care trebuie a-l chema dascăl; învaţă de la acela, căcĭ a dis: „Invăţaţĭ-vĕ de la mine, că sunt blând cu inima" (Math. 11, 29). Nu da atuncĭ atenţiunea dascăluluĭ, ci uită-te la adevĕratul dascăl Christos, şi fiĭ ascultătoriŭ lecţiunilor luĭ. Ia de acolo tip de purtare, căcĭ aĭ în el o icónă excelentă, şi după dênsa regulează-te pe sine-ţĭ. Se găsesc în scripturĭ miĭ de icóne de viaţă virtuósă; decĭ ia pe care veĭ voi, şi dupĕ dascăl întră în vorbă şi cu discipuliĭ. De exemplu: unuĭ a strălucit prin sărăcie, un altul prin bogăţie, precum, Elie a strălucit prin sărăcie, eară Abraam prin bogăţie; ia decĭ ca exemupl una din aceste vieţĭ, pe care o veĭ crede maĭ uşóră şi maĭ îndămânatică.

---

[1]) *Partea morală.* Avênd noĭ tip precum şi model pe apostolĭ şi pre ceĭ ce aŭ strălucit în fapte bune, totul ni va fi iesnicios. *(Veron).*

Unul a strălucit prin căsătorie, un altul prin feciorie — Abraam a strălucit prin căsătorie, eară Elie prin feciorie; ia pe care voeşcĭ de exemplu, şi păşeşce pe calea unuia saŭ a altuia, căcĭ ambele căĭ duc la ceriŭ. Unul a strălucit prin post, altul prin nepostire — Ioan de ex. a strălucit prin post, eară Iob prin nepostire. Afară de acestea Iob avea femee, feciorĭ şi fete, şi case de care îngrija, şi era bogat fórte, pe când fiind cineva chiar în tronul împărătesc, e posibil de a exercita virtutea, de şi palatul împărătesc se găseşce împovorat cu maĭ multe afacerĭ de cât orĭ-ce altă casă particulară. David a strălucit în tron, eară porfira împărătească şi diadema întru nimic nu l-a moleşit; luĭ Moise înse i se încredinţază protecţiunea întregeĭ comunităţĭ, ceia ce este cu mult maĭ greŭ. Aicĭ puterea este cu mult maĭ mare, de unde urma că şi greutatea era maĭ mare. Aĭ vĕḑut cum unia aŭ progresat în fapte bune fiind bogaţĭ, eară alţiĭ fiind săracĭ? Aĭ vĕḑut pe unia earăşĭ progresând în căsătorie, şi pe alţiĭ în feciorie? Acum priveşce şi contrariul, adecă privesce pe aceĭ perduţĭ în căsătorie şi în feciorie, în bogăţie şi în sărăcie. In căsătorie de pildă mulţĭ óminĭ s-aŭ perdut, precum Samson şi alţiĭ, şi nu atât din causa căsătorieĭ, cât din causa voinţeĭ lor. Privesce în feciorie, pe acele cincĭ fete nebune, în bogăţie pe acel bogat care trecea cu viderea pre Lazar, în sărăcie încă şi astăḑĭ se perd miĭ de óminĭ. In tronurile împărăteşcĭ ca şi în demagogie vĕ pot arăta mulţĭ perduţĭ. Voeşcĭ a videa apoĭ de ceĭ mântuiţĭ şi în rândul ostaşilor? Iată pe Corneliŭ sutaşul (Fapt. Cap. 10). Voeşcĭ a videa mântuiţĭ din aceĭ ce eraŭ sub protecţiunea altora? Priveşce pe eunuchul împărăteseĭ Ethiopenilor. Astfeliŭ decĭ, dacă noĭ întrebuinţăm averea în scopurĭ bune de orĭ-ce feliŭ, nu ne va perde de loc, eară la din contra cu nimic nu ni foloseşce, căcĭ şi bogăţie, şi împărăţie, şi sărăcie, şi căsătorie, şi feciorie ne pot duce la perḑare prin voinţa nóstrĕ. Pe cel ce privighiază şi este sobru, nimic nu-l póte vătăma. Spune-mĭ te rog: cu ce a vătămat robia? Cu nimic. Inchipui-ţĭ bună óră pe Iosif devenit rob, şi totuşĭ salvând virtutea; închipui-ţĭ pe Daniil şi pe ceĭ treĭ coconĭ deveniţĭ robĭ, şi cu tóte acestea strălucind cu mult maĭ virtos ca alţiĭ. Pretutindenĭ virtutea străluceşce şi este neînvinsă, şi nimic nu o póte împedeca. Si ce spun eŭ de sărăcie şi de sclăvie? Nicĭ fómea, nicĭ ranele cele învechite şi nicĭ bóla cea maĭ grea nu o póte împedeca. Astfeliŭ era Lazăr, astfeliŭ era Iob, astfeliŭ era şi Timotheiŭ, cel bântuit de dese bóle. Aĭ vĕḑut că nimic nu póte împedeca pe cineva de la virtute? Nicĭ bogăţia, nicĭ sărăcia, nicĭ puterea,

nicĭ dorul de a stăpâni, nicĭ bóla, nicĭ înjosirea, nicĭ disprețul, căcĭ pe tóte acestea lăsându-le jos pe pământ, virtutea se ridică la ceriŭ. Numaĭ sufletul să fie curajos, şi nimic nu póte fi care să împedece pe omul virtuos. Când lucrătoriul este sănătos şi voinic, nimic din cele exterióre nu-l póte împedeca. Când meseriaşul este cu experiență şi stăruitoriŭ, şi cunósce meşteşugul sĕŭ în perfecțiune, apoĭ chiar de ar fi bolnav, el posedă meşteşugul, chiar de ar fi sărac, chiar de are uneltele meşteşugulu̦ĭ sĕŭ în mânĭ saŭ nu le are, chiar de lucrează, saŭ nu lucrează, cu nimic nu este maĭ pre jos, căcĭ ştiința meşteşugulu̦ĭ este cu dênsul. Tot aşa şi cu omul virtuos şi devotat luĭ Dumnedeŭ; chiar de l-aĭ face bogat, el îțĭ arată meşteşugul (virtutea), chiar de l-aĭ aduce la sărăcia cea maĭ neagră, de ar fi bolnav saŭ sănătos, chiar de ar fi în slavă saŭ în necinste, el acelaşĭ este, adecă stăruitoriŭ în virtute. Óre nu prin tóte modurile lucraŭ apostoliĭ? Óre nu „prin slavă şi necinste, prin grăire de rĕŭ şi laudă“ (II Corinth. 6, 8)? Aceasta vra să dică a fi luptătoriŭ, adecă a fi îndămânatic spre tóte. Aceasta este şi natura virtuțeĭ. Dacă veĭ dice: «eŭ nu pot să fiŭ maĭ mare peste alțiĭ, ci sunt făcut spre a vieţui singur», aĭ batjocorit virtutea, căcĭ ea póte să fie a tuturor, şi pretutindenĭ să străluciască, ajunge ca numaĭ să fie deja în suflet. Este póte fómete? Este belşug? Ea în ambele imprejurărĭ îşĭ arată puterea eĭ, dupre cum dice şi Pavel: „Şciŭ şi a avea de prisosit, şi a fi lipsit“ (Filipp. 4, 12). Era nevoe ca el să lucreze? Eĭ bine, el nu s-a ruşinat, ci doĭ anĭ a lucrat. Trebuia ca el să sufere de fóme? Eĭ bine, el n-a ezitat a o face, şi nicĭ nu s-a topit din această causă. Trebuia a muri? Eĭ bine, el nu se umilia, ci prin tóte îşĭ manifesta prudența luĭ şi curajul cel mare ce'l avea. Pe dênsul să-l imităm prin urmare, şi nu ni va părea rĕu. In adevĕr, ce ar putea óre să întristeze pe un astfeliŭ de om? Nimic. Pe cât timp nu va fi nimenĭ în stare ca să'mĭ răpiască acest bun dumnedeesc, eŭ voiŭ fi cel maĭ fericit dintre toțĭ óminiĭ, nu numaĭ acolo, ci şi aicĭ. Fie apoĭ ca omul virtuos să aibă şi femee, şi copiĭ, şi banĭ, şi slavă multă; eĭ bine, între tóte acestea el tot virtuos va remânea, şi din contra ia de la dênsul tóte cele arătate maĭ sus, şi el tot acelaşĭ va fi. El nu se încovoiază nicĭ sub povóra scârbelor, precum nicĭ nu se îngâmfă când se găseşce înotând în prosperitate, ci întocmaĭ ca şi peatra, care, fie că este lovită de valurile măreĭ, fie că marea este liniştită, căcĭ ea tot nepăsătóre stă, şi nu sufere nicĭ că a fost gân-

rită de valurile mărei, şi nicĭ că a pătimit alt ceva,—tot aşa şi sufletul ţeapăn stă drept, şi pe timp de furtună, ca şi pe timp bun. Şi precum copiiĭ cariĭ se găsesc pe corabie se spârie de valurile mărei, pe când capitanul corabieĭ şedênd drept ride şi face haz de spaima aceia a lor, tot aşa şi sufletul filosof; căcĭ pe când unia sunt înfricoşaţĭ, eară alţiĭ rid şi fac haz în prefacerea ce o iaŭ diversile lucrurĭ in lume, el stă drept şi nemişcat, sprijinit pe evlavie, ca pe cârma uneĭ corăbiĭ. Căcĭ, spune'mĭ: ce póte óre tulbura un suflet cucernic? Mórtea? Dară aceasta este începutul uneĭ vieţĭ cu mult maĭ bune. Póte sărăcia? Dară aceasta conlucrează încă cu dênsul la fapta bună. Póte bóla? Dară nicĭ că o consideră ca existând, şi nu numaĭ bóla, ci şi chiar repausul, saŭ şi scârba, căcĭ pe tóte preîntimpinându-le le înlătureazā. Póte că necinstea? Dară în el este crucificată lumea întreagă. Póte că perderea copiilor? Dară el nu se spărie, când maĭ ales este iniţiat în dogma învierei ceĭ obşteştĭ. Aşa dară ce ar putea să clatine un astfeliŭ de suflet? Nimic din tóte acestea. Póte că bogăţia îl îngâmfă? De loc; căcĭ el şcie că averile sunt nimic înaintea sa. Póte că îl îngâmfă slava? Dară el a învăţat şi şcie, că: „Tótă slava omuluĭ ca flórea erbeĭ" (Isaia 40, 6). Póte că desfătarea? Dară el a audit deja pe Pavel, care dice: „Ceia ce petrece întru desfătare, de vie este mórtă" (I Timoth. 5, 6). Aşa dară când un astfeliŭ de suflet nicĭ că se îngâmfă, şi nicĭ că se împuţinează, apoĭ ce ar putea să fie egal cu o aşa sănătate? Dară nu tot aşa este şi cu cele-l-alte suflete, care se învêrtesc şi se schimbă maĭ repede de cât marea şi de cât şopârla aceia, care îşĭ schimba deseorĭ colórea pieleĭ. De aceia este ridicolă purtarea lor, căcĭ acum îĭ vedĭ rîdênd, acum plângênd, acum îĭ vedĭ îngrijindu-se, şi imediat distrat peste măsură şi fără nicĭ o păsare. De aceia şi dice Pavel: „Nu vě asemĕnaţĭ chipuluĭ veacului acestuia" (Romanĭ 12, 2), căcĭ noĭ petrecem în ceriurĭ, unde nu este schimbare. Ni-a făgăduit premiĭ nestricăciόse, eară nu stricăciόse şi schimbătóre. Deci o astfeliŭ de petrecere să arătăm noĭ, căcĭ de aicĭ vom câştiga bunurile făgăduite. Pentru ce ne aruncăm înşi-ne în primejdiĭ, şi în furtunĭ, în tulburărĭ şi în nelinişte? Să fim liniştiţĭ. Însĕ liniştea noĭ nu o avem nicĭ de la bogăţie, nicĭ de la sărăcie, nicĭ de la slavă, nicĭ de la necinste, nicĭ de la bólă, nicĭ de la sănatate, ci numaĭ de la sufletul nostru. Când el este voinic şi bine iniţiat şi pregătit în ştiinţa virtuteĭ, tóte îĭ

vor fi ușóre. De aicĭ chiar el va videa deja repausul de acolo, și limanul cel favorabil, și ducêndu-se acolo se va învrednici de miĭ de bunătățĭ. Cărora fie ca să ne învrednicim noĭ cu toțiĭ, prin charul și filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sfînt, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA XIV

„Pentru-că mulțĭ umblă, de care de multe-orĭ am ḑis vóuĕ, eară acum şi plângênd ḑic, că sunt vrăjmaşĭ crucii luĭ Christos. Al cărora sfârşitul li este perḑarea, al cărora Dumneḑeŭ este pântecele, şi slava întru ruşinea lor, cari cele pământeştĭ cugetă. Că petrecerea nóstrĕ în ceriurĭ este, de unde şi pre Mântuitorul aşteptăm, pre Domnul nostru Iisus Christos Care va schimba chipul trupului smereniei nóstre, ca să se facă în chipul trupuluĭ slaveĭ sale, dupre lucrarea putereĭ ce are el, de a supune lui'şi tóte" (Cap. 3, 18—21).

Nimic nu este atât de nepotrivit și străin creștinuluĭ, ca aceia de a căuta peste tot locul numaĭ liniște și odihnă. Nimic nu este atât de străin de făgaduința dată nóuĕ și de concentrarea nóstrĕ (ca soldațĭ aĭ luĭ Christos), ca aceia de a ne lipi de viața presentă. Stăpânul tĕŭ a fost răstignit, și tu încă te desmerḑi? Stăpânul tĕŭ a fost pironit pe cruce, și tu încă umbli după liniște și odihnă? Dară cum pot fi acestea demne de un soldat brav? De aceia și Pavel ḑice: „Pentru că mulțí umblă, de care de multe-orĭ am ḑis vóuĕ, eară acum și plângênd ḑic, că sunt vrăjmașĭ crucii luĭ Christos." Fiind-că eraŭ unia cariĭ se prefăceaŭ a fi creștinĭ, eară în realitate căutaŭ numaĭ repaosul și trăiaŭ în desmerdărĭ, ceia ce este contra crucii, de aceia apostolul spunea cuvintele de maĭ sus. «Crucea

Domnuluĭ este obiectul de căpitenie a unuĭ suflet ce se chinuesce, ce sufere și care nu caută peste tot locul numaĭ liniștea și comoditatea, pe când aceia se pórtă cu totul din contra». Prin urmare chiar de ar spune dênșiĭ că sunt aĭ luĭ Christos, în realitate sunt dușmanĭ aĭ crucii luĭ Christos, căcĭ dacă iubiaŭ cu adevĕrat crucea, s-ar fi silit ca să aibă viața celuĭ răstignit. Nu a fost tras în țapă stăpânul teŭ pentru tine [1]? Tu imitează în alt mod pe stăpânul, dacă nu poțĭ a-l imita întocmaĭ; răstignesce-te pe sine însu'țĭ, dacă nu te răstignesce altul. Răstignesce-te pe sine-țĭ, nu însĕ să te ucidĭ singur, să nu fie una ca aceasta, căcĭ e lucru cu totul neevsevios, însĕ așa dupre cum dicea Pavel: „Prin care (cruce) mie lumea s-a răstignit, și eŭ lumeĭ" (Galat. 6, 14). Dacă iubescĭ pe stăpânul teŭ, primesce mórtea luĭ. Află cât de mare este puterea crucĭĭ, câte fapte marĭ a săvêrșit ea, câte săvêrșesce și acum, și câtă siguranță aduce vieţeĭ. Prin cruce se săvêrșesc tóte; botezul prin cruce sĕ săvêrșașce, căcĭ e necesar a primi pecetea charuluĭ; chirotonia prin cruce se săvêrșașce. Chiar în stradă de suntem, chiar în casă, saŭ orĭ și unde, crucea este un bun mare, o armă mântuitóre, pavăza neînvinsă, resboinic al diabolului. Pe acesta decĭ dușmănindu'l porțĭ crucea, nu numaĭ fiind pecetluit de formă, ci pătimind chiar cele ale crucĭĭ luĭ Christos. Chiar și Christos obicĭnuia de a numi patimile cruce, precum de ex. când dice: „De nu'șĭ va lua cineva crucea sa și să-mĭ urmeze mie" (Math. 16, 24), adecă, dacă nu este cineva pregătit pentru mórte.

Aceia însĕ fiind fricoșĭ, iubitorĭ de viață și iubitorĭ aĭ trupuluĭ, sunt dușmanĭ aĭ crucĭĭ, și în definitiv orĭ-cine este prietin al dezmerdărilor și al nesiguranțeĭ de aicĭ, este în acelașĭ timp dușman al crucĭĭ luĭ Christos, în care Pavel se laudă, cu care se identifică, și cu care se încearcă de a se contopi în totul, precum de ex. când dice: „Eŭ m-am răstignit lumeĭ, și lumea mie".

„Eară acum și plângênd dic." De ce însĕ? Pentru că rĕul s-a întins, pentru că aceia eraŭ vrednicĭ de lacrămĭ. Cu adevĕrat că eraŭ vrednicĭ de lacrămĭ, căcĭ în timp ce își

[1] *Notă.* Originalul este precum urmează: Οὐκ ἀνεσκολοπίσθη σου ὁ δεσπότης; Verbul ἀνασκολοπίζομαι nu are altă semnificație, afară de *a mĕ intepa, a fi tras în țapă,* aicĭ însĕ se póte lua în sens de răstignire. Ideia este prin urmare: *Nu a fost crucificat pentru tine stăpânul teŭ? Trad.*

îngrașă îmbrăcămintea de dinafară (περιβόλαιον), adecă trupul, despre viața viitóre iĭ nu fac nicĭ o vorbă și nicĭ că se gândesc la respundere. Iată că te dezmerdĭ, iată că te îmbețĭ astădĭ, și mâîne, și dece anĭ, saŭ douĕ decĭ, saŭ treidecĭ, saŭ cincĭ-decĭ și o sută—ceia ce este peste putință; dară de voeșcĭ, să stăm aicĭ. Care e sfârșitul? Care e câștigul? Nici unul. Și o astfeliŭ de viață óre nu e vrednică de plâns? Dumnedeŭ ne-a pus în locul acesta de luptă, ca noĭ luptându-ne să ne încununăm, eară noĭ plecăm de aicĭ nefăcênd și nelucrând nimic bun. Plânge prin urmare Pavel tocmaĭ acelea pe care dușmaniĭ crucił le aŭ ca de laudă, și de care se bucură. Aceasta înseamnă a fi cineva cu compătimire, aceasta este de a îngriji de toțĭ óminiĭ. „Al căror Dumnedeŭ, dice, este pântecele“ Tocmaĭ de aceasta Dumnedeul lor este pântecele, aceasta este ceia ce dice: „Să mâncăm și să bem“ (I Corinth. 15, 32). Aĭ vĕdut câtă rĕutate are în sine dezmerdarea? Dumnedeul unora este banul, Dumnedeul altora este pântecele. Și óre nu sunt și aceștia idololatri, ba încă și maĭ rĕĭ de cât aceia? „Și slavă întru rușinea lor.“ Uniĭ dic că aicĭ apostolul face alusiune la tăierea împrejur, însĕ eŭ nu o dic aceasta, ci sensul este: acele fapte pe care trebuiaŭ să le ascundă, dênșiĭ le aŭ ca falǎ, și se mândresc cu ele.

Uricios lucru este a face cineva fapte murdare, însĕ a se rușina de cele făcute, rĕul este pe jumătate; pe când dacă se laudă cineva cu ele, apoĭ atuncĭ este culmea nesimțireĭ. Óre aceste cuvinte sunt spuse numaĭ pentru aceia, eară ceĭ dintre noĭ aŭ scăpat de osândă, și nimenĭ nu este vinovat de acest pĕcat? Nimenĭ nu are pântecele ca pe Dumnedeŭ, nimenĭ nu are slavă întru rușinea sa? Doresc, și încă mult, ca printre noĭ să nu fie nicĭ unul de aceștia, și nicĭ să se găsască cineva vinovat de cele vorbite; însĕ mi-ĭ teamă ca nu cumva apostolul să fi spus cuvintele acestea maĭ mult pentru noĭ, de cât pentru ceĭ de pe atuncĭ, căcĭ, când cineva îșĭ consumă tótă viața în bețiĭ și petrecerĭ, și cu săraciĭ prea puțin cheltuesce, eară partea cea maĭ mare o cheltuesce cu pântecele, óre nu s-ar putea dice și pentru dênsul aceste cuvinte?

Nicĭ un cuvênt nu póte fi maĭ biciuitoriŭ, și maĭ rușinos în acelașĭ timp ca vorbele aceste ale apostoluluĭ. „Al căror Dumnedeŭ, dice, este pântecele și slava întru rușinea lor.“ Și cine sunt aceștia? „Aceia, dice, cariĭ

cugetă cele pămênteşcĭ". Clădim case, însĕ unde? Pe pămênt. Cumpărăm moşiĭ, unde însĕ? Pe pămênt earăşĭ. Căpătăm vre-o stăpânire, vre-o autoritate, unde însĕ? Pe pămênt. Ne bucurăm de slavă, earăşĭ pe pămênt; ne îmbogăţim tot pe pămênt. Eĭ bine, aceştia sunt cariĭ aŭ pântecele ca Dumneḑeŭ. Cel ce nu cugetă nimic duchovnicesc, ci totul îşĭ agonisesc pentru aicĭ, şi numaĭ la acestea cugetă, cu drept cuvênt că aŭ pântecele ca Dumneḑeŭ şi ḑic: „Să mâncăm şi să bem, căcĭ (ca) mâine vom muri." Pentru trup te îngrijeşcĭ şi te scârbeşcĭ când este bolnav, cu tóte că este trecătoriŭ, şi cu tóte că aceasta nu ar putea să te vatăme atât de mult, — eară sufletul îl tragĭ la pămênt, şi nu facĭ pentru aceasta nicĭ o vorbă? Rîḑĭ încă, şi te dezmerḑĭ? Şi de ce iertare veĭ putea să te bucurĭ, când tu te găseşcĭ atât de nesimţitoriŭ? Trebuie tocmaĭ ca şi trupul să'l facĭ duchovnicesc, căcĭ poţĭ aceasta, dacă tu voeşcĭ. Ai primit de la Dumneḑeŭ pântece pentru ca tu să te hrăneşcĭ, eară nu ca el să te tragă la pămênt; ca să-l stăpâneşcĭ, şi nicĭ de cum să-l aĭ de stăpân al tĕŭ; ca să te slujască la hrana celor-l-alte organe ale trupuluĭ, şi nicĭ de cât ca tu să-ĭ slujeşcĭ luĭ, saŭ să trecĭ peste hotarele natureĭ sale. Nu atâtea rele pricinuieşce marea, când îşĭ iesă din hotarele eĭ, pe câte póte pricinui sufletuluĭ nostru, şi chiar trupuluĭ, un pântece ne'nfrânat. Aceia se revarsă peste tot pămêntul, eară aceasta peste tot corpul. Pune însĕ hotar pânteceluĭ, precum Dumneḑeŭ a pus năsipul hotar măreĭ. Chiar de s-ar înfuria el, chiar de s-ar tulbura, tu înfrânează-l cu puterea ce o aĭ în tine. Priveşce cât de mult te-a cinstit Dumneḑeŭ, numaĭ ca tu să-l imitezĭ pe el; tu însĕ nu voeşcĭ, ci priveşcĭ cum pântecele se revarsă şi corupe întreaga ta natură, şi nu îndrăzneşcĭ ca să-l stăpâneşcĭ şi să-l cuminţeşcĭ. „Al cărora Dumneḑeŭ, ḑice, este pântecele." Am vĕḑut cum Pavel a servit luĭ Dumneḑeŭ, am vĕḑut cum şi gurmanḑiĭ servesc pânteceluĭ. Apoĭ pe unia ca aceştia óre nu îĭ aşteaptă miĭ de nenorocirĭ? Óre nu ca şi cum ar poroncĭ pântecele, îĭ se tem de a fi neascultătorĭ? Óre nu îĭ servesc chiar cu cele imposibile? Óre nu sunt aceştia maĭ pre jos de cât sclaviĭ? „Eară petrecerea nóstră în ceriurĭ este." Aşa dară să nu căutăm aicĭ recreaţiunea şi odihna, ci să căutăm de a fi acolo strălucitĭ, unde vom şi petrece. „De unde, ḑice, şi pre Mântuitoriul aşteptăm, pe Domnul Iisus Christos, care va schimba

trupul smereniei nóstre, ca să se facă în chipul trupului slavei sale.“ Puţin câte puţin ne-a rîdicat unde trebuia. «Din ceriurĭ, dice, este Mântuitoriul nostru», aşa că ni se arată sfinţenia vieţeĭ nóstre de la persóna Mântuitoriuluĭ, cum şi de la locul venireĭ luĭ şi a petrecereĭ nóstre.

„Care va schimba trupul smereniei nóstre“ dice. Multe pătimesce acum trupul nostru; se leagă, este biciuit şi sufere miĭ de necazurĭ, însĕ şi trupul luĭ Christos a suferit atâtea durerĭ. La aceasta şi face el alusiune, când dice: „Va schimba trupul smereniei nóstre, că să se facă în chipul trupuluĭ slaveĭ sale.“ Decĭ, este acelaşĭ lucru cu a se îmbrăca întru nestricăciune. „Va schimba trupul“ (μετασχηματίσει), adecă şi chipul va fi altul, saŭ că abusiv a numit aşa prefacerea corpuluĭ. A dis trupul smereniei nóstre, pentru că este smerit în present, pentru că este supus stricăciuneĭ şi durereĭ, că se pare a fi de dispreţuit, şi că cu nimic nu este maĭ presus de alte corpurĭ. „Ca să se facă, dice, în chipul trupuluĭ slaveĭ sale.“ Vaĭ! Trupul nostru se va face întocmaĭ, adecă egal cu trupul celuĭ ce şade deadreapta Tatăluĭ, al celuĭ închinat de îngerĭ, al celuĭ înaintea căruia sunt de faţă puterile cele netrupeşcĭ, va fi egal cu trupul aceluia, care şade maĭ presus de tóte stăpânirile şi puterile! Aşa dară, dacă lumea întreagă s'ar întrista şi ar plânge pe ceĭ ce cad din această speranţă, óre nu'ĭ-ar plânge cu dreptate, pentru că avênd făgăduinţa de a ni deveni trupurile egale cu trupul luĭ Christos, unia ca aceştia se duc împreună cu diaboliĭ? «Nu'mĭ pasă de gheena; orĭ şi câte aĭ spune; dacă eŭ sunt cădut din această slavă, eŭ consider gheena ca o nimic în raport cu căderea aceasta». Ce spuĭ, Pavele? Va deveni egal cu trupul aceluia? Da, rĕspunde. Apoĭ, ca nu cumva să te îndoeşcĭ şi să nu credĭ, pune de faţă şi un raţionament puternic: „Dupre lucrarea, dice, a putereĭ ce are el de a supune luĭ'şĭ tóte.“ «Are putere, dice, de a supune luĭ'şĭ tóte, prin urmare şi stricăciunea şi mórtea». Decĭ dacă are această putere, apoĭ o póte face aceasta, adecă ca trupul nostru să devină egal cu al sĕŭ. Care putere este maĭ mare? spune-mĭ: a supune demonĭ, îngerĭ, archanghelĭ, Cheruvimĭ şi Serafimĭ, saŭ a face trupul nestricăcios şi nemuritoriŭ? Negreşit că aceasta de pe urmă e cu mult maĭ mare de cât cea dintêĭ. El a arătat încă şi maĭ marĭ fapte ale putereĭ sale, ca tu să credĭ şi acestora. «Aşa că chiar de vedeţĭ pe unia ca aceia

bucurându-se, chiar de-ĭ videțĭ în slavă, voĭ stațĭ dreptĭ, căcĭ cu nimic nu sunteți vătămațĭ de dênșiĭ, de nimic nu avețĭ a vě teme, — pentru că sunt de ajuns asemenea speranțe de a deștepta chiar și pe cel maĭ trândav și somnoros.»

„In cât, frațiĭ meĭ ceĭ iubițĭ și dorițĭ, bucuria și cununa mea, așa stațĭ întru Domnul, iubiților“ (Cap. 4, 1). „Așa,“ adecă drept, neculcațĭ. Acum privesce, cum după sfătuirĭ li aduce și laude. „Bucuria, dice, și cununa mea.“ Nu numaĭ bucuria, ci și slava, și nu numaĭ slava simplă, ci și cununa, cu care slavă nimic nu este egal, când dênșiĭ sunt cununa luĭ Pavel. „Așa stațĭ întru Domnul, iubiților,“ adecă întru nădejdea luĭ Dumnedeŭ. „Pre Evodia rog, și pre Sintichi rog, ca aceiașĭ să gândiască întru Domnul. Incă te rog și pre tine soțule iubite, ajută-li lor“ (Stih. 2, 3). Unia dic că el numesce și rógă aicĭ pe femeea sa, însě nu este așa, ci numesce pre o femee óre-care, și pre bărbatul unia dintre ele. „Ajută-li lor, dice, care împreună cu mine s-aŭ nevoit întru evanghelie, și cu Climent, și cu ceĭ-l-alțĭ împreună lucrătorĭ aĭ meĭ, ale căror nume sunt scrise în cartea viețeĭ.“ Aĭ vědut de câte virtuțĭ ale lor mărturisesce el aicĭ? Ceia ce Christos a spus apostolilor sěĭ: „Nu vě bucurațĭ căcĭ duchurile se pleacă vóuě, ci vě bucurațĭ maĭ virtos că numele vóstre s'aŭ scris în ceriurĭ“ (Luc. 10, 20), aceiașĭ mărturisesce și apostolul de aceste femeĭ „ale căror nume sunt scrise în cartea viețeĭ.“ Mie mi se pare că aceste femeĭ eraŭ căpiteniĭ în biserica Filippenilor, eară apostolul le pune sub protecția unuĭ bărbat miraculos, pe care îl numesce soț, și sub protecția căruia obicĭnuia póte apostolul de a pune pe alțiĭ, ca coniucrătoriŭ, ca împreună ostaș, ca tovarĭș și frate, — ceia ce face și în epistola cătră Romanĭ, când dice: „Vě încredințez vóuě pre Fivi sora vóstrě, care este diaconeasă (slujitóre) a bisericeĭ din Chenhree“ (Rom. 16, 1). „Soțule“ dice. Aicĭ saŭ că e vorba de vr'un frate al lor, saŭ bărbatul vr'unia din ele, ca și cum pare că ar dice: «acum eștĭ frate iubit, acum soț adevěrat și iubit, căcĭ aĭ devenit membru». „Care împreună cu mine s-aŭ nevoit

întru evanghelie." Protecţiunea lor deci, venia nu din causa prieteniei, ci din causa succeselor lor. „Impreună cu mine saŭ nevoit". Dară ce spuĭ Pavele? S-aŭ nevoit împreună cu tine femei? «Da, ḑice el, nu cu puţină parte aŭ contribuit şi ele, căcĭ de şi aŭ fost mulţĭ conlucrătorĭ cu mine, totuşĭ în multe aŭ conlucrat şi ele.» Bisericile se compuneaŭ pe atuncĭ nu în mic, aşa ḑicênd, şi pentru ca ceĭ încercaţĭ, fie bărbaţĭ, fie femeĭ, să se pótă bucura de atâta cinste din partea celor-l-alţĭ, trebuia ca să fi făcut multe bunătăţĭ. Multe bunătăţĭ proveniaŭ de aicĭ: Intêiŭ că toţĭ ceĭ-l-alţĭ eraŭ îmboldiţĭ către acelaşĭ zel, al doilea că câştigaŭ mult prin cinstea căpătată, şi al treilea că acestea iĭ făcea şi pe dênşiĭ chiar maĭ cu bună voinţă şi maĭ înflăcăraţĭ. De aceia pretutindenĭ veḑĭ pe Pavel îngrijindu-se de aceasta, şi în acelaşĭ timp punêndu-se tot-deauna în rândul lor. Acesta o face şi în epistola către Corinthenĭ, unde spune: „Că este începătură Achaeĭ" (I Corinth. 16, 15). Unia cred că cuvêntul „Soţule" ar fi nume propriŭ, însĕ ce? Fie aceasta, fie alt-ceva, nu trebuie a scărmăna cuvintele (ἀκριβολογεῖσθαι), ci, că apostolul poronceşce de a se bucura aceste femeĭ de multă protecţie.

[1]) «Tóte ni sunt în ceriurĭ, ḑice, şi Mântuitoriŭ, şi petrecere, şi în fine orĭ-ce ar ḑice cineva. „De unde, ḑice, şi pre Mântuitoriul aşteptăm." Dară şi aceasta este tot din filantropia luĭ. El va veni earăşĭ la noĭ, şi nu că ne va trage pe noĭ acolo, după care luându-ne cu dênsul va pleca. Dară şi faptul acesta este dovadă de o mare cinste. Dacă el a venit pe când noĭ eram duşmanĭ, apoĭ cu atât maĭ mult va veni fiind prietenĭ aĭ sĕĭ. Şi nu permite aceasta nicĭ îngerilor, nicĭ servilor, ci el însuşĭ va veni, chemându-ne la moştenirea împărăţieĭ sale. Şi atuncĭ ceĭ ce-l cinstesc pre dênsul vor fi cinstiţĭ de el, şi se vor ridica în norĭ. „Şi noĭ ḑice, ne vom răpi în norĭ, şi aşa pururea cu Domnul vom fi." Aşa dară cine se va afla slugă credinciósă şi înţeleaptă? Cine se vor învrednici de atâtea bine-facerĭ? Cât de nenorociţĭ vor fi ceĭ căḑuţĭ din acea cinste? Şi dacă atuncĭ vom plânge într'una, óre ce vom folosi? De aĭ spune de miĭ de gheenĭ, totuşĭ n-aĭ putea spune nimic egal cu durerea aceia, pe care o va suferi atuncĭ sufletul, întregul

---

[1]) *Partea morală.* Despre filantropia luĭ Dumneḑeŭ, şi cum că căderea din împărăţia ceriurilor este insuportabilă, ceia ce dacă nu o vom câştiga, noĭ suntem de vină, şi că trebuie a ne mâhni saŭ aicĭ, saŭ acolo. *(Veron.)*

univers zguduindu-se, trâmbiţile răsunând, îngeriĭ trecênd înaintea tuturor celor dintêĭ cete, apoĭ înaintea celor de a doua, celor de a treia, şi în fine înaintea miilor de cete, împrăştiate pe pământ, apoĭ trecênd Cheruvimiĭ,—şi multe, ba chiar nenumerate sunt aceste cete—apoĭ Serafimiĭ, eară el venind întru slava acea negrăită; în fine trecênd tóte acele cete, spre a aduce pre ceĭ vrednicĭ înaintea celuĭ ce şade pe tronul slaveĭ; vor trece apoĭ şi ceĭ de pre lângă Pavel, şi toţĭ cariĭ aŭ fost cinstiţĭ şi iubiţĭ de dênsul, toţĭ aceştia, ḑic, incununaţĭ, lăudaţĭ, cinstiţĭ de împăratul ceriurilor împreună cu tótă óstea cerească. Dacă atuncĭ unia se cinstesc, eară alţiĭ se necinstesc, apoĭ ce póte fi maĭ grozav? Póte Gheena? Este insuportabilă gheena şi încă fórte insuportabilă, însĕ cu mult maĭ insuportabilă este căderea din împărăţia ceriurilor. Aţĭ priceput importanţa faptuluĭ? Dacă un împărat óre-care, saŭ fiŭ de împărat pornind la răsboiŭ, ar fi avut multe biruinţĭ în lupte şi admirat de toţĭ ar intra în fruntea întregeĭ armate, împreună cu trofeile, cu acele regimente nenumĕrate de ostaşĭ purtătorĭ de aspide aurite, cu garda luĭ imperială întreagă, şi întreaga cetate ar fi încununată şi în haine de sĕrbătóre, şi toţĭ stăpânitoriĭ lumeĭ cu dênsul, apoĭ ar veni în urma luĭ prisonierĭ legaţĭ, de tótă vîrsta şi din tóte naţiunile biruite, apoĭ ar urma guvernatoriĭ provinciilor, satrapiĭ, şi în fine toţĭ stăpânitoriĭ, şi în tótă slava şi strălucirea aceia găsindu-se ar primi pe toţĭ căţĭ ar întâlni pe calo şi i-ar săruta, li-ar întinde mâna, ar conversa cu toţiĭ şi li-ar inspira curaj, ca unor prietenĭ, şi ar poronci ca unia de pe calea aceia pe unde trece, se fie ridicaţĭ şi duşĭ în împărăţia sa, eară alţiĭ părăsiţĭ,—apoĭ óre aceştia, de şi póte nu sunt pedepsiţĭ, de câtă compătimire însĕ nu sunt vrednicĭ? Decĭ, daca printre noĭ óminiĭ şi este atât de amar lucru de a cădea cineva din slavă, cu cât maĭ mult încă la Dumneḑeŭ, când puterile cele de sus vor fi de faţă înaintea împăratuluĭ, când demoniĭ vor fi legaţĭ şi vor căuta în jos, când chiar diabolul va fi adus legat, cu tótă puterea protivnică, când în fine el va veni pe norĭ încunjurat de puterile ceriurilor. Crediţĭ-mĕ, că sufletul meŭ fiind cuprins de durere la această povestire, nicĭ nu pot a termina cuvêntul! Să pricepem decĭ, de câtă slavă vom fi lipsiţĭ, fiind cu putinţă de a nu ne lipsi de ea. Ceia ce e grozav, este că de şi noĭ suntem stăpânĭ de a nu pătimi acestea, totuşĭ le pătimim prin propria nóstrĕ voinţă. Când pe unia'ĭ primeşce şi-ĭ duce la părintele sĕŭ cel ceresc, eară pe alţiĭ iĭ părăseşce, şi îngeriĭ iĭ trag cu deasila în jos, plângênd iĭ şi căutând cu privirea la focul

gheenii, fiind pilduiţi înaintea întregeĭ lumĭ, — apoĭ câtă durere credeţĭ că vor avea?

Decĭ, să ne grăbim iubiţilor, până ce maĭ avem timp, şi să avem mare grijă pentru mântuirea nóstră. Câte nu vom avea de spus şi noĭ, ca şi bogatul din evanghelie! Dacă ne-ar ierta cineva acum, óre am lăsa noĭ ceva din averile nóstre? Dară nimenĭ nu lasă. Şi ceia ce spunem, este cert nu numaĭ din aceasta, ci şi din altele multe. Şi ca să sciĭ, apoĭ câţĭ aŭ ajuns în aşa spaimă, că diceaŭ: «dacă ne-am re'ntórce la cele dintêĭ, nu am maĭ cădea în pĕcate»? Multe de acestea vom dice atuncĭ, însĕ vom audi aceia ce a audit bogatul din evanghelie, că prăpastie mare este, că am primit cele bune aicĭ. Să suspinăm decĭ cu amar, vĕ rog, şi maĭ ales nu numaĭ să suspinăm, ci să şi facem fapte bune. Să jelim acum şi să umblăm după mântuire, ca să nu jelim atuncĭ în zădar, şi să nu plângem din causa reutăţeĭ. Acesta este plânsul virtuţeĭ, eară acela este plânsul uneĭ pocăinţĭ zădarnice. Să ne întristăm acum, ca nu cumva să ne întristăm atuncĭ. Nu este egală întristarea de aicĭ cu cea de acolo. Aicĭ te întristezĭ pentru un timp scurt, şi încă de multe orĭ nicĭ nu simţĭ întristarea, sciind că întristarea îţĭ este spre binele tĕŭ, pe când acolo întristarea este fórte durerósă, lipsită de orĭ-ce speranţă, fără vr'un mijloc de scăpare, şi pentru tot-deauna. Fie ca noĭ toţĭ să ne învrednicim de repaos. Să ne rugăm însĕ, şi să căutăm de a ne învrednici de acel repaos. Să ne încercăm, vĕ rog, căcĭ dacă ne interesăm de aceasta şi ne rugăm, vom câştiga. Dacă ne rugăm îndelung, Dumnedeŭ ni acordă. Dară dacă nicĭ nu-l rugăm, nicĭ nu lucrăm ceva în acest scop, apoĭ cum vom reuşi? Dormind? De loc. Ceĭ ce aleargă şi se conformează morţiĭ Mântuitoriuluĭ, aceia după dicerea luĭ Pavel, vor putea a se bucura de bunurĭ, şi nicĭ de cât ceĭ ce dorm. „Ca dóră cumva aşĭ ajunge", dice el, şi dacă el dice aşa, apoĭ noĭ ce vom dice? Dormind, noĭ nu putem săvêrşi nicĭ măcar lucrurĭ lumeşcĭ, dară de cum duchovniceştĭ. Dormind, noĭ nu putem căpăta nimic nicĭ chiar de la prietinĭ, de cum încă de la Dumnedeŭ. Dormind, nicĭ părinţiĭ nu ne cinstesc, dară de cum Dumnedeŭ. Să ne obosim puţin, ca apoĭ să ne odihnim pentru tot-deauna. Trebuie a ne întrista aicĭ, căcĭ de nu ne întristăm aicĭ, ne vom întrista acolo. De aceia să preferăm de a ne întrista aicĭ, şi acolo să ne odihnim, şi să ne bucurăm de bunătăţile cele nepovestite,

prin Christos Iisus, căruia împreună cu Tatăi și cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecil vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Bucurați-vě pururea întru Domnul, și earăși dic bucurați-vě. Blândețile vóstre să se facă cunoscute tuturor óminilor, Domnul aprópe este. Nimic să nu vě grijițĭ, ci întru tóte prin rugăciune cu mulțămită cererile vóstre să se arate luĭ Dumnedeŭ, și pacea luĭ Dumnedeŭ, ceia ce covîrșașce tótă mintea, va păzi inimile vóstre și cugetele vóstre întru Christos Iisus" (Cap. 4, 4—7).

„Fericițĭ ceĭ ce plâng" și „Vaĭ, celor ce rîd", dice Christos. Dara Pavel ce dice? Bucurați-vě pururea întru Domnul". «Vaĭ, celor ce rîd, dice Christos, cu rîsul lumeĭ aceștia, provocat de lucrurile și faptele presente». Dară și pe ceĭ ce plâng i-a fericit, nu pentru perderile saŭ pagubele ce le aŭ în afacerile lor, ci înțelege pe aceĭ ce sunt umilițĭ, pe aceĭ ce 'șĭ plâng relele lor, și în fine pe aceĭ ce ișĭ calculează pěcatele lor propriĭ, eară nu pe cele strěine. Deci, bucuria aceasta de care vorbeșce Pavel, nu este contra plângereĭ de care spune Mântuitoriul, ci tocmaĭ din asemenea plângere se nașce o astfeliŭ de bucurie. Cel ce îșĭ plânge pěcatele sale, și le mărturiseșce, se bucură. D'altfeliŭ, este posibil de a plânge cineva pentru propriile sale pěcate, și în acelașĭ timp a se bucura în Christos. Deci fiind-că se măhniaŭ de cele ce pătimiaŭ „Că ni s-a dăruit nóuě nu numaĭ a crede întru el, ci și a pătimi pentru el", de aceia dice: „Întru Domnul bucurați-vě." Aceasta nimic alt nu este, de cât că trebuie a arăta o astfeliŭ de viață curată, în cât să se bucure în inima lor. Saŭ că este acest înțeles: «Când cele către Dumnedeŭ nu vě sunt împedecate, bucurați-vě», saŭ că particula ἐν este pusă

în loc de σὺν, adecă, în loc să se dică σὺν θεῷ = împreună cu, prin conlucrarea, cu ajutoriul luĭ Dumnedeŭ, s-a dis: ἐν θεῷ, ἐν κυρίῳ = întru Dumnedeŭ, întru Domnul. „Şi earăşĭ dic bucuraţi-vĕ". Aceasta este treaba celuĭ ce încurajază, ca şi cum pare că ar fi dis: «cel ce se găsesce întru Dumnedeŭ, tot-deauna se bucură; chiar de ar fi amărît, chiar de ar suferi orĭ-ce, unul ca acesta pururea se bucură». Ascultă şi pe Luca, care dice: „Şi se duceaŭ bucurându-se de la faţa soboruluĭ, căcĭ pentru numele luĭ Iisus s-aŭ învrednicit a se necinsti" (Fapt. 5, 41). Dacă bătaea şi lanţurile, care tuturor se par a fi cele maĭ grele de suportat, şi nasc bucuria, apoĭ atuncĭ ce alt ar putea ca să ni aducă nóuĕ întristare? „Earăşĭ dic, bucucuraţi-vĕ." Bine a făcut că a repetat cuvêntul. Fiind-că firea lucrurilor aducea întristarea, apoĭ prin această repetare, el dă a înţelege că în totdeauna trebuie a se bucura. „Blândeţile vóstre să se facă ştiute tuturor óminilor." Maĭ sus a dis: „Al cărora Dumnedeŭ este pântecele, şi slava întru ruşinea lor", şi că aceia cugetă cele pămênteştĭ; decĭ acum li poroncesce de a nu avea nimic comun cu aceia,—pentru că se cuvinea de a dispreţui pe ceĭ reĭ,—însĕ în acelaşĭ timp să se pórte cu blândeţă, nu numaĭ cătră fraţĭ, ci şi cătră duşmanĭ şi contrarĭ. „Domnul aprópe este, nimic să nu vĕ grijiţĭ". «Decĭ, de ce vĕ tulburaţĭ? dice; póte pentru că-ĭ videţĭ trăind în dezmerdărĭ? Saŭ póte pentru că iĭ vĕ contrariază? Eĭ bine, deja judecata lor stă de faţă, şi nu aşa de târdiŭ vor da samă de faptele lor. Voĭ sunteţĭ în supărărĭ, şi dênşiĭ în dezmerdărĭ? Dară îşĭ vor lua sfârşitul tóte acestea. Dară póte că vĕ ameninţă şi intrigheazā contra vóstre? De nimic să nu vĕ grijiţĭ, căcĭ judecata lor deja stă de faţă, căcĭ cele contrare vor fi atuncĭ ale lor. Nimic nu vĕ grijiţĭ. Dacă vĕ veţĭ purta cu blândeţă faţă de ceĭ ce vĕ aduc vóuĕ nemulţămirĭ, fie de pildă sărăcia, ba chiar mórtea, saŭ şi orĭ-ce alte grozăveniĭ de acest feliŭ, să sciţĭ că purtarea lor cea próstă faţă de voĭ nu va merge până în sfârşit, căcĭ resplata lor stă de faţă deja.» „Ci întru tóte prin rugăciune cu mulţămită cererile vóstre să se arate luĭ Dumnedeŭ." Când apostolul dice: „Domnul aprópe este", arată prima consolatiune, ca şi atuncĭ

când dice Mântuitoriul: „Şi iată eü cu voï sunt în tóte dilele până la sfârşitul veacului“ (Math. 28, 10); acum însě iată şi o altă consolaţiune, care este medicamentul cel maï bun contra întristăreï şi contra tuturor împrejurărilor insuportabile din viaţa omuluï. Şi care este acel medicament? A se ruga cineva, şi în tot timpul şi în tótă împrejurarea a mulţămi luï Dumnedeü. Ast-feliü deci el nu voeşce ca rugăciunile nóstre să fie numaï cererï, ci şi mulţămirï pentru tóte câte avem şi primim. Pentru că cum va cere cineva cele viitóre, dacă nu şcie a mulţămi pentru cele căpătate maï dinainte? „Ci întru tóte prin rugăciune şi mulţumită“, dice. Astfeliü decï, noï trebuie a mulţămi pentru tóte, chiar şi pentru cele ce se par că sunt jicnitóre, pentru că aceasta este a mulţămi cu adevěrat. A mulţămi pentru lucrurï plăcute ce aï primit, este firesc lucru din parte-ţï; însě a'ï mulţămi şi pentru scârbele şi durerile ce le întimpini în calea vieţeï, aceasta este fapta unuï suflet recunoscătoriü şi fórte devotat luï Dumnedeü. Astfeliü de rugăciunï cunóşce Dumnedeü, pe când pe cele-l-alte nu le şcie. Decï astfeliü de rugăciunï trebuie a-ï adresa noï, ca să fie cunoscute şi primite de el. El totul iconomiseşce pentru binele nostru, chiar dacă nu şcim noï. Şi tocmaï aceasta e dovada cea maï mare, că sunt spre folosul nostru, că noï nu şcim.

„Şi pacea luï Dumnedeü, carea covîrşaşce tótă mintea, va păzi inimile vóstre şi cugetele vóstre întru Christos Iisus.“ Ce înseamnă aceasta? «Pacea luï Dumnedeü, dice, pe care a dat'o óminilor, covîrşaşce tótă mintea.» Şi cine s-ar fi aşteptat, cine ar fi sperat a fi atâtea bunătăţï? Pacea luï covîrşaşce tótă mintea ominească, şi nu numaï judecata. A da pre fiul seü pentru duşmanï, pentru ceï ce'l uraü pre el, pentru ceï ce-l dispreţuiaü, pentru toţï aceştia a preda pre unicul seü fiü, spre a face pace cu omenirea, cu adevěrat că este maï presus de mintea omineascâ. Decï, această pace, adecă împăcarea, adecă dragostea luï Dumnedeü „va păzi inimile vóstre şi cugetele vóstre“. Aceasta este datoria dascaluluï, nu numaï a sfătui, ci a se şi ruga, şi a ajuta prin rugăciune, aşa ca nicï de ispite să nu fie în totul biruiţï, şi nicï de înşelăciune să fie abătuţï din calea cea dreaptă. Ca şi cum pare-că ar dice: «cel ce v-a mântuit pre voï astfeliü este, că nicï mintea nu póte a-l pricepe; acesta decï să vě păzască şi să vě apere, ca să nu pătimiţï nimic». Saü această spune, saü că pacea aceia de

care ḑice Christos: „Pace las vóuĕ, pacea mea daŭ vouĕ“ (Ioan 14, 27), «aceasta să vĕ păzască pre voĭ.» Cu adevĕrat că pacea aceasta covîrşaşce tótă mintea ominească. Insĕ cum? Când el ni ḑice de a fi în pace cu duşmaniĭ, cu ceĭ ce ne nedreptăţesc, cătră ceĭ ce ne resboiesc şi se pórtă cu ură cătră noĭ, apoĭ cum nu este aceasta maĭ presus de mintea omineascâ? Dară maĭ ales noĭ să videm ideia de maĭ 'nainte. Dacă pacea covîrşaşce tótă mintea, apoĭ cu atât maĭ mult însuşĭ Dumneḑeŭ carele dă pacea, este care covîrşaşce tótă mintea, şi nu numaĭ mintea nóstrĕ, ci şi a îngerilor şi a puterilor celor de sus. Dară ce este „întru Christos Iisus?“ Adecă întru el să ne păzască, în el să remânem, şi să nu cădem din credinţă.

„De aceia[1]) fraţiĭ meĭ, câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte.“ Dară óre-ce însémnă cuvêntul „de aceia“? Este ḑis în loc de totul ni s-a spus. Cuvêntul acesta este aşa ḑicênd expresiunea omuluĭ ce să grăbeşce, şi care nu are nimic comun cu presentul, ci se uită numaĭ în viitoriŭ. „După aceia fraţiĭ meĭ, câte sunt adevĕrate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt de bună laudă, orĭ-ce faptă bună, şi orĭ-ce laudă, aceasta să gândiţĭ, care v-aţĭ şi învăţat, şi aţĭ luat, şi aţĭ auḑit, şi aţĭ vĕḑut întru mine.“ Dară ce înseamnă óre „câte sunt iubite“? Adecă câte sunt iubite credincioşilor, în acelaşĭ timp însĕ şi luĭ Dumneḑeŭ. „Câte sunt, ḑice, adevĕrate“ ceia ce nu e nimic alt, de cât virtutea, care singură este adevĕrată, pe când minciuna este reutatea. Tot minciună este şi deliciul ca şi slava, ce se încuibează câte-odată în inima omuluĭ virtuos, şi cu un cuvênt minciună este totul din lumea acésta. „Câte sunt curate“, ḑice, în antithesă cu ceĭ «ceĭ ce cugetă cele lumeştĭ“. „Câte sunt de bună laudă“ în antithesă cu ceĭ «al căror Dumneḑeŭ este pântecele“. „Câte sunt drepte, câte sunt cinstite“,

---

[1]) *Notă.* Expresiunea din original «τὸ λοιπὸν ἀδελφοί» maĭ exact ar corespunde cu: *după aceia, la urmă,* saŭ *în definitiv, fraţiĭ meĭ,* căcĭ expresiunea *de aceia,* este representată prin cuvintele διὰ τοῦτο, διὸ, ἐπεὶ, şi nicĭ de cum prin τὸ λοιπὸν, care arată ceia ce trebuia a urma în viitoriŭ. *Trad.*

acestea să le aveţi în cugetul vostru dice. „Orĭ-ce faptă bună şi orĭ-ce laudă“ dice. Prin aceste cuvinte voeşce ca dênşiĭ să fie cu prevedere faţă de ómenĭ. „Aceasta să gândiţĭ“ dice. Aĭ vĕdut cum el voeşce a desrădăcina orĭ-ce cugetare vicleană din inima nóstrĕ? Faptele cele rele şi viclene se nasc din cugetărĭ viclene. „Care v'aţĭ şi învăţat şi aţĭ luat.“ Aceasta este adevĕrată învăţătură, că în tóte sfaturile să se dee pe dênsul de tip şi exemplu, precum şi aiurea dice: „Precum mĕ aveţĭ pe mine tip.“ „Care v-aţĭ învĕţat şi aţĭ luat“, adecă «care aţĭ audit, care aţĭ vĕdut că eŭ fac, care în fine le-aţĭ putut căpăta de la mine, fie din cuvinte, fie din fapte, fie din convieţuirea cu mine.» Aĭ vĕdut cum el poronceşce acestea în amănunţime? Fiind-că nu era cu putinţă de a spune cu amănunţime pentru tóte faptele întrate saŭ ieşite din cugetarea omuluĭ, pentru cuvintele pronunţate, feliul lor, şi convorbirile dintre dênşiĭ, — căcĭ de tóte acestea creştinul trebuie să aibă îngrijire, şi să fie cu atenţiune, — el a spus în scurt şi ca resumat „care aţĭ audit şi aţĭ vĕdut întru mine“, adecă la mine, «prin cuvintele saŭ faptele mele, care vĕ pot servi de pildă». In adevăr, că nimic nu este atât de duşman natureĭ nóstre, ca reutatea. „Acestea să le faceţĭ“ adecă nu numaĭ cu cuvintele, nu numaĭ să le vorbiţĭ, ci să le şi faceţĭ. „Şi Dumnedeul păceĭ va fi cu voĭ“, adecă «veţĭ fi în linişte şi în siguranţă mare; nimic dureros nu vĕ va atinge, nimic din cele neplăcute. Când noĭ suntem în pace cu dênsul — şi suntem in pace prin virtute, — cu atât maĭ mult el va fi în pace cu noĭ. Pentru că cel ce ne-a iubit atâta, în cât chiar fără voia nóstrĕ el s-a apropiat de noĭ, dară încă când noĭ vom alerga către dênsul, nu ni va arĕta şi maĭ mare prietenie»?

[1]) Cum reutatea este duşmanul nostru, eară virtutea este prietenul cel maĭ bun al omuluĭ, se învederează din multe părţĭ. Ce voiţĭ? Să spunem despre curvie? Apoĭ iată că această rĕutate face de rîs, sărăceşce, pune în dispreţul lumeĭ pe cel ce o are, şi se descarcă asupra luĭ ca asupra unuĭ duşman; ba încă de multe orĭ încurcă pe nenorocit în bóle şi primejdiĭ. Sunt mulţĭ de aceştia carĭ se bat pentru curve, se rănesc şi se prăpădesc. Decĭ dacă cur-

[1]) *Partea morală.* Reutatea este duşmanul nostru, eară virtutea este prietenul cel maĭ bun, şi că nimenĭ nu ne vatămă pre noĭ, pe cât timp nu ni răpeşce bogăţia cea de sus. *(Veron.)*

via pricinuesce atâtea rele, apoi preacurvia cu atât mai mult. Dară óre și milostenia se pórtă tot așa față de noi? Nici de cum, ci ca o mumă duiósă ce își împodobesce copilul, așa și ea pune în bună orînduealǎ pe cel ce o practică, în slavă meritată, îl face de a se îndeletnici cu cele necesare, nu ne părăsesce și nici ne depărtează de cele cerute de trebuință, ba încă și sufletul îl face mai înțelept și prevĕdătoriŭ. Deci nimic nu este mai neînțelepțesc lucru, ca curvia. Voesci póte să vedi lăcomia? Și aceasta e dispusă cătră noi, ca și un dușman. Cum? Eĭ bine, și aceasta ne face uriți cătră toți, toți sunt gata a ne blestema, și cei nedreptățiți ca și cei cari nu sunt nedreptățiți, unia ca cei ce aŭ pătimit, alții ca cei ce se tem de noi; toți ne privesc ca dușmani comuni, ca feare sălbatece, ca demoni; mii de acusațiuni de peste tot locul, ură, invidie și altele de acestea, care nu sunt de cât resultatul dușmăniei. Pe când dreptatea e cu totul din contra; pe toți dispune bine față de noi, pe toți îi face prieteni, pe toți deaprópe, pe toți cu dragoste cătră noi, din partea tuturor primim numai mulțamiri și binecuvêntări. Tóte ale nóstre sunt în siguranță mare, nu este nici-o primejdie, nici-o bănuealǎ, dormim (murim) în tóte seninătatea sufletului, fără vre-o teamă, fără vre-o grijă, fără vre-o neliniște. Ai vĕdut că aceasta este cu mult mai bună? Dară ce? A invidia, saŭ a se bucura de reul altuia este ceva bun? Tóte acestea dacă le vom examina, vom găsi că virtutea, ca și o mumă duiósă, ne păzesce în siguranță, pe când reutatea este lucru nesigur și primejdios. Ascultă pe Profetul, care spune: „Intărire este Domnul celor ce se tem de dênsul, și așezămăntul luĭ va arăta lor" (Ps. 24, 14). Cel care nu cunósce nimic reŭ în sine, nu se teme de nimic, pe când cel care viețuiesce în reutăți, în nimeni nu se încrede, tremură chiar și de frica casnicilor seĭ, și totul vede cu ochiŭ bănuitoriŭ. Dară ce spun eŭ că tremură de casnici, când el pórtă chiar în sine tribunalul acela nepărtinitoriŭ al consciinței? Nu numai criticile de dinafară îl neliniștesc într'una, ci și acele dinăuntrul seŭ îl tulbură și nu-l lasă de loc să se liniștească. Dară ce? Trebuie ca cineva să trăiască dând atențiune laudelor? Dară el nu a dis: «uită-te la laude» ci fă fapte demne de laudă, nu însĕ cu scopul de a fi lăudat. „Câte sunt adevĕrate", dice, de unde urmează că laudele căutate sunt minciună. „Câte sunt de bună laudă", adecă faptele dinafarnice, pe când prin expresiunea „câte sunt curate", se

înțeleg cele ale sufletuluĭ. «Nu dațĭ motiv, ḑice, nicĭ nu aducețĭ ispită altora». Fiind-că a ḑis „câte sunt de bună laudă“, apoĭ ca să nu credĭ ca ḑice acéasta cu privire la ceva ominesc, adaoge: „orĭ-ce faptă bună, orĭ-ce laudă“, acestea să gândițĭ, acestea să facețĭ. El voesce ca noĭ vecĭnic să fim în practicarea acestor virtuțĭ, acestea să le cugetăm într'una, și de dênsele să ne îngrijim. Dacă noĭ vom căuta a fi pacĭnicĭ între noĭ și în noĭ înși-ne, și Dumneḑeŭ va fi cu noĭ; dară dacă ne vom ridica cu resboiŭ uniĭ în contra altora, atuncĭ Dumneḑeul păceĭ nu va fi cu noĭ. Nimic nu este atât de vrăjmaș sufletuluĭ nostru, ca reutatea, în timp ce virtutea și pacea țin sufletul în siguranță. Astfeliŭ decĭ, noĭ trebuie a stăpâni aplecările nóstre, și atuncĭ vom atrage spre noĭ pe Dumneḑeŭ. Dumneḑeul nostru nu este Dumneḑeul resboiuluĭ și al luptelor. Decĭ alungă de la tine resboiul și lupta, atât către aprópele teŭ, cât și către tine însu-țĭ. Fiĭ pacinic către toțĭ. Ințelege ce feliŭ aĭ fost tu, și Dumneḑeŭ te-a mântuit. „Fericițĭ făcătoriĭ de pace, ḑice, că aceia fiĭ luĭ Dumneḑeŭ se vor chema“, (Math. 5, 9). Aceștia imitează într'una pe fiul luĭ Dumneḑeŭ; decĭ imitează-l și tu pre dênsul. Fiĭ pacĭnic. Cu cât maĭ mult te va resboi fratele teŭ, cu atât maĭ mare va fi și resplata ce ți se va da, de veĭ fi pacinic. Ascultă pe Prorocul care ḑice:“ Cu ceĭ ce uraŭ pacea, eram făcătoriŭ de pace“ (Ps. 119, 6). Aceasta cu adevĕrat că este virtute, aceasta este maĭ înaltă de cât judecata omineascá, aceasta ne apropie de Dumneḑeŭ. Nimic nu mulțămesce atâta pe Dumneḑeŭ, ca aceia de a fi cineva fără reutate în inima sa. Aceasta îțĭ iartă pecatele, aceasta îțĭ deslează tóte greșalele. Dacă însĕ noĭ ne rĕsboim și ne lovim uniĭ pre alțiĭ, departe suntem de Dumneḑeŭ. Din luptele nóstre se nasc dușmăniile, și din dușmăniĭ ajungem la a fi resbunătorĭ. Scóte decĭ rĕul din rădăcină, și atuncĭ nu va maĭ fi nicĭ rodul. Astfeliŭ ne vom deprinde de a dispreţui cele trecĕtóre. In cele duchovnicești nu este nicĭ o luptă, ci tot ceia ce vedĭ că se petrece, fie lupte, fie invidiĭ, fie alt-ceva de acestea, tóte provin din cele trecătóre. Orĭ-ce luptă îșĭ are începutul, fie în lăcomie, fie în invidie, fie în slavă deșartă. Dacă noĭ vom fi pacĭnicĭ, ne vom învăța a dispreţui cele de pe pămênt. Ți-a rapit cineva averile tale? Cu nimic nu eștĭ lovit, dacă nu ți s-a putut răpi averea cea de sus. Te-a împedecat cineva în slava ta? Dară nu în acea de la Dumneḑeŭ, ci în acea de nimic de aicĭ. Aceasta nu este slavă, ci numaĭ numele de slavă îl

are, pe când în realitate este adevĕrată necinste. 'Ţi-a răpit cineva cinstea? Dară nu cinstea ta, ci pe a luĭ a răpit'o. Dupre cum cel ce nedreptăţesce pe altul, în realitate nu nedreptăţesce, ci singur se nedreptăţesce, tot aşa şi cel ce surpă pe aprópele, maĭ 'ntêiŭ singur pe el se surpă. „Cel ce sapă grópă altuia, singur cade în ea" (Eclesiast. 10, 8). Decĭ să nu umblăm a surpa pe alţiĭ, ca nu cumva să ne vătămăm pe noĭ înşi-ne. Când noĭ împedecăm şi vatămăm cinstea altora, să înţelgem bine că ne-am vătămat pre noĭ înşi-ne, că maĭ mult pre noĭ înşi-ne ne surpăm. Decĭ să nu ne vătămăm pre noĭ înşi-ne. Dupre cum nedreptăţim pe aprópele, pe noĭ înşi-ne nedreptăţim, tot aşa şi când facem binele, nóuĕ înşi-ne ne folosim. Când te-a vătămat duşmanul tĕŭ, el tocmaĭ că prin aceasta ţi-a făcut bine, dacă tu eştĭ treaz, şi nu numaĭ că nu cautĭ a-ţi resbuna contra celor deopotrivă cu tine, dară încă li facĭ şi bine. «Dară rana este adâncă» ḑicĭ tu. Insĕ înţelege, că nu facĭ bine duşmanuluĭ tĕŭ, căcĭ pe dênsul îl pedepseşcĭ, ci îţĭ facĭ bine ţie însu-ţĭ, căcĭ iute veĭ căpăta înclinare spre a face bine. Dară ce? Trebuie óre a face binele cu scop? De sigur că nu trebuie a-l face cu scop, însĕ când inima nu póte suporta póte nedreptatea venită de la aprópele, tu sfătuiesce-o, şi grabnic o veĭ convinge ca să lase duşmănia, după care veĭ bineface duşmanuluĭ teŭ ca unuĭ prieten, şi de bunătăţile viitóre te veĭ învrednici. Cărora fie a ne învrednici cu toţiĭ, prin charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA XVI

„Şi m-am bucurat întru Domnul fórte, căcĭ iată óre-când aţĭ înflorit a purta grijă de mine, precum şi purtaţĭ, dară n-aţĭ avut timp cu prilej. Nu doră că pentru lipsă ḑic, că eŭ m-am deprins întru care sunt îndestulat a fi. Şciŭ şi a mĕ smeri, şciŭ şi a avea de prisosit. Intru tot şi întru tóte m-am învă-

ţat, şi a mĕ sătura, şi a flămândi, şi a avea de prisosit, şi a fi lipsit. Tóte le pot, întru Christos cel ce mĕ întăreşce. Însĕ bine aţi făcut, de v-aţi făcut împreună partaşi necazuluĭ meŭ“ (Cap. 4, 10—14).

De multe-orĭ am ḑis, că eleimosina nu s-a întrodus pentru ceĭ ce o primesc, ci pentru ceĭ ce o fac, nu pentru ceĭ ce iaŭ, ci pentru ceĭ ce daŭ, căcĭ aceştia principalmente sunt aceĭ ce câştigă maĭ mult. Aceasta o arată şi aicĭ Pavel. Cum? Filippeniĭ aceştia 'ĭ trimisese óre-care ajutóre băneştĭ maĭ de demult prin Epafrodit. Acum urmând a li trimite pe Epafradit cu epistola, priveşce cum iĭ laudă, şi arată că ceia ce iĭ aŭ făcut trimiţêndu-ĭ ajutóre, nu atât pentru trebuinţa celor ce aŭ luat este făcută, cât maĭ ales pentru trebuinţa celor ce aŭ dat. Aceasta o face apostolul, ca nu cumva iĭ să se mândriască şi să cadă în uşurinţă, ca unia ce aŭ făcut binele, ci încă şi maĭ osîrduitorĭ să devină în facerea bineluĭ, căcĭ dênşiĭ maĭ cu samă se folosesc, — eară pe dealtă parte şi ceĭ ce primesc să nu alerge fără ruşine după milă, ca nu cumva să aibă vre-o vină. „Maĭ fericit este a da, de cât a lua“, ḑice, (Fapt. 20, 35). Dară ce voeşce să spună prin cuvintele: „M-am bucurat întru Domnul fórte“? Adecă «nu m-am bucurat cu bucurie lumească întru Domnul, nu pentru că póte am avut vr'un repaos, ci m-am bucurat pentru că voĭ aţi progresat, căcĭ repaosul meŭ acesta este». De aceia şi ḑice el „m-am bucurat fórte,“ fiind-că bucuria aceia nu era corporală, şi nicĭ că se bucura pentru liniştea şi odihna sa, ci pentru progresul lor. Şi priveşce cu câtă linişte iĭ mustră pentru cele din trecut, şi cum apoĭ iute a acoperit aceasta, învăţându-ne că noĭ trebuie a face binele necontenit. „Că iată óre-când“ ḑice; ceia ce arată un timp îndepărtat. „Aţi înflorit“, dupre cum şi copaciĭ înfloresc. Aceasta probează că fiind la început înfloriţĭ, iĭ se vesteji-se intr'un timp óre-care, şi apoĭ earăşĭ aŭ înflorit, aşa că în câteva cuvinte este şi dojana, în acelaşĭ timp şi lauda. „Aţĭ înflorit“, căcĭ nu este puţin lucru de a înflori ceia ce deja se vestejise, adecă aprópe se uscase. Cu alte cuvinte aicĭ arată, că dênşiĭ pătimi-se tocmaĭ din causa leneviriĭ lor. Se maĭ probeaza încă, că dênşiĭ şi maĭ 'nainte de aceasta aveaŭ obiceiŭ de a se întrece în ajutorarea anos-

tolulul. De aceia şi adaoge: „a purta grijă de mine, precum şi purtaţi". Şi pentru ca să nu credî că şi pe viitoriŭ dênşiĭ vor deveni leneşi, şi se vor vesteji, ci numaĭ pentru acea dată, priveşce cum adaoge: „a purta grijă de mine", ca şi cum pare că ar fi dis: «vorbesc de acel timp trecut, când eraţĭ vestejiţĭ şi apoĭ aţĭ înverdit, eară de alte timpurĭ nu vorbesc». Aicĭ ar putea cineva să întrebe: cum, pe deoparte el dice „Maĭ fericit este de a da, de cât a lua" eară pe de altă parte: „Singurĭ voĭ ştiţĭ că trebilor mele şi celor ce sunt cu mine aŭ slujit mânile acestea" (Fapt. 20, 34)? şi earăşĭ către Corinthenĭ: „Eară eŭ nicĭ una de acestea n-am făcut.... că maĭ bine îmĭ este a muri, de cât lauda mea să o facă cineva zădarnică" (I Corinth. 9, 15). Cum se face, decĭ, că de astă-dată se uită cu nepăsare cum lauda luĭ se zădărniceşce? Şi cum se zădărniceşce? Luând, primind ajutóre. Decĭ dacă lauda luĭ era de a nu primi de la nimenĭ nimic, cum de primeşce de această dată? Ce înseamnă aceasta? Cu drept cuvênt el nu primia de la Corinthenĭ, pentru că printre aceştia eraŭ mulţĭ apostolĭ mincinoşĭ, pe cariĭ Pavel îĭ combătea cu tótă puterea şi li spunea: „ca întru ceia ce se laudă, să se afle ca şi noĭ" (II Corinth. 11, 12). Şi nu a dis «întru ceia ce sunt», ci „întru ceia ce se laudă", de unde se înţelege că aceĭ apostolĭ mincinoşĭ luaŭ, primiaŭ asemenea ajutóre, însĕ pe sub ascuns. De aceia a dis „întru ceia ce se laudă". De aceia şi dicea el Corinthenilor: „Că lauda mea nu se va opri" (II Corinth. 11, 10). Şi priveşce că nu dice simplu „nu se va opri", ci adaoge „în laturile Achaieĭ". De aceia, dic, şi spunea Corinthenilor. „Alte bisericĭ am jefuit luând de cheltueală, spre a sluji vóuĕ" (Ibid. stih. 8), ceia ce probează că de pre aiurea primia ajutóre. Dară dacă Pavel primia, şi cu drept cuvênt, căcĭ îndeletnicirea luĭ era astfeliŭ, că trebuia să primiască asemenea ajutóre, cum însĕ de îndrăzniaŭ ca să primiască aceĭ apostolĭ mincinoşĭ, cariĭ nu lucrase nimic? Dară póte că ar fi rĕspuns iĭ: «ne rugăm luĭ Dumnedeŭ» — apoĭ aceasta nu înseamnă lucrare, căcĭ odată cu rugăciunea e posibil de a şi lucra. Póte că ar fi rĕspuns: «postim» — însĕ nicĭ aceasta nu înseamnă lucrare. Lucrare adevĕrată este aceia a luĭ Pavel, de óre-ce pretutinden

videm pe acest fericit predicând și lucrând fără repaos. „Dară n-ați avut timp cu prilej," dice, ceia ce înseamnă «nu din causa nepăsărei, saŭ a lenevirei vóstre, ci siliți de împrejurări; póte că n-ați avut, póte că nici voi nu ați fost în belșug.» Aceasta e ceia ce spune „n-ați avut timp cu prilej," expresiune luată din obicinuința comună, pentru că astfeliŭ se exprimă cei mai mulți, când se găsesc póte strimtorați, și cele necesare nu li curg din belșug. „Nu dóră că pentru lipsă dic", ca și cum pare că ar fi dis: «v-am spus mai sus „iată óre când ați înflorit," și v-am dojenit, nu cu scop de a căuta cele ale mele, nu pentru aceasta v-am cerut, că adecă am fost în strîmtorare.» Și de unde se învedereazâ așa ceva? Óre nu o spui aceasta ca de falâ, fericite Pavele? Corinthenilor li scria: „Nu scrim vóuĕ altele fără numai cele ce cetiți, saŭ și sciți" (II Corinth. 1, 13), de unde e cert, că și fața de Filippeni nu ar fi vorbit el așa, ca să fie prins în cuvinte. Nu a grăit el aceste cuvinte ca să se făliască, căci vorbia către ómini carii sciaŭ împrejurările, și deci rușinea de a fi prins în cuvinte ar fi fost încă mai mare. „Că eŭ m-am deprins întru care sunt, îndestulat a fi," de unde se vede că vorbele lui sunt pentru învățătură, pentru exercițiŭ și studiŭ în această privință. Dealtfeliŭ nici că este lucru ușor de a fi cineva stăpân pe o astfeliŭ de virtute, ba chiar fórte greŭ și însoțit de multe ostenele. „Sciŭ și a mĕ smeri, sciŭ și a avea de prisosit. Intru tot și întru tóte m-am învățat," adecă sciŭ și a trăi cu puțin, a suferi și fómea și lipsa. „Și a avea de prisosit, și a fi lipsit," dice. «Dară a avea de prisosit, dici tu, nu póte fi un exemplu pentru învățătură și virtute.» Ba chiar pentru o virtute înaltă, iubitule. Cum aceasta? Dupre cum strîmtorarea pricinuiesce multe rele și neajunsuri, tot așa și prisosința. Mulți după ce aŭ ajuns a avea de prisos saŭ și chiar din belșug, de multe ori aŭ devenit mai leneși, nu aŭ sciut a se folosi de acea îmbelșugare, ba încă cei mai mulți vĕdĕndu-se cu avere multă, nu aŭ mai voit a face nimic. Nu așa însĕ, făcea Pavel, căci ceia ce primia, el cheltuia cu alții, și cu alții împărța ceia ce avea. Aceasta va să dică a sci cineva să întrebuințeze bine ceia ce are. Nu risipia, și nici că se bucura așa tare când avea de prisos, ci același era și în sărăcie, și în prisosință, nici de acolo simțindu-se strimtorat, și nici de

aicĭ îngâmfându-se prosteşce şi moleşindu-se. „Şi a mĕ sătura, ḑice, şi a flămânḑi, şi a avea de prisosit, şi a fi lipsit.“ «Mulţĭ nu sciŭ a se sătura, ca de pildă Israiliţiĭ în pustie, cariĭ după ce mâncaŭ mana, dădeaŭ cu piciorul[1]; eŭ însĕ acelaşĭ sunt în tot-deauna.» Aicĭ arată, că nicĭ acum nu se veselia aşa tare, şi că nicĭ maĭ 'nainte nu se întristase, saŭ şi dacă se întristase, nu a fost această întristare provocată de trebuinţele luĭ propriĭ, ci de trebuinţile altora. El personal, acelaşĭ era în orĭ-ce împrejurare. „Intru tot şi intru tóte m am învăţat,“ adecă «am făcut experienţă de tóte într'un timp atât de îndelungat, aşa că astăḑĭ tóte acestea le pot suporta». Şi ca nu cumva acésta să se ia ca o fală din parte-ĭ, priveşce cum complectează iute ideia ce o avea: „Tóte le pot întru Christos, cel ce mĕ întăresce.“ «Nu este meritul meŭ, ḑice, ci al celuĭ ce 'mĭ dă această putere.» Dară fiind-că ceĭ ce fac bine, când vĕd că cel ce primeşce nu este bine dispus, ba încă chiar dispreţueşce darul primit,—devin cu timpul maĭ neglijenţĭ în facerea bineluĭ, apoĭ pentru ca să nu se întâmple aceasta, şi nicĭ să ḑică cineva că de óre-ce Pavel dispreţuiesce darul, iĭ este şi luĭ permis de a fi maĭ nepăsătoriŭ, priveşce cum corectează aceasta imediat. Prin cele spuse el li-a clătinat aşa ḑicĕnd cugetul lor, eară prin cele următóre face ca buna lor disposiţiune să reînvieze: „Insĕ bine aţĭ făcut, de v'aţĭ făcut împreună părtaşĭ necazuluĭ meŭ.“ Aĭ vĕḑut cum în şirul vorbeĭ se despărţise de dênşiĭ, şi cum earăşĭ s-a unit? Aceasta va să ḑică adevĕrată prietinie duchovnicească. «Să nu credeţĭ, ḑice, că dacă eŭ n-am căḑut în vre-o strîmtorare mare, apoĭ n-am avut nevoe de ajutoriŭ: am trebuinţă de ajutoriul vostru.» Dară cum óre s-aŭ făcut părtaşĭ necazuluĭ sĕŭ? Prin aceasta, adecă prin ajutoriul dat, — ceia ce spunea şi atuncĭ când era legat: „V-aţĭ făcut părtaşĭ aĭ charuluĭ,“ pentru că char este de a pătimi pentru Christos, dupre cum însuşĭ spune: „Că vóuĕ vi s'a dăruit de Dumneḑeŭ, nu numaĭ de a crede întru el, ci de a şi suferi pentru el.“ Dară fiind-că aceste vorbe pronunţate separat, ar fi putut să-ĭ aducă în lenevire, de aceia corectează, aprobă şi laudă earăşĭ, de şi cu multă cumpătare. Nu a ḑis „dând,“ ci „făcĕndu-vĕ părtaşĭ,“ arătând prin aceasta că iĭ aŭ

[1] A se vedea Exodul, capit. 16. şi următórele. *Trad.*

câștigat, de vreme ce s-aŭ făcut părtașĭ luptelor luĭ. El n-a dis: «ușurându-mĭ necazurile mele», ci „v'ațĭ făcut împreună părtașĭ necazuluĭ meŭ", ceia ce era maĭ măreț. Aĭ vědut umilința luĭ Pavel? Aĭ vědut noblețea luĭ? Când el a arătat, că de nimic nu a avut nevoe din partea lor pentru dênsul personal, privesce cum li vorbesce cuvinte umilite și fără sfială. Așa dar, nimic nu trece cu viderea, nicĭ de a nu face, nicĭ de a nu vorbi din cele ce trebuia să li vorbiască. «Să nu luațĭ ca o rușine cuvintele prin care s'ar părea că vě acuz „iată óre-când ațĭ inflorit", și că eŭ sunt în strâmtorare, căcĭ eŭ vi le spun acestea nu ca cum m-așĭ ruga, însě ce? din intențiunea ce am de a vě încurajà; și la aceasta voĭ sunteți causa». Aĭ vědut cum iĭ cultivă, voiŭ să dic cum iĭ laudă? «Cum sunteți voĭ causa? Pentru că voĭ înaintea tuturor ațĭ alergat cu fapta, și ni-ațĭ dat curajul de a vě aduce aminte de aceasta.» Și privesce seriositatea luĭ; pe când iĭ nu-ĭ trimit nimic, nicĭ el nu-i acusă, ca să nu se pară că îșĭ caută de interesele luĭ; dar după ce dênșiĭ ĭ-aŭ trimis, atuncĭ și el iĭ mustră pentru trecut, eară iĭ aŭ răbdat, căcĭ el nu'șĭ căuta interesele sale personale.

„Și sciți și voĭ Filippenilor, că la inceputul evangheliei când am ieșit din Macedonia, nicĭ-o biserică n-a făcut împărtășire cu mine în cuvênt de dare și de luare, fără numaĭ voĭ singurĭ" (Stih. 15). Vaĭ! Câtă laudă li aduce, și cu drept cuvênt; caci dacă Corinthenii și Romaniĭ audind aceste cuvinte ale luĭ Pavel se indeamnă în a-ĭ imita pe aceștia, dară Filippeniĭ cu cât maĭ mult merit aŭ, dacă fără să aibă de exemplu vre-o altă biserică, iĭ fac începutul față de apostol, și încă „la inceputul evangheliei", adecă, că aŭ purtat atâta interes pentru sfînt, că de și nu aveaŭ nicĭ un exemplu, iĭ ceĭ ânteĭ, din propria lor inițiativă, încep această strîngere de ajutóre. Și nicĭ măcar nu se póte dice, că pe când era el deja printre dênșiĭ aŭ făcut acea colectă, saŭ că póte o făcuse din motivul trimitereĭ vr'unor frațĭ la dênșiĭ. „Când am eșit din Macedonia, dice, nicĭ-o biserică n-a făcut împărtășire cu mine în cuvênt de dare și de luare, afară de voĭ singurĭ." Dară ce înseamnă óre „de dare"? Și ce înseamnă „nu a făcut împărtășire"? De ce n-a dis «nicĭ-o biserică nu'mĭ-a dat» ci „n-a făcut împărtășire cu mine în cu-

vêntul de dare şi de luare“? In adevěr că faptul acesta se numeşce împărtăşire, dupre cum şi ḑice: „Dacă am semănat noi vóuě cele duchovnicești, aŭ mare lucru este de vom secera noi ale vóstre cele trupeşci?“ (I Corinth. 9, 11) Şi earăşi: „ca şi prisosinţa vóstrě să îndepliniască lipsa acelora“ (II Corinth. 8, 14). Cum aŭ făcut împărtăşirea? In cuvêntul de dare al celor trupeşci, şi luarea celor duchovniceşci. Dupre cum vînḑătorii şi cumpărătorii aŭ între dênşii împărtăşire, adecă sunt în comunicare de interese, făcênd schimb între dênşii, tot aşa şi în casul de faţă. Aceasta deci este împărtăşirea despre care vorbeşce apostolul. Şi nu este nimic mai profitabil, ca această vînḑare, şi ca această cumpărare. Pentru că asemenea transacţie se contractează aici pe pămênt, însě se execută în ceriŭ. Cumpărătorii sunt pe pămênt, însě convin cu vînḑătorii de a depune valórea pămêntească a lucrului în ceriuri. Nu te descuraja, iubitule, căci cele cereşti nu sunt de vînḑare, şi nici că se câştigă cu bani. Nu banii în sine cumpără, ci intenţiunea celui ce depune bani, filosofia lui, faptul de a se pune mai pre sus de cele pămênteşti, filantropia, eleimosina. Pentru că dacă argintul ar fi care cumpără, apoi acea văduvă din evanghelie care a depus în gazofilachion acei doi fileri, de sigur că nu ar fi cumpărat vr'un lucru mare. Insě fiind-că nu argintul, ci intenţiunea ei aŭ avut acea putere, cu care ocasie dênsa a dat la iveală tótă intenţiunea cea bună a sufletului seŭ, apoi şi ea a luat totul. Deci să nu ḑicem, că împărăţia ceriurilor se póte cumpăra cu bani; nu cu bani, ci cu o bună intenţiune probată, saŭ arătată prin bani. «Aşa dară este nevoe de bani?» ḑici tu. Nu de bani, iubitule, ci de intenţiune. Dacă ai pe aceasta, vei putea ca să cumperi ceriul chiar şi cu doi bani, eară dacă nu o ai, apoi nici miile de talanţi de aur nu vor putea face, ceia ce pot face cei doi bani. De ce? Pentru că atunci când tu ai bani mulţi, şi depui puţini, ai facut de sigur eleimosină, însě nu pe atâta, pe cât a făcut acea văduvă, căci ea s'a lipsit pe sine, şi nu numai că s'a lipsit, ci a dat totul ce avea cu sine. N-a făgăduit Dḑeŭ împărăţia cerurilor în schimbul unui pahar de apă rece, ci intenţiunei cu care a fost dat acel pahar cu apă; nu în schimbul morţii suferită, ci în schimbul intenţiunei celui ce s'a sacrificat; pentru că a muri cine-va, nu este un lucru mare. Ce este dacă s'a sacrificat cineva? Mórtea a eliberat pe un om; însě un singur om nu este deopotrivă la preţ cu împărăţia ceriurilor. „Că şi în The-

salonic odată şi de două-orĭ cele spre trebuinţă mi aţĭ trimis“ (Stih. 16). Earăşĭ îĭ laudă mult, pentru că de şi se găsea în metropola Macedonieĭ, totuşĭ i se trimitea cele pentru hrană din micul oraş Filippi. Acum tu priveşce înţelepciunea apostoluluĭ; pentru ca să nu se excepteze pe sine de la acea trebuinţă, după cum am dis şi maĭ înainte, şi astfeliŭ să-ĭ facă a deveni leneşĭ şi nepăsătorĭ, după ce a arătat prin atâtea cuvinte că nu are nevoe, un singur lucru a făcut, adecă a dis „cele spre trebuinţă 'mĭ-aţĭ[1] trimis“, şi nu a dis „spre trebuinţa mea“, ci simplu „spre trebuinţă“ (εἰς τὴν χρείαν), îngrijindu-se de seriositatea şi gingăşia chestiuneĭ. Şi nu numaĭ atâta, dară şi ceia ce urméză încă e demn de admirat. După ce a dis cuvintele de maĭ sus, ca şi cum pare-că s'ar fi simţit fórte umilit, earăşĭ aleargă ca să complecteze ideia ce o avea. „Nu că dóră caut darea“ (stih. 17) dice. Ceia ce a dis maĭ sus: „Nu dóră că pentru lipsă dic“, este cu mult maĭ însemnat de cât aceasta din urmă, pentru că alta este de a fi cineva lipsit şi să nu ceară, şi alta este de a fi în lipsă şi totuşĭ nicĭ să se creadă măcar lipsit. „Nu că dóră caut darea, dice, ci caut rodul cel prisositoriŭ spre folosul vostru“ şi nu al meŭ. Aĭ vĕdut că rodul acela e în folosul lor? «Nu pentru mine dic acestea, ci pentru voĭ şi pentru mântuirea vóstrĕ, căcĭ eŭ nimic nu câştig primind de la voĭ ajutóre, darul este al celor ce daŭ. Celor ce daŭ, li se reservă recompensă acolo, pe când ceĭ ce primesc, tot aicĭ şi cheltuiesc cele date». Earăşĭ li vorbesce cu laude şi simpatie, şi cu dorinţă de prosperarea lor. Decĭ, fiind-că a spus «nu caut», apoĭ ca nu cum-va să-ĭ facă de a deveni leneşĭ şi neinteresaţĭ, adaoge: „Li am luat tóte, şi am de prisosit“ (Stih. 18), adecă aţĭ plătit prin această dare şi pe cele trecute cu viderea», ceia ce îĭ făcea încă maĭ exacţĭ în împlinirea datoriilor. Pentru că în definitiv, orĭ şi cât de filosofĭ ar fi ceĭ ce fac binele, aşteaptă totuşĭ óre-

---

[1] *Notă.* Originalul grec este: «ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε». Traducerea Română din ediţiunea de Buzĕŭ a propoşiţieĭ de la urmă „cele spre trebuinţa *mea* aţĭ trimis“ nu este exactă, de óre-ce dativul pronumeluĭ personal, μοι, se referă la verbul *aţi trimis*, şi nicĭ de cum de substantivul *trebuinţă*. Decĭ traducerea justă este: „Ca şi în Thesalonic, odată *şi de* două orĭ, cele spre trebuinţă *mĭ-aţĭ* trimis“. *Trad.*

care mulțămire de la cei ce primesc binefacerea, apoi adaoge: „Și am luat tóte, și am de prisosit“, adecă «nu numaĭ că ațĭ îndeplinit lipsurile din trecut, dar încă ațĭ și întrecut». Apoĭ ca să nu se pară că prin aceste vorbe îĭ acusă, priveșce cum pecetluește, așa dicênd, cele vorbite. Decĭ după ce a dis: „Nu că dóră caut darea“, și că „iată óre-când“, și a arătat că faptul acesta este o datorie, căcĭ aceasta și înseamnă cuvêntul „am luat“, apoĭ earășĭ arată, că aŭ făcut încă peste datoria lor. „Am luat, dice, tóte și am de prisosit, umplutu-m-am“; și privițĭ că nu dice simplu și nicĭ că a voit numaĭ să măriască lucrurile iperbolic, căcĭ adauge imediat: „Luând de la Epafrodit cele trimise de la voĭ, miros cu bună mireazmă, jertfă primită, bine plăcută luĭ Dumnedeŭ“ (Stih. 18). Vaĭ! Unde a ridicat el darul lor! «Nu eŭ, dice, am luat, ci Dumnedeŭ prin mine. In cât, dacă eŭ nu am póte trebuință de ajutórele vóstre, vouĕ ce-vă pasă»? Nicĭ Dumnedeŭ nu are nevoe și cu tóte acestea primeșce ofrandele ce i se aduc, astfeliŭ că Sfînta Scriptură nu ezită de a spune că: „Și a mirosit Domnul Dumnedeŭ, dice, miros cu bună mireazmă“ (Facer. 8, 20), ceia ce înseamnă că el era încântat de acea ofrandă. Voĭ sciți fórte bine, cât de mult este încântat sufletul nostru când mirosim ceva odoratic, cât de mulțămițĭ și cât de veselĭ rĕmânem. Eĭ bine, iată că Sf. Scriptură nu ezită de a spune și de Dumnedeŭ cuvinte omineșcĭ atât de înjosite, ca să arate, că darurile pe care noĭ óminiĭ i le proaducem, sunt primite de el. Nu fumul din olocauste, nicĭ cărnurile arse făceaŭ ca jertfa să fie primită, ci intențiunea cea bună a celuĭ ce proaducea, pentru că dacă nu ar fi așa, apoĭ ar fi primit și jertfa luĭ Cain. Am dis că Dumnedeŭ se mulțămeșce când îĭ proaducem ofrande, și cum că se mulțămeșce, noĭ nu am fi șciut nicĭ-odată, dacă Sf. Scriptură nu ni-ar fi arătat. Decĭ, dacă cel ce nu are nicĭ o nevoe, și dice că se mulțămeșce, apoĭ e cert că o face aceasta ca noĭ să nu devenim leneșĭ și nepăsătorĭ. Apoĭ ca nu cumva dênșiĭ să neglijeze cu cele-l-alte virtuțĭ, încredêndu-se numaĭ în mirosul sacrificiuluĭ lor, priveșce cum earășĭ îĭ îndreaptă Sf. Scriptură: „Nu cumva voiŭ mânca carnea taurilor, dice, saŭ voiŭ bea sângele berbecilor“ (Ps. 49, 13)? Tot așa face și Pavel, când dice: „Nu că dóră caut darea“. „Eară Dumne-

ḑeul meŭ să împliniască tótă trebuinţa vóstrĕ dupre bogăţia sa, întru slavă, în Christos Iisus" (Stih. 19).

Priveşce acum, şi cum el se rógă mulţămind întocmaĭ ca şi săraciĭ când primesc de la noĭ eleimosina. Decĭ, dacă Pavel se rógă în aşa mod pentru ceĭ ce i-aŭ dat, apoĭ cu atât maĭ mult noĭ să nu ne ruşinăm de a face aceasta, când primim binefacerĭ. Să nu primim gândindu-ne că avem nevoe, nicĭ să ne bucurăm pentru că ni s-a dat, voiŭ să ḑic să nu atribuim acea bucurie nóuĕ, ci să ne bucurăm pentru ceĭ ce aŭ dat. Astfeliŭ noĭ vom avea plată, dacă ne bucurăm pentru ceĭ ce daŭ; astfeliŭ nicĭ ne vom întrista saŭ ne vom nemulţămi când nu vor a ni da, ba încă îĭ compătimim; astfeliŭ şi noĭ vom deveni maĭ bine-voitorĭ cătră óminĭ, dacă ne vom învăţa a crede, că acestea le facem pentru dênşiĭ, eară nu pentru noĭ. „Eară Dumneḑeul meŭ, ḑice, „să împliniască tótă trebuinţa vóstrĕ", saŭ tótă mulţămirea, saŭ tótă bucuria vóstrĕ. Dacă însĕ e vorba de „tótă mulţămirea", apoĭ nu numaĭ eleimosina de pe pămênt, ci şi tótă fapta bună, dară dacă e vorba de „tótă trebuinţa", ceia ce şi cred maĭ cu samă că ḑice, apoĭ aceasta este. În adevĕr, că după ce maĭ înainte a fost ḑis: „dară n-aţĭ avut timp cu prilej", adaoge aicĭ, ceia ce dealtfeliŭ ḑicea şi Corintenilor: „Cel ce dă semânţă sĕmănătoriuluĭ, să vĕ dea şi pânea spre mâncare, şi să înmulţască semânţa vóstrĕ, şi să crească ródele dreptăţeĭ vóstre" (II Corinth. 9, 10)—adaoge, ḑic, mulţămirea sa şi rugăciunea cătră Dumneḑeŭ pentru dênşiĭ, ca să fie în îmbelşugare şi să aibă de unde semăna. Şi priveşce că nu se rógă simplu ca să fie în belşug, ci încă prin întindere „dupre bogăţia sa" ḑice, adecă şi aceasta cu măsură şi în raport cu bogăţia sa. Dacă iĭ ar fi fost dupre cum era el, adecă tot aşa de filosofĭ ca el, şi tot aşa crucificaţĭ ca şi el, nu ar fi fost aşa faţă de dênşiĭ; însĕ de óre-ce eraŭ ceĭ maĭ mulţĭ bărbaţĭ meseriaşĭ şi muncitorĭ cu mânele, săracĭ şi avênd femeĭ, crescênd copiĭ, cu case şi greutăţĭ, şi cu tóte acestea aŭ dat din puţinul ce aveaŭ apostoluluĭ şi celor de pe lângă el, de aceia şi apostolul se rógă cu pogorământ pentru dênşiĭ, maĭ ales că póte unia aveaŭ şi óre-care poftă de cele presente. Aşa dară nu e nimic absurd, dacă se rógă pentru îndestularea şi îmbelşugarea unora ca aceştia. Acum tu priveşce şi ce a spus el, căcĭ n-a spus că Dumneḑeŭ să-ĭ facă

bogaţĭ şi înotând în averĭ, ci „să împliniască tótă trebuinţa vóstrĕ", adecă să nu fiţĭ în lipsă, să aveţĭ cele trebuinciose. Dealtminterea şi Christos prin rugăciunea ce ne-a dat'o a fixat hotarele cerinţilor nóstre ḑilnice, învăţându-ne de a ḑice: „Pânea nóstrĕ cea spre fiinţă, dă-ne-o nóuĕ astăḑĭ" (Math. 6, 11). „Dupre bogăţia sa", adecă dupre marele sĕŭ dar, ceia ce îĭ este uşor şi posibil de a îndeplini iute. „Dupre bogăţia sa întru slavă, întru Christos Iisus", adecă astfeliŭ să vĕ prisosască vóuĕ tóte, în cât să aveţĭ întru slava sa; saŭ că póte ḑice «de nimic să nu fiţĭ lipsiţĭ». „Şi mare dar era peste iĭ toţĭ, şi nimenĭ nu era lipsit între iĭ" (Fapt. 4, 33. 34), ḑice Luca, ceia ce póte că vra să ḑică şi Pavel aicĭ, saŭ că înţelege «de a face totul întru slava sa», ca şi cum pare-că ar ḑice: «ca să faceţĭ us de avere întru slava sa». „Eară luĭ Dumneḑeŭ şi Tatăl nostru, slava în veciĭ vecilor. Amin" (Stih. 20). Această slavă însĕ, nu numaĭ Fiuluĭ se cade, ci şi Tatăluĭ, căcĭ când se slăvesce Fiul, atuncĭ se slăvesce şi Tatăl. Fiind-că a ḑis maĭ sus că aceasta trebuie a se face întru slava luĭ Christos, apoĭ, pentru ca să nu creadă cine-va că numaĭ întru slava sa să se facă, adaoge: „Eară luĭ Dumneḑeŭ şi Tatăl nostru slava în veciĭ vecilor", adecă acea slavă făcută Fiuluĭ. „Spuneţĭ închinăciune la tot sfîntul întru Christos Iisus" (Stih. 21). Nicĭ aceasta nu e puţin lucru, căcĭ e dovadă de o mare favóre de a saluta pe aceĭ de acolo prin scrisóre. „Inchină-se vóuĕ fraţiĭ, cariĭ sunt împreună cu mine" (Stih. 22). Şi totuşĭ tu singur spuneaĭ că nu aĭ pre nimenĭ de un cuget cu tine, care cu tot dinadinsul să se îngrijască de iĭ (Cap. 2, 20), — apoĭ acum cum de ḑicĭ „fraţiĭ ceĭ împreună cu mine"? Aicĭ saŭ că el numesce fraţĭ pre ceĭ ce eraŭ cu dênsul, saŭ că atuncĭ când ḑice că nu am cu mine pre nimenĭ de un cuget, nu vorbesce de ceĭ din oraş, pentru că ce necisitate aveaŭ aceia de a'şĭ lua asupră-le afacerĭ apostolice? saŭ că póte nu ezită de a-ĭ numi şi pre aceştia fraţĭ. „Inchină-se vóuĕ toţĭ sfinţiĭ, maĭ ales ceĭ din casa Chesariuluĭ. Charul Domnuluĭ nostru Iisus Christos să fie cu voĭ toţĭ" (Stih. 23). Prin aceste cuvinte ĭ-a deşteptat şi ĭ-a înaripat aşa ḑicênd, arătându-li că predica

luĭ s-a atins chiar și de palatul împărătesc. Decĭ dacă ceĭ din palatul împărătesc aŭ dispreţuit totul pentru împărăţia ceriurilor, apoĭ cu atât maĭ mult iĭ trebuia a face aceasta. Şi aceasta era o dovadă de dragostea luĭ Pavel, în cât el să povestiască multe de dênşiĭ celor din palatul împărătesc, şi să li vorbiască lucrurĭ marĭ, că astfeliŭ să li aţâţe dragostea lor, şi să trimită Filippenilor, pe cariĭ nicĭ nu-ĭ vĕduse, salutărĭ şi închinăciuni prin Pavel. De cât, dragostea acea mare se explică aicĭ prin faptul, că credincioşii eraŭ în mare scârbă, aşa că comunitatea de suferinţĭ făcea, ca şi ceĭ din departare să se alipiască uniĭ de'alţiĭ ca membre adevĕrate ale aceluiaşi corp. Şi bogatul se găsia deopotrivă cu săracul, şi săracul deopotrivă cu bogatul, şi nu era nicĭ o ântêetate, în cât să se urască unul pe altul. Dupre cum nişte prizonierĭ óre-care din diferite oraşe, dacă ar fi ridicaţĭ şi aduşĭ într'un singur oraş, s-ar amesteca între dênşiĭ şi s-ar alipi unul de'altul din causa nenorocireĭ lor comune, tot aşa şi atuncĭ, când comunitatea suferinţilor şi a nenorocirilor apropiase pe unia de'alţiĭ, o dragoste mare se stabilise între dênşiĭ.

[1]) Nenorocirea şi necazul sunt legăturĭ nedeslegate, întărirea dragosteĭ, obiect al umilinţeĭ şi al evlavieĭ. Ascultă pe David când dice: „Bine este mie, Dómne, că m-aĭ smerit, ca să mĕ învăţ îndreptările tale“ (Ps. 118, 71), saŭ şi pe alt Profet care dice: „Bine este bărbatuluĭ, când va ridica jug în tinereţele sale“ (Plâng. 3, 27), saŭ şi pe altul: „Fericit este omul, pe care îl veĭ certa Dómne“ (Ps. 93, 12), saŭ şi pe altul care dice: „Pre carele iubeşce Domnul îl ceartă“ (Prov. 3, 11) saŭ şi pe altul: „Când te apropiĭ să slujeşcĭ Domnuluĭ Dumnedeŭ, găteşce-ţĭ sufletul tĕŭ spre ispită“ (Sirah. 2, 1). Dar apoĭ şi Christos dicea ucenicilor sĕĭ: „In lume necazurĭ veţĭ avea, însĕ îndrăzniţĭ“ (Ioan 16, 33) şi earăşĭ: „Voĭ veţĭ plânge şi vĕ veţĭ întrista, eară lumea se va bucura“ (Ib. 20), şi earăşĭ „Strâmtă şi ingustă este calea“ (Math. 7, 14). Aĭ vĕdut cum el pretutindenĭ laudă necazul şi scârba? Cum peste tot locul el o ia ca fiind necesară nóuĕ? Dacă în luptele exteriόre nimenĭ nu ar putea căpăta cununa fără

---

[1]) *Partea morală.* Necazul este o legătură nedeslegată. Despre dragoste şi simpatie, şi că repaosul de aicĭ causază pedeapsa cea de acolo. (*Veron*).

necaz, adecă dacă nu va suferi oboselile și lipsurile de mâncare, dacă nu va lăsa la o parte legea dietei, și în fine dacă nu se va îngrădi pe sine cu privigherea și mii de alte măsuri de apărare, apoi cu atât mai mult în luptele duchovnicești. Pe cine voeșci să-ți daŭ de exemplu? Pe împărat? Dară nici el nu trăieșce o viață fără de griji, ci încă geme chiar din causa multor necazuri și griji. Nu te uita la diadema ce o are pe cap, ci la uraganul de griji ce este asupra capului sĕŭ, și prin care tocmai se împleteșce cununa. Nu te uita nici la porfira de pe el, ci uită-te la sufletul sĕŭ, care este cu mult mai negru de cât porfira. Cununa nu înfășură capul pe atâta, pe cât grija leagă și înfășură sufletul. Nu te uita nici la mulțimea ostașilor carii îl înconjóră, ci la mulținea supărărilor și scârbelor ce'l consumă. Nu vei găsi nici o casă particulară plină de griji, ca palaturile împărătești. Omoruri neașteptate pe fie-care ḑi, sângele se vede și înainte de masă, și înainte de ospăț. In timp de nópte apoi nici nu se póte spune saŭ închipui macar de câte-ori nu tresare sufletul împăratului, și de câte ori nu-și imaginează lucruri póte neexistente. Și aceste se petrec în timp de pace; dară dacă vine un resboiŭ, apoi ce ar putea fi mai de jelit de cât viața lui? Dar'apoi cele ce se întâmplă din causa casnicilor? Vorbesc de guvernanții de pre lângă împărat. Nu'ți pese apoi dacă și locul pe care calcă împăratul în palatele sale este feștelit de sângele rudelor sale! Și dacă voiți, vom povesti câteva din acestea, și póte că le veți fi șciind și voi; eŭ mai cu samă vĕ voiŭ spune de acele vechi, căci cele petrecute în timpurile nóstre, le păstrăm în minte. Cutare [1] (împărat) se ḑice, că bănuindu-și soția de preacurvie, ar fi legat'o cu pielea gólă în munți, și ar fi predat'o fearelor sălbatece, fiind deja mumă a mai multor fii de împărat. Cam ce feliŭ de viață vĕ închipuiți că a putut avea el? Nu ar fi ajuns el ca să dea o asfeliŭ de pedeapsă grozavă femeii sale, dacă nu era topit de patimă. Tot acest împărat a masacrat pe fiul sĕŭ, saŭ mai bine ḑis, nu împăratul ci fratele celui ucis. Dintre fiii sĕi, unul s'a sinucis fiind prins de tiran, altul a avut de tovariș în împărăție pe nepotul sĕŭ, după ce singur îi incredințase mai'nteiŭ comanda trupelor din apus, și'și-a vĕḑut și pe femeia sa omorîtă prin doctorii, luate în scop de a

[1] *Notă*. In istorisirea aceasta, se face alusiune la cele petrecute în palatul Marelui Constantin, cu Fausta și Crisp, ca și cele urmate după aceasta. *Trad.*

concepe fiind stearpă (καὶ τὴν γυναῖκα εἶδεν ὑπό πεσσῶν διαφθαρεῖσαν). Cum ea nu născea, o femee óre care nenorocită și ticălósă — nenorocită și ticălósă ḑic, pentru că darul luĭ Dumneḑeŭ credea că il póte procura ea prin propria sa înțelepciune, — dând împărătesei medicamente a omorît'o, și s-a omorît la urmă și ea. Tot de acest împărat se vorbeșce, că șĭ-a ucis și pe fratele sëŭ. Un altul earășĭ după aceasta a fost omorît prin băuturĭ otrăvite, și paharul cel de pe urmă i-a fost umplut nu cu vin, ci cu mórte, eară fiul sëŭ ĭ-a scos ochiĭ, de teamă împrejurărilor viitóre, fără ca cu ceva să fi fost nedreptățit. Altul a avut un sfârșit atât de tragic, încât nu este bine de a spune nicĭ causa morțiĭ. Dintre ceĭ de după aceștia, unul a ars de viŭ, ca un nenorocit și ticălos, împreună cu caiĭ și cu tóte cele-l-alte, lăsându'șĭ nevasta (τὸ γύναιον) văduvă. Dar încă despre supărările ce acesta le-a avut în viața sa, nicĭ că se póte spune. Impăratul care stăpâneșce acum, nu óre din momentul ce 'șĭ-a pus diadema pe cap se găseșce vecĭnic în necazurĭ, în primejdiĭ, în supărărĭ, nemulțămirĭ, nenorocirĭ și intrigĭ? Insë, nu tot așa este împărăția ceriurilor, ci după luarea eĭ în stăpânire, predomneșce pacea, viața, bucuria și veselia sufletească. Dară, după cum ḑiceam, nu e posibil de a găsi aicĭ pe pămênt viață lipsită de necazurĭ și supărărĭ. Decĭ dacă în cele pămênteșcĭ până și cel creḑut maĭ fericit — cel din palatul împărătesc — geme sub povara atâtor nenorocirĭ, apoĭ ce creḑĭ că se petrece în lumea ceia-l-altă, în casele particularilor? Și încă câte ate rele, pe care nicĭ nu trebuie a le maĭ spune! Câțĭ după aceia de multe-orĭ nu aŭ plăsmuit și mithurĭ din asemenea peripețiĭ! Aprópe că tóte tragediile de pe scena theatruluĭ, sunt țesute cu de cele petrecute prin palatele împărăteștĭ. Tot așa și cu mithurile și cu poveștile din popor, unde cele maĭ multe sunt earășĭ plăsmuite din cele petrecute pe la curțile împărăteștĭ. Multe din ele sunt chiar încăutătóre, ca de pildă mithul cu cina thyestică și altele de acest feliŭ.

---

[1]) *Notă.* Expesiunea θυέστειον δεῖπνον înseamnă *cină*, saŭ ospăț din cărnurile sacrificate. Printr'o interpretare greșită, saŭ póte intenționată a cineva ceĭ din taină, pe care creștiniĭ din seculiĭ primitivĭ eraŭ silițĭ de a o săvêrși prin catacombe, dușmaniĭ creștinismuluĭ împrăștiase uriciósa calomnie, că creștiniĭ se întrunesc pe sub ascuns sub pretext de rugăciunĭ, și că iĭ jertfesc un prunc mic, ale căruĭ cărnurĭ le mănâncă, eară sângele îl beaŭ! De acest mith uricios vorbeşte aicĭ Sf. Chrisostom cu o vădită ironie, lăsând a se înțelege, că aceastá calomnie aruncată asupra creștinilor s-a fost făurit chiar în palatul împărătesc. *Trad.*

Tóte acestea însĕ, noĭ le şcim din scrierile celor profanĭ, dară de voiţĭ vom vorbi şi de cele din Sf. Scripturĭ. Saul a fost cel ântêĭ împărat, dară voĭ şciţĭ cum el s-a perdut trecênd prin miĭ şi miĭ de rele. După acela, David, Solomon, Abia, Ezechia şi Iosia, earăşĭ s-aŭ perdut în urma diferitelor peripeţiĭ. Nu este cu putinţa de a trece prin aceaşta viaţă fără supărărĭ, fără durerĭ şi fără nemulţămirĭ. Noĭ însĕ suntem trişti şi nemulţămiţĭ nu pentru astfeliŭ de lucrurĭ, pentru care sunt nemulţămiţĭ împăraţiĭ, ci pentru lucrurĭ de acelea pentru care avem şi un câştig mare. „Că întristarea care este după Dumnedeŭ, dice, pocăinţă spre mântuire fără de căinţă lucrează“, (II Corinth. 7, 10). Pentru acestea deci trebuie a ne întrista, pentru acestea a simţi durere, pentru acestea a ne scârbi. Astfeliŭ se întrista Pavel pentru ceĭ ce pĕcătuiaŭ, astfeliŭ plângea: „Că din multă scârbă, dice, şi necaz al inimeĭ am scris vóuĕ cu multe lacrĭmĭ“ (Ibid. 2, 4). Fiind-că el nu avea a plânge pe casniciĭ seĭ, de óre-ce nu-ĭ avea, apoĭ făcea aceasta pentru ceĭ streinĭ, ba încă considera pe aceştia maĭ mult încă de cât pe aĭ seĭ, după expresiunea celor ce jelesc pe alţiĭ. Alţiĭ se scandalizaŭ, eară el se aprindea, alţiĭ se îmbolnăviaŭ, dară şi el se îmbolnăvia. O astfeliŭ de întristare este bună şi maĭ pre sus de orĭ-ce bucurie lumeasca. Pe un astfeliŭ de om trist, eŭ îl cred ceĭ ânteĭ dintre toţĭ óminiĭ, ba chiar însuşĭ Domnul fericeşce pe ceĭ ce plâng astfeliŭ, pe ceĭ ce compătinesc. Nu îl admir pe dênsul atâta din causa primejdiilor prin care trecea, — ba încă il admir maĭ puţin pentru primejdiile ce dilnic le înfrunta şi pentru care pe fie-ce di muria, — pe cât il admir de mult pentru aceasta. Aceasta provine de la un suflet iubitoriŭ de Dumnedeŭ şi iubitoriŭ de aprópele, din dragostea pe care Christos o cere de la noĭ, din simpatia frăţască şi părinţască, şi chiar este maĭ superióră de cât acelea. Astfeliŭ decĭ trebuie a ne găsi faţă de aprópele, astfeliŭ trebuie a plânge şi a ne întrista. Nişte astfeliŭ de lăcrĭmĭ sunt pline de un deliciŭ nespus, o astfeliŭ de jelire este obiect de nespusă bucurie. Chiar dacă nu putem folosi cu nimic pe ceĭ întristaţĭ, totuşĭ ne vom folosi pe noĭ înşi-ne. Cel ce se întristează atât de mult şi în aşa mod pentru ceĭ strĕinĭ, apoĭ cu atât maĭ mult se va întrista pentru ale sale propriĭ. Cel ce lăcrămează pentru greşalele altora, de sigur că nu va trece cu viderea pe ale sale fără să nu lacrămeze, ba nicĭ nu va greşi unul ca acesta atât de iute. Dară ceia ce este maĭ

dureros, că după ce ni se cere de a jeli astfeliŭ pe ceĭ ce greșesc, noĭ nu arătăm vre-o căință niciĭ chiar pentru propriile nóstre greșale, ci pĕcătuim fără să simțim vre-o remușcare, și ne îngrijim maĭ mult de ale altora, de cât de ale nóstre pĕcate propriĭ. De aceia noĭ ne bucurăm cu o bucurie prostească, cu bucuria lumeĭ care iute se stinge, și care zămislesce miĭ de supărărĭ. Decĭ să ne întristăm cu acea întristare care este muma bucurieĭ, și să nu ne bucurăm cu bucuria care nasce întristarea. Să vărsăm lacrimĭ care împrăștie multă dulceață, și să nu rîdem rîsul acela care nasce scrișnirea dinților. Să ne întristăm cu acea întristare, din care resare repaosul și odihna vecĭnică, și să nu căutăm dezmerdările, din care se nasc multe durerĭ și supărărĭ. Să suferim puțin pe pămênt, pentru ca să ne dezmerdăm în ceriurĭ. Să ne întristăm în aceasta viață vremelnică, pentru ca să ne bucurăm de repaosul cel vecĭnic. Să nu petrecem în zadar acest timp scurt, ca nu cumva să suspinăm în acea viața fără de sfârșit. Nu vedețĭ voĭ cățĭ se întristează aicĭ din causa lucrurilor pămêntescĭ? Înțelege acum, că și tu eștĭ unul din aceștia, și decĭ pórtă întristarea și durerea în sufletul teŭ, hrănindu-te cu speranța celor viitóre. Nu eștĭ tu maĭ bun de cât Pavel, nicĭ de cât Petru, cariĭ nicĭ-odată nu s'aŭ bucurat de liniște, și cariĭ aŭ trăit în fóme, în sete și în golătate. Decĭ dacă voescĭ ca să te bucurĭ de bunătățile de care se bucură iĭ, de ce pășescĭ pe căĭ opuse? Dacă tu voescĭ de a înainta spre acea cetate, de care iĭ s-aŭ învrednicit, apoĭ pășesce pe drumul care duce acolo. Drumul repausuluĭ și al linișteĭ nu duce acolo, ci drumul scârbilor și al necazurilor. Drumul acela este larg și încăpătoriŭ, eară acesta strâmt.

Decĭ, iubiților, pe acest drum să călătorim, ca să ne învrednicim de viața vecĭnică, în Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl, și cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veciĭ vecilor. Amin.

FINE.

TABLA MATERIEI.

E R A T A

Micele greşelĭ tipografice, ca de pildă la pagina XIII, rândul 3., pag. XX., rândul 11, etc. cetitorul este rugat a le îndrepta singur.